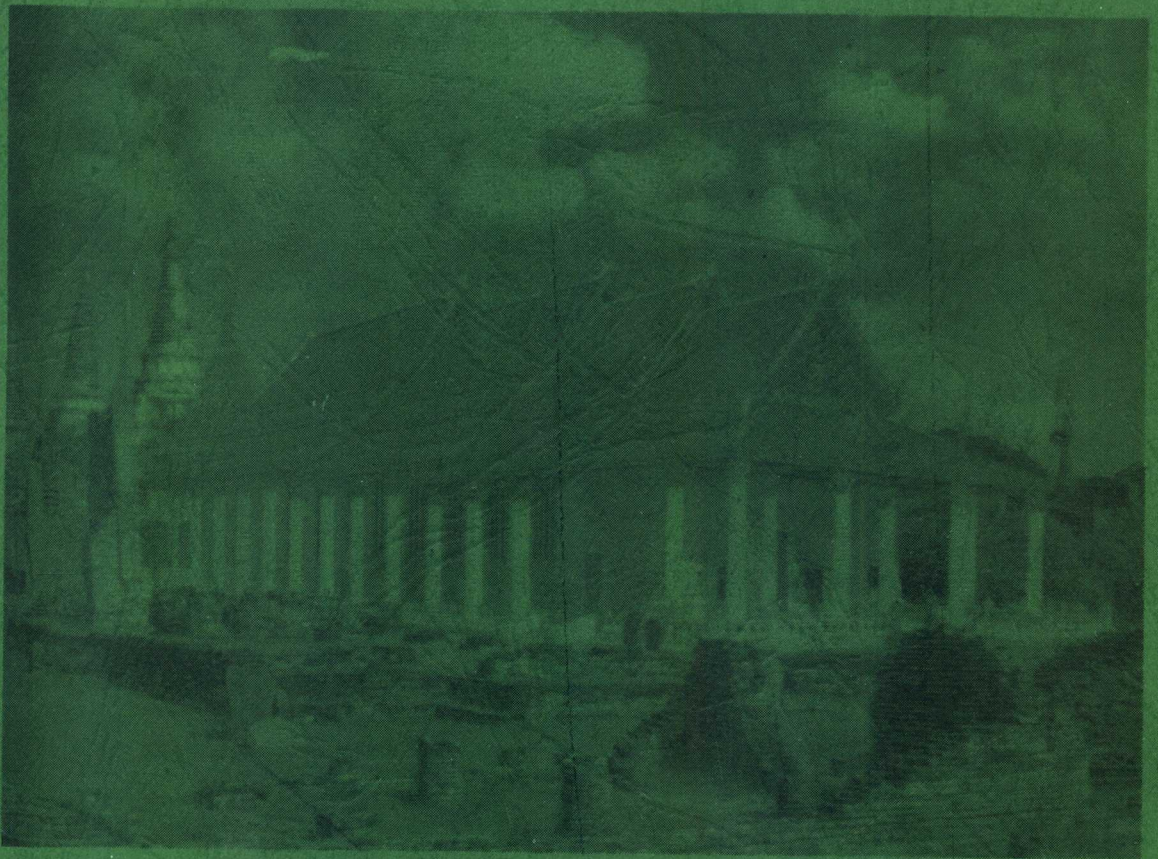

รายงาน

การขุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะวัดพระศรีสรรเพชญ์
ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ

โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

โดย

นาย อนนท์ เรืองเทศ

ห้องสมุด
มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา

ฉบับนี้ทามาจาก
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

29 ธ.ค. 2551

คำนำ

โครงการชุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะวัดพระศรีสรรเพชญ์ ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นโครงการระยะที่ 2 โดยทำการชุดแต่งโบราณสถานภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ทั้งหมด 22 องค์ พื้นที่บริเวณด้านตะวันออกเฉียงเหนือและด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญได้แก่ วิหารหลวง วิหารพระโลกนาถ พระที่นั่งจอมทอง และหอรบขัง

การชุดแต่งครั้งนี้ เป็นการศึกษาหลักฐานและรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ถูกต้องของโบราณสถานดังกล่าว โดยดำเนินการศึกษาตามระเบียบขั้นตอนทางด้านวิชาการโบราณคดี ซึ่งอยู่ในการควบคุมงานของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอย่างเคร่งครัด

ผู้เขียนหวังว่ารายงานเล่มนี้คงจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาในเรื่องโบราณคดี สถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยอยุธยาได้ในระดับหนึ่ง สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องราวในทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี

ในท้ายสุดนี้ ต้องขอแสดงความขอบคุณต่ออุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณอนงค์หามาตย์และนายเมธา วิกขณะ ที่ได้กรุณาเสนอแนะให้ความคิดเห็นในเชิงวิชาการตลอดจนการควบคุมงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นายอนนท์ เรืองเทศ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพถ่าย	ค
บทนำ	1
หลักการเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	2
เป้าหมาย	3
การดำเนินงาน	3
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	3
งบประมาณ	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 1 การดำเนินงานชุดแต่งโบราณสถาน	5
1.1 ที่ตั้ง	5
1.2 ประวัติการทำงานที่ผ่านมา	5
1.3 สภาพปัจจุบัน โบราณสถาน(ก่อนชุดแต่ง)	6
1.4 การวางผังหลุมชุดแต่งทางโบราณคดี	11
1.5 เทคนิคการขุดค้นและชุดแต่งทางโบราณคดี	12
1.6 วิธีการเก็บและบันทึกข้อมูลของการชุดแต่งทางโบราณคดี	13
บทที่ 2 โบราณสถานภายหลังการชุดแต่ง	15
2.1 สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง	15
2.2 โบราณสถานภายหลังการชุดแต่ง	15
บทที่ 3 โบราณวัตถุที่พบจากการชุดแต่ง	23
3.1 โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม	23
3.2 โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพ	27
3.3 โบราณวัตถุประเภทอาวุธ	29
3.4 โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	29
3.5 โบราณวัตถุประเภทเงินตรา	30

	หน้า
3.6 โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศ	31
3.7 โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาแหล่งผลิตต่างประเทศ	33
3.8 โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ	33
บทที่ 4 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ	36
4.1 ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี	36
4.2 ด้านโบราณสถาน	41
บทที่ 5 บทสรุป	45
บรรณานุกรม	51
ภาพถ่าย	53
ภาคผนวก	
- ทะเบียนโบราณวัตถุ	
- ตารางวิเคราะห์โบราณวัตถุที่พบ	

สารบัญภาพถ่าย

หน้า

ภาพที่ 1	กลุ่มเจดีย์ประธาน 3 องค์ ของวัดพระศรีสรรเพชญ์	53
ภาพที่ 2	กลุ่มเจดีย์ประธาน 3 องค์ ของวัดพระศรีสรรเพชญ์	53
ภาพที่ 3	ผนังและพาไลด้านทิศเหนือของวิหารหลวง	54
ภาพที่ 4	ผนังและพาไลด้านทิศใต้ของวิหารหลวง	54
ภาพที่ 5	การก่อเป็นช่องแสงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและช่องลมรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนของผนัง วิหารหลวง	55
ภาพที่ 6	ชุดฐานสิงห์ของฐานผนังด้านทิศตะวันออกวิหารหลวง	55
ภาพที่ 7	บัวหัวเสาของเสาพาไลวิหารหลวง ซึ่งมีการนำเอากลีบบัวดินเผามาประดับแทน กลีบบัวปูนปั้น	56
ภาพที่ 8	ลวดลายปูนปั้นลายดอกพุดตานและลายครุฑแบกที่ประดับอยู่ที่ฐานชุกชีภายใน วิหารหลวง ซึ่งเดิมถูกก่อพอกทับอยู่	56
ภาพที่ 9	บริเวณเฉลียงด้านหน้า (ด้านตะวันออก) ของวิหารหลวง	57
ภาพที่ 10	มุขเด็จ? ด้านหน้า (ด้านตะวันออก) ของวิหารหลวง	57
ภาพที่ 11	สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง	58
ภาพที่ 12	สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง	58
ภาพที่ 13	สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง	59
ภาพที่ 14	สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง	59
ภาพที่ 15	สภาพภายหลังการขุดแต่งอาสนะภายในวิหารหลวง	60
ภาพที่ 16	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหน้า) ด้านหน้าภายในวิหารหลวง	60
ภาพที่ 17	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหน้า) ด้านหลังภายในวิหารหลวง	61
ภาพที่ 18	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหลัง) ด้านทิศเหนือภายในวิหารหลวง	61
ภาพที่ 19	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหลัง) ด้านทิศใต้ภายในวิหารหลวง	62
ภาพที่ 20	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ภายในวิหาร ด้านหลังส่วนที่เชื่อมต่อกับระเบียงคด	62
ภาพที่ 21	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวง	63
ภาพที่ 22	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวงบริเวณที่ติดกับพระที่นั่ง จอมทอง	63
ภาพที่ 23	บันไดทางขึ้นส่วนฐานวิหารสมัยแรก ซึ่งปัจจุบันถูกถมทับปิด	64

ภาพที่ 24	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารหลวง	64
ภาพที่ 25	แท่นประดิษฐานประติมากรรม? พบที่เจดีย์ด้านหน้า (ด้านตะวันออก) ของวิหารหลวง	65
ภาพที่ 26	แท่นประดิษฐานประติมากรรม? ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทำจากศิลาแลงแล้วฉาบปูนทับตกแต่ง	65
ภาพที่ 27	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหลวง	66
ภาพที่ 28	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหลวง	66
ภาพที่ 29	อ่างล้างเท้า พบที่ฐานวิหารด้านทิศใต้	67
ภาพที่ 30	หลุมขุดตรวจฐานรากที่ฐานเสาและผนังที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารหลวง ซึ่งพบว่าเป็นการนำดินจากที่อื่นมาอัดให้แน่นเตรียมปูพื้น?	67
ภาพที่ 31	หลุมขุดตรวจฐานรากที่ฐานเสาด้านกึ่งกลางภายในวิหาร ซึ่งพบว่ามีการใช้ ศิลาแลงมาก่อนเป็นฐานต่อม่อของเสาอาคาร	68
ภาพที่ 32	หลุมขุดตรวจฐานชุกชี (ส่วนหลัง) ซึ่งเป็นการก่ออิฐเป็นขอบแล้วนำเอาเศษอิฐหักกากปูนมาบดอัดให้แน่น จากนั้นจึงปูพื้นอิฐทับด้านบน	68
ภาพที่ 33	สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ระหว่างวิหารพระโลกนาถกับวิหารหลวง	69
ภาพที่ 34	การก่อเป็นช่องแสงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ภายในช่องแสงมีการปั้นปูนประดับเป็นลวดลายประจํายาม? ของผนังวิหารพระโลกนาถ	69
ภาพที่ 35	การบูรณะ โดยมีการก่ออิฐปิดช่องแสงบางช่องของผนังวิหารพระโลกนาถ	70
ภาพที่ 36	สภาพขณะทำการขุดแต่งวิหารพระโลกนาถ	70
ภาพที่ 37	สภาพภายหลังการขุดแต่งพาไลด้านทิศเหนือของวิหารพระโลกนาถ	71
ภาพที่ 38	สภาพภายหลังการขุดแต่งพาไลด้านทิศเหนือของวิหารพระโลกนาถ	71
ภาพที่ 39	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านหน้า (ด้านทิศตะวันออก) ของวิหารพระโลกนาถ	72
ภาพที่ 40	ฐานหรือแท่นบูชา? ก่อด้วยอิฐที่พบ 2 แท่น ด้านหน้าวิหารพระโลกนาถ	72
ภาพที่ 41	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารพระโลกนาถ	73
ภาพที่ 42	แนวกำแพงแก้ว? เดิมด้านทิศใต้ของวิหารพระโลกนาถ ซึ่งสมัยหลังไม่มีการใช้งานกำแพงแก้วดังกล่าว	73
ภาพที่ 43	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของวิหารพระโลกนาถ ซึ่งติดกับระเบียงคด	74

ภาพที่ 44	สภาพปัจจุบันด้านทิศเหนือของพระที่นั่งจอมทอง	74
ภาพที่ 45	สภาพปัจจุบันด้านทิศตะวันออกของพระที่นั่งจอมทอง	75
ภาพที่ 46	สภาพปัจจุบันด้านทิศใต้ของพระที่นั่งจอมทอง	75
ภาพที่ 47	สภาพปัจจุบันด้านทิศตะวันตกของพระที่นั่งจอมทอง	76
ภาพที่ 48	ฐานชุกชีที่มุมด้านหลังของพระที่นั่งจอมทอง	76
ภาพที่ 49	อาสนะที่ก่อติดกับภายในผนังด้านทิศเหนือเพื่อใช้เป็นที่นั่งเทศนาธรรมของพระสงฆ์	77
ภาพที่ 50	สภาพภายหลังการขุดแต่งโดยรอบฐานพระที่นั่งจอมทอง	77
ภาพที่ 51	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศเหนือพระที่นั่งจอมทอง	78
ภาพที่ 52	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศตะวันออกพระที่นั่งจอมทอง	78
ภาพที่ 53	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศใต้พระที่นั่งจอมทอง ซึ่งติดกับเฉียงด้านหน้าวิหารหลวง	79
ภาพที่ 54	สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศตะวันตกพระที่นั่งจอมทอง	79
ภาพที่ 55	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศเหนือของหอรระฆัง	80
ภาพที่ 56	ลวดลายปูนปั้นลายประจายามและลายกรวยเชิงที่ประดับที่ผนังของหอรระฆัง	80
ภาพที่ 57	ลวดลายปูนปั้นลายประจายามที่ประดับตรงชั้นหน้ากระดานของฐานผนังหอรระฆัง	81
ภาพที่ 58	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของหอรระฆัง	81
ภาพที่ 59	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของหอรระฆัง	82
ภาพที่ 60	แนวกำแพงแก้วที่ล้อมรอบ ซึ่งมีเสาแปดเหลี่ยมรองรับอาคารอีกชั้นหนึ่งของหอรระฆัง	82
ภาพที่ 61	สภาพขณะทำการขุดแต่งวิหารหมายเลข 27	83
ภาพที่ 62	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารหมายเลข 27	83
ภาพที่ 63	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวิหารหมายเลข 27	84
ภาพที่ 64	การขุดตรวจพื้นและเสาภายในอาคาร ซึ่งเสาอาคารมีลักษณะเป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 40 x 40 เซนติเมตร	84
ภาพที่ 65	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพระเจดีย์หมายเลข 28	85
ภาพที่ 66	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระเจดีย์หมายเลข 28	85
ภาพที่ 67	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวิหารหมายเลข 29	86
ภาพที่ 68	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวิหารหมายเลข 29	86
ภาพที่ 69	พาไลด้านทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข 29	87

ภาพที่ 70 ปูนปั้นเป็นรูปบัววงกลหัวเสาของพาไลวิหารรายหมายเลข 29	87
ภาพที่ 71 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์รายหมายเลข 30	88
ภาพที่ 72 แทนบูชา? สี่เหลี่ยมจัตุรัส พบที่ด้านหน้าวิหารรายหมายเลข 31	88
ภาพที่ 73 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้วิหารรายหมายเลข 31	89
ภาพที่ 74 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือวิหารรายหมายเลข 31	89
ภาพที่ 75 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้เจดีย์รายหมายเลข 32	90
ภาพที่ 76 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 27,29	90
ภาพที่ 77 การวาง TRENCH ขุดตรวจพื้นและแนวเสาของวิหารรายหมายเลข 33	91
ภาพที่ 78 สภาพภายหลังการขุดแต่งพาไลด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 33	91
ภาพที่ 79 สภาพภายหลังการขุดแต่งวิหารรายหมายเลข 34 - 35	92
ภาพที่ 80 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นภายในป้อมมุมตะวันตกเฉียงใต้ของวัดพระศรี สรรเพชญ์	92
ภาพที่ 81 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 59	93
ภาพที่ 82 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 59	93
ภาพที่ 83 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 61	94
ภาพที่ 84 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 61	94
ภาพที่ 85 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารรายหมายเลข 65	95
ภาพที่ 86 หลุมขุดตรวจฐานราก ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 63	95
ภาพที่ 87 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 59	96
ภาพที่ 88 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 59	96
ภาพที่ 89 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 59	97
ภาพที่ 90 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 61	97
ภาพที่ 91 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 59	98
ภาพที่ 92 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกของวิหารรายหมายเลข 60	98
ภาพที่ 93 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกของวิหารรายหมายเลข 60	99
ภาพที่ 94 ผนังที่สร้างเลียนแบบเครื่องไม้ลายลูกฝักของวิหารรายหมายเลข 61	99
ภาพที่ 95 สภาพภายหลังการขุดแต่งวิหารรายหมายเลข 61	100
ภาพที่ 96 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 63	100

ภาพที่ 97	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศใต้ของเจดีย์รายหมายเลข 62	101
ภาพที่ 98	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกของเจดีย์รายหมายเลข 62	101
ภาพที่ 99	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารรายหมายเลข 61	102
ภาพที่ 100	สภาพภายหลังการขุดแต่งวิหารรายหมายเลข 63	102
ภาพที่ 101	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศใต้ของวิหารรายหมายเลข 63	103
ภาพที่ 102	การเจาะเป็นช่องแสงคล้ายประจายามของผนังวิหารรายหมายเลข 63	103
ภาพที่ 103	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์รายหมายเลข 64 (เจดีย์ประจายามตะวันออกเฉียงเหนือ)	104
ภาพที่ 104	สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์รายหมายเลข 64 (เจดีย์ประจายามตะวันออกเฉียงเหนือ)	104
ภาพที่ 105	สภาพก่อนการขุดแต่งวิหารรายหมายเลข 65	105
ภาพที่ 106	สภาพขณะทำการขุดแต่งพาไลด้านทิศตะวันตกของวิหารรายหมายเลข 65	105
ภาพที่ 107	สภาพภายหลังการขุดแต่งพาไลด้านทิศตะวันตกของวิหารรายหมายเลข 65	106
ภาพที่ 108	การเจาะเป็นช่องแสงคล้ายลวดลายของผนังวิหารรายหมายเลข 65	106
ภาพที่ 109	สภาพก่อนการขุดแต่งเจดีย์รายหมายเลข 66	107
ภาพที่ 110	สภาพภายหลังการขุดแต่งเจดีย์รายหมายเลข 66	107
ภาพที่ 111	สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารรายหมายเลข 65	108
ภาพที่ 112	ลักษณะการมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผาแบบกาบกล้วย	108
ภาพที่ 113	กระเบื้องดินเผาแบบดินขอหรือชายพับ	109
ภาพที่ 114	กระเบื้องดินเผาแบบดินขอหรือชายพับขนาดใหญ่ พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (NEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 66)	109
ภาพที่ 115	กระเบื้องเชิงชายแบบกาบกล้วยที่มีการพอกปูนทับ	110
ภาพที่ 116	กระเบื้องเชิงชายลายหน้ากาล พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (SEQ) (โบราณวัตถุ หมายเลข 162/1)	110
ภาพที่ 117	กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 2 วิหารรายหมายเลข 29 (NEQ) (โบราณวัตถุ หมายเลข 161/1)	111
ภาพที่ 118	กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 3 วิหารรายหมายเลข 29 (NEQ) (โบราณวัตถุ หมายเลข 161/3)	111

ภาพที่ 119	กระเบื้องเชิงชายลายดอกบัว พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (SEQ) (โบราณวัตถุ หมายเลข 162/4)	112
ภาพที่ 120	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 1 พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (NEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 161/5)	112
ภาพที่ 121	กลีบบัวดินเผาประดับที่หัวเสาพาไลวิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข 046/1)	113
ภาพที่ 122	ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับอาคารวิหารหลวง(NEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 044/3)	113
ภาพที่ 123	ชิ้นส่วนโคมไฟดินเผาเนื้อ STONE WARE วิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข 044/2)	114
ภาพที่ 124	ชิ้นส่วนดินเผาประดับอาคารลวดลายกนกวิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข 046/2)	115
ภาพที่ 125	ชิ้นส่วนแผ่นดินเผาประดับอาคารลวดลายเทพพนม (STONE WARE)วิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข 044/6)	115
ภาพที่ 126	ชิ้นส่วนใบเสมาดินเผาขนาดเล็กวิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข 046/4)	116
ภาพที่ 127	ชิ้นส่วนลายปูนปั้นหัวมกร พบจากฐานชุกชี (ส่วนหน้า) วิหารหลวง	116
ภาพที่ 128	เศียรพระพุทธรูปสำริด พบจากหลุมขุดตรวจหน้าฐานชุกชี(ส่วนหน้า) วิหารหลวง	117
ภาพที่ 129	ลำตัวท่อนบนของพระพุทธรูปสำริดประทับยืนปางห้ามญาติ พบจากพระที่นั่ง จอมทอง (โบราณวัตถุหมายเลข 023/1)	117
ภาพที่ 130	พระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย (เศียรขาด) พบจากวิหารรายหมายเลข 27 (โบราณ วัตถุหมายเลข 003/1)	118
ภาพที่ 131	พระพุทธรูปสำริดประทับยืนปางห้ามญาติทรงเครื่อง พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (โบราณวัตถุหมายเลข 006/1)	118
ภาพที่ 132	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางสมาธิ พบจากวิหารรายหมายเลข 27 (โบราณวัตถุ หมายเลข 004/2)	119
ภาพที่ 133	ฐานพระพุทธรูปสำริดซ้อนชั้น 4 ชั้น พบจากวิหารรายหมายเลข 27 (โบราณวัตถุ หมายเลข 004/2)	119
ภาพที่ 134	ชิ้นส่วนประดับสำริดรูปครุฑขี้นาค พบจากเจดีย์รายหมายเลข 35 (โบราณวัตถุ หมายเลข 020/7)	120
ภาพที่ 135	ชิ้นส่วนประดับสำริดรูปบุคคลนั่งชันเข่า พบจากเจดีย์รายหมายเลข 35 (โบราณวัตถุ หมายเลข 020/8)	120

ภาพที่ 136	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางมารวิชัย พบจากเจดีย์รายนหมายเลข 34 (โบราณวัตถุหมายเลข 015/1)	121
ภาพที่ 137	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางมารวิชัย (โบราณวัตถุหมายเลข 028/1)	121
ภาพที่ 138	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางมารวิชัย พบจากเจดีย์รายนหมายเลข 35 (โบราณวัตถุหมายเลข 020/3)	122
ภาพที่ 139	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางสมาธิทรงเครื่องใหญ่ พบจากวิหารรายนหมายเลข 29 (โบราณวัตถุหมายเลข 005/1)	122
ภาพที่ 140	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พบจากวิหารรายนหมายเลข 29 (โบราณวัตถุหมายเลข 005/3)	123
ภาพที่ 141	พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พบจากวิหารรายนหมายเลข 29 (โบราณวัตถุหมายเลข 005/4)	123
ภาพที่ 142	ห่วงเหล็ก พบจากวิหารรายนหมายเลข 59 (โบราณวัตถุหมายเลข 140/2)	124
ภาพที่ 143	แหวนสำริด (โบราณวัตถุหมายเลข 146/1)	124
ภาพที่ 144	กระสุนปืนโลหะ พบจากวิหารรายนหมายเลข 31 (โบราณวัตถุหมายเลข 132/1)	125
ภาพที่ 145	หอยเบี้ย พบจากวิหารรายนหมายเลข 32 (โบราณวัตถุหมายเลข 154/2)	125
ภาพที่ 146	ภาชนะดินเผา พบจากวิหารหลวง (SEQ)	126
ภาพที่ 147	ตะคันดินเผา พบจากวิหารหลวง (SEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 055/9)	126
ภาพที่ 148	ลวดลายภาชนะดินเผา (EW) แบบ B20	127
ภาพที่ 149	ลวดลายภาชนะดินเผา (EW) แบบ B5	127
ภาพที่ 150	ลวดลายภาชนะดินเผา (EW) แบบ B30	128
ภาพที่ 151	ขอบปากภาชนะดินเผา (EW)	128
ภาพที่ 152	ลวดลายบนภาชนะดินเผา (EW) แบบ B25 เตาม้วนน้ำน้อย	129
ภาพที่ 153	ลวดลายบนภาชนะดินเผา (EW) แบบ B27 เตาม้วนบางปูน	129
ภาพที่ 154	ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง	130
ภาพที่ 155	ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ชิง	130
ภาพที่ 156	ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ชิง	131
ภาพที่ 157	เศียรแอนโดรสสฟิงซ์หินอ่อน จากวิหารหลวง (NEQ)	131
ภาพที่ 158	ประติมากรรมหินอ่อนแอนโดรสสฟิงซ์ (ส่วนหาง) คล้ายเกล็ดปลาและสลักลวดลายใบผักกาด?	132

ภาพที่ 159	ประติมากรรมหินอ่อนแอนโดรสตีฟงซ์ (ส่วนลำตัว) มีหน้าอกของเพศสตรี	132
ภาพที่ 160	ประติมากรรมหินอ่อนแอนโดรสตีฟงซ์ (ส่วนล่าง) มีขาคล้ายสิงโต	133
ภาพที่ 161	ประติมากรรมหินอ่อนแอนโดรสตีฟงซ์ (ส่วนปีก)	133
ภาพที่ 162	เศียรเทวดาดินเผา วิหารหลวง (NEQ)	134
ภาพที่ 163	เท้าเทวดาดินเผา วิหารหลวง (NEQ)	134

สารบัญแผนผัง

	หน้า
แผนผังที่ 1 ผังบริเวณ	135
แผนผังที่ 2 ผังหลุมขุดแต่ง	136
แผนผังที่ 3 รูปแปลนพระวิหารหลวง(โบราณสถานหมายเลข 2) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	137
แผนผังที่ 4 รูปด้านทิศเหนือ,ทิศใต้, ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก พระวิหารหลวง(โบราณสถานหมายเลข 2) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	138
แผนผังที่ 5 รูปแปลนวิหารพระโลกนาถ(โบราณสถานหมายเลข 4) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	139
แผนผังที่ 6 รูปด้านทิศเหนือ,ทิศใต้, ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก พระอุโบสถวิหารพระโลกนาถ(โบราณสถานหมายเลข 4) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	140
แผนผังที่ 7 รูปแปลน พระที่นั่งจอมทอง(โบราณสถานหมายเลข 5) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	141
แผนผังที่ 8 รูปด้านทิศเหนือและรูปด้านทิศใต้ พระที่นั่งจอมทอง(โบราณสถานหมายเลข 5) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	142
แผนผังที่ 9 รูปด้านทิศตะวันออกและรูปด้านทิศตะวันตก พระที่นั่งจอมทอง(โบราณสถานหมายเลข 5) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	143
แผนผังที่ 10 รูปแปลน หอระฆัง(โบราณสถานหมายเลข 6) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	144
แผนผังที่ 11 รูปด้าน ทิศตะวันออกและรูปด้านทิศตะวันตก หอระฆัง(โบราณสถานหมายเลข 6) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	145
แผนผังที่ 12 รูปด้านทิศเหนือและรูปด้านทิศใต้ หอระฆัง(โบราณสถานหมายเลข 6) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	146
แผนผังที่ 13 รูปแปลน วิหารราย(โบราณสถานหมายเลข 57) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	147
แผนผังที่ 14 รูปด้านทิศตะวันออก ,ทิศตะวันตก ,ทิศเหนือและทิศใต้ (โบราณสถานหมายเลข 57) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	148
แผนผังที่ 15 รูปแปลน วิหารราย(โบราณสถานหมายเลข 59) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	149
แผนผังที่ 16 รูปด้านทิศตะวันออก ,ทิศตะวันตก ,ทิศเหนือและทิศใต้ (โบราณสถานหมายเลข 59) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	150
แผนผังที่ 17 รูปแปลน วิหารราย(โบราณสถานหมายเลข 61) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	151
แผนผังที่ 18 รูปด้านทิศเหนือ,ทิศใต้, ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก วิหารราย(โบราณสถานหมายเลข 61) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	152
แผนผังที่ 19 ขุดแต่งรูปแปลน วิหารราย(โบราณสถานหมายเลข 63) สภาพภายหลังการขุดแต่ง	153

บทนำ

หลักการและเหตุผล

กรุงศรีอยุธยาได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีของไทยโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 1893 และมีพระมหากษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมารวมทั้งสิ้น 33 พระองค์ จนกระทั่งเสียกรุงให้แก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 รวมระยะเวลา 417 ปี ในช่วงเวลาแห่งการดำรงฐานะความเป็นราชธานีของไทยนั้น พระนครศรีอยุธยาจัดได้ว่าเป็นราชธานีที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ สิ่งที่ยืนยันได้คือเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ตลอดจนร่องรอยหลักฐานทางศิลปสถาปัตยกรรมที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ซึ่งต่างก็สะท้อนให้เห็นได้ถึงอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจการค้า การทูต การศาสนา และศิลปวัฒนธรรม มรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าดังกล่าว แม้จะถูกปล่อยทิ้งร้างมาเป็นระยะเวลานาน บางแห่งก็ถูกทำลายโดยน้ำมือมนุษย์และปัจจัยแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ร่องรอยแห่งความเจริญรุ่งเรืองครั้งอดีต ยังคงปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์จากการเลือกทำเลที่ตั้งของเมืองที่ศิโยม การออกแบบแผนผังเมืองให้มีระบบสาธารณูปการที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสังคมของเมือง รวมทั้งลักษณะและการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทวัดและวังที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย อันเป็นหลักฐานสำคัญซึ่งเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าอย่างมาก สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นหลักฐานทางอารยธรรมซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นปึกแผ่นของราชธานีที่ยาวนานที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ อารยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกรุงศรีอยุธยาดังกล่าวนี้อาจถือได้ว่ามีคุณค่าต่อการศึกษาถึงพัฒนาการของมนุษยชาติ ทำให้องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีมติ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย ให้ขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 หลังจากนั้นกรมศิลปากรได้เริ่มทำแผนแม่บทนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 เฉพาะพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (พื้นที่ 1,810 ไร่) และได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2536 โดยใช้เวลาปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จตามแผนแม่บทระยะที่ 1 ใน ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งประกอบด้วยแผนงานหลัก 8 แผนงาน

แผนงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน ตามแผนแม่บทข้างต้นได้ดำเนินการขุดค้น ขุดแต่ง บำรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุภายในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,810 ไร่ ไปแล้วเป็นจำนวนมาก แต่ยังมีได้เข้าดำเนินการขุดค้น ขุดแต่ง คั้นคว้า วิจัยทางโบราณคดีอย่างกว้างขวาง ณ บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่งภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากซึ่งเป็นพระอารามหลวงประจำพระราชวังหลวงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสถาปนาขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อ พ.ศ. 1991 ภายหลังจากที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระราชมณเฑียรขึ้นไปสร้างทางด้านเหนือ ริมแม่น้ำลพบุรี และยกที่พระราชมณเฑียรเดิมทั้งหมดให้เป็นเขตพุทธาวาส สถาปนาขึ้นเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อให้เป็นพระอารามหลวงภายในพระบรมมหาราชวัง เพื่อใช้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีทักษิณานุประทาน และเป็นที่เสด็จออกบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ รวมทั้งเป็นที่เก็บพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย สิ่งก่อสร้างภายในวัดได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ เปลี่ยนแปลง และสร้างเพิ่มเติมมาตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งปรากฏหลักฐานชัดเจนจากรูปแบบและเทคนิคทาง ดังนั้นการขุดค้น-ขุดแต่งวัดพระศรีสรรเพชญ์ทางด้านทิศตะวันตก มณฑปจตุรมุข เจดีย์ราย และแนวกำแพงวัดดังกล่าว นอกจากจะทำให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโบราณสถานภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ และทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีซึ่งสืบเนื่องกับโบราณสถานในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้อย่างมากแล้ว ยังจะช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไปอีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมไว้ซึ่งโบราณสถานอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบไป
2. เพื่อสงวนรักษาไว้ให้เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ เป็นแหล่งศึกษาด้าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรม
3. เพื่อเป็นการเก็บรายงานข้อมูลวิชาการด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีเพื่อการศึกษาและอ้างอิงต่อไป
4. เพื่อป้องกันการพังทลาย การบุกรุกทำลายโบราณสถาน
5. เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. เพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายด้านการท่องเที่ยว ตามเป้าหมายของรัฐบาลโดยส่วนรวม

เป้าหมาย

1. ชูคแต่งพื้นที่ภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จำนวน 15,000 ตารางเมตร
2. ชูคแต่งวิหารหลวง (โบราณสถานหมายเลข 2)
3. ชูคแต่งวิหารพระโลกนาถ (โบราณสถานหมายเลข 4)
4. ชูคแต่งพระที่นั่งจอมทอง (โบราณสถานหมายเลข 5)
5. ชูคแต่งหอรระฆัง (โบราณสถานหมายเลข 6)
6. ชูคแต่งเจดีย์รายจำนวน 10 องค์ (โบราณสถานหมายเลข 28,30,32,34,35,,58,60,62,64 และ 66)
7. ชูคแต่งวิหารรายจำนวน 8 องค์(โบราณสถานหมายเลข27,29,31,33,59,61,63,65)
8. ชูคแต่งแนวกำแพงด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้และด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ วัดพระศรีสรรเพชญ์
9. สสำรวจทำผังสภาพโบราณสถานก่อนการชูคแต่งและผังหลังการชูคแต่ง ทั้งผังบริเวณและผังโบราณสถานทุกแห่งที่ทำการชูคแต่ง
10. ทำผังรูปแบบเพื่อการบูรณะและแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่ทำการชูคแต่ง
11. รายงานการชูคแต่งทางโบราณคดี
12. เสริมความมั่นคงโบราณสถานเฉพาะส่วนที่เป็นอันตราย

การดำเนินงาน

ดำเนินงานเองโดยเจ้าหน้าที่ของนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ประมาณ 12 เดือน (มกราคม 2545 - กันยายน 2545)

งบประมาณ

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,500,000.- บาท(หนึ่งล้านห้าแสนบาทถ้วน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของชาติ
2. สามารถศึกษาลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรมของโบราณสถานได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และสถาปัตยกรรม
3. ช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน และแสดงขอบเขตของโบราณสถานได้มากยิ่งขึ้น
4. สร้างทัศนคติและความเข้าใจอันดีงามในการอนุรักษ์โบราณสถานให้กับประชาชน โดยทั่วไป
5. ช่วยสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย

บทที่ 1

การดำเนินงานชุดแต่งโบราณสถาน

1.1 ที่ตั้ง

วัดพระศรีสรรเพชญ์ ตั้งอยู่ที่ ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา¹

ทิศเหนือ จรดพระราชวังโบราณในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก หันหน้าพระอารามไปยังพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1

(พระเจ้าอู่ทอง)

ทิศใต้ ติดกับวิหารพระมงคลบพิตร

ทิศตะวันตก ติดกับบางส่วนของพระราชวังโบราณ

พิกัดภูมิศาสตร์ กริด 47 PPR 870 672 เส้นรุ้ง 14 องศา 33 ลิปดา 05 พิลิปดา ตะวันออก เส้นแวง 100 องศา 21 ลิปดา 18 พิลิปดา เหนือ² พิกัดแผนที่ระวาง 5173 IV ลำดับชุด L 7017 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิกัด 686874³

1.2 ประวัติการทำงานที่ผ่านมา

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) สมุหเทศาภิบาลมณฑลกรุงเก่า ได้ดำเนินการขุดสมบัติจากกรุภายในเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้พบพระพุทธรูปและเครื่องทองคำเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในการขุดแต่งพระเจดีย์รายในวัดนี้ก็พบว่า ทั้งหมดล้วนแต่ทำขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิพระ

¹ กองโบราณคดี กรมศิลปากร, ทะเบียนโบราณสถานในเขตหน่วยศิลปากรที่ 1 (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2537), หน้า 21.

² ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่ กองโบราณคดี กรมศิลปากร, จิตรกรรมฝาผนังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุดที่ 001 เล่มที่ 6 พุทธศักราช 2538 (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538), หน้า 95.

³ กองโบราณคดี กรมศิลปากร, ทะเบียนโบราณสถานในเขตหน่วยศิลปากรที่ 1, หน้า 21.

ราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งสิ้น เนื่องจากการพบโกศอัฐิภายในเจดีย์รายหลายองค์ ส่วนวิหารที่คั่นอยู่ระหว่างเจดีย์นั้น ใช้เป็นที่ทำบุญทักษิณานุปทานอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

สำหรับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้น ได้เริ่มกระทำการเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2499 ซึ่งเป็นการบูรณะพระมหาเจดีย์ 3 องค์ก่อน ต่อมาภายหลังจึงได้รับการบูรณะมาเป็นระยะ ปัจจุบันวัดพระศรีสรรเพชญ์จัดได้ว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่งในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาที่ได้รับการดูแลควบคุมให้คงสภาพหลักฐานเดิมทางด้านสถาปัตยกรรมไว้ได้มากที่สุดวัดหนึ่ง

วัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 หน้า 3,679-3,717⁴

1.3 สภาพปัจจุบันโบราณสถาน(ก่อนการขุดแต่ง)

1.3.1 วิหารหลวง(โบราณสถานหมายเลข 2)

โบราณสถานหลังนี้ได้รับการขุดแต่งและบูรณะมาแล้วครั้งหนึ่งในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม วิหารหลวงหรือวิหารพระศรีสรรเพชญ์ ผนังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 25 x 70 เมตร หรือเป็นอาคารขนาด 11 ห้อง ด้านหน้ามีมุขยื่นออกมา ส่วนด้านหลังจะเชื่อมต่อกับระเบียงคด มีเสาร่วมในสองแถว แถวละ 11 ต้น เป็นเสาทรงกลมก่อด้วยอิฐแต่ที่โคนเสาก่อด้วยศิลาแลง เสาบางต้นที่ฐานมีหลักฐานการปั้นปูนเป็นรูปชั้นบัวคว่ำโคยรอบ สภาพชำรุดเกือบทุกต้น เหลือเพียงโคนเสา ผนังอาคารโคยรอบอยู่ในสภาพพังทลายเช่นกัน ที่เหลือสภาพค่อนข้างสมบูรณ์คือผนังด้านข้างฝั่งเหนือและใต้ ช่วงที่ตรงกับฐานชุกชี (คูภาพประกอบ) เป็นผนังก่ออิฐถือปูนหนาประมาณ 1.20 เมตร ผนังด้านนอกโคยรอบมีการทำฐานผนังเป็นชุกฐานสิงห์ และมีการก่ออิฐยื่นออกมาเป็นเสาอิงช่วงที่ตรงกับแนวเสาทุกระยะ(ผนังด้านในมีเสาอิงเช่นเดียวกัน) ผนังที่ยังเหลืออยู่แต่ละห้องมีหลักฐานการเจาะเป็นช่องแสง โดยช่วงที่ต่อมาจากชุกฐานสิงห์ ทำเป็นช่องสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน 2 ช่อง เหนือขึ้นไปเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวจรดหลังคา

⁴ กรมศิลปากร, ทะเบียนโบราณวัตถุสถานที่ราชอาณาจักร (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2516),

ภายในอาคารมีฐานชุกชีอยู่สองส่วน ฐานชุกชีส่วนหน้าก่อเป็นรูปสี่เหลี่ยม ส่วนหน้ายื่นออกเป็นเกี้ยวมุมไม้สิบสอง สูงประมาณ 1.80 เมตร มีร่องรอยการก่อพอกทับฐานชุกชีเดิม ซึ่งมีการประดับลวดลายปูนปั้นเป็นลายดอกพุดตาน และลายครุฑแบก ส่วนฐานชุกชีด้านหลังก่ออิฐ ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 10 x 16 เมตร สูงประมาณ 0.60 เมตร

ค้ำนอกรอาคารมีการทำพาไลโดยรอบ เสาพาไลเป็นเสากลมมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.20 เมตร ตั้งอยู่บนฐานพาไล สูง 0.60 เมตร จากระดับพื้นดิน ส่วนมากชำรุดพังทลาย แต่บางต้นที่ค่อนข้างสมบูรณ์ยังเหลือร่องรอยของบัวหัวเสาอยู่ โดยบัวหัวเสาซึ่งเป็นรูปบัวโด มีการนำเอากลีบบัวคินเผาสำเร็จรูปมาติดแทนการปั้นกลีบบัวด้วยปูนตามปกติ เสาเฉลียงหน้าเป็นเสากลม มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.00 เมตร เท่ากันทุกต้น ปัจจุบันเหลือเพียงโคนเสาบางต้น

1.3.2 วิหารพระโลกนาถ(โบราณสถานหมายเลข 4)

ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก แผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสต่อมุขยื่นไปด้านหน้า พาไลจะมีเพียงโดยรอบอาคารส่วนที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสเท่านั้น สภาพปัจจุบันชำรุดเหลือเพียงส่วนฐาน มีผนังด้านเหลือเพียงบางส่วนและมีการสร้างช่องแสงเช่นเดียวกันกับวิหารหลวง ที่ผนังด้านทิศใต้ภายในช่องแสงมีหลักฐานการประดับด้วยลวดลายปูนปั้นลายประจำยามก้ามปู มีประตูทางเข้าด้านหน้า 2 ช่องทาง ส่วนด้านหลังหลักฐานไม่ชัดเจนว่าเคยมีประตูทางเข้าหรือไม่ ภายในอาคารปัจจุบันไม่พบพื้นปูอิฐ สันนิษฐานว่าอาจถูกรื้อทำลายไป มีเสาภายในอาคารทั้งหมดสี่แถว คู่กลางมีแถวละ 8 ต้น ส่วนแถวริมซ้าย-ขวามีแถวละ 4 ต้น ด้านหน้ามีเสารับมุขอีก 2 ต้น เป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.00 เมตร เท่ากันทุกต้น

1.3.3 พระที่นั่งจอมทอง(โบราณสถานหมายเลข 5)

ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวิหารหลวง มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 22x33 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก? มีมุขยื่นทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ 3 มุข สภาพค่อนข้างสมบูรณ์มีเพียงโครงหลังคาเท่านั้นที่พังทลายหายไป มีประตูทางเข้าด้านตะวันออก 3 ช่องทาง โดยช่องกลางมีความกว้าง 1.20 เมตรและสูงประมาณ 4 เมตร ซึ่งมีความสูงกว่าประตูปกติทั่วไป ด้านตะวันตกมี 2 ช่องทาง มีหน้าต่างโดยรอบทั้งหมด 32 ช่อง ฐานยกพื้นสูงทำเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ภายในอาคารค่อนข้างด้านหลังมีการสร้างผนังกันแบ่งพื้นที่ใช้งานเป็นสองส่วน ส่วนแรกด้านตะวันออกมีเสาสองแถว แถวละ 6 ต้น ริมผนังทั้งสองด้านเหนือ-ใต้ทำเป็นอาสนะกว้างประมาณ 2.00 เมตร ยาวตลอดแนวผนังอาคารสูงจากพื้นอาคารประมาณ 0.60 เมตร ส่วนที่สองด้านตะวันตกมีเสาแถวละ 1ต้น และที่ริมผนังทั้งสองด้านเหนือ-ใต้ทำเป็นอาสนะเช่นเดียวกัน

กับส่วนหน้า ที่มุขกลางมีการก่ออิฐเป็นแท่นสี่เหลี่ยมคล้ายฐานชุกชี เสาทั้งหมดเป็นเสาแปดเหลี่ยม เส้นผ่าศูนย์กลางที่โคนเสาประมาณ 1.00 เมตร ไม่มีบัวหัวเสา

1.3.4 หอระฆัง(โบราณสถานหมายเลข 6)

ตั้งอยู่ด้านหน้าวิหารหลวง มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตัวหอระฆังเป็นอาคารทรงจตุรมุข มีบันไดทางขึ้นทั้งสี่ทิศ สภาพชำรุดเหลือเพียงฐานอาคารและผนังบางส่วน ซึ่งมีการประดับด้วยลวดลายปูนปั้นลายประจำยาม ลายกรวยเชิง เป็นต้น มีเสารองรับหลังคาเป็นรูปแปดเหลี่ยมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.50 เมตร ซึ่งโบราณสถานหลังนี้ได้รับการขุดแต่งและบูรณะมาแล้วจากกรมศิลปากร

1.3.5 วิหารหมายเลข 27,29,31และ33

สภาพก่อนการขุดแต่งเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดโดยเฉลี่ย 9.0 x 14.5 เมตร ทูกหลังหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ยกเว้นวิหารหมายเลข 33 ที่หันหน้าไปทางทิศเหนือ สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐานเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ภายในอาคารมีฐานชุกชีสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดต่างๆกัน

1.3.6 เจดีย์รายหมายเลข 28

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานชั้นล่างเป็นชุกฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ถัดไปเป็นชุกฐานทรงกลมประกอบด้วยหน้ากระดาน 3 ชั้น ชั้นบัวคว่ำ มาลัยเถา 3 ชั้น และบัวปากระฆัง ส่วนองค์ระฆังอยู่ในสภาพพังทลายตั้งแต่กึ่งกลางองค์ระฆังไปจนถึงส่วนยอดหักหายไป

1.3.7 เจดีย์รายหมายเลข 30

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานชั้นล่างเป็นชุกฐานปัทม์ ถัดไปเป็นชุกฐานทรงกลมประกอบด้วยหน้ากระดาน 3 ชั้น ชั้นบัวคว่ำ มาลัยเถา 3 ชั้น บัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตรและปล้องไฉนตามลำดับส่วนปลียอดหักหายไป

1.3.8 เจดีย์รายนหมายเลข 32

เจดีย์องค์นี้มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมมีซุ้มจรนันทั้ง 4 ทิศ มีบันไดทางขึ้นซุ้มทั้ง 4 ด้านเหมือนกัน ซึ่งเจดีย์องค์นี้ประกอบด้วยฐานเชิงกลมซ้อนกัน 4 ชั้น ถัดไป คือ ซุทธฐานปัทม์ บัวคว่ำ มาลัยเถา ซึ่งซุ้มจรนันทั้งจะอยู่ตรงชั้นมาลัยเถาและบัวปากระฆัง ถัดจากบัวปากระฆังเป็นองค์ระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องไฉน และปลียอด ตามลำดับ

1.3.9 เจดีย์รายนหมายเลข 34

อยู่ในสภาพพังทลาย ส่วนฐานชำรุดเกือบหมดเหลือองค์ระฆังเพียงครึ่งองค์

1.3.10 เจดีย์รายนหมายเลข 36

สภาพเกือบสมบูรณ์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม ฐานเป็นซุทธฐานปัทม์ทรง ถัดไปเป็นหน้ากระดานกลม 3 ชั้น และเป็นซุทธฐานปัทม์ เช่น มาลัยเถา บัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตร รูปแบบเหมือนกับเจดีย์รายนหมายเลข 30 มีเพียงปลียอดเท่านั้นที่หักหายไป

1.3.11 เจดีย์รายนหมายเลข 58

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานแปดเหลี่ยมสภาพเกือบสมบูรณ์ และได้รับการบูรณะมาแล้วโดยกรมศิลปากร มีเพียงปลียอดเท่านั้นที่หักหายไป ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานแปดเหลี่ยมถัดไปเป็นชั้นหน้ากระดานกลมซ้อนกัน 3 ชั้น แล้วเป็นซุทธฐานปัทม์เหนือซุทธฐานปัทม์เป็นชั้นบัวคว่ำ และซุทธมาลัยเถา ซ้อนกัน 3 ชั้น แล้วจึงเป็นบัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องไฉน ตามลำดับ

1.3.12 วิหารรายนหมายเลข 59

เป็นวิหารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน ภายในอาคารมีเสา 2 แถว แถวละ 4 ต้น ลักษณะเป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัส ภายในปูอิฐทั่วทั้งอาคาร มีฐานชุกชีขนาด 4.40 x 5.30 เมตร ยังคงปรากฏชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทราย เช่น พระชานู – พระอุระวางอยู่

ภายนอกอาคารมีเสาพาไลทรงกลมโดยรอบ มีประตูทางเข้าอาคารเพียง 1 ด้าน คือด้านทิศเหนือฝั่งตะวันออก

1.3.13 เจดีย์รายนหมายเลข 60

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม สภาพชำรุดพังทลาย ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ถัดขึ้นมาเป็นชั้นหน้ากระดานทรงกลม 1 ชั้น ส่วนที่เหนือขึ้นมาจนถึงชั้นบัลลังก์รูปสี่เหลี่ยมได้พังทลายลงเกือบหมดเหลือเพียงแกนกลางขององค์เจดีย์ และถัดจากชั้นบัลลังก์ขึ้นไป คือ ก้านฉัตร ส่วนบนขึ้นไปหักพังทลายหายไปหมด

1.3.14 วิหารรายนหมายเลข 61

อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน เป็นรูปฐานบัวลูกแก้วอกไก่มีทางเข้าอาคารเพียง 1 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันตก ฝั่งด้านทิศใต้ (ตามหลักฐานที่เห็นในปัจจุบัน) ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสาร่วมในมี 2 แถว แถวละ 4 ต้น

ผนังอาคารมีเหลืออยู่ส่วนหนึ่งที่ด้านเหนือลักษณะผนังด้านล่างทำเลียนแบบเครื่องไม้คล้ายฝาปะกน ส่วนบนทำเป็นช่องแสงลวดลายคล้ายลายประจายามย่อมไม้สิบสอง

1.3.15 เจดีย์รายนหมายเลข 62

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม สภาพชำรุดพังทลายเป็นอย่างมาก ถัดขึ้นมาเหลือเพียงชั้นหน้ากระดานทรงกลม 1 ชั้น เหนือขึ้นไปจนถึงชั้นบัวปากระฆังได้ชำรุดเกือบหมด องค์ระฆังเหลือเพียงครึ่งเดียว ส่วนบนได้พังทลายหายไปหมด

1.3.16 วิหารรายนหมายเลข 63

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสามี 2 แถว แถวละ 4 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร มีประตูทางเข้าเพียง 1 ช่อง คือ บริเวณผนังด้านทิศเหนือฝั่งด้านทิศตะวันออกมีพาไลโดยรอบ เสาพาไลทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

ผนังอาคารด้านทิศตะวันตกและด้านทิศใต้ได้พังทลายลงหมดส่วนด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออกยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ผนังส่วนล่างทำเลียนแบบเครื่องไม้คล้ายฝาปะกน ส่วนบนทำเป็นช่องแสงประดับคล้ายลวดลายไทยคือลายประจายามกำมปู

1.3.17 เจดีย์รายนหมายเลข 64

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีซุ้มจรนนำทั้ง 4 ทิศทำหน้าที่เป็นเจดีย์ประจำมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดพระศรีสรรเพชญ์ มีบันไดทางขึ้นซุ้มทั้ง 4 ซุ้ม โดยซุ้มดังกล่าวและบันไดทางขึ้นอยู่ในสภาพพังทลาย

เจดีย์องค์นี้ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานเขียงสี่เหลี่ยม ถัดขึ้นมาเป็นหน้ากระดานทรงกลม 1 ชั้น ส่วนฐานชั้นบนขึ้นมาจนถึงชั้นบัวปากระฆังได้พังทลายลงเกือบหมด จากนั้นจึงเป็นองค์ระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องโฉน ส่วนปลียอดหักหายไป

1.3.18 วิหารรายนหมายเลข 65

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันหน้าไปทางทิศใต้และมีประตูทางเข้าด้านใต้ 2 ช่องทาง และที่ผนังด้านทิศตะวันตกฝั่งทิศเหนืออีก 1 ช่องทางมีผนังเหลืออยู่บางส่วนรูปแบบเหมือนกับผนังของวิหารหมายเลข 63 มีเสาพาไลเป็นรูปทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

1.3.19 เจดีย์รายนหมายเลข 66

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานแปดเหลี่ยม สภาพค่อนข้างสมบูรณ์ โดยได้รับการบูรณะจากกรมศิลปากรมาแล้วครั้งหนึ่ง ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานแปดเหลี่ยม ถัดขึ้นมาเป็นหน้ากระดานทรงกลมซ้อนกัน 2 ชั้น แล้วจึงเป็นชุกฐานบัว ผนังเหนือขึ้นไปเป็นชั้นบัวคว่ำและชุกมาลัยเถา 3 ชั้น บัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตร และปล้องโฉน ตามลำดับ ส่วนปลียอดหักหายไป

1.4 การวางผังหลุมขุดแต่งทางโบราณคดี

การวางผังหลุมขุดแต่งในครั้งนี้ จะใช้ระบบการแบ่งโบราณสถานแต่ละองค์ 4 ส่วน (Quadrant) ได้แก่ NEQ, SEQ, NWQ และ SWQ ตามลำดับ ซึ่งก่อนการขุดแต่งจะมีการวาง Trench ขุดตรวจสอบของแนวโบราณสถานของแต่ละองค์ จากนั้นจึงทำการขุดแต่งตามแนวโบราณสถานที่พบ โดยขุดแต่งในระดับพื้นใช้งานหลังสุดหรือสมัยสุดท้าย

1.5 เทคนิคการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี

การขุดค้นและขุดแต่งโบราณสถานวัดพระศรีสรรเพชญ์ใช้เทคนิควิชาการโบราณคดีอย่างเคร่งครัดโดยใช้เครื่องมือประเภทจอบ เสียม อีเตอร์ และเกรียง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบหรือตามดุลยพินิจของนักโบราณคดี

1.5.1 ในการขุดค้นและการขุดแต่งทางโบราณคดี ได้ปฏิบัติตามเทคนิควิชาการโบราณคดีอย่างเคร่งครัด

1.5.2 เก็บโบราณวัตถุทุกชิ้นที่พบในแต่ละชั้นดินอย่างละเอียด ซึ่งบางกรณีได้ร่อนดินเพื่อเก็บโบราณวัตถุขนาดเล็กด้วย

1.5.3 สำหรับงานขุดแต่งโบราณสถานวัดพระศรีสรรเพชญ์ ให้ขุดจนถึงระดับพื้นใช้งานเดิม และมีการขุดหลุมตรวจสอบการวางรากฐานของโบราณสถานทุกองค์ ขนาด 1 X 1 เมตร หากพบว่ามีมการก่อสร้างทับซ้อนกันหลายครั้ง ให้ยึดงานก่อสร้างครั้งสุดท้ายหรือครั้งที่มีหลักฐานสำคัญมากกว่าเป็นหลักในการขุดแต่ง แต่จะต้องทำการขุดแต่งศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ถูกทับซ้อนจนได้ข้อมูลพอที่จะทำแบบสันนิษฐานได้ทุกสมัย แต่การกระทำดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อหลักฐานทางโบราณคดีทุกสมัยด้วย ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงานเป็นผู้พิจารณาสั่งการ

1.5.4 การปฏิบัติงานทางโบราณคดีต้องทำอย่างระมัดระวัง ต้องสังเกตดูความเปลี่ยนแปลงของหลักฐานอย่างละเอียด และให้เก็บตัวอย่างโบราณวัตถุบางประเภทอย่างถูกวิธี เพื่อวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ในกรณีจำเป็น

1.5.5 ดิน อิฐหัก กระเบื้อง เศษวัสดุสิ่งของต่างๆ ที่ไร้ประโยชน์ให้นำไปปรับถมพื้นที่บริเวณที่ทำงานหรือขนย้ายออกจากพื้นที่ในที่กำหนดให้ในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร หรือให้เผาทำลาย หรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้สั่งการ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกรณีนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง

1.5.6 วิธีปฏิบัติด้านเทคนิควิชาการ หรือการปฏิบัติงานอื่นใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ แต่เป็นประโยชน์ต่องานวิชาการโบราณคดีและต่อราชการ ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงาน หรือกรรมการตรวจการจ้าง

1.6 วิธีการเก็บและบันทึกข้อมูลของการขุดแต่งทางโบราณคดี

1.6.1 การเก็บข้อมูลทางโบราณคดีต้องมีการบันทึกอย่างละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรแผนผังและภาพถ่าย ต้องมีการออกแบบฟอร์มต่างๆ เพื่อช่วยในการบันทึกตามความเหมาะสมกับลักษณะงาน และหลักฐานทางโบราณคดี โดยต้องแนบบันทึกอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- บันทึกประจำวัน (Diary Record)
- บัญชีโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ (Small Finds List)
- บัญชีของที่พบ (Bag List)
- แบบบันทึกภาพถ่าย (Photo List)

หรือแบบฟอร์มอย่างอื่นที่นักโบราณคดีผู้ควบคุมเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบันทึกหลักฐานทางโบราณคดีแต่ละประเภท

1.6.2 โบราณวัตถุชิ้นสำคัญให้ทำความสะอาดด้วยวิธีที่เหมาะสมกับวัสดุแต่ละชนิด แล้วบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการพบเป็นอักษรย่อด้วยขนาดที่เหมาะสมกับวัตถุในตำแหน่งที่ไม่รบกวนสาระสำคัญของโบราณวัตถุด้วยหมึกที่ไม่ลบเลือนง่ายนัก ซึ่งการเขียนดูเก็บโบราณวัตถุมีรายละเอียดดังนี้คือ ชื่อโครงการ, ชื่อโบราณสถาน, ตำแหน่งที่พบ, ชื่อโบราณวัตถุ, วันที่พบ ยกตัวอย่าง เช่น

AY'02

SSP

วิหาร NO 65

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด

2 ธันวาคม 2545

การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการพบดังกล่าว หากไม่สามารถหาดำแหน่งที่เหมาะสมหรือพิจารณาแล้วไม่เหมาะสมที่จะเขียนลงบนเนื้อโบราณวัตถุ ให้เขียนลงแผ่นพลาสติกหรือแผ่นโลหะผูกติดไว้ก็ได้

1.6.3 โบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่บอบบาง หรือเปราะให้ใช้กระดาษหรือผ้าที่อ่อนนุ่มหุ้มไว้แล้วเก็บใส่ภาชนะที่เหมาะสม

1.6.4 โบราณวัตถุและชิ้นส่วนโบราณสถานที่พบจากการปฏิบัติงานทางโบราณคดี ให้ทำความสะอาด และเก็บรักษาไว้ในถุงพลาสติก ถุงผ้า กลัง หรือภาชนะอื่นอย่างเหมาะสม เมื่อศึกษาวิเคราะห์แล้ว ให้ทำทะเบียนโบราณวัตถุมอบให้กรมศิลปากร ส่วนอิฐ ศิลาแลง หรือส่วนประกอบซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างของโบราณสถานต่างๆ ให้แยกประเภท แยกขนาด ทำความสะอาดแล้วเก็บรักษาไว้ในพื้นที่ปฏิบัติงานให้เป็นระเบียบ โดยไม่กีดขวางการทำงานและไม่รกตา เพื่อเตรียมไว้ใช้ในการบูรณะต่อไป

1.6.5 ต้องศึกษาวิเคราะห์โบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบจากการปฏิบัติงานทั้งหมด

บทที่ 2

โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

2.1 สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง

แผนผังโบราณสถานวัดพระศรีสรรเพชญ์เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีแนวกำแพงล้อมทั้ง 4 ด้าน แกนหลักวางตัวในแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก แนวแกนหลักได้ลากผ่านอาคารสำคัญของผังที่ตั้งอยู่ในแนวเดียวกันนี้ ได้แก่ หอระฆัง พระวิหารหลวง (วิหารพระศรีสรรเพชญ์) และเจดีย์ประธานทรงกลม 3 องค์ มณฑปที่คั่นระหว่างเจดีย์ประธาน 3 หลัง และวิหารพระสีอริยาบท ตั้งเรียงกันจากทางทิศตะวันออกไปสู่ทิศตะวันตกตามลำดับ โดยกลุ่มเจดีย์ประธานมีระเบียงคดล้อมรอบและเชื่อมต่อกับส่วนท้ายของพระวิหารหลวง

การสร้างอาคารในภายหลังจะเป็นการสร้างอาคารต่างๆ ขึ้นให้สมดุลกันทั้งสองด้านโดยวิหารพระโลกนาถ ตั้งคู่กับวิหารพระป่าเลไลย์ ส่วนพระอุโบสถจะตั้งคู่กับพระที่นั่งจอมทอง ส่วนวิหารขนาดเล็กและเจดีย์รายที่สร้างขึ้นภายในวัด จะจัดวางสิ่งก่อสร้างให้อยู่ริมกำแพงวัดด้านในทั้งสี่ด้าน

นอกจากนี้ยังมีเจดีย์รายที่มุมด้านในกำแพงทั้ง 4 องค์(โบราณสถานหมายเลข 11,32,42และ64) และที่มุมระเบียงคดด้านในทั้ง 4 องค์(โบราณสถานหมายเลข 67,68,69และ70) จากตำแหน่งที่ตั้งขององค์เจดีย์ทั้ง 8 องค์ดังกล่าว แสดงให้เห็นความสำคัญที่ถูกจัดวางให้ทำหน้าที่เป็นเจดีย์ประจำมุมของโบราณสถานแห่งนี้

2.2 โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

การขุดแต่งครั้งนี้จะทำการขุดแต่งพื้น โดยรอบโบราณสถานและขุดตรวจพื้นภายในเป็นบางจุด ซึ่งเป็นการขุดแต่งเพิ่มเติมจากที่เคยมีการขุดแต่งและบูรณะไว้เดิม(ประมาณ 20 - 30 ปี มาแล้ว) เป็นการขุดแต่งเพื่อศึกษาแผนผัง รูปแบบสถาปัตยกรรมโดยละเอียด ผลการขุดแต่งมีดังนี้

2.2.1 วิหารหลวง (โบราณสถานหมายเลข 2)

วิหารหลวงตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของหมู่เจดีย์ประธาน แผนผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 25 x 70 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีประตูทางเข้าด้านหน้าที่หลักฐานชัดเจนคือ 2 ช่องทางริมซ้าย-ขวา ส่วนประตูกลางหลักฐานไม่ชัดเจนว่าเคยมีหรือไม่ ประตูทางเข้าด้านหลังมี 2 ช่องทางโดยเปิดเชื่อมต่อกับระเบียงคกรอบเจดีย์ประธาน

สภาพปัจจุบันพังทลายเหลือผนังเป็นบางส่วนด้านทิศเหนือและทิศใต้ ส่วนด้านหลังตัวอาคารเชื่อมต่อกับระเบียงคดและมณฑป ภายในอาคารมีเสาทรงกลม 2 แถว แถวละ 11 ต้น ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางโคนเสาประมาณ 1.50 เมตร มีฐานชุกชีแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ด้านหน้าเชื่อว่าเป็นที่ประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ ส่วนด้านหลังประดิษฐานพระพุทธรูปประทับนั่งที่สำคัญๆ เช่น พระพุทธสิหิงค์ เป็นต้น

การขุดแต่งจะทำการขุดโดยรอบอาคารเพื่อหาขอบเขตหรือแผนผังที่แท้จริงของตัวอาคาร ส่วนภายในอาคารทำการขุดตรวจหาพื้นภายในวิหารโดยทำการขุดตรวจทั้งหมด 3 หลุม ซึ่งพบว่าเป็นดินเหนียวอัดแน่นทั้ง 3 หลุม ซึ่งเป็นการเตรียมโครงสร้างภายในอาคารไม่พบพื้นอาคารแต่อย่างใด สันนิษฐานได้ว่าพื้นอาคารได้ถูกรื้อทำลายไปหมดแล้ว ระดับที่เห็นปัจจุบันเป็นระดับที่เกิดจากการขุดแต่งของกรมศิลปากรเมื่อราว 30-40 ปีมาแล้ว จึงเป็นไปได้ว่าจะถูกรื้อทำลายไปก่อนหน้านั้นแล้ว ระดับพื้นใช้งานจริงสันนิษฐานว่าน่าจะอยู่เหนือระดับผิวดินปัจจุบันประมาณ 20 – 30 เซนติเมตร ปัจจุบันมีหลักฐานยืนยันคือการก่ออิฐเป็นสันเหลี่ยมของผนังโดยรอบ นอกจากนี้หลักฐานจากหลุมขุดตรวจยังพบว่ามีภาชนะดินเผา คือ ศีลาแลง มาก่อเป็นฐานเสา ซึ่งน่าจะทำเหมือนกันทุกต้น

หลุมขุดตรวจอีกหลุมหนึ่งเป็นการขุดตรวจฐานชุกชีส่วนหลังพบว่าเป็นการก่อสร้างสมัยหลัง อาจจะเป็นคราวเดียวกับร่องรอยการก่อพอกทับฐานชุกชีเดิม (ฐานประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์) โดยก่อเป็นขอบโดยรอบส่วนภายในใช้เศษวัสดุพวกเศษอิฐหักกากปูนเศษศิลาแลงมาบดอัดให้แน่นจากนั้นจึงปูพื้นอิฐทับ

ภายนอกอาคารเป็นการขุดแต่งต่อเนื่องจากพาลีของวิหาร พบว่ามีกรุปื้นอิฐโดยรอบอาคาร โดยปูพื้นเชื่อมต่อกับวิหารพระป่าเลไลย์และวิหารพระโลกนาถ ส่วนด้านหน้าอาคารไม่พบบันไดทางขึ้น แต่พบว่ามีกรุปื้นอิฐที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นประติมากรรมรูปสิงห์หรืออาจเป็นประติมากรรมที่สลักจากหินอ่อน(แอนโดรสตีฟิงซ์?) แทนประดับทำด้วยแทนศิลาแลงขนาด 1.20 x 1.20 เมตร ตรงกลางเจาะรูปัจจุบันมีแท่งหินแกรนิตทรงกลมเสียบคาอยู่ จากการขุดตรวจด้านเหนือของอาคารได้พบบันไดทางขึ้นอาคาร ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นบันไดทางขึ้นในสมัยแรก ในสมัยหลังสุด ระดับพื้นวัดได้ยกสูงขึ้นบันไดดังกล่าวมิได้ใช้แล้ว เพราะพื้นวัดกับพื้น

อาคารวิหารมีระดับใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังมีหลักฐานการทำอ่างล้างเท้าที่ด้านทิศใต้ของวิหารในสมัยหลัง จากอ่างล้างเท้าสามารถก้าวขึ้นอาคารได้เลย ด้านหน้าจึงไม่จำเป็นต้องสร้างบันไดทางขึ้นดังกล่าว

2.2.2 วิหารพระโลกนาถ(โบราณสถานหมายเลข 4)

ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวง มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีการต่อมุขยื่นไปด้านหน้า พาไลจะมีเพียงโดยรอบอาคารส่วนที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสเท่านั้น สภาพปัจจุบันชำรุดเหลือเพียงส่วนฐาน มีผนังด้านเหนือเหลือเพียงบางส่วน มีประตูทางเข้าด้านหน้า 2 ช่องทาง ส่วนด้านหลังหลักฐานไม่ชัดเจนว่าเคยมีประตูทางเข้าหรือไม่ ภายในอาคารปัจจุบันไม่พบพื้นปูอิฐ มีเสาภายในอาคารทั้งหมดสี่แถว คู่กลางมีแถวละ 8 ต้น ส่วนแถวริมซ้าย-ขวามีแถวละ 4 ต้น ด้านหน้ามีเสารับมุขอีก 2 ต้น เป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1.00 เมตร

การขุดแต่งจะขุดโดยรอบอาคาร พบว่ามีการปูพื้นอิฐเป็นลานเชื่อมต่อกับอาคารที่สร้างติดกัน ได้แก่พระวิหารหลวงด้านทิศใต้และพระที่นั่งจอมทองด้านทิศเหนือ ด้านหน้าอาคารมีการทำเป็นแท่นก่ออิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 2.00 x 2.00 เมตร ซึ่งอาจเป็นแท่นบูชาหรือวางประติมากรรม? ก็เป็นไปได้ มีการขุดแต่งพาไลด้านทิศเหนือซึ่งเดิมไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะไว้เหมือนด้านอื่นๆ

2.2.3 พระที่นั่งจอมทอง(โบราณสถานหมายเลข 5)

ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวิหารหลวง มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 22x33 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก? สภาพค่อนข้างสมบูรณ์มีเพียงโครงหลังคาเท่านั้นที่พังทลายหายไป มีประตูทางเข้าด้านตะวันออก 2 ช่องทางและด้านตะวันตก 2 ช่องทาง มีหน้าต่างโดยรอบทั้งหมด 32 ช่อง ฐานยกพื้นสูงทำเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ภายในอาคารมีเสาสองแถวแถวละ 6 ต้น เป็นเสาแปดเหลี่ยม พื้นภายในอาจมีการปูด้วยกระเบื้องดินเผา แต่ปัจจุบันหลุดหายไปเกือบหมด

2.2.4 หอระฆัง (โบราณสถานหมายเลข 6)

มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นอาคารทรงจตุรมุข มีบันไดทางขึ้นทั้งสี่ทิศ สภาพชำรุดเหลือเพียงฐานอาคารและผนังบางส่วน โดยได้รับการบูรณะมาแล้วจากกรมศิลปากร จากการขุดแต่งพบว่ามีโครงสร้างระเบียงซ้อนกันสองชั้น(บูรณะไว้เพียงชั้นใน) โดยที่แนวระเบียงมีเสารูปแปดเหลี่ยมรองรับหลังคาอีกชั้นหนึ่ง จากหลักฐานแสดงให้เห็นว่าโครงหลังคาของหอระฆังหลังนี้มีซ้อนกันไม่น้อยกว่าสามดับ รูปแบบสันนิษฐานที่มีอยู่เดิมควรจะเปลี่ยนไปตามหลักฐานที่พบใหม่

2.2.5 วิหารรายหมายเลข 27

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.5 x 16.0 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน เป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่มีบันไดทางขึ้นอาคารด้านหน้า 2 ช่องทาง ซ้าย-ขวา (ด้านหลังด้านทิศตะวันตก) อีก 1 ช่องทาง คือ ฝั่งด้านทิศใต้ ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสามี 2 แถว แถวละ 4 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร ส่วนเสาพาไลโดยรอบเป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

2.2.6 เจดีย์รายหมายเลข 28

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมขนาด 9 x 10 เมตร ฐานชั้นล่างเป็นชุกฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ถัดไปเป็นชุกฐานทรงกลมประกอบด้วยหน้ากระดาน 3 ชั้น ชั้นบัวคว่ำ มาลัยเถา 3 ชั้น และบัวปากระฆัง ส่วนองค์ระฆังอยู่ในสภาพพังทลายตั้งแต่กึ่งกลางองค์ระฆังไปจนถึงส่วนยอดหักหายไป

2.2.7 วิหารรายหมายเลข 29

รูปแบบอาคารเหมือนวิหารรายหมายเลข 27 คือมีแผนผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.5 x 16.0 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน เป็นรูปฐานบัวลูกแก้วอกไก่มีทางเข้าอาคารเพียง 1 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันตก ฝั่งด้านทิศใต้ (ตามหลักฐานที่เห็นในปัจจุบัน) ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสามี 2 แถว แถวละ 4 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร ส่วนเสาพาไลโดยรอบเป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร จากการขุดแต่งได้พบบัวหัวเสาปูนปั้นเป็นรูปบัววงซึ่งสันนิษฐานว่าน่าเป็นของเสาพาไล ของวิหารหลังนี้

2.2.8 เจดีย์รายนหมายเลข 30

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 9.5 x 9.5 เมตร ฐานชั้นล่างเป็นซูดฐานปัทม์ ถัดไปเป็นซูดฐานทรงกลมประกอบด้วยหน้ากระดาน 3 ชั้น ชั้นบัวคว่ำ มาลัยเถา 3 ชั้น บัวปากระฆัง องค์กรระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตรและปล้องไฉนตามลำดับส่วนปลียอดหักหายไป

2.2.9 วิหารรายนหมายเลข 31

อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.5 x 16.0 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน เป็นรูปฐานบัวลูกแก้วอกไก่มีทางเข้าอาคารเพียง 1 ด้าน คือด้านทิศตะวันตก ฝั่งด้านทิศใต้ (ตามหลักฐานที่เห็นในปัจจุบัน) ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสามี 2 แถว แถวละ 4 ด้าน เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร ส่วนเสาพาไลโดยรอบเป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

2.2.10 เจดีย์รายนหมายเลข 32

เป็นเจดีย์ที่อยู่ในตำแหน่งประจำมุมของวัดพระศรีสรรเพชญ์จึงมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเจดีย์รายนหมายเลข 28, 30, 34 และ 36 เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมมีซุ้มระนำทั้ง 4 ทิศ มีบันไดทางขึ้นซุ้มทั้ง 4 ด้านเหมือนกัน ซึ่งเจดีย์องค์นี้ประกอบด้วยฐานเชิงกลมซ้อนกัน 4 ชั้น ถัดไป คือ ซูดฐานปัทม์ บัวคว่ำ มาลัยเถา ซึ่งซุ้มระนำจะอยู่ตรงชั้นมาลัยเถาและบัวปากระฆัง ถัดจากบัวปากระฆังเป็นองค์กรระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องไฉน และปลียอด เจดีย์องค์นี้มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ประกอบกับได้รับการบูรณะมาแล้วโดยกรมศิลปากร จึงยังคงเหลือหลักฐานให้ศึกษารายละเอียดได้อย่างเต็มรูปแบบ

2.2.11 วิหารรายนหมายเลข 33

อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.5 x 16.0 เมตร หันหน้าไปทางทิศเหนือ สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน เป็นรูปฐานบัวลูกแก้วอกไก่อมีบันไดทางขึ้นอาคารด้านทิศเหนือ 2 ช่องทาง ซ้าย-ขวา และด้านทิศใต้ 2 ช่องทาง ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสา มี 2 แถว แถวละ 4 ด้าน เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร ส่วนเสาพาไลโดยรอบเป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

2.2.12 เจดีย์รายนหมายเลข 34

อยู่ในสภาพพังทลายฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 10.0 x 10.0 เมตร ส่วนฐานซำรูปเกือบกลมเหลือองค์ระฆังเพียงครึ่งองค์ แต่สันนิษฐานว่าจะมีรูปแบบเหมือนเจดีย์รายนหมายเลข 30 และ 36 ที่อยู่ใกล้กันและยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์คือเป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส

2.2.13 เจดีย์รายนหมายเลข 36

ได้รับการบูรณะแล้ว โดยกรมศิลปากรมีสภาพเกือบสมบูรณ์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมขนาด 8 x 8 เมตร ฐานเป็นชุกฐานปัทม์ทรงถัดไปเป็นหน้ากระดานกลม 3 ชั้น และเป็นชุกฐานปัทม์ เช่น มาลัยเถา บัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตร รูปแบบเหมือนกับเจดีย์รายนหมายเลข 30 มีเพียงปลียอดเท่านั้นที่หักหายไป

2.2.14 เจดีย์รายนหมายเลข 58

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานแปดเหลี่ยมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 9.5 เมตร สภาพเกือบสมบูรณ์ และได้รับการบูรณะมาแล้วโดยกรมศิลปากร มีเพียงปลียอดเท่านั้นที่หักหายไป ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานแปดเหลี่ยมถัดไปเป็นชั้นหน้ากระดานกลมซ้อนกัน 3 ชั้น แล้วเป็นชุกฐานปัทม์เหนือชุกฐานปัทม์เป็นชั้นบัวคว่ำและชุกมาลัยเถา ซ้อนกัน 3 ชั้น แล้วจึงเป็นบัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องไฉน ตามลำดับ

2.2.15 วิหารรายนหมายเลข 59

เป็นวิหารทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.50 x 14.10 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน ภายในอาคารมีเสา 2 แถว แถวละ 4 ค้ำ ลักษณะเป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 55 x 55 เซนติเมตร ภายในปูอิฐทั่วทั้งอาคารมีฐานชุกชีขนาด 4.40 x 5.30 เมตร ยังคงปรากฏชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทรายส่วนหน้าค้ำ - พระอุระวางอยู่

ภายนอกอาคารมีเสาพาไลโดยรอบ เสาพาไลเป็นทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร มีประตูทางเข้าอาคารเพียง 1 ค้ำ คือ ค้ำทิศเหนือฝั่งตะวันออก

2.2.16 เจดีย์รายนหมายเลข 60

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม สภาพชำรุดพังทลาย ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 9.4 x 9.4 เมตร ถัดขึ้นมาเป็นชั้นหน้ากระดานทรงกลม 1 ชั้น ส่วนที่เหนือขึ้นมาจนถึงชั้นบัลลังก์รูปสี่เหลี่ยมได้พังทลายลงเกือบหมดเหลือเพียงแกนกลางขององค์เจดีย์ และถัดจากชั้นบัลลังก์ขึ้นไป คือ ก้านฉัตร ส่วนบนขึ้นไปหักพังทลายหายไปหมด จากหลักฐานที่เหลืออยู่รูปแบบของเจดีย์องค์นี้คงเหมือนกับเจดีย์รายนหมายเลข 58 ที่แตกต่างกัน คือ ฐานชั้นล่างสุดซึ่งเป็นรูปแปดเหลี่ยม

2.2.17 วิหารรายนหมายเลข 61

อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.5 x 16.0 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพพังทลายเหลือเพียงส่วนฐาน เป็นรูปฐานบัวลูกแก้วอกไก่มีทางเข้าอาคารเพียง 1 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันตก ฝั่งด้านทิศใต้ (ตามหลักฐานที่เห็นในปัจจุบัน) ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสามี 2 แถว แถวละ 4 ด้าน เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร ส่วนเสาพาไลโดยรอบเป็นเสาทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

ผนังอาคารมีเหลืออยู่ส่วนหนึ่งที่ด้านเหนือลักษณะผนังด้านล่างทำเลียนแบบเครื่องไม้เป็นฝาประกบส่วนบนทำเป็นช่องแสงลดทลายคล้ายลายประจายามย่อมุมไม้สิบสอง โดยอาคารหลังนี้ไม่มีหน้าต่าง ตามรูปแบบของอาคารก่ออิฐถือปูนในสมัยอยุธยาตอนต้น

2.2.18 เจดีย์รายนหมายเลข 62

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม สภาพชำรุดพังทลายเป็นอย่างมาก ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานเขียงสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 9.4 x 9.4 เมตร ถัดขึ้นมาเหลือเพียงชั้นหน้ากระดานทรงกลม 1 ชั้น เหนือขึ้นไปจนถึงชั้นบัวปกระฆังได้ชำรุดเกือบหมด องค์ระฆังเหลือเพียงครึ่งเดียว ส่วนบนได้พังทลายหายไปหมด รูปแบบสันนิษฐานน่าจะเหมือนกับเจดีย์รายนหมายเลข 58 และ 60

2.2.19 วิหารรายนหมายเลข 63

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.5 x 17.0 เมตร สภาพโดยรวมเหมือนวิหารรายนหมายเลข 61 คือ ภายในปูพื้นอิฐทั้งหมด มีฐานชุกชีขนาด 3.5 x 4.5 เมตร เสามี 2 แถว แถวละ 4 ด้าน เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 55 x 55 เซนติเมตร มีประตูทางเข้าเพียง 1 ช่อง คือ บริเวณผนังด้านทิศเหนือฝั่งด้านทิศตะวันออกมีพาไลโดยรอบ เสาพาไลทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร

ผนังอาคารด้านทิศตะวันตกและด้านทิศใต้ได้พึ่งทลายลงหมดส่วนด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออกยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ผนังส่วนล่างทำเลียนแบบเครื่องไม้คล้ายฝาปะกน ส่วนบนทำเป็นช่องแสงประดับคล้ายลวดลายไทยคือลายประจำยามก้ามปู

2.2.20 เจดีย์รายหมายเลข 64

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 11.10 x 11.10 เมตร มีซุ้มจรนำทั้ง 4 ทิศทำหน้าที่เป็นเจดีย์ประจำมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เช่นเดียวกับเจดีย์รายหมายเลข 11, 32 และ 42 ตามลำดับมีบันไดทางขึ้นซุ้มทั้ง 4 ซุ้ม โดยซุ้มดังกล่าวและบันไดทางขึ้นอยู่ในสภาพพังทลาย

เจดีย์องค์นี้ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานเขียงสี่เหลี่ยม ถัดขึ้นมาเป็นหน้ากระดานทรงกลม 1 ชั้น ส่วนฐานชั้นบนขึ้นมาจนถึงชั้นบัวปากระฆังได้พังทลายลงเกือบหมด จากนั้นจึงเป็นองค์ระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องโฉน ส่วนปลียอดหักหายไป

2.2.21 วิหารรายหมายเลข 65

ตั้งอยู่มุมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดพระศรีสรรเพชญ์เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 11.10 x 11.10 เมตร สภาพโดยรวมเหมือนวิหารรายหมายเลข 63 เพียงแต่หันหน้าไปทางทิศใต้และมีประตูทางเข้าด้านใต้ 2 ช่องทาง และที่ผนังด้านทิศตะวันตกฝั่งทิศเหนืออีก 1 ช่องทางมีผนังเหลืออยู่บางส่วนรูปแบบเหมือนกับผนังของวิหารหมายเลข 63 มีฟาไล โดยรอบอาคาร เสาฟาไลเป็นรูปทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 เซนติเมตร เช่นเดียวกัน

2.2.22 เจดีย์รายหมายเลข 66

เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานแปดเหลี่ยม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 9.60 เมตร สภาพค่อนข้างสมบูรณ์ โดยได้รับการบูรณะจากกรมศิลปากรมาแล้วครั้งหนึ่ง ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานแปดเหลี่ยม ถัดขึ้นมาเป็นหน้ากระดานทรงกลมซ้อนกัน 2 ชั้น แล้วจึงเป็นชุกฐานปัทม์ เหนือขึ้นไปเป็นชั้นบัวคว่ำและชุกมาลัยเถา 3 ชั้น บัวปากระฆัง องค์ระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตร และปล้องโฉน ตามลำดับ ส่วนปลียอดหักหายไป

บทที่ 3

โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง

จากการขุดแต่งบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้พบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก สามารถแบ่งแยกออกเป็น 7 ประเภทได้ดังนี้

1. โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม
2. โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้
3. โบราณวัตถุประเภทอาวุธ
4. โบราณวัตถุประเภทเงินตรา
5. โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ
6. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ
7. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ

3.1 โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

3.1.1 กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา

จากการขุดค้นในบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ พบชิ้นส่วนของกระเบื้องมุงหลังคากระจายอยู่ทั่วทุกหลุม กระเบื้องมุงหลังคาที่พบเหล่านี้สามารถแยกประเภทออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

3.1.1.1 กระเบื้องกาบกล้วย

ลักษณะเป็นเนื้อดินธรรมดา (Earthen Ware) สีของเนื้อโดยทั่วไปมีสีแดงแกมส้ม กระเบื้องกาบกล้วยเป็นกระเบื้องมุงหลังคาใช้อุณหภูมิในการเผาอยู่ในช่วงประมาณ 850-1,150 องศาเซลเซียส มีเป็นกระเบื้องมุงหลังคาที่มีรูปแบบที่ทำให้ผืนหลังคามีลักษณะเป็นลอนลูกฟูก จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “กระเบื้องลูกฟูก” มีขนาดโดยเฉลี่ยกว้างประมาณ 19-23 ซม. ยาว 28 ซม. เคียวที่ใช้เกี่ยวระแนงไม้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 ซม. สูง 5 ซม. ลักษณะของกระเบื้องกาบกล้วยจะประกอบด้วยกระเบื้องตัวผู้ ซึ่งเป็นลอนโค้งคล้ายกาบกล้วย และกระเบื้องตัวเมียซึ่งเป็นรางแบนกว้าง ขกขอบทั้งสองข้างมีเคียวเกี่ยวกับระแนงโครงของหลังคา การมุงหลังคาจะใช้กระเบื้องตัวผู้แถวหนึ่งสลับกับกระเบื้องตัวเมียแถวหนึ่ง โดยกระเบื้องตัวผู้จะครอบอยู่บนกระเบื้องตัวเมีย

กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้

กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้มีลักษณะโค้งเกือบครึ่งวงกลม ปลายเรียว เมื่อมองด้านบน คล้ายสี่เหลี่ยมคางหมู มีเดือยเป็นรูปทรงกรวยสำหรับยึดเกาะติดคร่าวหรือไม้ระแนง กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ความยาว 25-28 เซนติเมตร ความกว้างส่วนหัว 8-10 เซนติเมตร ความกว้างส่วนปลาย 13-14 เซนติเมตร ขอบเกี่ยวสูง 6 เซนติเมตร ความหนา 1-1.5 เซนติเมตร กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้พบกระจายอยู่ทั่วทุกหลุม (ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม)

กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมีย

กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมียมีลักษณะเป็นแผ่นแบนทรงสี่เหลี่ยมคางหมู ขอบกระเบื้องยกขึ้นทั้งสองข้าง ขนาดของเดือยสั้นกว่าของกระเบื้องตัวผู้ ใช้เกี่ยวกับคร่าวหรือไม้ระแนง ตัวกระเบื้องจะวางตัวในลักษณะหงาย ทำให้เป็นร่องน้ำไหลตลอดทั้งผืน

กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมียมีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ความยาว 22-24 เซนติเมตร ความกว้างส่วนหัว 15-16 เซนติเมตร ความกว้างส่วนปลาย 11-12 เซนติเมตร ขอบเกี่ยวสูง 2 เซนติเมตร ความหนา 1-1.5 เซนติเมตร น้ำหนัก 900 กรัม กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมียพบกระจายอยู่ทั่วทุกหลุม(ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม)

3.1.1.2 กระเบื้องดินขอ/กระเบื้องชายพับ

เป็นกระเบื้องแผ่นเรียบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าปลายตัดตรงทั้งสองด้าน ปลายด้านหนึ่งโค้งงอหรือพับลงมา ลักษณะเป็นขอเพื่อยึดไม้เครื่องบนที่พาดจันทันหลังคา กระเบื้องดินขอมีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ขนาดความยาว 20 เซนติเมตร ขนาดความกว้าง 10 เซนติเมตร ความหนา 1-1.5 เซนติเมตร น้ำหนัก 130 กรัม (ภาพที่) (ภาพลายเส้นที่) (ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม)

3.1.2 กระเบื้องเชิงชาย

เป็นเชิงชายของกระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้ โดยสามารถแบ่งประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

- กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 1 พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน NEQ, SEQ 6 ชั้น
- กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 2 พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน NEQ, SEQ SWQ 8 ชั้น

- กระเบื้องเซิงชายลายเทพนมแบบที่ 3 พบบริเวณวิหารหมายเลข ด้าน NEQ กำแพงทิศใต้ 2 ชั้น
- กระเบื้องเซิงชายลายดอกบัว พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน NEQ, SEQ NWQ, SWQ 4 ชั้น
- กระเบื้องเซิงชายลายหน้ากาล พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน SEQ 1 ชั้น
- กระเบื้องเซิงชายลายพันธุ์พุกษาแบบที่ 1 พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน NEQ, NWQ, SWQ วิหารหมายเลข 33 ด้าน NWQ 9 ชั้น
- กระเบื้องเซิงชายลายพันธุ์พุกษาแบบที่ 2 พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 SWQ = 2 ชั้น
- กระเบื้องเซิงชายทรงกระจ้ง พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน SWQ = 2 ชั้น

3.1.3 กระเบื้องปูพื้น

กระเบื้องปูพื้นเป็นกระเบื้องดินเผาเนื้อค่อนข้างแกร่ง (Semi-Stoneware) เนื้อดินละเอียดแน่น รูปแบบของกระเบื้องจะมีลักษณะรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ 30 x 30 เซนติเมตร

3.1.4 ตะปูตะปดิง

เป็นเหล็กสี่เหลี่ยมหักงอลักษณะคล้ายรูปตัว U ที่ปลายทั้งสองเรียวยแหลมพบบริเวณวิหารหมายเลข 35 ด้าน SWQ, NEQ วิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ วิหารหมายเลข 59 ด้าน NEQ และเจดีย์หมายเลข 35 พบจำนวนทั้งสิ้น 7 ชิ้น 182 กรัม ตะปูตะปดิงมีความกว้างอยู่ในช่วง 2 – 3 cm. หน้า 0.2 – 0.8 cm.

3.1.5 ตะปู

เป็นเหล็กสี่เหลี่ยมปลายเรียวยแหลม ลักษณะคล้ายรูปตัว T พบบริเวณวิหารหมายเลข 33 วิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน SWQ พบจำนวนทั้งสิ้น 5 ชิ้น 158 กรัม พบบริเวณวิหารหมายเลข 2 ด้าน NEQ วิหารหมายเลข 59 ด้าน NEQ พบจำนวนทั้งสิ้น 4 ชิ้น 102 กรัม

3.1.6 ตะปูสังฆวานร

เป็นโลหะผสมระหว่างตะกั่วกับดีบุกหรือที่เรียกกันว่า”เนื้อจีน” ลักษณะสีเหลืองม ปลายเรียวแหลม ลักษณะคล้ายรูปตัว T พบบริเวณวัดมงคลพิตรด้าน NEQ วิหารหลวงหมายเลข 31 ด้าน NWQ วิหารหมายเลข 27 ด้าน NWQ และเจดีย์ 32 ด้าน NEQ, SEQ และเจดีย์ 34 – 35 พบ จำนวนทั้งสิ้น 14 ชิ้น 200 กรัม

3.1.7 ชิ้นส่วนประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม

- ชิ้นส่วนประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมประเภทแผ่นประดับตกแต่งอาคาร ซึ่งมีการทำเป็นลักษณะแผ่นแบนๆ มีการทำลวดลายกนก มีทั้งเนื้อ EW และ SW พบจำนวนทั้งสิ้น 18 ชิ้น
- ชิ้นส่วนกลีบบัวดินเผาประดับตกแต่งอาคาร มีลักษณะแผ่นแบนๆ ทำลวดลายแบบกลีบบัว ซึ่งโดยทั่วไปมีทั้งลักษณะที่เป็นเนื้อ EW และ SW พบจำนวนทั้งสิ้น 22 ชิ้น
- ชิ้นส่วนแผ่นดินเผาประดับตกแต่งอาคาร ทำเป็นรูปบุคคลสวมมงกุฏท่อน้ำเคลือบ เป็นแผ่นดินเผาเนื้อแกร่ง SW พบบริเวณเจดีย์ 32 ด้าน NEQ จำนวนทั้งสิ้น 1 ชิ้น 1,400 กรัม
- ชิ้นส่วนแผ่นเผาประดับตกแต่งอาคาร มีทั้งเนื้อแกร่งและเนื้อดินเผา EW และ SW ซึ่งมีการทำลวดลายแต่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดได้ชัดเจน พบจำนวนทั้งสิ้น 31 ชิ้น
- ชิ้นส่วนประติมากรรมประดับตกแต่งอาคาร เนื้อ SW พบบริเวณวิหารหมายเลข 59 ด้าน NEQ วิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ, SEQ SWQ วิหารหมายเลข 61 ด้าน NEQ พบจำนวนทั้งสิ้น 42 ชิ้น
- ชิ้นส่วนโคมไฟ เนื้อดินแกร่ง SW ท่อน้ำเคลือบสีขาว พบโดยทั่วไป พบจำนวนทั้งสิ้น 53 ชิ้น
- ชิ้นส่วนโคมไฟ เนื้อ EW ไม่ท่อน้ำเคลือบ พบบริเวณวิหารหมายเลข 2 จำนวน 10 ชิ้น 1,000 กรัม
- ชิ้นส่วนประติมากรรมดินเผาประดับตกแต่งอาคาร มีสภาพชำรุดหักพังหายไป พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ จำนวน 1 ชิ้น 80 กรัม
- ชิ้นส่วนแผ่นเผาประดับตกแต่งอาคารลวดลายเทพพนม เนื้อ SW พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน SEQ จำนวน 1 ชิ้น 450 กรัม
- ชิ้นส่วนแผ่นเผาประดับตกแต่งอาคาร เนื้อ EW ทำลายกระจุ้ง พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ จำนวน 11 ชิ้น 3,825 กรัม
- ชิ้นส่วนใบเสมาดินเผาขนาดเล็ก เนื้อ EW พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ จำนวน 1 ชิ้น 160 กรัม วิหารหลวงหมายเลข 61 ด้าน NEQ จำนวน 1 ชิ้น 130 กรัม

ชิ้นส่วนปล้องโฉนดินเผาเนื้อแกร่ง พบบริเวณวิหารโลกนาถ จำนวน 1 ชิ้น 386 กรัม

3.1.8 ลวดลายปูนปั้น

- ชิ้นส่วนกลีบบัวปูนปั้น พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 29 ด้าน NEQ เป็นกลีบบัวซ้อนชั้น จำนวน 2 ชิ้น 2,100 กรัม
- ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับอาคารมีลวดลายแต่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดของลวดลายได้ชัดเจน พบจำนวนทั้งสิ้น 12 ชิ้น
- ประติมากรรมปูนปั้นรูปหน้าคน พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน SEQ จำนวน 1 ชิ้น 495 กรัม
- ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับอาคารรูปทรงกระจิง พบบริเวณวิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ จำนวน 1 ชิ้น 40 กรัม

3.2 โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพ

โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพที่พบในการขุดแต่งวัดพระศรีสรรเพชญ์ โดยส่วนใหญ่พบเป็นพระพุทธรูปสำริด ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก และพบบริเวณพื้นที่โดยทั่วๆ ของพื้นที่การขุดแต่ง โดยหลักฐานพบมากในวิหารหมายเลข 27, 29, 31 วิหารหลวงหมายเลข 2

สามารถจัดเป็นกลุ่มเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

พระพุทธรูปสำริดทรงเครื่องใหญ่ เป็นพระพุทธรูปที่สวมเครื่องทรงเลียนแบบพระมหากษัตริย์ คือ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่นสวมมงกุฏ กรองศอ พาทูร์ต ทับทรวง ทองพระบาท เป็นต้น นิยมทำปางสมาธิเหนือฐานสิงห์หรือฐานปัทม์ มีหลากหลายขนาดตั้งแต่ เล็ก กลาง ใหญ่ ถ้าเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องขนาดใหญ่จะตกแต่งรายละเอียดอย่างประณีตงดงาม เช่น การลงรัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

พระพุทธรูปสำริดทรงเครื่องที่พบจากการขุดแต่งประกอบด้วยเศียรพระพุทธรูป ส่วนองค์พระพุทธรูป ตลอดจนส่วนพระหัตถ์ พระกร เป็นต้น วิวัฒนาการพระพุทธรูปทรงเครื่องในสมัยอยุธยาอาจจัดลำดับสมัยได้ดังนี้

พระพุทธรูปทรงเครื่องสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นพระพุทธรูปแบบที่พบจากกรุวัดราชบูรณะ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดต้องสร้างพร้อมกันกับพระปรางค์วัดราชบูรณะในสมัยพระเจ้าบรมราชาธิราชที่ 2 ลักษณะเครื่องทรงที่ขอบสงเว้าโค้งลงไปมาก มีรัศมีประดับทำเป็นรูปเข็มขัดเพชรพลอย มีปิ่นแห่งประดับหัวเข็มขัด ชายผ้าจีบหน้านางทำเป็นลวดลายประดับลงมาเป็นแนวตั้ง มีขอบชายผ้าหน้านางโผล่ขึ้นมาเหนือรัศมีประดับ องค์พระพุทธรูปมีลักษณะอิทธิพลศิลปะลพบุรี คืออวบอ้วน พระพักตร์สี่เหลี่ยม มีไรพระศก นาสิกตรง โอยษฐ์แบะ และอิทธิพลศิลปะสุโขทัย คือรัศมีรูปเปลวเพลิง ชายจีวรทั้งสองข้างงุ้มเป็นรูปเบ็ดหรือตะขอ

พระพุทธรูปทรงเครื่องสมัยอยุธยาตอนกลาง อาศัยพระพุทธรูปทรงเครื่องที่มีจารึกว่าสร้างขึ้นในสมัยพระชัยราชาธิราชเป็นหลักในการศึกษา แบ่งเป็นสองช่วงคือ ช่วงต้น สวมเครื่องทรงเฉพาะมงกุฏ ขอดมงกุฏ มักทำเป็นวงซ้อนๆ กันขึ้นไปเป็นรูปกรวยทรงสูง บางครั้งยังคงมีลักษณะของพระพุทธรูปอยู่มากคือมีขมวดพระเกศา และรัศมีทำเป็นรูปเปลวเพลิงตามอิทธิพลศิลปะสมัยสุโขทัย นอกจากสวมมงกุฏแล้วมักสวมกุธาตรูปลูกตุ้มหรือรูปก้นหอยด้วย ในช่วงปลายลักษณะเครื่องทรงมีวิวัฒนาการเพิ่มขึ้นคือ สวมเครื่องประดับชิ้นอื่นๆ ได้แก่ มงกุฏ กุณฑล พาหุรัต และทองกร ซึ่งบางองค์ก็สวมไม่ครบทุกชิ้น ส่วนลักษณะร่วมกันคือสวมกรองศอเป็นแผงกล้านปกเสื้อ มีลวดลายประดับรูปสามเหลี่ยมหันหัวลง หรือรูปวงโค้ง

พระพุทธรูปทรงเครื่องสมัยอยุธยาตอนปลาย อาศัยพระพุทธรูปทรงเครื่องจากเมรุทิศจากวัดไชยวัฒนาราม และพระประธานพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ ซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเป็นหลักในการศึกษาซึ่งอาจจัดลำดับวิวัฒนาการได้ 3 ช่วงดังนี้ คือช่วงแรก กรองศอที่เคยเป็นแผงประดับอยู่ลดขนาดและความสำคัญลงเป็นเพียงเครื่องประดับกรอบสังวาลย์ 2 เส้น ซึ่งไขว้กันเป็นรูปกากบาทระยะที่สองสังวาลย์ที่สวมแสดงลักษณะการสวมใส่ชัดเจนขึ้นมีลักษณะเป็นวงโค้งสองวงหันหลังชนกัน ส่วนระยะที่สามภายในกรองศอที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังวาลย์ไปแล้ว มีกรองศอลักษณะเป็นอุระอีกเส้นหนึ่งประดับแผ่อยู่เต็มครึ่งวงกลมนั้น

เทคนิคการผลิตพระพุทธรูปสำริด จากหลักฐานแสดงว่าใช้เทคนิคการผลิตแบบสูญญากาศ (Loss Wax) โดยปั้นแกนดินเป็นต้นแบบ เมื่อหล่อเสร็จแล้วมิได้นำแกนดินออก จึงปรากฏแกนดินเหล่านี้อยู่ภายในพระพุทธรูปสำริดทุกองค์

พระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย หรือพระชัยมงคล เป็นคือทำลวดลายเฉพาะมงกุฏ องค์พระพุทธรูปครองจีวรห่มคลุมประทับนั่งปางสมาธิบนฐานหน้ากระดานซึ่งเจาะช่องสามเหลี่ยมไว้ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ 2 ช่องลักษณะดังกล่าวคงตั้งใจให้หมายความว่า เป็นฐานสิงห์ พระพุทธรูปในลักษณะนี้ในหมู่สำนักสะสมพระ และชาวบ้านเรียกว่า “พระงั่ง” ซึ่งเข้าใจว่าสร้างขึ้นเพื่อ

สะเดาะเคราะห์ หรือเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลังหรือแก้บน โดยนำไปวางไว้ในวัดเหมือนในปัจจุบัน เพื่อเป็นการต่ออายุ แต่จากหลักฐานพบว่า “พระจิ้ง” หลายองค์มีการปิดทองทั้งองค์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าแต่เดิมนั้น อาจใช้สำหรับการบูชาก็เป็นได้ ทางวิชาการเรียกพระพุทธรูปในกลุ่มนี้ว่า “พระชัยมงคล” ความเป็นมาและคติความเชื่อยังไม่ทราบแน่ชัด แต่จากลักษณะของพระพุทธรูปสำริดทรงเครื่องมักนิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททองลงมา หรือในราวพุทธศตวรรษที่ 22-23

เศียรพระพุทธรูปสำริด

ประติมากรรมเศียรพระพุทธรูปสำริด มีลักษณะใบหน้าเรียวยาวทรงไข่ คิ้วโค้งได้รูปแต่ไม่ค่อยเป็นปีกกา พระเนตรอยู่ในกริยามองลงสู่เบื้องต่ำ(ปรือตา) จมูกโด่งเป็นสัน เม็ดพระศกมีขนาดเล็ก มีขมวดพระเกศาอยู่กลางศีรษะ และเหนือขึ้นไปมีรูปรัศมีเปลวไฟอยู่ด้านบนสุด ใบหูมีลักษณะกางออกเป็นเหลี่ยมแต่ตั้งหูหายไป

กว้าง ประมาณ ๑๔ เซนติเมตร

สูง ประมาณ ๒๓ เซนติเมตร

3.3 โบราณวัตถุประเภทอาวุธ

กระสุนปืนโลหะ พบบริเวณวิหารหมายเลข 31 ด้าน NWQ มีลักษณะเป็นลูกกลมๆ มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.5 cm. พบจำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 150 กรัม

3.4 โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

3.4.1 เตาเชิงกราน

เตาเชิงกรานเป็นเตาหุงต้มที่มีลักษณะเป็นรูปไข่ มีฐานเตี้ย ด้านหน้าเป็นลาดใส่พื้นยกขอบขึ้นเล็กน้อย มีปลายเส้ายื่นออกมารับกันภาชนะ 3 เส้า มักขึ้นด้วยดินเหนียวปนทรายหยาบ เนื้อดินมีสีส้มแดง (5YR 7/8 Reddish Yellow) เตาเชิงกรานนิยมใช้กันทั่วไปในครัวไทย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 – 24 ซึ่งเตาเชิงกรานที่พบจากการขุดค้นอาจนำมาจากแหล่งเตาพื้นเมืองของอยุธยา เตาเชิงกรานที่พบจากการขุดค้นส่วนมากพบในสภาพชิ้นส่วนแตกหักไม่สามารถนำมา

ประกอบกันได้ จากการขุดค้นพบทั้งหมด 8 ชิ้น น้ำหนัก 965 กรัม (ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้)

3.4.2 ครกหิน

จากการขุดค้นวัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้พบครกหินบริเวณเจดีย์หมายเลข 35 ด้านทิศ SEQ มีลักษณะเป็นเนื้อหิน มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของปากประมาณ 12 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางของฐานประมาณ 10 ซม. ฐานมีขนาดความสูง 2.5 ซม. ครกสูงทั้งหมด 8.5 ซม. พบจำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 680 กรัม

3.5 โบราณวัตถุประเภทเงินตรา

3.5.1 หอบเบี้ยหรือเบี้ยจัน

จากการขุดค้นโบราณวัตถุประเภทเงินตรา พบหอบเบี้ยหรือเบี้ยจัน จำนวน 10 ชิ้น ในบริเวณ JD. 32 ด้านทิศ NEQ, SWQ JD.34 – 35 และแนวกำแพงทิศใต้ (ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์โบราณวัตถุประเภทเงินตรา)

หอบเบี้ยหรือเบี้ยจัน เป็นเปลือกหอยน้ำเค็มชนิดหนึ่งคาบเกี่ยวในสกุล *Cypraea* วงศ์ *Cypracidae* ลักษณะมีเปลือกแข็ง ผิวเป็นมันหลังนูน ท้องแบน ช่องปากยาวแคบ และ ? ตอนปลายทั้ง 2 ข้างแบบสำราง ริมปากทั้ง 2 ข้างหยักหรือมีฟัน ไม่มีฝาปิด สำหรับหอบเบี้ยที่นิยมสมัยโบราณเป็นหอบเบี้ยชนิด *Cypraea Moneta* ที่เรียกว่า “เบี้ยจันหรือเบี้ยจกจัน” และชนิด *Cypraea Annulus* ที่เรียกว่า “เบี้ยแก้วหรือเบี้ยนาง” ใช้เงินตราขั้นต่ำขั้นปลีกย่อยที่สุด มีหลักฐานทางเอกสารในสมัยอยุธยาตอนปลายสมัยสมเด็จพระเพทราชา โดยนายแกมเฟอร์บันที่กว่า อัตราแลกเปลี่ยน 100 เบี้ย เท่ากับ 1 อัฐ และ 1 เฟื้อง เท่ากับ 500 – 800 เบี้ย และได้ประกาศใช้เบี้ยจันในสมัยรัชกาลที่ 4 อัตราแลกเปลี่ยนของเบี้ยจันจะมีขึ้นลง ขึ้นอยู่กับปริมาณความมากหรือน้อยของหอบเบี้ย ที่ส่วนใหญ่ถูกนำเข้ามาโดยพ่อค้าชาวอินเดียที่เข้ามาค้าขาย ซึ่งมักจะนำมาจากหมู่เกาะฟิลิปปินส์ หรือหมู่เกาะมัลดีฟในมหาสมุทรอินเดีย

3.5.2 เหรียญ 1 บาท

ด้านก้อยเป็นรูปสุพรรณหงส์ ด้านหัวเป็นรูปพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พบบริเวณวิหารหมายเลข 27 ด้าน NEQ พบจำนวน 1 เหรียญ

3.5.3 เหรียญ 5 บาท

ผลิตขึ้นใน พ.ศ. 2522 ด้านก้อยเป็นรูปครุฑ ด้านหัวเป็นรูปพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พบบริเวณวิหารหมายเลข 32 ด้าน NWQ พบจำนวน 1 เหรียญ

3.5.4 เหรียญ 50 สตางค์

ผลิตขึ้นใน พ.ศ. 2500 ด้านก้อยเป็นรูปตราพระมหากษัตริย์ ช้าง 3 เศียรมีธง ด้านหัวเป็นรูปพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พบบริเวณวิหารจอมทอง พบจำนวน 1 เหรียญ

3.5.5 เหรียญพระมงกุฎเกล้า

เหรียญพระมงกุฎเกล้า เหรียญเป็นรูปพระมงกุฎเกล้า พบจำนวน 1 เหรียญ

3.6 โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศ

จากการขุดค้นทางโบราณวัตถุพระศรีสรรเพชญ์ พบเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศทั้งเนื้อดิน (Barthen ware) ที่เผาไฟในอุณหภูมิ 850 –1150 องศาเซลเซียส และเนื้อแกร่ง/เนื้อหิน (Stone ware) ที่เผาไฟอุณหภูมิ 1,150 องศาเซลเซียสขึ้นไป ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศที่พบจากการขุดค้นที่มีมาจากแหล่งเตาต่างๆ ได้แก่ แหล่งเตาพื้นเมืองของอยุธยา แหล่งเตาบ้านบางปูนจังหวัดสุพรรณบุรี แหล่งเตาแม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี - ศรีสะเกษ แหล่งเตาสุโขทัย ปริมาณเศษภาชนะดินเผาที่พบจากแหล่งเตาต่างๆ ภายในประเทศมีดังนี้ (ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศ)

แหล่งเตา	เนื้อดินธรรมดา (Earthen ware)		เนื้อแกร่ง (Stone ware)		รวม	
	จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)
พื้นเมือง	215	8,915	22	2,146	237	11,061
แม่น้ำน้อย	-	-	40	5,200	40	5,200
บ้านบางปูน	-	-	5	465	5	465
สุโขทัย	-	-	11	1,099	11	1,099
ศรีสขนาลัย	-	-	-	-	-	-
บุรีรัมย์	1	25	-	-	1	25
รวม	216	8,940	123	8,910	294	17,850

จากการศึกษาเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี ทั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์ทำให้สามารถจัดจำแนกประเภทขอบปากภาชนะได้ทั้งหมด 19 แบบ ก้นภาชนะได้ทั้งหมด 6 แบบ ฝาจุภาชนะแบ่งได้เป็น 3 แบบ และยังสามารถจำแนกวดลายได้ทั้งหมด 31 รูปแบบ (ภาพลายเส้น)

นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาเต็มใบบริเวณอ่างล้างเท้าด้านทิศใต้ของมุขด้านหน้าพระวิหารหลวง ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง ทรงไห 4 หู ไม่เคลือบ ผิวสีน้ำตาล ลักษณะรูปทรงคล้ายรูปไข่ ค่อนข้างสูง ไหล่กว้าง ลำตัวป่องกลาง ก้นตัดเรียบ ขอบปากเป็นวงกลมหนามีม็อคคอดเล็กน้อยและแคบสั้น บริเวณไหล่มีการตกแต่งเป็นรอยขีดเป็นเส้น 5 เส้น และระหว่างปากและไหล่ที่มีรอยขีดมีการทำเป็นสันขนาดเล็กก้นกลาง มีหูขนาดใหญ่ 4 หูที่ใช้วิธีการปั้นแปะประทับไปตรงร่องบริเวณไหล่ บริเวณลำตัวคล้ายจะมีการขูดเป็นร่องรอบไหญ่อยู่แต่ไม่ชัดเจน

ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ประมาณ 14 เซนติเมตร (ไม่รวมขอบปากด้านนอก)

ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางก้น ประมาณ 21 เซนติเมตร

สูง ประมาณ 50 เซนติเมตร

ปากหนา ประมาณ 2.5 เซนติเมตร

3.7 โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาแหล่งผลิตต่างประเทศ

จากการขุดค้นบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ พบเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ กระจายตัวอยู่ทั่วไปในบริเวณหลุมขุดค้น เศษภาชนะดินเผาที่พบมีแหล่งผลิตมาจากแหล่งเตาในประเทศจีนและเวียดนาม รูปแบบเศษภาชนะดินเผาที่พบส่วนใหญ่เขียนลายครามได้เคลือบ นอกจากนี้ยังพบบางส่วนมีการตกแต่งด้วยการเขียนสีเคลือบสีบนผิวภาชนะ เช่น สีน้ำเงิน น้ำตาล และสีแดง รูปทรงภาชนะที่พบได้จากการจัดแบ่งรูปแบบของปากภาชนะที่พบ ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 รูปแบบ และแบ่งตามฐานภาชนะได้ 3 รูปแบบ หมายเหตุฐานใช้การจัดแบ่งร่วมกับภาชนะแหล่งเตาในประเทศ ซึ่งรูปทรงภาชนะที่พบพอจะระบุได้แก่ ทรงถ้วย ทรงอ่าง ทรงกระปุก และฝาปิด ซึ่งพบฝาจากภาชนะ ซึ่งแบ่งได้เป็น 1 รูปแบบ เศษภาชนะดินเผา จากแหล่งเตาประเทศจีนที่พบมีจำนวน 211 ชิ้น น้ำหนัก 5,482 กรัม

เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาเวียดนามพบมีจำนวนเพียง 2 ชิ้น น้ำหนัก 214 กรัม

(ดูรายละเอียดในตารางวิเคราะห์เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ)

3.8 โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ

3.8.1 เบี้ยดินเผา

จากการขุดค้นบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ พบโบราณวัตถุประเภทเบี้ยดินเผา บริเวณวิหารหมายเลข 63 ด้าน SEQ จำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 75 กรัม วิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน SEQ จำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 5 กรัม

3.8.2 ตุ๊กตาดินเผา

พบตุ๊กตาดินเผาที่เป็นชิ้นส่วนขาข้าง บริเวณวิหารหมายเลข 31 ด้าน SEQ พบจำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 35 กรัม

และพบชิ้นส่วนตุ๊กตาดินเผา มีลักษณะเนื้อดินสีน้ำตาล พบบริเวณวิหารหมายเลข 59 ด้าน NEQ พบจำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 50 กรัม

3.8.3 วัตถุทรงกลมเจาะรูตรงกลาง

จากการขุดค้นยังได้พบวัตถุทรงกลมเจาะรูตรงกลาง ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าคืออะไร มีลักษณะเป็นเนื้อดินธรรมดา (Earthen ware) พบบริเวณวิหารหมายเลข 29 ด้าน SEQ

3.8.4 ชิ้นส่วนโลหะ

จากการขุดค้นได้พบชิ้นส่วนโลหะบริเวณ วิหารหมายเลข 59 ด้าน NEQ วิหารหลวงหมายเลข 2 ด้าน NEQ วิหารหมายเลข 33 และเจดีย์หมายเลข 36 พบจำนวน 7 ชิ้น น้ำหนัก 150 กรัม

3.8.5 แหวนสำริด

จากการขุดค้นพบแหวนสำริด ซึ่งไม่ระบุที่มา แหวนสำริดมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 ม. และมีความหนา 0.3 ซม. พบจำนวน 1 ชิ้น น้ำหนัก 5 กรัม

3.8.6 โบราณวัตถุประเภทเปลือกหอย

จากการขุดค้นวัดพระศรีสรรเพชญ์ พบเปลือกหอยปริมาณมากพอประมาณ หอยที่พบจัดเป็นหอบกาว ซึ่งมีสีขาว และมีความแวววาวของเปลือกหอย พบจำนวน 45 ชิ้น น้ำหนัก 4,080 กรัม

3.8.7 ประติมากรรมหินอ่อน

จัดเป็นประติมากรรมที่ทำมาจากหินอ่อน ครึ่งคนครึ่งสัตว์ ซึ่งพบในสภาพไม่สมบูรณ์ แยกออกเป็น 3 ส่วนซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ชิ้นที่ 1 ส่วนหน้าคน พบเพียงครึ่งหน้า สวมเครื่องประดับศีรษะกว้าง ประมาณ 14 เซนติเมตร สูง ประมาณ 13 เซนติเมตร

ชิ้นที่ 2 ชิ้นส่วนตั้งแต่คอลงมาจนถึงลำตัว ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวคน เพศหญิงมีหน้าอกมีปีกอยู่กลางหลังทั้ง 2 ข้างแต่หักไป สวมเครื่องประดับบริเวณคอ มีลักษณะเป็นเชือกถักเป็นเปีย แล้วนำมาผูกที่คอ กว้าง ประมาณ 26 เซนติเมตร สูง ประมาณ 34 เซนติเมตร

ชิ้นที่ 3 ชิ้นส่วนลำตัวช่วงล่างจนถึงฐาน ซึ่งได้เสียหายไปบางส่วน โดยลำตัวช่วงล่างเป็นสิงโต นั่งอยู่ในท่าชันเข่าทั้ง 2 ข้าง กว้าง ประมาณ 37 เซนติเมตร สูง ประมาณ 39 เซนติเมตร ฐาน สูงประมาณ 5 เซนติเมตร

3.8.8 ประติมากรรมหินอ่อน

ไม่ทราบว่าเป็นอะไรเนื่องจากพบเพียงบางส่วนเท่านั้น คาดว่าน่าจะเป็นส่วนลำตัว ซึ่งมีลักษณะคล้ายตัวปลา คือ มีเกล็ดแบบเกล็ดปลาเป็นริ้วๆขนาดค่อนข้างใหญ่ มีฝ่าวงทับอยู่บนหลัง ฝ่าเป็นลายพรรณพฤกษา เรียกว่าลายใบผักกาด นอกจากนี้บริเวณที่คาดว่าจะเป็นส่วนบนยังมีลายคล้ายครีบบปลาอยู่ด้านข้างทั้ง 2 ด้าน กว้าง ประมาณ 30 เซนติเมตร ยาวประมาณ 48 เซนติเมตร สูง ประมาณ 30 เซนติเมตร

3.8.9 ประติมากรรมดินเผารูปลิง

เป็นประติมากรรมดินเผาเนื้อแกร่ง พบเพียงส่วนศีรษะ ซึ่งมีลักษณะเป็นลิง ทาน้ำเคลือบ ด้านในกลวงไม่ทึบ ลักษณะใบหน้าตั้งอยู่ในอากัปกรณ์แยกเขี้ยวขึ้น

ข้อที่น่าสังเกต คือ บริเวณฟันเขี้ยวด้านบนทั้ง 2 ข้างของลิงมีลักษณะคล้ายเขี้ยวขัณฑ์งอกออกมา สูง ประมาณ 15 เซนติเมตร กว้าง ประมาณ 12 เซนติเมตร

3.8.10 ชิ้นส่วนประติมากรรมหน้าคน

เป็นประติมากรรมดินเผาเนื้อแกร่ง พบเพียงส่วนใบหน้าและศีรษะ ลักษณะเป็นหน้าคนสวมชฎามงกุฏ ลักษณะการแสดงออกทางสีหน้าอยู่ในลักษณะโกรธเกรี้ยว ถือว่าเป็นสันมีขนาดหนาและใหญ่ หัวคิ้วมีลักษณะยื่นติดกัน ปากมีลักษณะงุ้มลงคล้ายกำลังโกรธ ลักษณะใบหน้าค่อนข้างกลม

กว้าง ประมาณ 15 เซนติเมตร

สูง ประมาณ 22 เซนติเมตร

3.8.11 ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปบุคคล

เป็นประติมากรรมดินเผาเนื้อแกร่ง เนื้อค่อนข้างหยาบ พบเพียงส่วนน่องลงไปจนถึงเท้า เป็นประติมากรรมค่อนข้างใหญ่ สวมกำไลตรงบริเวณข้อเท้า ตรงบริเวณน่องพบมีการทำเป็นรอยยื่นคล้ายๆรอยขอบกางเกง คาดว่าน่าจะนุ่งกางเกงที่ขาดกมายุ่งบริเวณน่อง

กว้าง ประมาณ 11 เซนติเมตร

สูงประมาณ 27 เซนติเมตร

ความยาวของปลายเท้า-สันเท้า ประมาณ 23.5 เซนติเมตร

บทที่ 4

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

การศึกษารูปแบบวิเคราะห์ทางสถาปัตยกรรมวัดพระศรีสรรเพชญ์ จะศึกษาเฉพาะโบราณสถานที่ทำารขุดแต่งในครั้งนี (ปีงบประมาณ 2546) ส่วนโบราณสถานองค์อื่นภายในวัดยังไม่ได้รับการขุดแต่ง จึงยังขาดข้อมูลบางส่วนไป ในอนาคตเมื่อมีการขุดแต่งแล้วเสร็จทั้งวัดคงสามารถวิเคราะห์รูปแบบที่สมบูรณ์ได้ ผลการศึกษาวิเคราะห์มีดังนี้

4.1 ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี

วัดพระศรีสรรเพชญ์ จัดได้ว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่งภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นพระอารามหลวงที่ตั้งอยู่ในเขตพระบรมมหาราชวัง ครั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทย มีฐานานุศักดิ์เทียบเท่ากับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในเขตพระบรมมหาราชวังของกรุงเทพมหานคร ในสมัยรัตนโกสินทร์

ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา มีการกล่าวถึงวัดพระศรีสรรเพชญ์ว่า ในบริเวณที่ตั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้น แต่เดิมเป็นที่ที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) สร้างพระราชมณเฑียรขึ้นเป็นที่ประทับ เมื่อได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีใน พ.ศ.1893⁵ ณ ตำบลหนองโสน เมื่อจุลศักราช 712 ปีขาล โทศก ตรงกับวันศุกร์ เดือน 5 ขึ้น 6 ค่ำ เพลา 3 นาฬิกา 9 บาท โดยสมเด็จพระเจ้าอู่ทองโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้น ณ ที่ดอนห่างจากแม่น้ำราว 12 เส้นเศษ และได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างปราสาทขึ้น 3 องค์ คือ พระที่นั่งไพฑูริย์มหาปราสาท พระที่นั่งไพชยนต์มหาปราสาท และพระที่นั่งไอศวรรย์มหาปราสาท “

ในหนังสือ “คำให้การชาวกรุงเก่า” ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์เมื่อครั้งสร้างพระนครใหม่นี้ไว้ ดังข้อความว่า

“สร้างพระราชวัง บูชาเทพยดา สร้างมหาปราสาท 3 องค์ เสาทุกต้นให้ตั้งวงเวียนกัน เช่นรูปสังข์ทักษิณาวัฏ (ซ้ายไปขวา) วางอิฐ 8 แผ่น เรียงกันไปตามเสาปราสาททุกๆ ต้น บนอิฐทั้ง 8 แผ่นนั้น ตั้งพานทอง มีหญ้าแพรกทั้ง 8 พาน ซึ่งเป็นการเสี่ยงทายตามพิธีพราหมณ์ เมื่อยกเสามาหา

⁵ “พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์,” ใน คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2510), หน้า 450.

ปราสาททองหลุม และยกเครื่องบนหลายวัน หล้าแพรกเสียงทาก็สดชื่นปรกติ ทายว่าพระนครนั้น จะรุ่งเรือง” ที่สร้างขึ้น⁶

ครั้นล่วงมาถึง พ.ศ.1991 เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เสด็จขึ้นเสวยราชย์เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา (ครองราชย์ พ.ศ.1991-2031) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระราชมณเฑียรขึ้นไปสร้างทางด้านเหนือ ริมแม่น้ำลพบุรี (ปัจจุบันแม่น้ำลพบุรีคือคูเมืองทางด้านเหนือของตัวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา) และยกที่พระราชมณเฑียรเดิมทั้งหมดให้เป็นเขตพุทธาวาสสถาปนาขึ้นเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อให้เป็นพระอารามหลวงภายในพระบรมมหาราชวัง ดังข้อความในพระราชพงศาวดารว่า

“ ศักราช 796 ปีชาล ลอกศก (พ.ศ. 1977) สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าเสด็จสวรรคตอยู่ในราชสมบัติ 17 ปี สมเด็จพระรามศวรเจ้าผู้เป็นพระราชบุตรขึ้นเสวยราชย์ทรงพระนามสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ยกวังทำเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ เสด็จมาอยู่ริมน้ำ จึงให้สร้างพระที่นั่งเบญจรัตนมหาปราสาทองค์หนึ่ง สร้างพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทองค์หนึ่ง⁷

สาเหตุการย้ายพระราชมณเฑียรไปทางทิศเหนือติดกับคลองเมือง ซึ่งเป็นแม่น้ำลพบุรีเก่า สันนิษฐานว่าบริเวณคับแคบและทรุดโทรม เนื่องจากการสร้างพระราชวังมา 90 ปี เศษแล้ว และการย้ายพระราชวังไปทางทิศเหนือใกล้กับแม่น้ำทำให้สะดวกในการเดินทาง และสามารถจัดระบบระบายน้ำได้ดี และได้ใช้บริเวณเดิมสร้างวัดประจำพระราชวังขึ้น วัดพระศรีสรรเพชญ์จึงได้กลายเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพระราชวัง เพื่อใช้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีทักษิณานุประทาน และเป็นที่เสด็จออกบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ รวมทั้งเป็นที่เก็บพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย⁸ สถาปัตยกรรมที่ปรากฏว่าสร้างในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนี้ไม่ปรากฏร่องรอยของหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน สันนิษฐานว่าแต่เดิมอาจสร้างด้วยไม้ ซึ่งผุพังไปตามกาลเวลา

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 10 แห่งกรุงศรีอยุธยา (ครองราชย์ พ.ศ.2034-2072) ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์รองของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ปรากฏหลักฐานทั้งทางด้านเอกสารและหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมว่าได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้

⁶ “คำให้การชาวกรุงเก่า ภาคที่ 1 พงศาวดาร,” ใน คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์, หน้า 56.

⁷ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริกร, 2507), หน้า 12-13.

⁸ ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, ผู้เรียบเรียง, “การสัมมนาและนิทรรศการทางวิชาการ เรื่องรูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดพระศรีสรรเพชญ์ (ส่วนที่ 1),” หน้าจั่ว ฉบับที่ 8 ปีการศึกษา 2531 (2531) : 6-7.

สร้างสถาปัตยกรรมขึ้นภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ คือ โปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์ขึ้นภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุของพระราชบิดาและพระเชษฐา คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระราชบิดา ซึ่งเป็นผู้ทรงสถาปนาพระอารามหลวงนี้ขึ้น และสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (ครองราชย์ พ.ศ.2031-3034) ซึ่งเป็นพระเชษฐาธิราช ดังปรากฏข้อความในพระราชพงศาวดารว่า

“ศักราช 854 ขวดศก (พ.ศ. 2035) ประดิษฐานพระมหาสถูปพระบรมธาตุ สมเด็จพระบรมไตรโลก และสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า”⁹

หลังจากนั้นในปี พ .ศ. 2042 ก็โปรดฯ ให้สร้างพระวิหารหลวงของวัดพระศรีสรรเพชญ์ขึ้น และโปรดให้หล่อพระพุทธรูปประดิษฐานไว้ภายในพระวิหารหลวงที่สร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2043 พระพุทธรูปที่โปรดเกล้าฯ ให้หล่อนั้นได้ถวายพระนามว่า “พระศรีสรรเพชญ์” ข้อความที่ระบุเรื่องราวดังกล่าว ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ดังนี้

“ศักราช 861 มะแมศก (พ.ศ.2042) แรกสร้างพระวิหารวัดศรีสรรเพชญ์”

“ศักราช 862 วอกศก (พ.ศ.2043) สมเด็จพระรามาธิบดีเจ้า แรกให้หล่อพระพุทธรูปเจ้าพระศรีสรรเพชญ์ และแรกหล่อในวันอาทิตย์ ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6 ครั้นถึงศักราช 865 กุนศก(พ.ศ.2046) วันศุกร์ วันศุกร์ ขึ้น 11 ค่ำ เดือน 8 ฉลองพระพุทธรูปเจ้าพระศรีสรรเพชญ์ ฌณาพระพุทธรูปเจ้านั้น แต่พระบาทเล็งยอดพระรัศมีนั้น สูงได้ 8 วา(16 ศอก) พระพักตร์นั้นยาวได้ 4 ศอก กว้างพระพักตร์นั้น 3 ศอก และพระอุระนั้นกว้าง 11 ศอก (5.50 เมตร) และทองหล่อพระพุทธรูปเจ้านั้นหนัก 5 มหัน 3 พันชั่ง ทองคำหุ้มนั้นหนักสองร้อยแปดสิบหกชั่ง ข้างหน้านั้นทองเนื้อ 7 น้ำสองขา ข้างหลังนั้นทองเนื้อ 6 น้ำสองขา”¹⁰

จากหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อันมีเจดีย์ทรงระฆัง 3 องค์ เรียงกันเป็นประธานของวัด ในกรณีของเจดีย์ประธานอีกองค์หนึ่งนั้นได้มีนักวิชาการบางท่านอธิบายไว้ว่า เจดีย์อีกองค์หนึ่งนั้นเป็นเจดีย์ที่ก่อสร้างเพิ่มเติมในรัชกาลต่อมาในสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ ครองราชย์ พ.ศ.2072-2076) พระราชโอรสของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2072 เพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระองค์¹¹

⁹ “พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์,” ใน คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษร, หน้า 452.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 453.

¹¹ หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, “วัดพระศรีสรรเพชญ์,” ใน พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511), หน้า 27.

ถึงแม้ว่าภายหลังรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 แล้ว จะไม่มีข้อมูลทางด้านเอกสาร ระบุเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติการสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ ภายในวัด แต่สืบเนื่องมาจากความสำคัญของ วัดพระศรีสรรเพชญ์ซึ่งเป็นวัดในพระราชวังในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทำให้พอจะสันนิษฐานได้ว่า สถาปัตยกรรมที่ปรากฏภายในวัดย่อมได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด ดังปรากฏร่องรอย ของหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน

จนกระทั่งถึงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พบว่าภายในวิหารหลวงวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้น นอกจากจะเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศรีสรรเพชญ์แล้ว ด้านหลังฐานพระศรีสรรเพชญ์ จะมีฐานชุกชีใหญ่อีกอันหนึ่ง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญๆ ของหลวง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น พระพุทธสิหิงค์ ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้มาเมื่อครั้งตีได้เมืองเชียงใหม่ ก็เคยประดิษฐานอยู่ภายในวิหารนี้¹²

นอกจากนี้ที่ด้านหลังวิหารจะมีจรณะนำ บรรจุพระบรมอัฐิพระเจ้าแผ่นดินต่างๆ ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งถวายพระเพลิงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แล้ว นำพระบรมอัฐิไปบรรจุไว้ ณ ท้ายจรณะ ดังข้อความว่า

“ครั้นดับพระเพลิง แล้วแจ้งพระรูป สดับปกรณ์พระสงฆ์อีกสี่ร้อยรูป แล้วเก็บพระอัฐิใส่ พระโกศน้อยอัญเชิญขึ้นพระยานมาศแท่นเป็นขบวนเข้ามายังพระราชวัง จึงอัญเชิญพระโกศพระอัฐิ เข้าบรรจุไว้ ณ ท้ายจรณะ นำ พระมหาวิหาร วัดพระศรีสรรเพชญ์ดาราม”¹³

ภายหลังจากรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ระบุว่าได้มีบูรณะปฏิสังขรณ์ 2 ครั้ง คือ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททองครั้งหนึ่ง และ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกศอีกครั้งหนึ่ง¹⁴

จากหลักฐานที่ได้พบภายหลังการขุดแต่งมหาเจดีย์ภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ของราชบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2475 นั้นทำให้เราได้ทราบถึงธรรมเนียมหรือประเพณีที่สำคัญ ในการสร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุอัฐิบุคคลธรรมดาหรือพระราชชาติได้ประการหนึ่ง กล่าวคือ ในการขุดแต่งพระมหาเจดีย์องค์ด้านทิศตะวันออก ที่พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐฯ ระบุว่าเจดีย์ที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 สร้างเพื่อบรรจุพระบรมอัฐิธาตุของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้น ได้พบว่ามีพระบรมสารีริกธาตubrจุอยู่ภายใน โดยบรรจุอยู่ในสถูปถึง 7 ชั้น แต่ไม่

¹² หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, “วัดพระศรีสรรเพชญ์,” ใน พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, หน้า 28.

¹³ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2515), หน้า 503.

¹⁴ ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 63 ตำนานกรุงเก่า, หน้า

พบพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งอาจถูกขโมยลักลอบขุดเอาพระโกศไปก่อนที่ราชบัณฑิตฯ จะได้ดำเนินการเข้าขุดแต่ง ซึ่งการขุดพบพระบรมสารีริกธาตุภายในพระเจดีย์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงประเพณีในการสร้างเจดีย์เพื่อบรรจุอัฐิ ดังที่หลวงบริบาลบริษัท ได้ทรงอธิบายไว้ว่า

“เนื่องจากพระราชพิธีบรมศพไม่เป็นอุปารหุบุคคล คือบุคคลที่ควรแก่สอุป บุคคลที่ควรแก่สอุปนั้น ได้แก่ 1. พระพุทธเจ้า 2. พระปัจเจกพุทธเจ้า 3. พระอรหันตจีณาสพ 4. พระเจ้าจักรพรรดิ เพราะฉะนั้นจึงเป็นธรรมเนียมหรือประเพณี ถ้าจะบรรจุอัฐิบุคคลธรรมดา หรือแม้แต่พระราชอา จึงต้องอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุบรรจุเสียก่อนให้เป็นสอุปอันแท้จริง แล้วจึงได้อาอัฐิธาตุของพระราชอาหรือบุคคลธรรมดาบรรจุตามในภายหลัง”¹⁵

เมื่อเสียดังกรืออยุธยาครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2310 วัดพระศรีสรรเพชญ์ถูกไฟไหม้ทั่วทั้งพระอาราม องค์พระศรีสรรเพชญ์ถูกลอกออกทองไปหมดสิ้น เหลือเพียงแกนสำริด ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญลงกรุงเทพฯ พร้อมกับพระโลกนาถซึ่งประดิษฐานอยู่ทางวิหารทิศเหนือของพระวิหารหลวงวัดพระศรีสรรเพชญ์ เมื่อสถาปนาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามขึ้นเป็นพระอารามหลวง ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานพระพระโลกนาถ ไว้ในพระวิหารทิศตะวันออก ซึ่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และส่วนพระศรีสรรเพชญ์นั้นอยู่ในสภาพที่ชำรุดเกินกว่าจะซ่อมได้ ทรงดำริจะหล่อใหม่ ได้มีพระราชปวงจถามพระราชอาคณะผู้ใหญ่ มีสมเด็จพระสังฆราช เป็นต้น ถวายคำแนะนำว่าไม่เป็นการสมควรที่จะเอาพระพุทธรเจ้าเข้าหล่อในไฟอีก พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์เพื่อประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ไว้ภายใน ถวายพระนามพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์คาถาญาณ ปัจจุบันคือพระเจดีย์องค์กลางในจำนวนพระเจดีย์ใหญ่ 3 องค์ในวัดพระเชตุพนฯ¹⁶

¹⁵ หลวงบริบาลบริษัท, “วัดพระศรีสรรเพชญ์” พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, หน้า 28.

¹⁶ หลวงบริบาลบริษัท, “วัดพระศรีสรรเพชญ์” พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, หน้า 27-28.

4.2 ด้านโบราณสถาน

4.2.1 พระวิหารหลวง(โบราณสถานหมายเลข 2)

รูปแบบวิหารหลวงระยะแรก

การสันนิษฐานรูปแบบพระวิหารหลวงในยุคแรกยังมีข้อจำกัดด้านข้อมูล จากการขุดแต่งในครั้งนี้ได้พบว่ามีโครงสร้างบันไดทางขึ้นมุขที่ด้านข้างฝั่งทิศเหนือติดกับพระที่นั่งจอมทอง และมีร่องรอยการก่อพอกทับฐานของผนังวิหารด้านหน้า สันนิษฐานว่ารูปแบบของวิหารหลวงน่าจะมีรูปแบบคล้ายกับรูปแบบที่เห็นในปัจจุบันคือเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านหน้ามีมุขเด็จยื่นออกมาผนังด้านหน้าส่วนกลางก่อเป็นมุขเด็จมีมีประตูกลาง(สี่หับญชร) มีประตูเข้าด้านข้างอีกด้านละหนึ่งช่อง

ส่วนด้านหลังน่าจะสร้างเป็นมุขลด โดยด้านข้างเชื่อมต่อกับระเบียบองค์และมีประตูทางเข้าด้านหลังตรงตำแหน่งที่เห็นเช่นปัจจุบันและมีพาไลโดยรอบวิหาร และจากการขุดแต่งที่ด้านหน้าวิหารหลวงได้พบว่ามีโครงสร้างพื้นมุขยื่นออกไปยาวกว่าพื้นมุขในปัจจุบันประมาณ 6.0 เมตรและมีบันไดขึ้นสู่มุขดังกล่าว ด้านในพระวิหารคงมีฐานชุกชีเดี่ยวที่ประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งมีการประดับลวดลายปูนปั้นเป็นลายดอกพุดตาน และลายครุฑแบก ส่วนฐานชุกชีด้านหลังคงสร้างขึ้นในสมัยหลัง

รูปแบบวิหารหลวงในระยะหลังสุด

ช่วงเวลาระหว่างรูปแบบระยะแรกกับระยะหลังสุดวิหารหลังนี้คงมีการบูรณะปรับปรุงบ้างแต่ไม่ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนจึงยังไม่ขอกล่าวถึง รูปแบบวิหารหลวงในระยะหลังสุดมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบมุขทางด้านหน้า ได้มีการลดความยาวของพื้นมุขดังกล่าวและมีการยกระดับพื้นมุขให้สูงขึ้นลักษณะเป็นเฉลียง ซึ่งอาจจะเป็นสมัยเดียวกับการสร้างพระที่นั่งจอมทองในสมัยพระเจ้าทรงธรรม มีการสร้างชายคามาคลุมเฉลียงด้านหน้าโดยเพิ่มเสากลมอีกแปดต้น ขนาดของเสาที่เฉลียงด้านหน้ามีขนาดเล็กกว่าเสาพาไลที่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่แรกสร้าง

ส่วนทางด้านหลังมีการขยับแนวของมุขออกไปมีขนาดเท่ากับมุขทางด้านหน้า โดยใช้ผนังเดิมก่อเป็นจรมัน ใส่ซาลาดชั้น แต่ในปัจจุบันที่เห็นเป็นร่องลึกลงไปคล้ายสระรอบเพราะการขุดแต่งในระยะหนึ่งลอกเอาดินออก มีดอม่อเว้นระยะอิฐวางตงเพื่อปูพื้นไม้ เพราะอยู่ภายในอาคารมุขด้านหลัง

4.2.2 วิหารพระโลกนาถ(โบราณสถานหมายเลข 4)

ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวง สร้างคู่กับวิหารพระปาเลไลย์ด้านทิศใต้ วิหารหลังสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน "พระโลกนาถ" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประทับยืนแสดงปางห้ามพระแก่นจันทร์ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระวิหารทิศตะวันออกมุมหลังวัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ เดิมมีสภาพรกรักหักพัง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดฯ ให้มีการปฏิสังขรณ์จนแล้วเสร็จส่วนภายในองค์พระบรรจุพระบรมธาตุไว้ และถวายพระนามว่า "โลกนาถศาสดาจารย์"

วิหารมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีการต่อมุขยื่นไปด้านหน้า มุขที่ต่อออกไปนี้อาจเป็นการบูรณะในภายหลัง เพราะสังเกตได้ว่าพาไลจะมีเพียงโดยรอบอาคารส่วนที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสเท่านั้น เป็นอาคารที่ไม่มีหน้าต่าง ใช้เทคนิคการเจาะช่องแสงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเช่นเดียวกับวิหารหลวง มีการปูพื้นอิฐเป็นลานเชื่อมต่อกับอาคารที่สร้างติดกัน ได้แก่พระวิหารหลวงด้านทิศใต้และพระที่นั่งจอมทองด้านทิศเหนือ

ซึ่งคติการสร้างมณฑปหรือวิหารได้ด้านข้างวิหารนั้นเป็นอิทธิพลของศิลปะสถาปัตยกรรมสุโขทัย เช่นการวางผังวัดมหาธาตุ สุโขทัย ที่มีการสร้างมณฑปพระอัฐจารศกนาบสองข้างของพระวิหาร

4.2.3 พระที่นั่งจอมทอง(โบราณสถานหมายเลข 5)

เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม(พ.ศ. 2153 - 2171) เพื่อใช้เป็นที่ฟังธรรมเทศนา ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรรัตน์ได้บันทึกไว้ว่า

"....ครั้งนั้นญี่ปุ่นเข้ามาค้าขายหลายลำ ญี่ปุ่นโกรธว่าเสนาบดีได้เป็นธรรมคบคิดกันเข้าด้วยพระพิมลธรรม มาพระมหากษัตริย์เสีย ญี่ปุ่นคุมกันได้ประมาณ ๕๐๐ ยกเข้ามาในท้องสนามหลวงคอยคุมเอาพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกมาฟังพระสงฆ์บอกหนังสือ ณ พระที่นั่งจอมทองสามหลัง ขณะนั้นพอพระสงฆ์วัดประคูโรงธรรมเข้ามาแปลครู พาเอาพระองค์เสด็จออกมาต่อหน้าญี่ปุ่น ครั้งพระสงฆ์พาเสด็จไปแล้วญี่ปุ่นร้องอื้ออึงขึ้นว่าจะกุมเอาพระองค์แล้ว เป็นไรจึงนั่งเสียเล่า ญี่ปุ่นทุ่มเถียงกันเป็นโกลาหล ฝ่ายพระมหาอำมาตย์คุมพลได้ไต่รบญี่ปุ่นล้มตายเป็นอันมาก ญี่ปุ่นแตกไปจากพระราชวัง ลงสำเภานี้ไป ตั้งแต่เข้ามาสำเภาเมืองญี่ปุ่นก็มีได้เข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพมหานครอีกเลย...."

พระที่นั่งจอมทอง เป็นพระที่นั่งแบบสามมุข เพราะที่ปรากฏในปัจจุบันทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังมีมุขก่อก่อยื่นออกมา สภาพค่อนข้างสมบูรณ์มีเพียงโครงหลังคาที่เป็นไม้เท่านั้นที่พังทลายหายไป จะเห็นได้ว่าอาคารมีการเจาะช่องหน้าต่างโดยรอบไม่เหมือนกับอาคารเวดล้อมทั่วไป ซึ่งสร้างมาตั้งแต่ระยะแรก ซึ่งเป็นอิทธิพลของสถาปัตยกรรมทางตะวันตก หลังคาที่พังทลายหายไปมีโครงเป็นไม้หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบดำ ลักษณะ โครงหลังคามีมุขยื่นด้านหน้า - หลังด้านละสามมุข โดยมุขกลางมีขนาดใหญ่กว่าอีกสองมุขด้านข้าง

4.2.4 หอระฆัง (โบราณสถานหมายเลข 6)

หอระฆังเป็นอาคารทรงจตุรมุข มีบันไดทางขึ้นทั้งสี่ทิศ ที่ผนังมีการประดับลวดลายปูนปั้นลายกรวยเชิงและลายประจายามก้ามปู ส่วนยอดที่พังทลายหายไปสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นทรงปราสาท(?)

โครงหลังคาที่สร้างคลุมหอระฆังนี้น่าจะสร้างขึ้นภายหลัง มีการก่อเสารูปแปดเหลี่ยมรองรับโครงหลังคา ตรงตำแหน่งที่มุมของอาคารจตุรมุขและมีการสร้างระเบียงซ้อนกันสองชั้น โดยที่แนวระเบียงแต่ละมีเสารูปแปดเหลี่ยมรองรับหลังคาอีกชั้นหนึ่ง จากหลักฐานแสดงให้เห็นว่าโครงหลังคาของหอระฆังหลังนี้น่าจะเป็นทรงมณฑป มีการสร้างหลังคาซ้อนกันไม่น้อยกว่าสามดับ

4.2.5 วิหารราย

รูปแบบวิหารรายจะมีรูปแบบเหมือนกันเกือบทุกหลัง คือเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออกและทิศเหนือแล้วแต่ตำแหน่งที่ตั้ง ฐานชั้นล่างเป็นฐานบัวลูกแก้ว ออกไก่หรือฐานบัวธรรมดา ผนังของวิหารเหล่านี้เชื่อว่าจะไม่มีการเจาะช่องหน้าต่างเพราะเป็นอาคารที่สร้างในยุคแรกๆ แต่จะมีการเจาะเป็นช่องแสงรูปแบบต่างๆกัน ดังเช่นหลักฐานที่เห็นจากวิหารราย หมายเลข 61,63 และ 65 ส่วนประตูทางเข้าก็จะสร้างตามแต่ละหลัง ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่โครงหลังคาน่าจะมีรูปแบบที่เหมือนกัน คือมีโครงหลังคาเป็นไม้มุงด้วยกระเบื้องเคลือบดำ เสาภายในมี 2 แถว แถวละ 4 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีพาไลโดยรอบอาคาร เป็นเสาทรงกลมรองรับชายคา ภายในมีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปทุกหลัง วิหารทั้งหมดนี้ต่างได้รับการซ่อมแซมมาไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้งตามความเสียหายที่ได้รับในแต่ละหลัง

4.2.6 เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ทรงระฆังทั้งหมด มีรูปทรงโดยรวมเหมือนกัน โดยเฉพาะตั้งแต่ชั้นมาลัยเถาขึ้นไปคือเป็นชั้นบัวคว่ำ มาลัยเถา 3 ชั้น บัวปากระฆัง องค์กระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปลียอดและเม็ดน้ำค้างตามลำดับ มีเพียงส่วนฐานเท่านั้นที่รูปทรงอาจไม่เหมือนกันคือมีทั้งรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปแปดเหลี่ยม ทุกองค์จะมีฐานบัวหรือฐานบัวลูกแก้วอกไก่องค์ละหนึ่งชุดตำแหน่งต่างๆกันแล้วแต่ละองค์

4.2.7 เจดีย์ประจำมุม

เป็นเจดีย์ที่อยู่ในตำแหน่งประจำมุมของวัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้แก่เจดีย์รายหมายเลข 11, 32, 42 และ 64 เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมมีซุ้มจรนำทั้ง 4 ทิศ มีบันไดทางขึ้นซุ้มทั้ง 4 ด้านเหมือนกัน ซึ่งเจดีย์องค์นี้ประกอบด้วยฐานเชิงสี่เหลี่ยมจัตุรัสหนึ่งชั้นบนฐานเชิงเป็นหน้ากระดานกลมซ้อนกัน 4 ชั้น ถัดไป คือ ฐานปัทม์ บัวคว่ำ มาลัยเถา ซึ่งซุ้มจรนำจะอยู่ตรงชั้นมาลัยเถาและบัวปากระฆัง ถัดจากบัวปากระฆังเป็นองค์กระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปลีองไฉน และปลียอด ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป

วัดพระศรีสรรเพชญ์ จัดได้ว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่งในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นพระอารามหลวงที่ตั้งอยู่ในเขตพระบรมมหาราชวัง ครั้งเมื่อกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทย มีฐานานุศักดิ์เทียบเท่ากับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในเขตพระบรมมหาราชวังของกรุงเทพมหานคร ในสมัยรัตนโกสินทร์

ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา มีการกล่าวถึงวัดพระศรีสรรเพชญ์ว่า ในบริเวณที่ตั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้น แต่เดิมเป็นที่ที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) สร้างพระราชมณเฑียรขึ้นเป็นที่ประทับ เมื่อได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีใน พ.ศ.1893 ครั้นล่วงมาถึง พ.ศ.1991 เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เสด็จขึ้นเสวยราชย์เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา (ครองราชย์ พ.ศ.1991-2031) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระราชมณเฑียรขึ้นไปสร้างทางด้านเหนือริมแม่น้ำลพบุรี (ปัจจุบันแม่น้ำลพบุรีคือคูเมืองทางด้านเหนือของตัวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา) และยกที่พระราชมณเฑียรเดิมทั้งหมดให้เป็นเขตพุทธาวาส สถาปนาขึ้นเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อให้เป็นพระอารามหลวงภายในพระบรมมหาราชวัง ใช้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีทักษิณานุประทาน และเป็นที่เสด็จออกบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ รวมทั้งเป็นที่เก็บพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย สถาปัตยกรรมที่ปรากฏว่าสร้างในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนี้ไม่ปรากฏร่องรอยของหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน สันนิษฐานว่าแต่เดิมอาจสร้างด้วยไม้ ซึ่งผู้ฟังไปตามกาลเวลา

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 10 แห่งกรุงศรีอยุธยา (ครองราชย์ พ.ศ.2034-2072) ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์รองของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ปรากฏหลักฐานทั้งทางด้านเอกสารและหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมว่าได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสถาปัตยกรรมขึ้นภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ คือ โปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์ขึ้นภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุของพระราชบิดาและพระเชษฐา คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระราชบิดา ซึ่งเป็นผู้ทรงสถาปนาพระอารามหลวงนี้ขึ้น และสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (ครองราชย์ พ.ศ.2031-3034) ซึ่งเป็นพระเชษฐาธิราช

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2042 ก็โปรดฯ ให้สร้างพระวิหารหลวงของวัดพระศรีสรรเพชญ์ขึ้น และโปรดให้หล่อพระพุทธรูปประดิษฐานไว้ภายในพระวิหารหลวงที่สร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2043 พระพุทธรูปที่โปรดเกล้าฯ ให้หล่อนั้นได้ถวายพระนามว่า “พระศรีสรรเพชญ์”

จากหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อันมีเจดีย์ทรงระฆัง 3 องค์ เรียงกันเป็นประธานของวัด ในกรณีของเจดีย์ประธานอีกองค์หนึ่งนั้น ได้มีนักวิชาการบางท่านอธิบายไว้ว่า เจดีย์อีกองค์หนึ่งนั้นเป็นเจดีย์ที่ก่อสร้างเพิ่มเติมในรัชกาลต่อมาในสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (สมเด็จพระอาทิตยวงศ์ ครองราชย์ พ.ศ.2072-2076) พระราชโอรสของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2072 เพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระองค์ ถึงแม้ว่าภายหลังรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 แล้ว จะไม่มีข้อมูลทางด้านเอกสารระบุเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติการสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ ภายในวัด แต่สืบเนื่องมาจากความสำคัญของวัดพระศรีสรรเพชญ์ซึ่งเป็นวัดในพระราชวังในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทำให้พอจะสันนิษฐานได้ว่าสถาปัตยกรรมที่ปรากฏภายในวัดย่อมได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด ดังปรากฏร่องรอยของหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน

จนกระทั่งถึงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พบว่าภายในวิหารหลวงวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้น นอกจากจะเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศรีสรรเพชญ์แล้ว ด้านหลังฐานพระศรีสรรเพชญ์ จะมีฐานชุกชีใหญ่อีกอันหนึ่ง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ ของหลวง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น พระพุทธสิหิงค์ ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้มาเมื่อครั้งตีได้เมืองเชียงใหม่ ก็เคยประดิษฐานอยู่ภายในวิหารนี้ นอกจากนี้ที่ด้านหลังวิหารจะมีพระนั่ง บรรจุพระบรมอัฐิพระเจ้าแผ่นดินต่างๆ

ภายหลังจากรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ระบุว่าได้มีบูรณะปฏิสังขรณ์ 2 ครั้ง คือ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททองครั้งหนึ่ง และ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกศอีกครั้งหนึ่ง

จากหลักฐานที่ได้พบภายหลังการขุดแต่งมหาเจดีย์ภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ของราชบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2475 นั้นทำให้เราได้ทราบถึงธรรมเนียมหรือประเพณีที่สำคัญ ในการสร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุอัฐิบุคคลธรรมดาหรือพระราชชาติได้ประการหนึ่ง กล่าวคือ ในการขุดแต่งพระมหาเจดีย์องค์ด้านทิศตะวันออก ที่พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐ ระบุว่า เป็นเจดีย์ที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 สร้างเพื่อบรรจุพระบรมอัฐิธาตุของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้น ได้พบว่ามีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ภายใน โดยบรรจุอยู่ในสลับถึง 7 ชั้น แต่ไม่

พบพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งอาจถูกขโมยลักลอบขุดเอาพระโกศไปก่อนที่ราชบัณฑิตฯ จะได้ดำเนินการเข้าขุดแต่ง ซึ่งการขุดพบพระบรมสารีริกธาตุภายในพระเจดีย์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงประเพณีในการสร้างเจดีย์เพื่อบรรจุอัฐิ

เมื่อเสียดวงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2310 วัดพระศรีสรรเพชญ์ถูกไฟไหม้ทั่วทั้งพระอาราม องค์พระศรีสรรเพชญ์ถูกถลอกออกของไปหมดสิ้น เหลือเพียงแกนสำริด ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญลงกรุงเทพฯ พร้อมกับพระโลกนาถซึ่งประดิษฐานอยู่ทางวิหารทิศเหนือของพระวิหารหลวงวัดพระศรีสรรเพชญ์ เมื่อสถาปนาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามขึ้นเป็นพระอารามหลวง ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานพระพระโลกนาถ ไว้ในพระวิหารทิศตะวันออก ซึ่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และส่วนพระศรีสรรเพชญ์นั้นอยู่ในสภาพที่ชำรุดเกินกว่าจะซ่อมได้ ทรงดำริจะหล่อใหม่ ได้มีพระราชปวงจลาถมพระราชอาณาเขตผู้ใหญ่ มีสมเด็จพระสังฆราช เป็นต้น ถวายคำแนะนำว่าไม่เป็นการสมควรที่จะเอาพระพุทธรูปเจ้าเข้าหล่อในไฟอีก พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์เพื่อประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ไว้ภายใน ถวายพระนามพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ดาญาณ ปัจจุบันคือพระเจดีย์องค์กลางในจำนวนพระเจดีย์ใหญ่ 3 องค์ในวัดพระเชตุพนฯ

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) สมุหเทศาภิบาลมณฑลกรุงเก่า ได้ดำเนินการขุดสมบัติจากกรุภายในเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้พบพระพุทธรูปและเครื่องทองคำเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในการขุดแต่งพระเจดีย์รายในวัดนี้ก็พบว่า ทั้งหมดล้วนแต่ทำขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งสิ้น เนื่องจากการพบโกศอัฐิภายในเจดีย์รายหลายองค์ ส่วนวิหารที่คั่นอยู่ระหว่างเจดีย์นั้น ใช้เป็นที่ทำบุญทักษิณานุประทานอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

สำหรับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้น ได้เริ่มกระทำการเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2499 ซึ่งเป็นการบูรณะพระมหาเจดีย์ 3 องค์ก่อน ต่อมาภายหลังจึงได้รับการบูรณะมาเป็นระยะ ปัจจุบันวัดพระศรีสรรเพชญ์จัดได้ว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่งภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาที่ได้รับการดูแลควบคุมให้คงสภาพหลักฐานเดิมทางด้านสถาปัตยกรรมไว้ได้มากที่สุดวัดหนึ่ง

การสันนิษฐานรูปแบบพระวิหารหลวงในยุคแรกยังมีข้อจำกัดด้านข้อมูล จากการขุดแต่งในครั้งนี้ได้พบว่ามีอาคารสร้างบนไคทางขึ้นมุขที่ด้านข้างฝั่งทิศเหนือติดกับพระที่นั่งจอมทอง และมีร่องรอยการก่อพอกทับฐานของผนังวิหารด้านหน้า สันนิษฐานว่ารูปแบบของวิหารหลวงน่าจะมีรูปแบบคล้ายกับรูปแบบที่เห็นในปัจจุบันคือเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านหน้ามีมุขเด็จยื่นออกมาผนังด้านหน้าส่วนกลางก่อเป็นมุขเด็จมีมีประตูกลาง(สี่หับัญชร) มีประตูเข้าด้านข้างอีกด้านละหนึ่งช่อง

ส่วนด้านหลังน่าจะสร้างเป็นมุขลด โดยด้านข้างเชื่อมต่อกับระเบียงคดและมีประตูทางเข้าด้านหลังตรงตำแหน่งที่เห็นเช่นปัจจุบันและมีพาไลโดยรอบวิหาร และจากการขุดแต่งที่ด้านหน้าวิหารหลวงได้พบว่ามีอาคารสร้างพื้นมุขยื่นออกไปยาวกว่าพื้นมุขในปัจจุบันประมาณ 6.0 เมตรและมีบันไดขึ้นสู่มุขดังกล่าว ด้านในพระวิหารคดมีฐานชุกชีเดี่ยวที่ประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งมีการประดับลวดลายปูนปั้นเป็นลายดอกพุดตาน และลายครุฑแบก ส่วนฐานชุกชีด้านหลังคงสร้างขึ้นในสมัยหลัง

ช่วงเวลาระหว่างรูปแบบระยะแรกกับระยะหลังสุดวิหารหลังนี้คงมีการบูรณะปรับปรุงบ้างแต่ไม่ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนจึงยังไม่ขอกกล่าวถึง รูปแบบวิหารหลวงในระยะหลังสุดมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบมุขทางด้านหน้า ได้มีการลดความยาวของพื้นมุขดังกล่าวและมีการยกระดับพื้นมุขให้สูงขึ้นลักษณะเป็นเฉลียง ซึ่งอาจจะเป็นสมัยเดียวกับการสร้างพระที่นั่งจอมทองในสมัยพระเจ้าทรงธรรม มีการสร้างชายคามากลุมเฉลียงด้านหน้าโดยเพิ่มเสากลมอีกแปดต้น ขนาดของเสาที่เฉลียงด้านหน้ามีขนาดเล็กกว่าเสาพาไลที่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่แรกสร้าง

ส่วนทางด้านหลังมีการขยับแนวของมุขออกไปมีขนาดเท่ากับมุขทางด้านหน้า โดยใช้ผนังเดิมก่อเป็นจรมัน ใต้ซาลาดชั้น แต่ในปัจจุบันที่เห็นเป็นร่องลึกลงไปคล้ายสระรอบเพราะการขุดแต่งในระยะหนึ่งลอกเอาดินออก มีต่อม่อเวณระยะอิฐวางตงเพื่อปูพื้นไม้ เพราะอยู่ในอาคารมุขด้านหลัง

วิหารพระโลกนาถตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวง สร้างคู่กับวิหารพระปาเลไลย์ด้านทิศใต้ วิหารหลังสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน "พระโลกนาถ" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประทับยืนแสดงปางห้ามพระแก่นจันทร์ วิหารมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีการต่อมุขยื่นไปด้านหน้า มุขที่ต่อออกไปนี้อาจเป็นการบูรณะในภายหลัง เพราะสังเกตได้ว่าพาไลจะมีเพียงโดยรอบอาคารส่วนที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสเท่านั้น เป็นอาคารที่ไม่มีหน้าต่าง ใช้เทคนิคการเจาะช่องแสงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเช่นเดียวกับวิหารหลวง มีการปูพื้นอิฐเป็นลานเชื่อมต่อกับอาคารที่สร้างติดกัน ได้แก่พระวิหารหลวงด้านทิศใต้และพระที่นั่งจอมทองด้านทิศเหนือ

พระที่นั่งจอมทองเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม(พ.ศ. 2153 - 2171) เพื่อใช้เป็นที่ฟังธรรมเทศนา เป็นพระที่นั่งแบบสามมุข เพราะที่ปรากฏในปัจจุบันทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังมีมุขก่อกยื่นออกมา สภาพค่อนข้างสมบูรณ์มีเพียง โครงหลังคาที่เป็นไม้เท่านั้นที่พังทลายหายไป จะเห็นได้ว่าอาคารมีการเจาะช่องหน้าต่างโดยรอบไม่เหมือนกับอาคารเวดล้อมทั่วไป ซึ่งสร้างมาตั้งแต่ระยะแรก ซึ่งเป็นอิทธิพลของสถาปัตยกรรมทางตะวันตก หลังคาที่พังทลายหายไป มีโครงเป็นไม้หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบเตา ลักษณะโครงหลังคามุขยื่นด้านหน้า - หลังด้านละสามมุข โดยมุขกลางมีขนาดใหญ่กว่าอีกสองมุขด้านข้าง

หอรระฆังเป็นอาคารทรงจตุรมุข มีบันไดทางขึ้นทั้งสี่ทิศ ที่ผนังมีการประดับลวดลายปูนปั้นลายกรวยเชิงและลายประจํายามกำมปู ส่วนยอดที่พังทลายหายไปสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นทรงปราสาท(?) โครงหลังคาที่สร้างคลุมหอรระฆังนี้ น่าจะสร้างขึ้นภายหลัง มีการก่อเสารูปแปดเหลี่ยมรองรับโครงหลังคา ตรงตำแหน่งที่มุขของอาคารจตุรมุขและมีการสร้างระเบียงซ้อนกันสองชั้น โดยที่แนวระเบียงแต่ละมีเสารูปแปดเหลี่ยมรองรับหลังคาอีกชั้นหนึ่ง จากหลักฐานแสดงให้เห็นว่าโครงหลังคาของหอรระฆังหลังนี้ น่าจะเป็นทรงมณฑป มีการสร้างหลังคาซ้อนกันไม่น้อยกว่าสามดับ

รูปแบบวิหารรายจะมีรูปแบบเหมือนกันเกือบทุกหลัง คือเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออกและทิศเหนือแล้วแต่ตำแหน่งที่ตั้ง ฐานชั้นล่างเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่หรือฐานบัวธรรมดา ผนังของวิหารเหล่านี้เชื่อว่าไม่มีการเจาะช่องหน้าต่างเพราะเป็นอาคารที่สร้างในยุคแรกๆ แต่จะมีการเจาะเป็นช่องแสงรูปแบบต่างๆกัน ดังเช่นหลักฐานที่เห็นจากวิหารรายหมายเลข 61,63 และ 65 ส่วนประตูทางเข้าก็จะสร้างตามแต่ละหลัง ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่โครงหลังคาน่าจะมีรูปแบบที่เหมือนกัน คือมีโครงหลังคาเป็น ไม้มุงด้วยกระเบื้องเคลือบเตา เสาภายในมี 2 แถว แถวละ 4 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีพาไลโดยรอบอาคาร เป็นเสาทรงกลมรองรับชายคา ภายในมีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปทุกหลัง วิหารทั้งหมดนี้ต่างได้รับการซ่อมแซมมาไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้งตามความเสียหายที่ได้รับในแต่ละหลัง

เจดีย์รายเป็นเจดีย์ทรงระฆังทั้งหมด มีรูปทรงโดยรวมเหมือนกัน โดยเฉพาะตั้งแต่ชั้นมาลัยเถาขึ้นไปคือเป็นชั้นบัวคว่ำ มาลัยเถา 3 ชั้น บัวปากระฆัง องค์กรระฆัง บัลลังก์สี่เหลี่ยม ก้านฉัตรปลียอดและเม็ดน้ำค้างตามลำดับ มีเพียงส่วนฐานเท่านั้นที่รูปทรงอาจไม่เหมือนกันคือมีทั้งรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปแปดเหลี่ยม ทุกองค์จะมีฐานบัวหรือฐานบัวลูกแก้วอกไก่องค์ละหนึ่งชุดตำแหน่งต่างๆกันแล้วแต่ระองค์

เจดีย์ที่อยู่ในตำแหน่งประจํามุมของวัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้แก่เจดีย์รายหมายเลข 11, 32, 42 และ64 เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมมีซุ้มจรณะนําทั้ง 4 ทิศ มีบันไดทางขึ้นซุ้มทั้ง 4 ด้านเหมือนกัน ซึ่งเจดีย์องค์นี้ประกอบด้วยฐานเจียงสี่เหลี่ยมจัตุรัสหนึ่งชั้นบนฐานเจียงเป็นหน้ากระดานกลมซ้อนกัน 4 ชั้น ถัดไป คือ ฐานบัวปัทม บัวคว่ำ มาลัยเถา ซึ่งซุ้มจรณะนําย่อยตรงชั้นมาลัยเถาและบัวปากระฆัง ถัดจากบัวปากระฆังเป็นองค์ระฆัง บัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ก้านฉัตร ปล้องไฉน และปลีชอค ตามลำดับ

บรรณานุกรม

- คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯอยุธยา. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526.
- ประสงค์ เข็มมอรัตน์, ผู้เรียบเรียง, “การสัมมนาและนิทรรศการทางวิชาการ เรื่องรูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดพระศรีสรรเพชญ์ (ส่วนที่ 1),” วารสารหน้าจั่ว ฉบับที่ 8 ปีการศึกษา 2531 (2531) : 6-7.
- ศรีศักร วัลลิโภดม, ความหมายพระบรมธาตุในอารยธรรมสยามประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : ศรีบุญอุตสาหกรรมการพิมพ์, 2539.
- ศิลปากร, กรม. โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, โบราณสถานในเกาะเมืองและรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา, 2530. (อัดสำเนา)
- ศิลปากร, กรม. อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระยาโบราณราชธานินทร์ เรื่อง ศิลปและภูมิสถานอยุธยา, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางแดง แซ่วัฒนะ 20 กันยายน 2516.
- ศิลปากร, กรม. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน .พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2515.
- ศิลปากร, กรม. พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), ใน “ประชุมพงศาวดาร เล่ม 39 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 64) . กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.
- ศิลปากร, กรม. กองโบราณคดี ทะเบียนโบราณสถานในเขตหน่วยศิลปากรที่ 1. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2537.
- ศิลปากร, กรม. ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่ กองโบราณคดี. จิตรกรรมฝาผนัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุดที่ 001 เล่มที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.
- ศิลปากร, กรม. . ทะเบียนโบราณวัตถุสถานที่พระราชอาณาจักร . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2516.
- ศิลปากร, กรม. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2516

ศิลปากร, กรม. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). พระนคร : โรงพิมพ์
อักษรบริกาาร, 2507.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องสร้างพระเจดีย์บรรจุพระอัฐิในวัดพระ
ศรีสรรเพชญ์, “ใน พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : คลัง
วิทยา, 2516.

สันต์ ท. โกมลบุตร (แปล), จดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยามของบาทหลวงตาซาร์ด
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2517.

หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, “วัดพระศรีสรรเพชญ์,” ใน พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511. จัดพิมพ์ใน
งานพระราชทานเพลิงศพ นายจรัส เกียรติก้อน 31 ธันวาคม 2511

Nicholas Gervaise, *The Natural and political History of the Kingdom of Siam*, translated by
John Villiers, Bangkok ; White Lotus , 1989.

ภาพประกอบ

ภาพที่ 1 กลุ่มเจดีย์ประธาน 3 องค์ ของวัดพระศรีสรรเพชญ์

ภาพที่ 2 กลุ่มเจดีย์ประธาน 3 องค์ ของวัดพระศรีสรรเพชญ์

ภาพที่ 3 ผนังและพาไลด้านทิศเหนือของวิหารหลวง

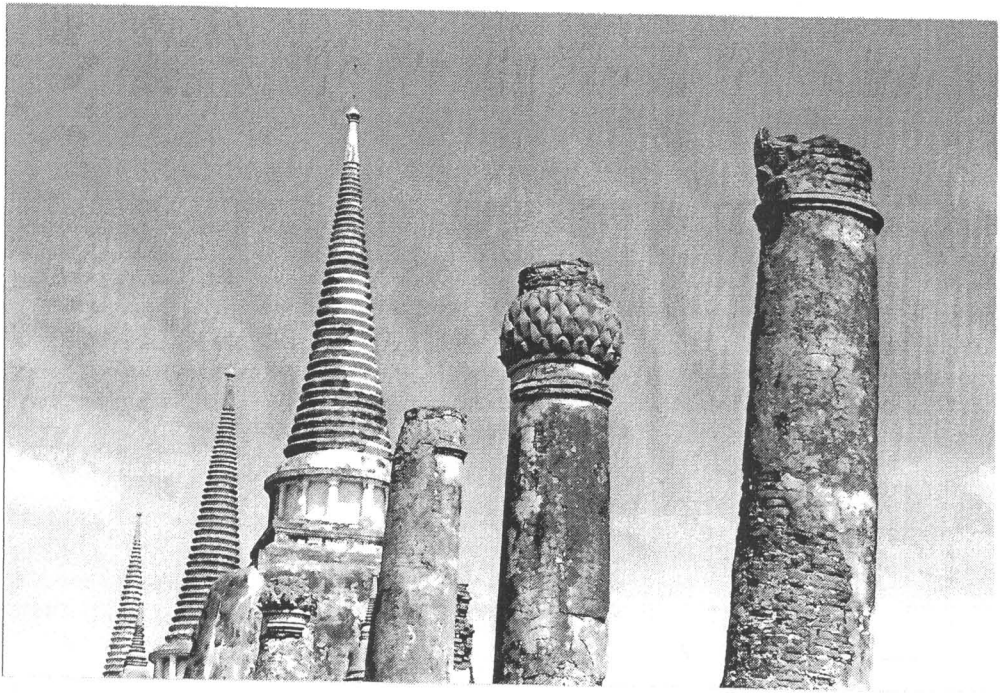
ภาพที่ 4 ผนังและพาไลด้านทิศใต้ของวิหารหลวง

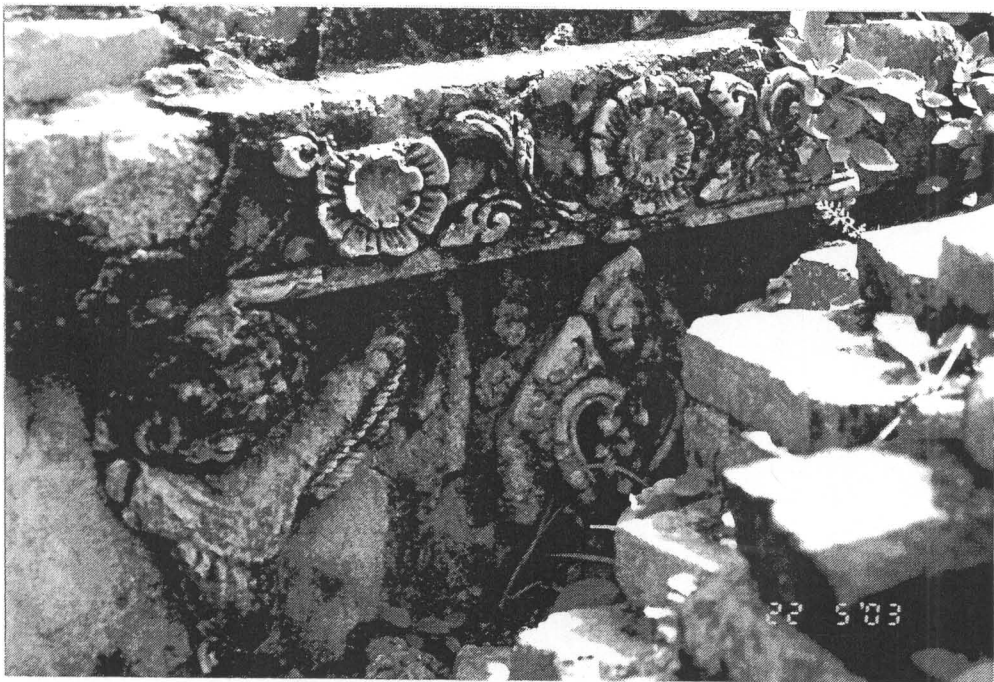
ภาพที่ 5 การก่อเป็นช่องแสงรูป
สี่เหลี่ยมผืนผ้า และช่องลมรูปสี่เหลี่ยม
ขนมเปียกปูนของผนังวิหารหลวง

ภาพที่ 6 ชุดฐานสิงห์ของฐานผนังด้านทิศตะวันออกวิหารหลวง

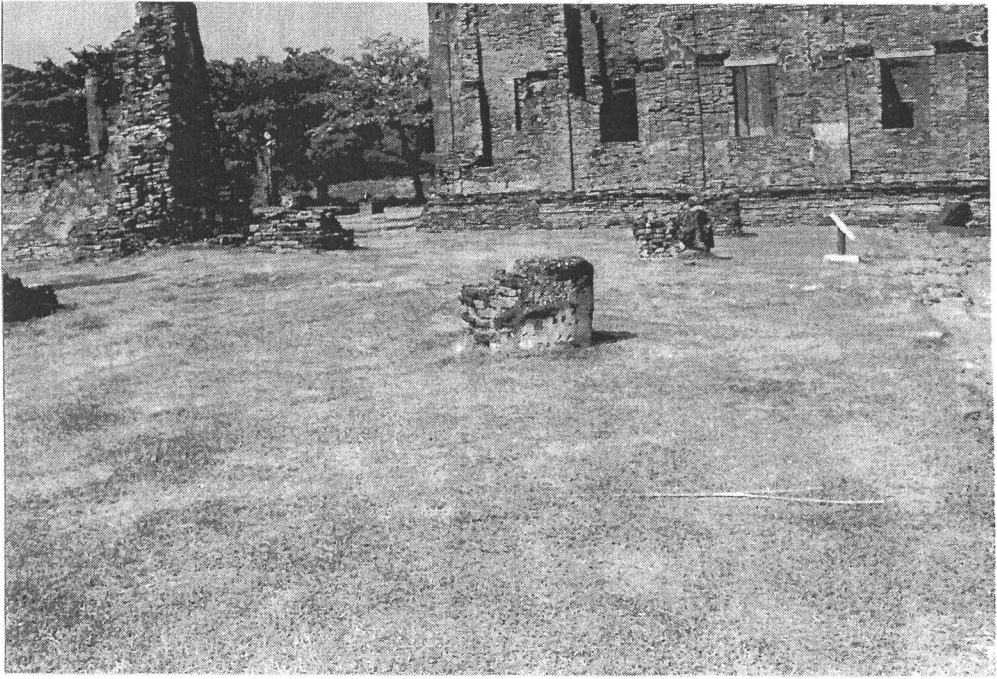

ภาพที่ 7 บัวหัวเสาของเสาดำเนินวิหารหลวง ซึ่งมีการนำเอาศิลปะบัวดินเผามาประดับแทนศิลปะบัวปูนปั้น

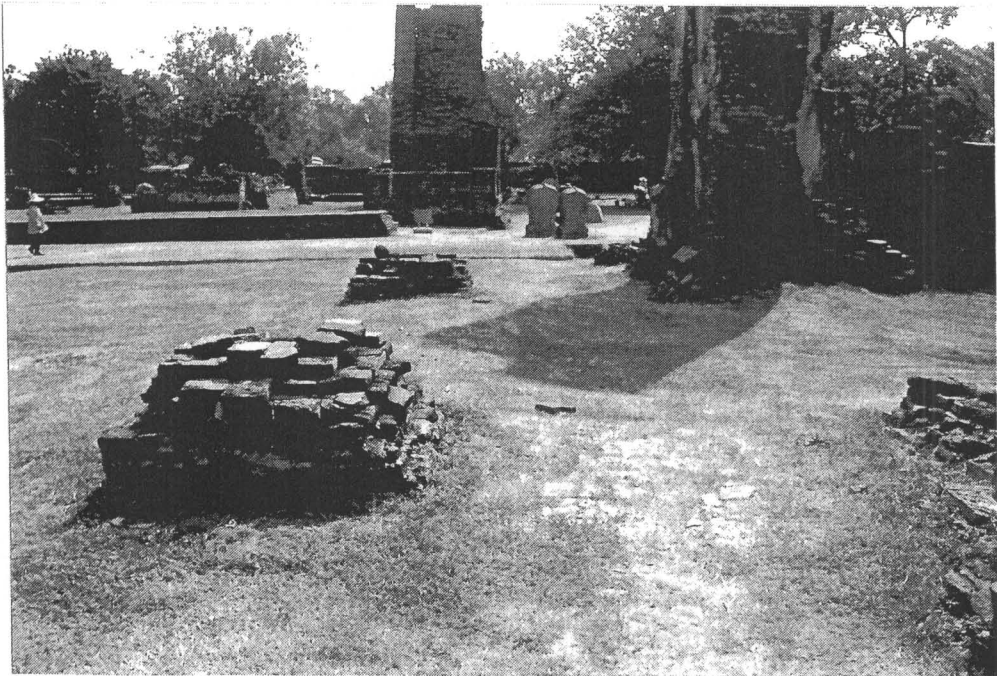

ภาพที่ 8 ลวดลายปูนปั้นลายดอกพุดตานและลายครุฑแบกที่ประดับอยู่ที่ฐานซุกชีภายในวิหารหลวง ซึ่งเดิมถูกก่อพอกทับอยู่

ภาพที่ 9 บริเวณเจดีย์ทางด้านหน้า (ด้านตะวันออก) ของวิหารหลวง

ภาพที่ 10 มุขเด็จ? ด้านหน้า (ด้านตะวันออก) ของวิหารหลวง

ภาพที่ 11 สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง

ภาพที่ 12 สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง

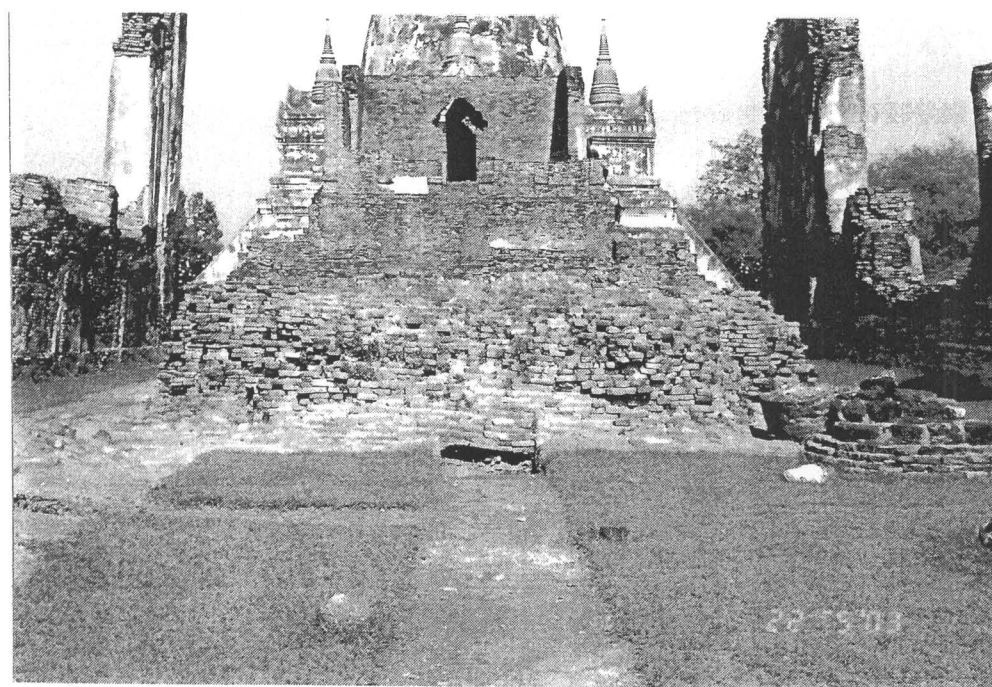
ภาพที่ 13 สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง

ภาพที่ 14 สภาพภายหลังการขุดแต่ง – ขุดตรวจ วิหารหลวง

ภาพที่ 15 สภาพภายหลังการขุดแต่งอาสนะภายในวิหารหลวง

ภาพที่ 16 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหน้า) ด้านหน้าภายในวิหารหลวง

ภาพที่ 17 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหน้า) ด้านหลังภายในวิหารหลวง

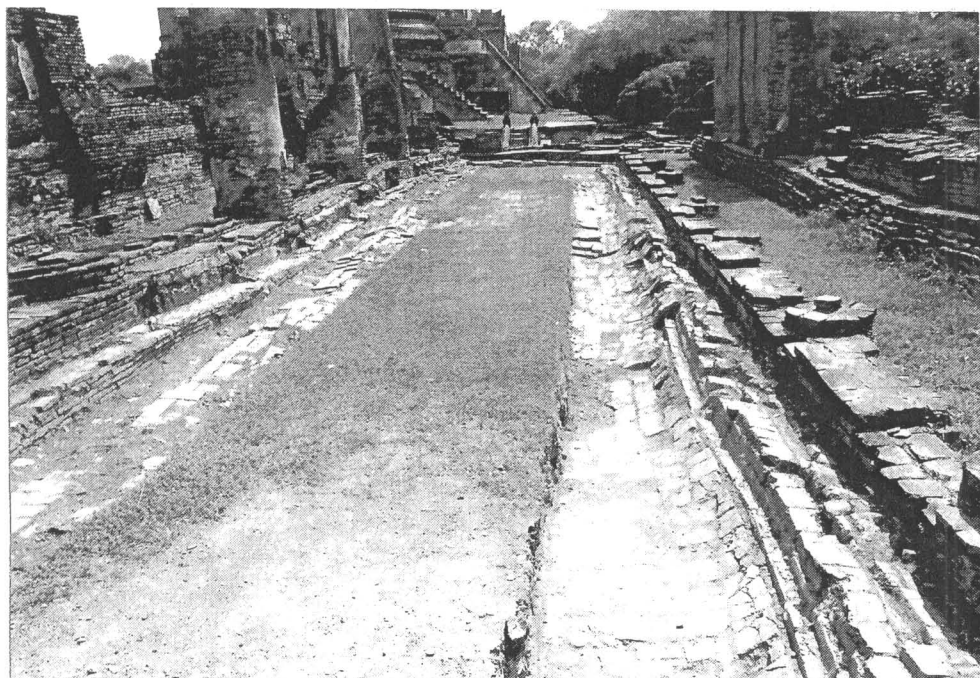
ภาพที่ 18 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหลัง) ด้านทิศเหนือภายในวิหารหลวง

ภาพที่ 19 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานชุกชี (ส่วนหลัง) ด้านทิศใต้ภายในวิหารหลวง

ภาพที่ 20 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ภายในวิหาร ด้านหลังส่วนที่เชื่อมต่อกับระเบียงคด

ภาพที่ 21 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวง

ภาพที่ 22 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหลวงบริเวณที่ติดกับพระที่นั่งจอมทอง

ภาพที่ 23 บันไดทางขึ้นส่วนฐานวิหารสมัยแรก ซึ่งปัจจุบันถูกถมทับปิด

ภาพที่ 24 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารหลวง

ภาพที่ 25 แทนประดิษฐานประติมากรรม? พบที่เฉลียงด้านหน้า (ด้านตะวันออก) ของวิหารหลวง

ภาพที่ 26 แทนประดิษฐานประติมากรรม? ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งทำจากศิลาแลงแล้วฉาบปูนทับตกแต่ง

ภาพที่ 27 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหลวง

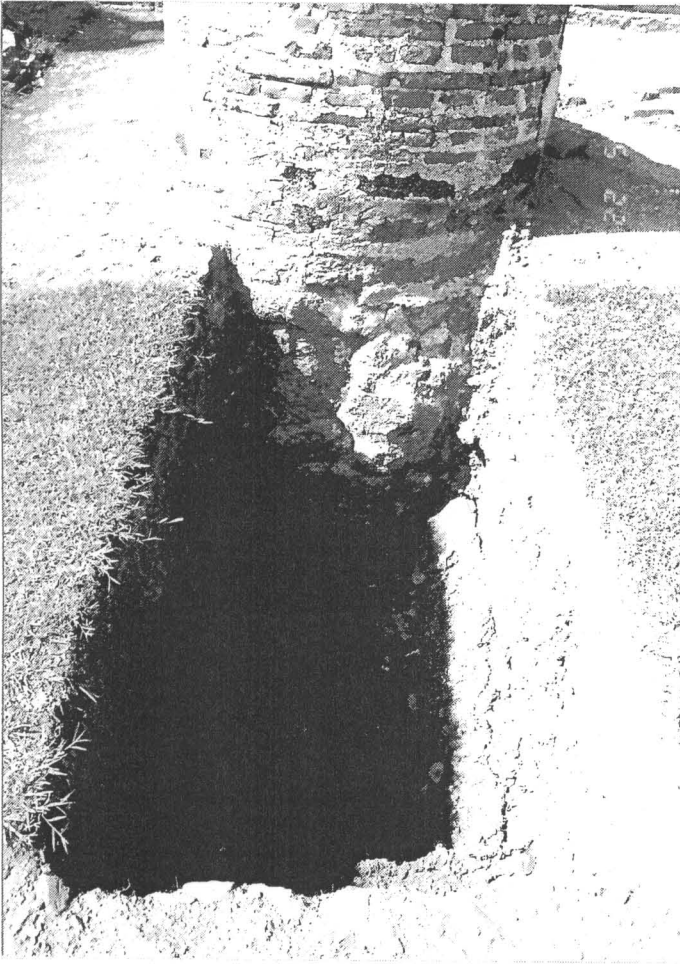
ภาพที่ 28 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหลวง

ภาพที่ 29 อ่างล้างเท้า พบที่ฐานวิหารด้านทิศใต้

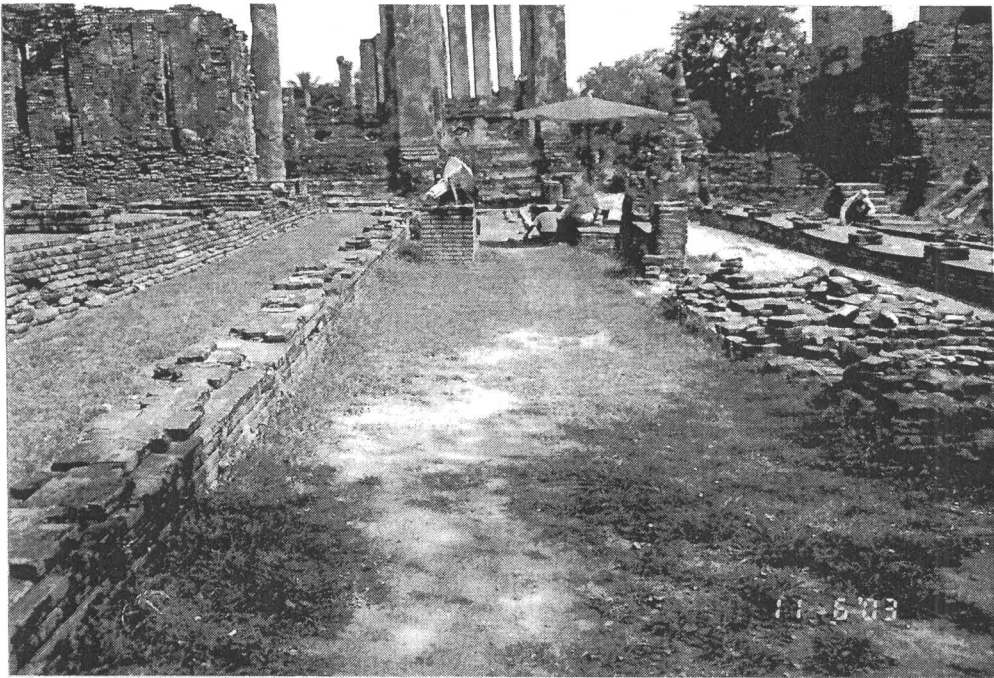
ภาพที่ 30 หลุมขุดตรวจฐานรากที่ฐานเสาและผนังที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารหลวง ซึ่งพบว่าเป็นการนำดินจากที่อื่นมาอัดให้แน่นเตรียมปูพื้น?

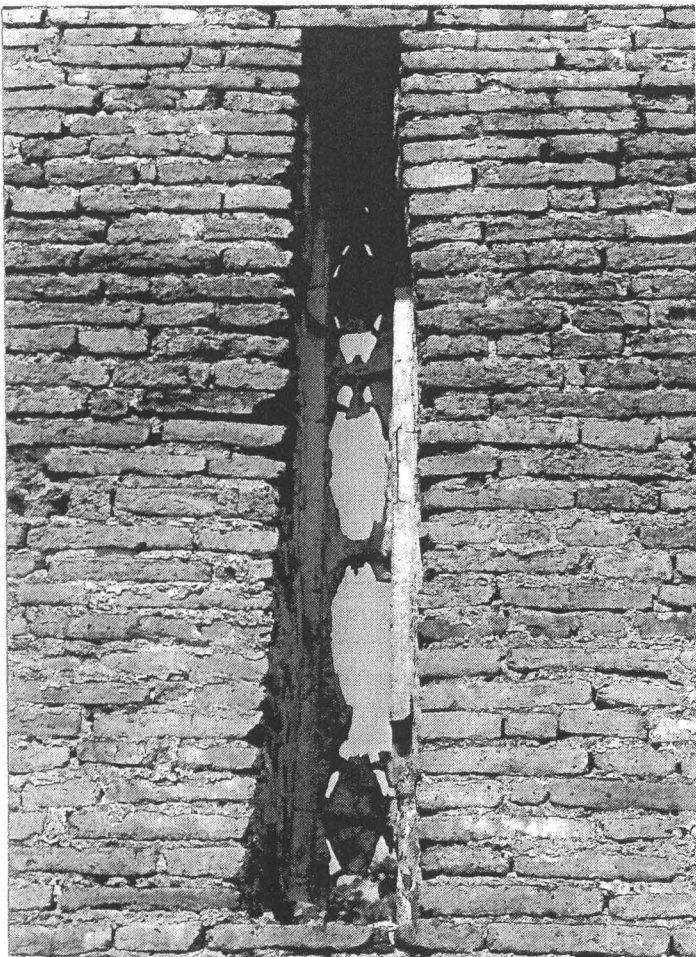
ภาพที่ 31 หลุมขุดตรวจฐานรากที่ฐานเสา
ต้นกึ่งกลางภายในวิหาร ซึ่งพบว่ามีการใช้
ศิลาแลงมาก่อเป็นฐานต่อม่อของเสาอาคาร

ภาพที่ 32 หลุมขุดตรวจฐานชุกชี
(ส่วนหลัง) ซึ่งเป็นการก่ออิฐเป็นขอบแล้ว
นำเอาเศษอิฐหักกากปูนมาบดอัดให้แน่น
จากนั้นจึงปูพื้นอิฐทับด้านบน

ภาพที่ 33 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ระหว่างวิหารพระโลกนาถกับวิหารหลวง

ภาพที่ 34 การก่อเป็นช่องแสงรูปสี่เหลี่ยม
ผืนผ้า ภายในช่องแสงมีการปั้นปูนประดับ
เป็นลวดลายประจำยาม? ของผนังวิหารพระ
โลกนาถ

ภาพที่ 35 การบูรณะโดยมีการก่ออิฐปิดช่อง
แสงบางช่องของผนังวิหารพระโลกนาถ

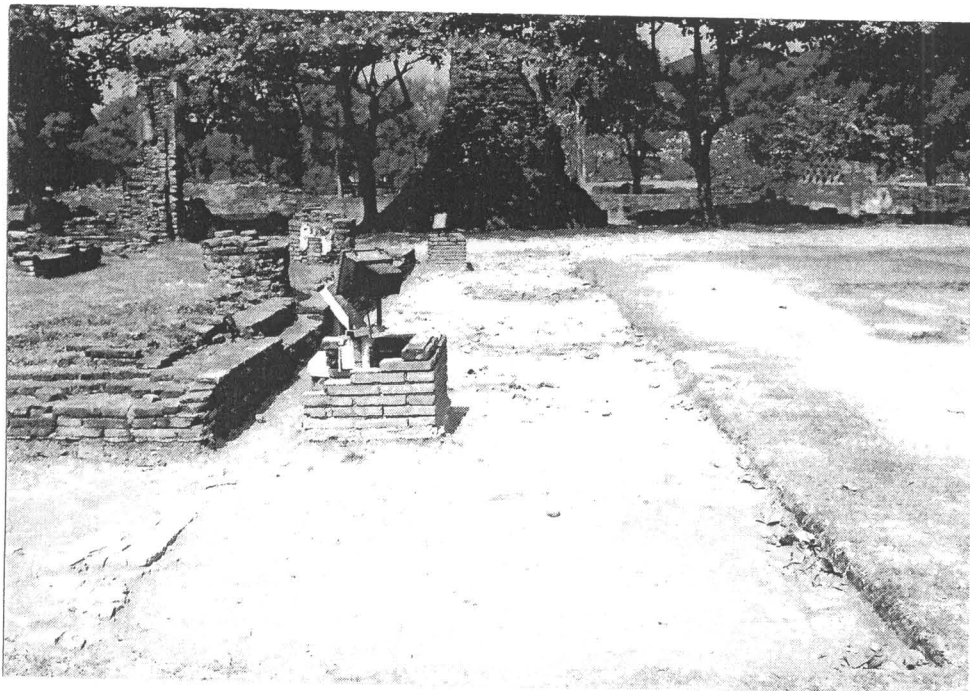
ภาพที่ 36 สภาพขณะทำการขุดแต่งวิหารพระโลกนาถ

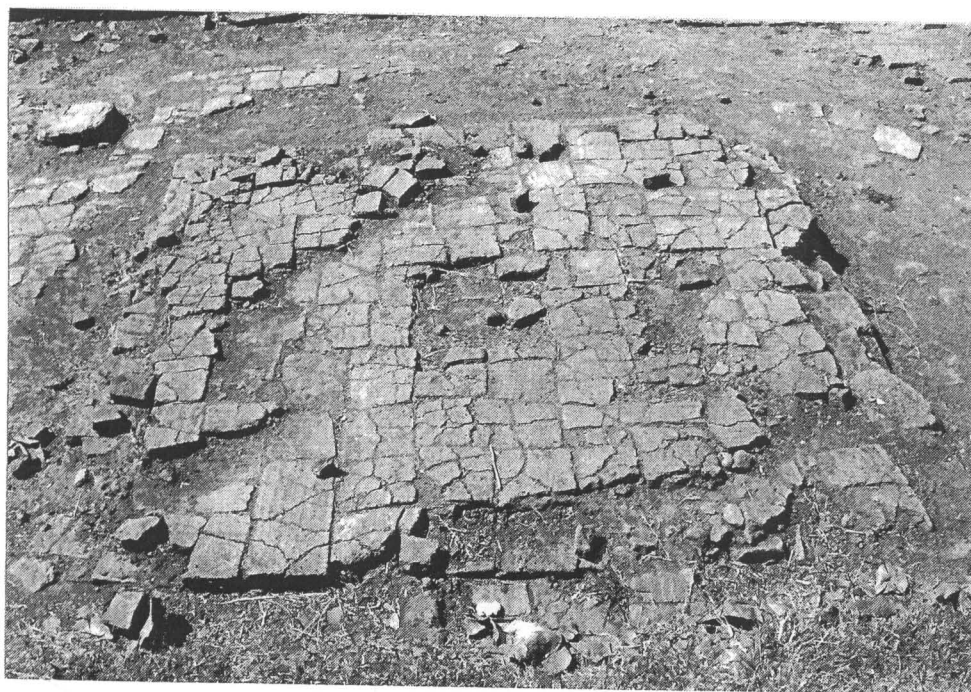
ภาพที่ 37 สภาพภายหลังการจุดแต่งพาลีด้านทิศเหนือของวิหารพระโลกนาถ

ภาพที่ 38 สภาพภายหลังการจุดแต่งพาลีด้านทิศเหนือของวิหารพระโลกนาถ

ภาพที่ 39 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านหน้า (ด้านทิศตะวันออก) ของวิหารพระโลกนาถ

ภาพที่ 40 ฐานหรือแท่นบูชา? ก่อด้วยอิฐที่พบ 2 แท่น ด้านหน้าวิหารพระโลกนาถ

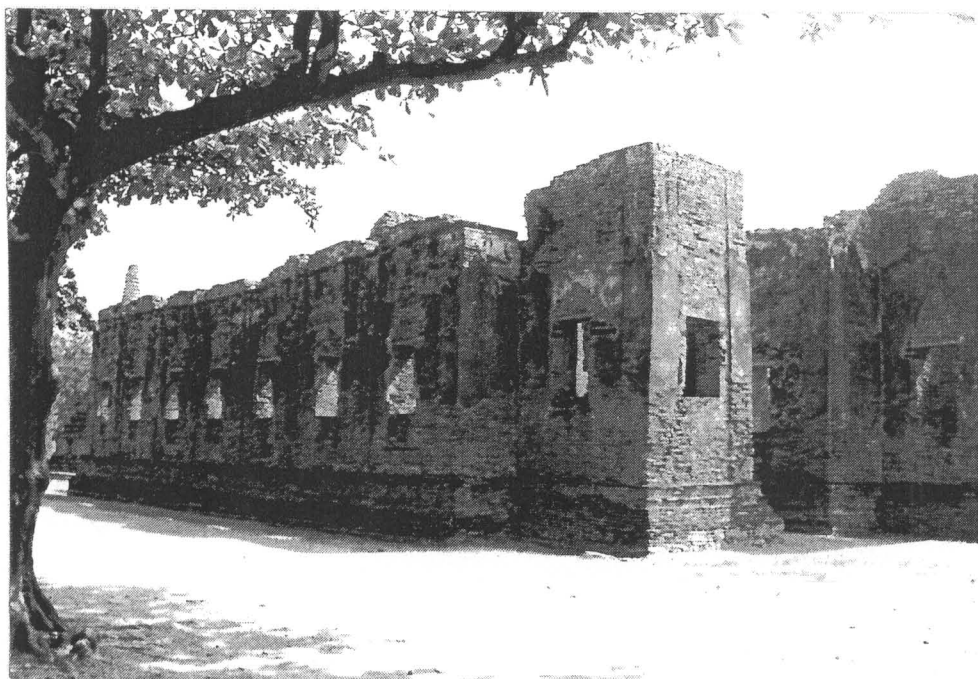
ภาพที่ 41 สภาพภายหลังการขุดแต่ง
พื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารพระโลกนาถ

ภาพที่ 42 แนวกำแพงแก้ว เดิมด้านทิศใต้ของวิหารพระโลกนาถ ซึ่งสมัยหลังไม่มีการใช้งานกำแพงแก้วดังกล่าว

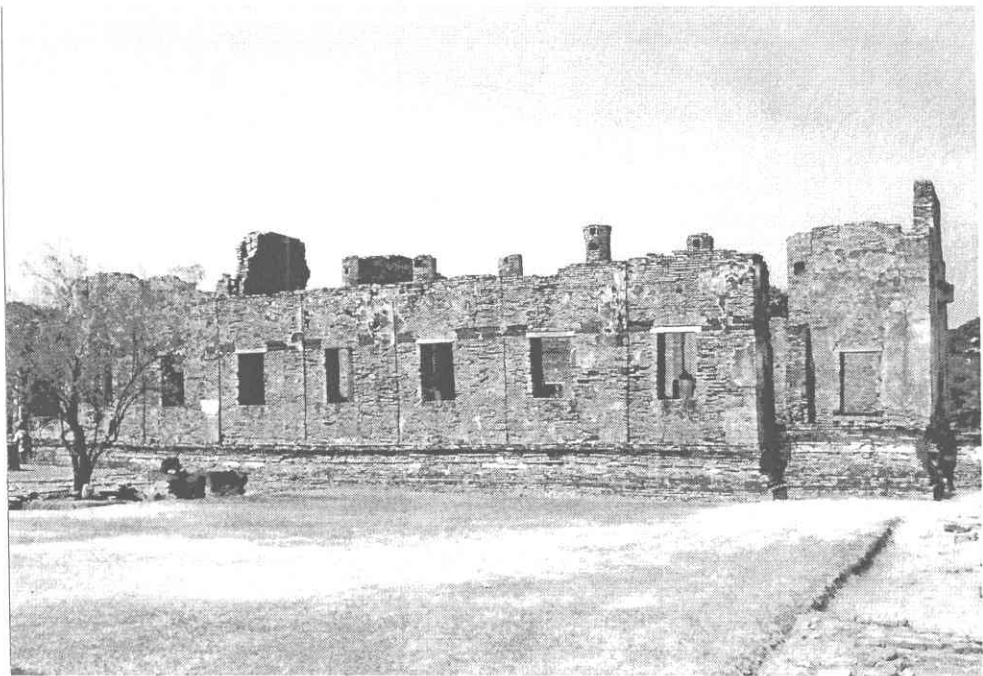
ภาพที่ 43 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของวิหารพระโลกนาถซึ่งติดกับระเบียงคด

ภาพที่ 44 สภาพปัจจุบันด้านทิศเหนือของพระที่นั่งจอมทอง

ภาพที่ 45 สภาพปัจจุบันด้านทิศตะวันออกของพระที่นั่งจอมทอง

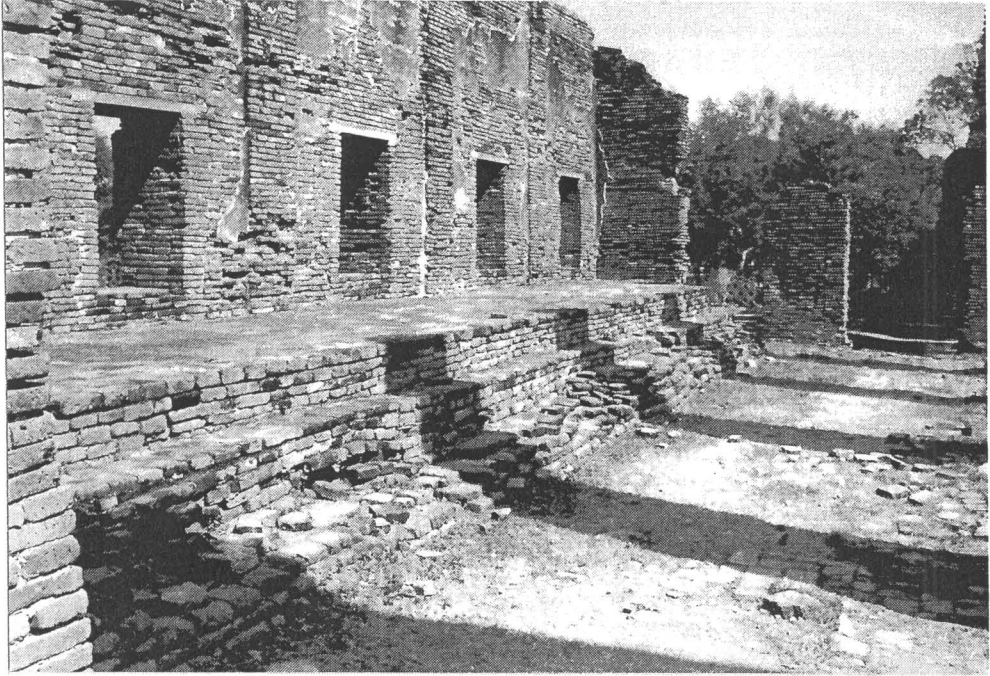
ภาพที่ 46 สภาพปัจจุบันด้านทิศใต้ของพระที่นั่งจอมทอง

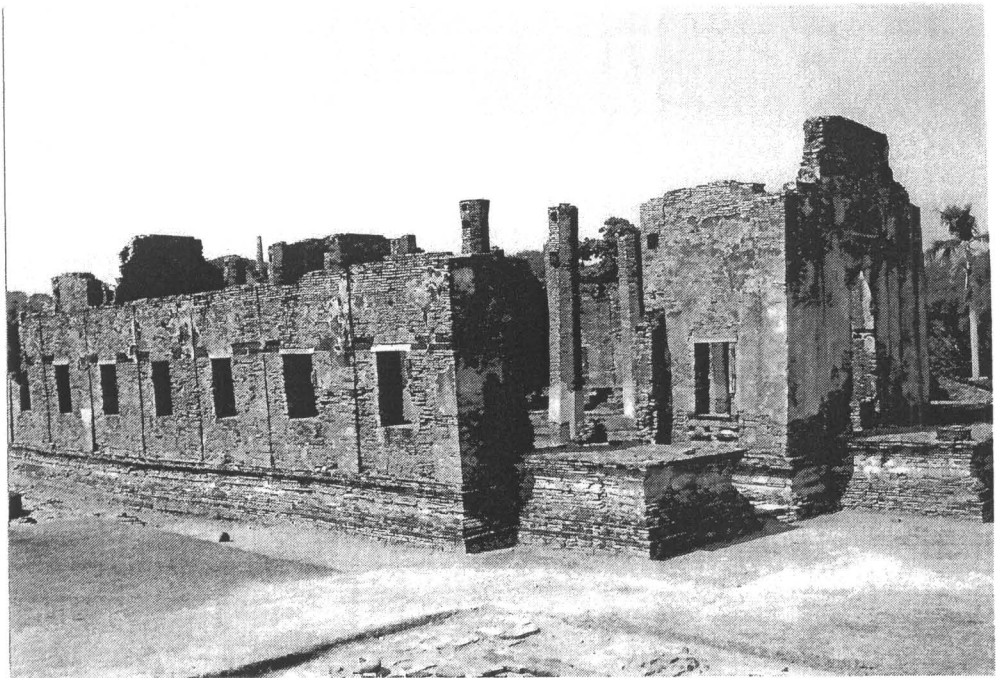
ภาพที่ 47 สภาพปัจจุบันด้านทิศตะวันตกของพระที่นั่งจอมทอง

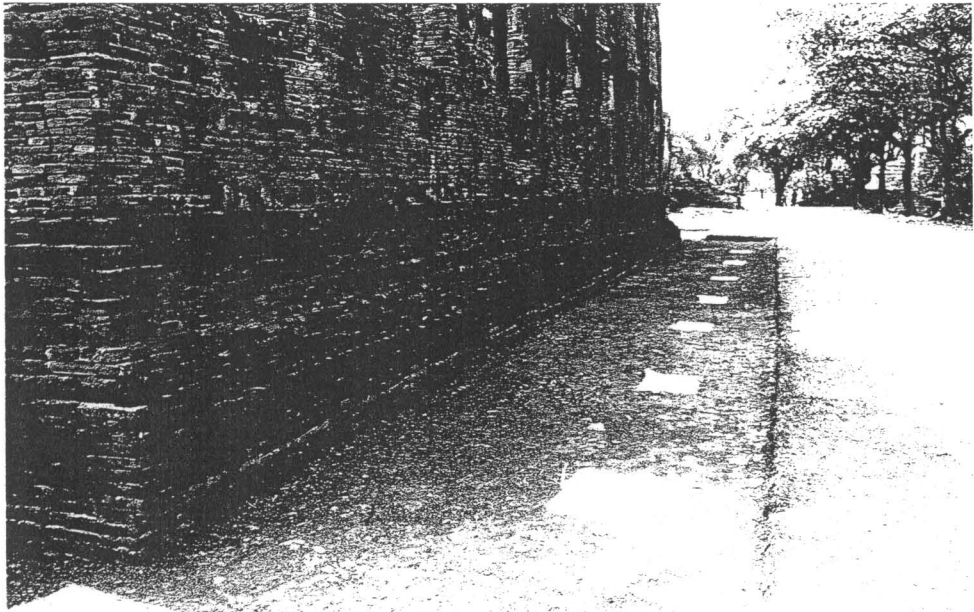
ภาพที่ 48 ฐานชุกชีที่มุมด้านหลังของพระที่นั่งจอมทอง

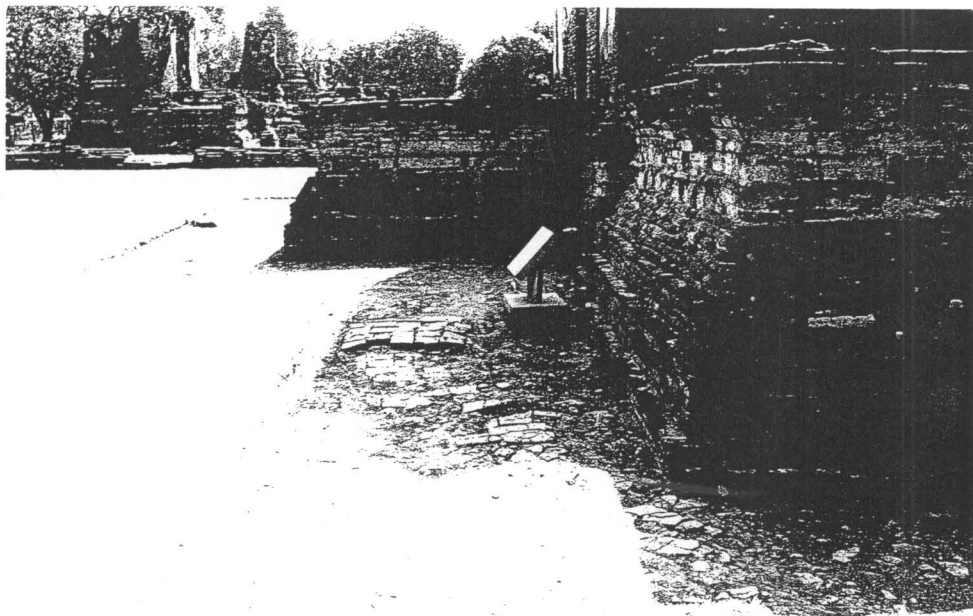
ภาพที่ 49 อาสนะที่ก่อติดกับภายในผนังด้านทิศเหนือเพื่อใช้เป็นที่นั่งเทศนาธรรมของพระสงฆ์

ภาพที่ 50 สภาพภายหลังการขุดแต่งโดยรอบฐานพระที่นั่งจอมทอง

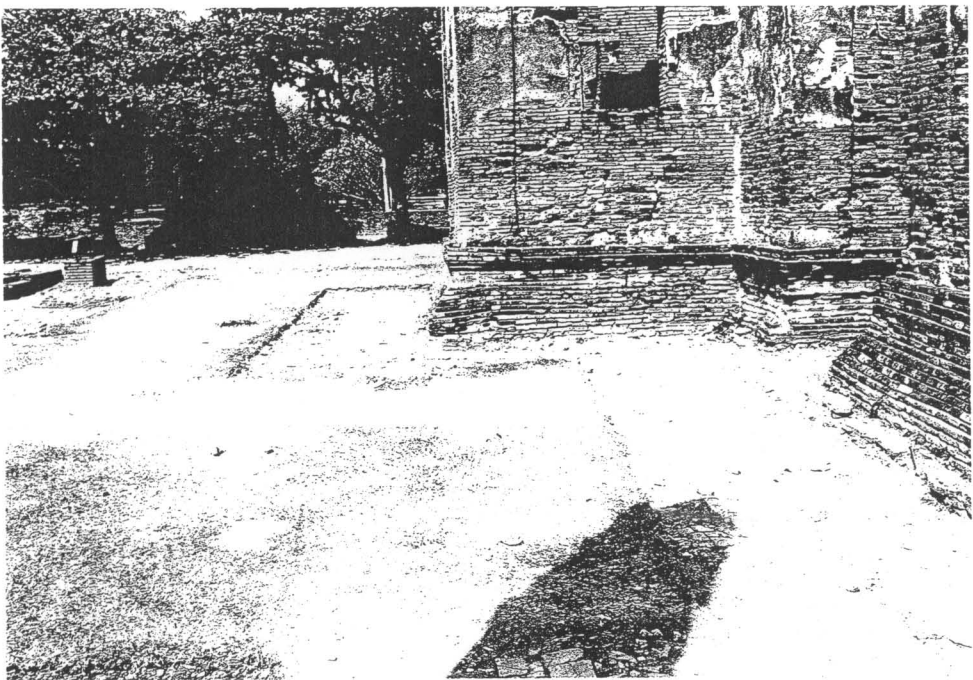
ภาพที่ 51 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศเหนือพระที่นั่งจอมทอง

ภาพที่ 52 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศตะวันตกพระที่นั่งจอมทอง

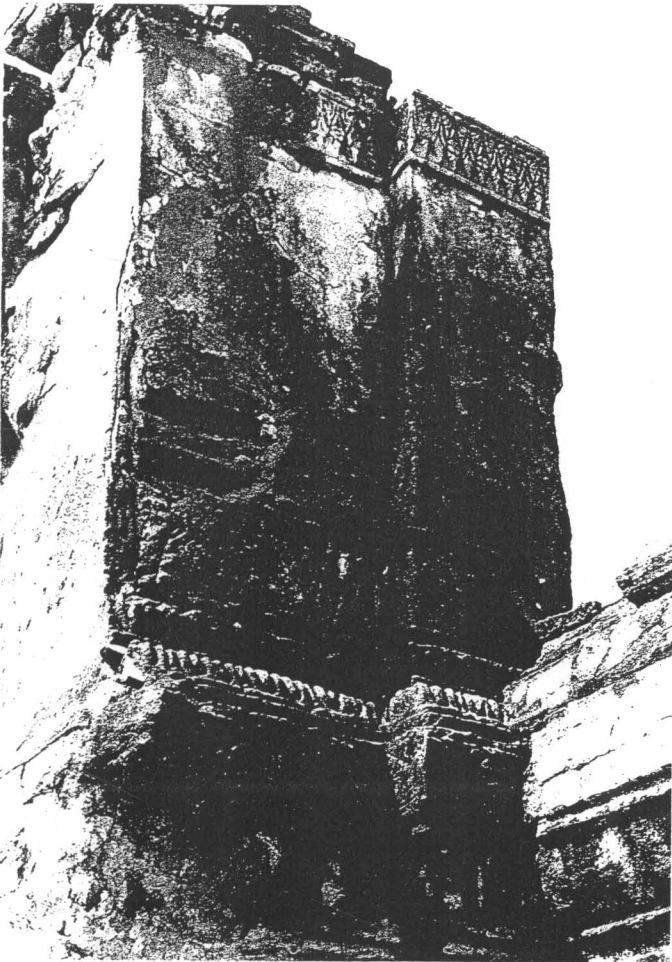
ภาพที่ 53 สภาพภายหลังการขุดแต่ง
ฐานอาคารด้านทิศใต้พระที่นั่งจอมทอง
ซึ่งติดกับเฉียงด้านหน้าวิหารหลวง

ภาพที่ 54 สภาพภายหลังการขุดแต่งฐานอาคารด้านทิศตะวันตกพระที่นั่งจอมทอง

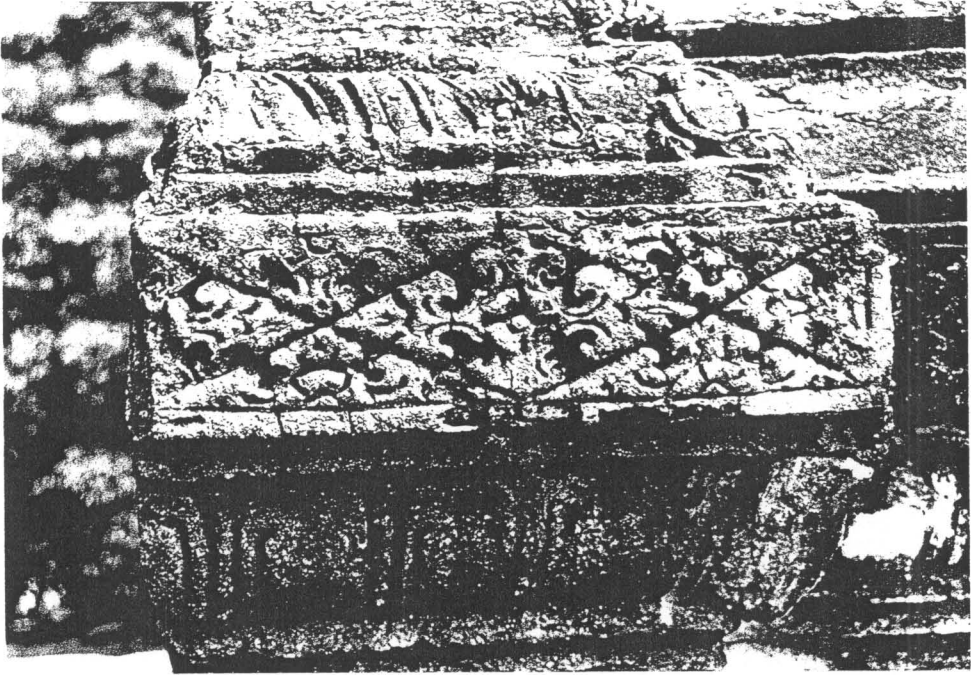

ภาพที่ 55 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศเหนือของหอรระฆัง

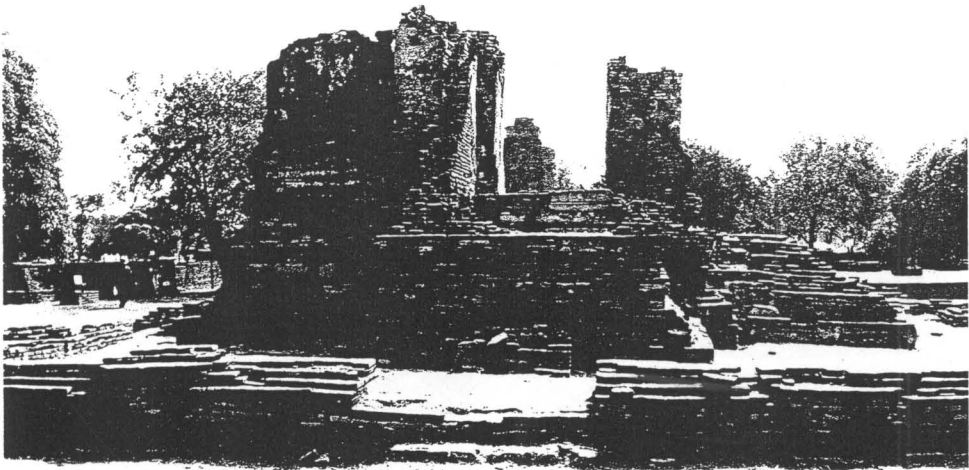

ภาพที่ 56 ลวดลายปูนปั้นลายประจำยาม
และลายกรวยเชิงที่ประดับที่ผนัง
ของหอรระฆัง

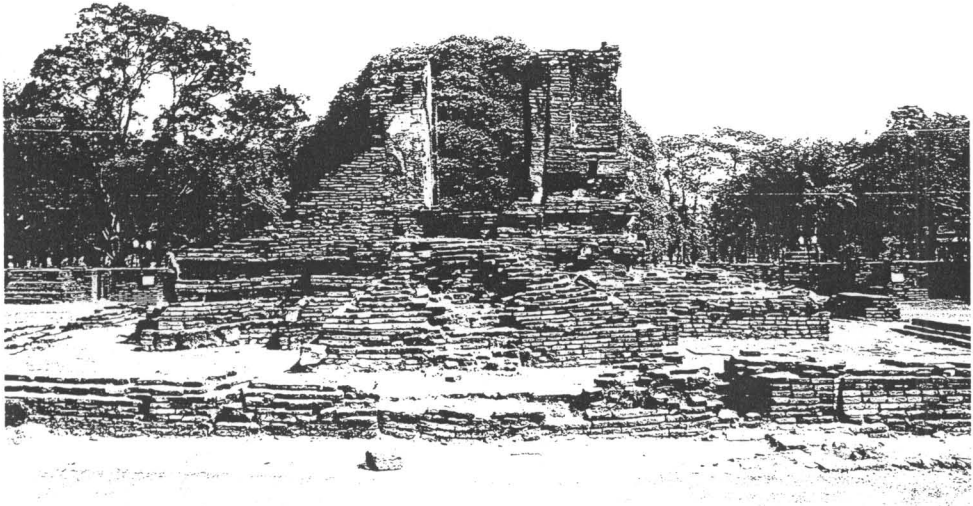

ภาพที่ 57 ลวดลายปูนปั้นลายประจำยามที่ประดับตรงชั้นหน้ากระดานของฐานผนังหอรระฆัง

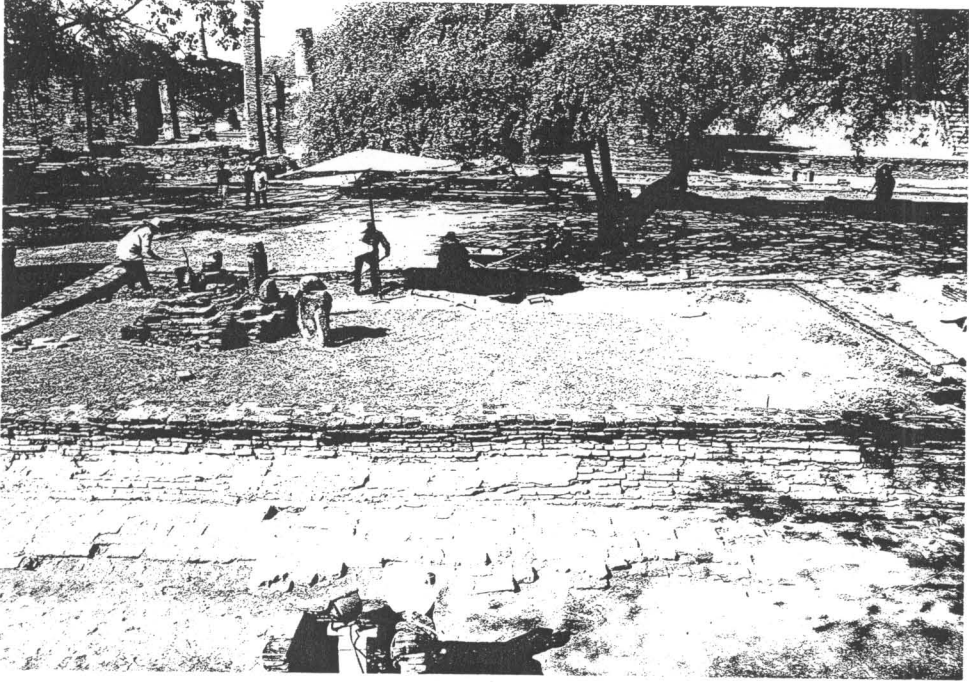
ภาพที่ 58 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของหอรระฆัง

ภาพที่ 59 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของหอรระฆัง

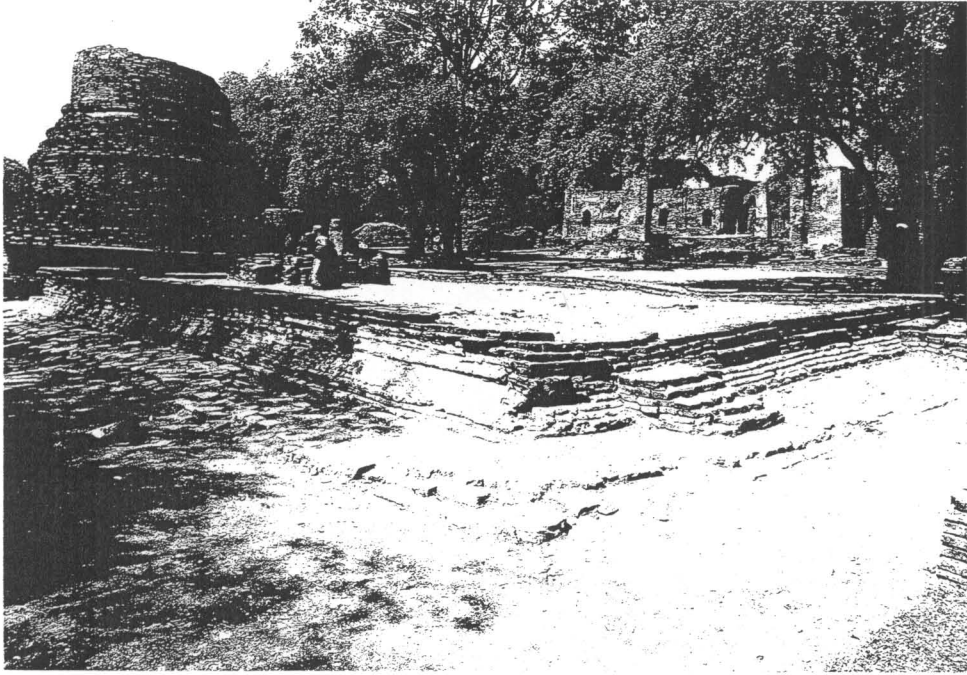
ภาพที่ 60 แนวกำแพงแก้วที่ล้อมรอบ ซึ่งมีเสาแปดเหลี่ยมรองรับอาคารอีกชั้นหนึ่งของหอรระฆัง

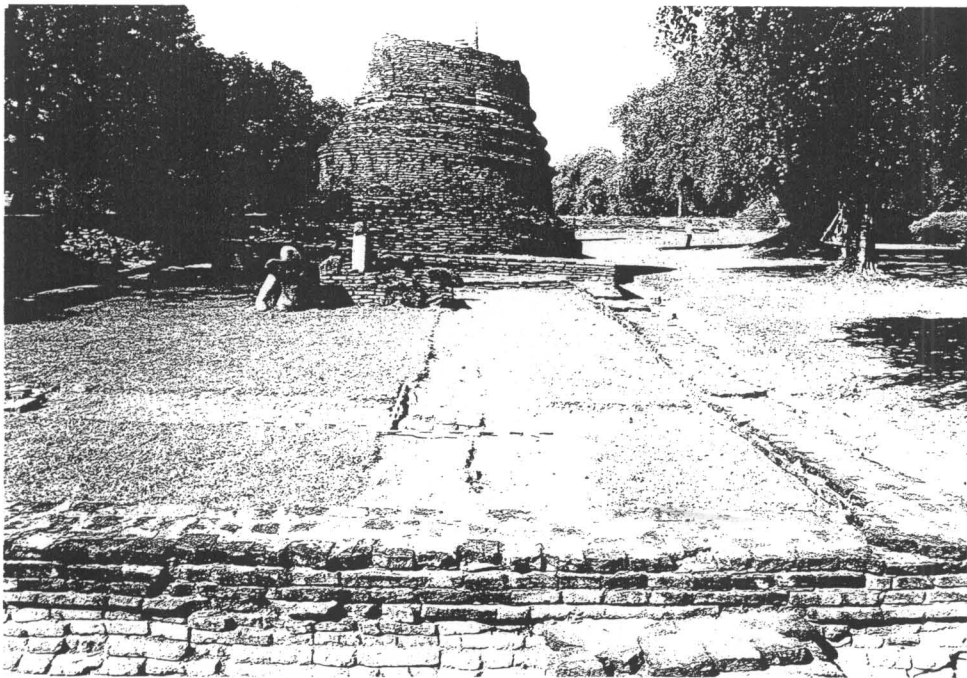
ภาพที่ 61 สภาพขณะทำการขุดแต่งวิหารหมายเลข 27

ภาพที่ 62 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารหมายเลข 27

ภาพที่ 63 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวิหารหมายเลข 27

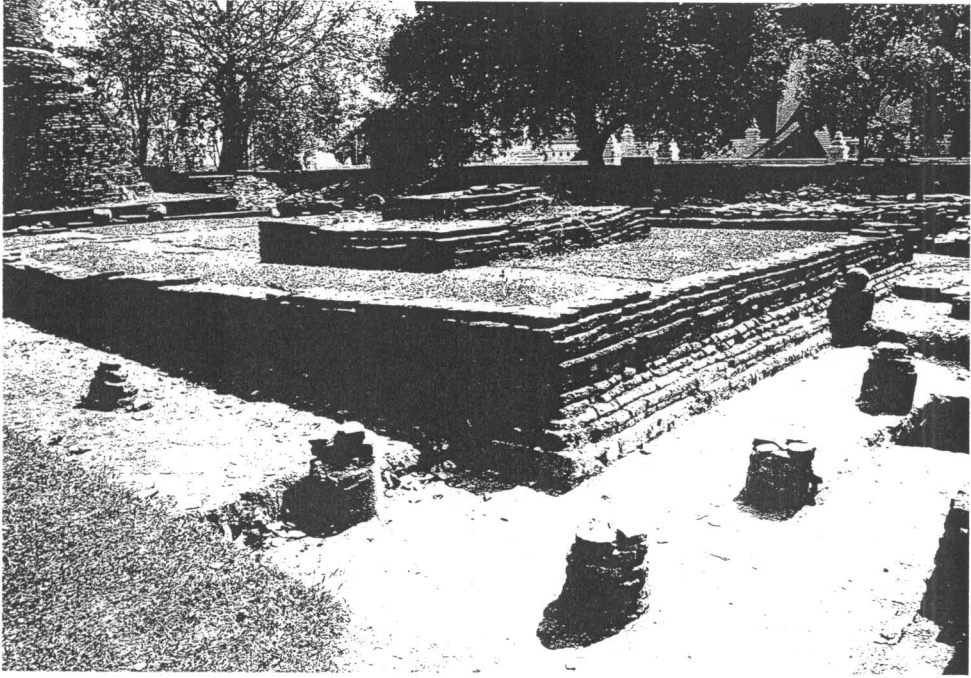
ภาพที่ 64 การขุดตรวจพื้นและเสาภายในอาคาร
ซึ่งเสาอาคารมีลักษณะเป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 40 x 40 เซนติเมตร

ภาพที่ 65 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพระเจดีย์หมายเลข 28

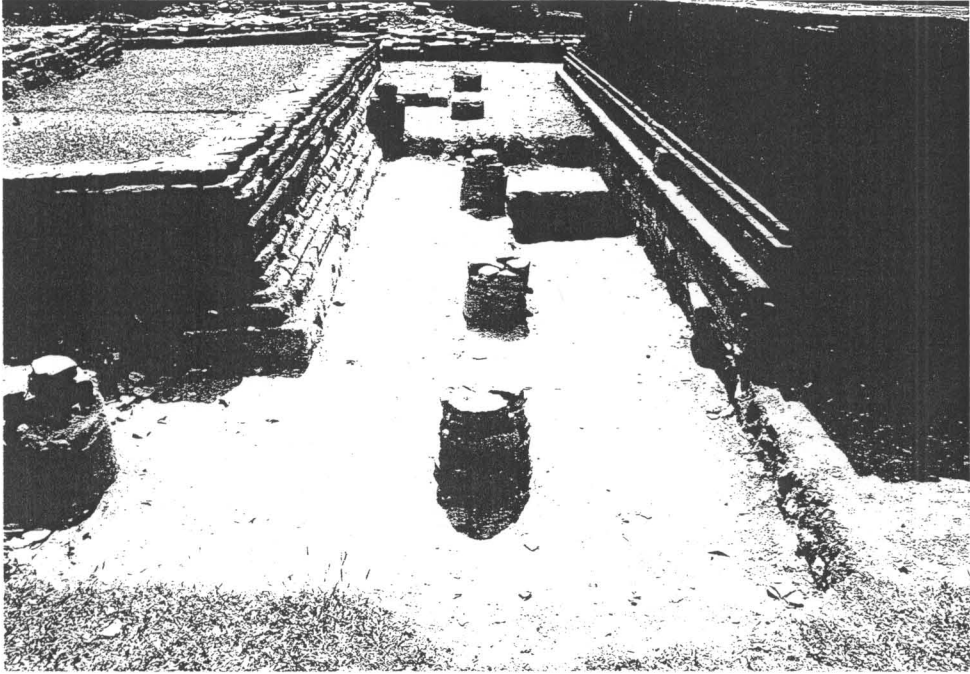
ภาพที่ 66 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระเจดีย์หมายเลข 28

ภาพที่ 67 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวิหารหมายเลข 29

ภาพที่ 68 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวิหารหมายเลข 29

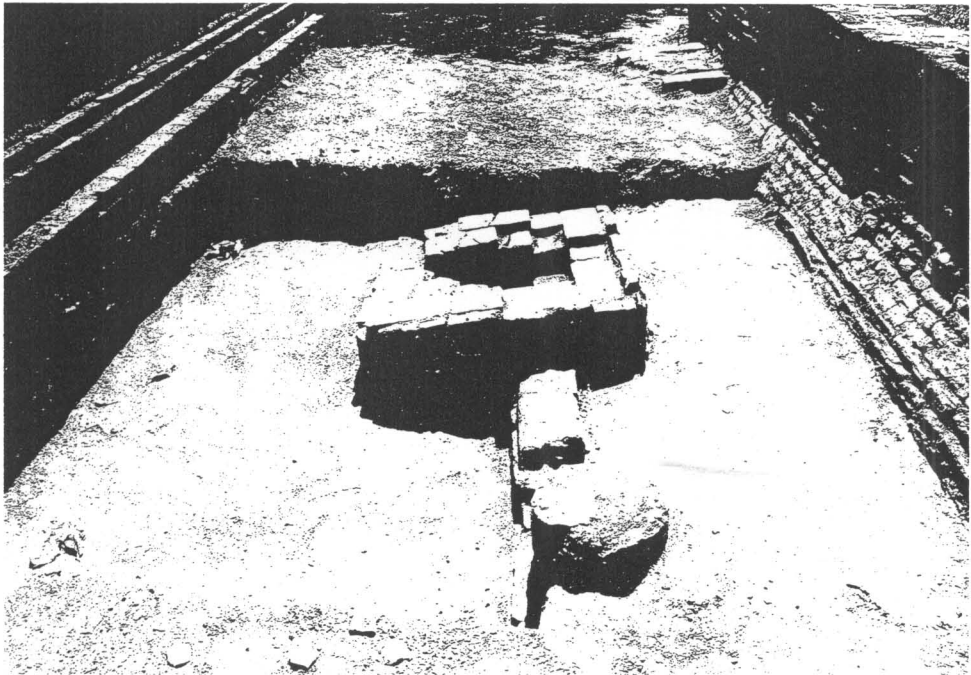
ภาพที่ 69 พาไลด้านทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข 29

ภาพที่ 70 ปูนปั้นเป็นรูปบัววงกลหัวเสาของพาไลวิหารหมายเลข 29

ภาพที่ 71 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์หมายเลข 30

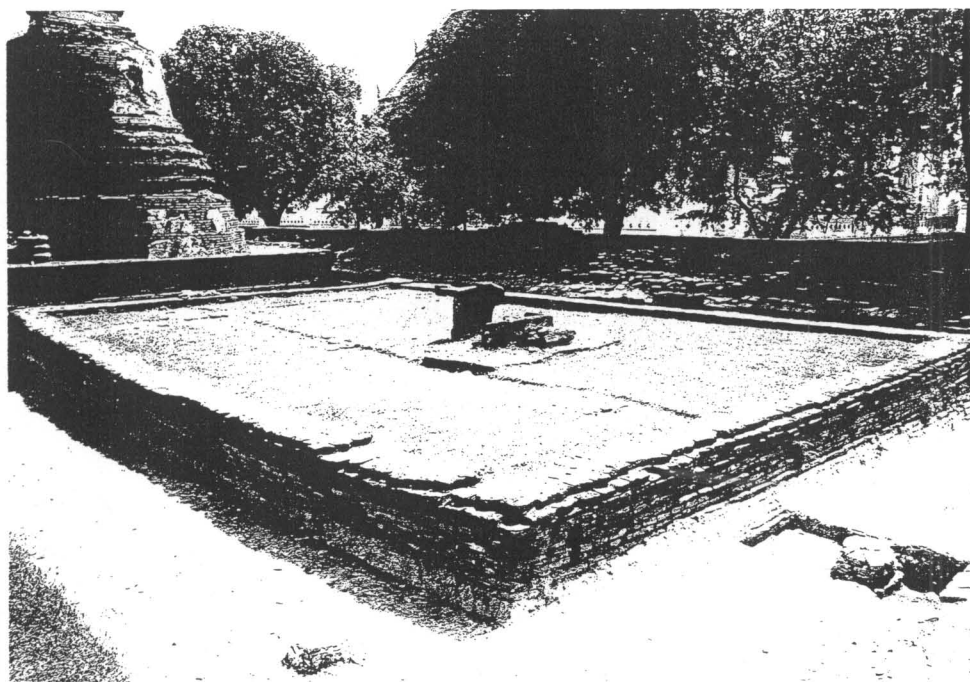

ภาพที่ 72 แทนบูชา? สี่เหลี่ยมจัตุรัส พบที่ด้านหน้าวิหารหมายเลข 31

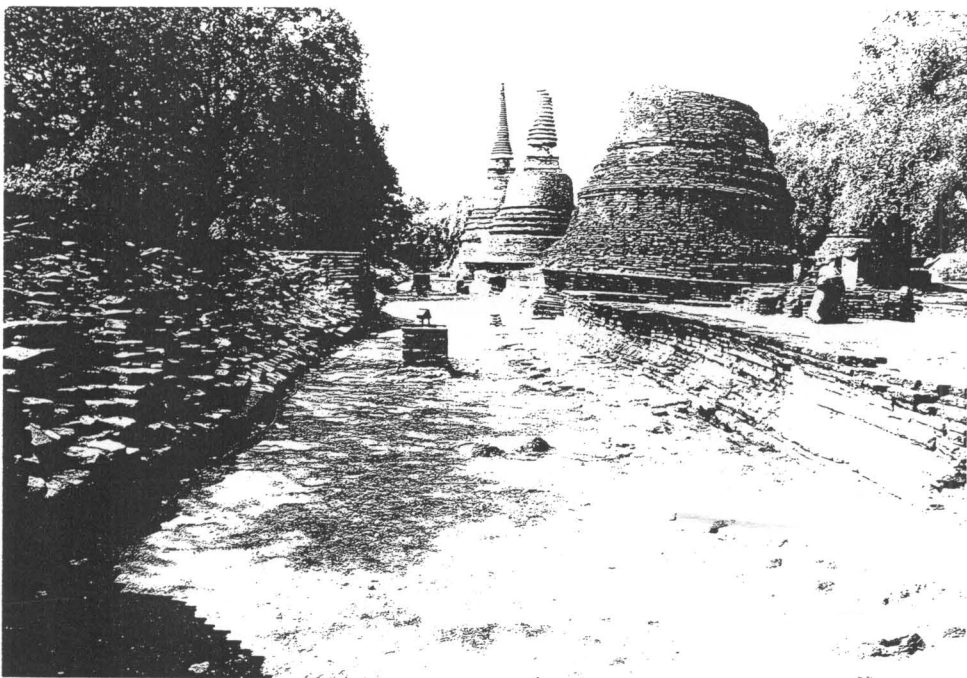
ภาพที่ 73 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้วิหารหมายเลข 31

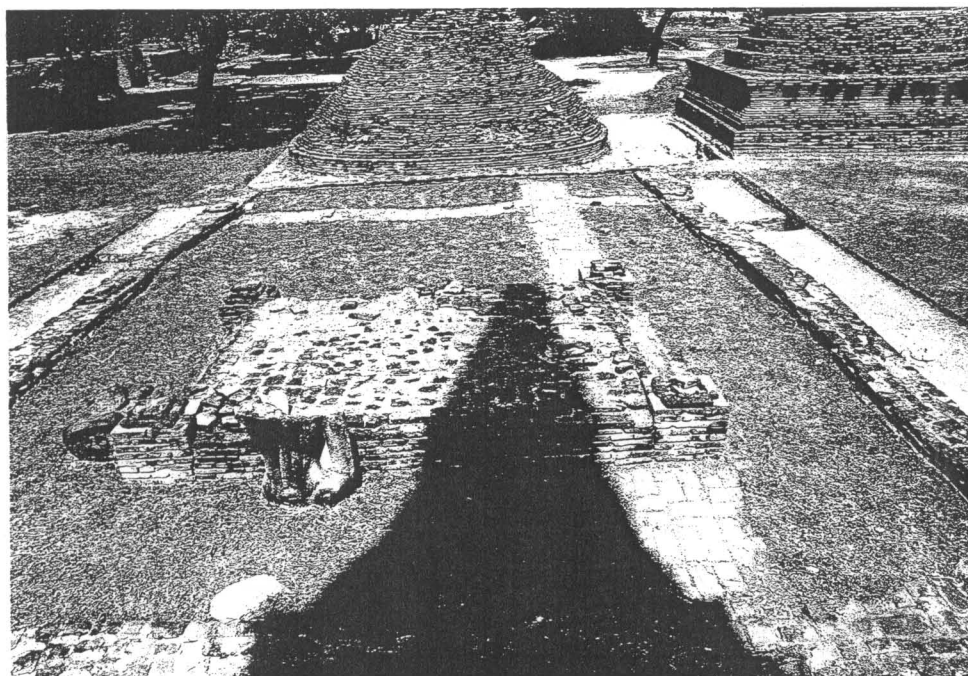
ภาพที่ 74 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือวิหารหมายเลข 31

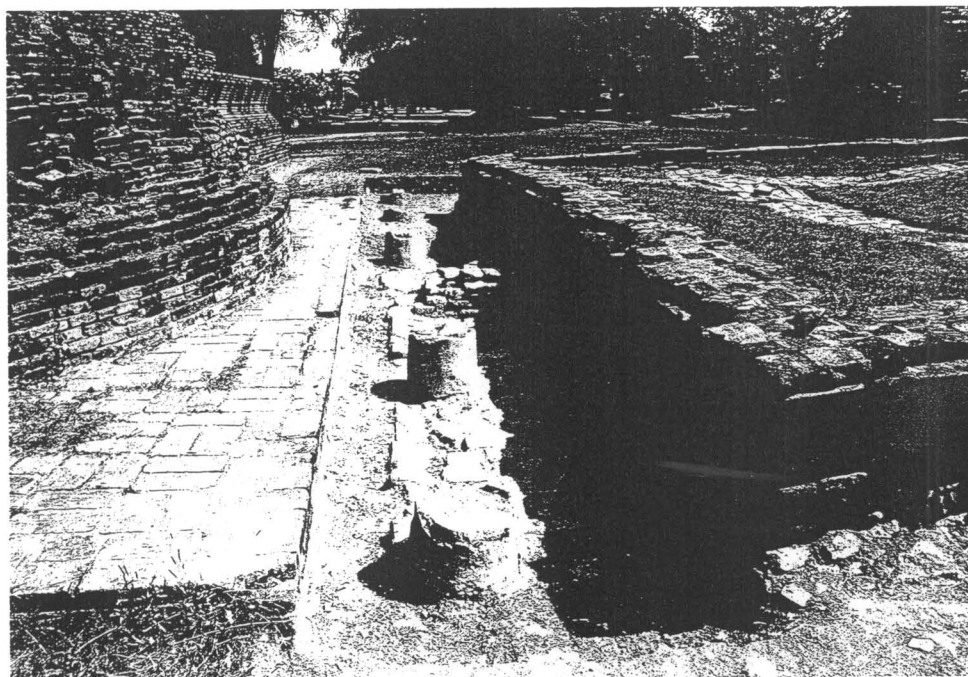
ภาพที่ 75 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้าน
ทิศตะวันออกเฉียงใต้เจดีย์หมายเลข 32

ภาพที่ 76 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 27,29

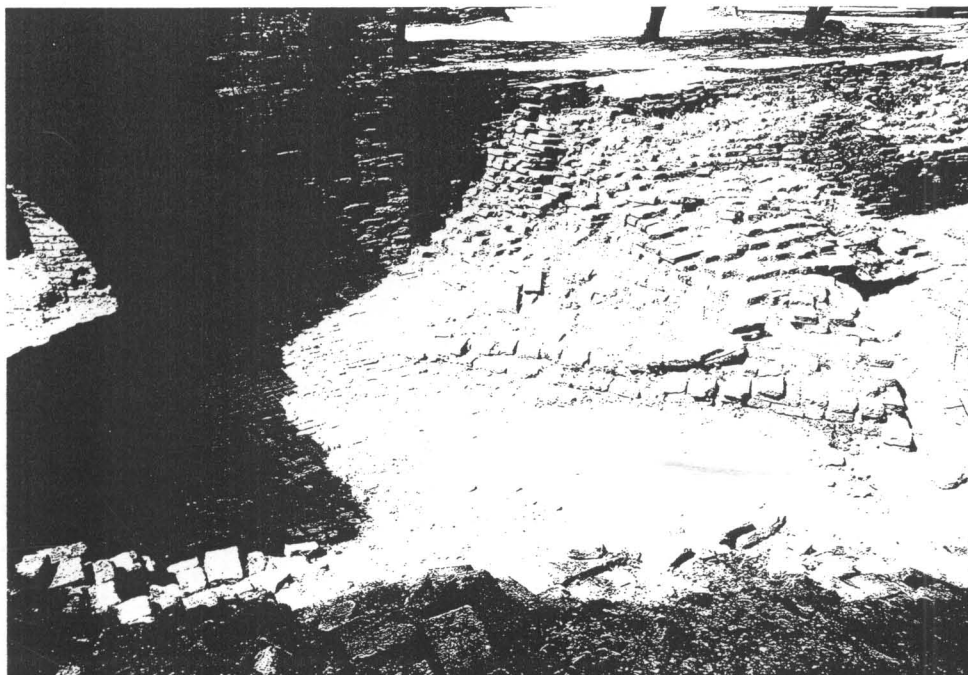
ภาพที่ 77 การวาง TRENCH ขุดตรวจพื้นและแนวเสาของวิหารหมายเลข 33

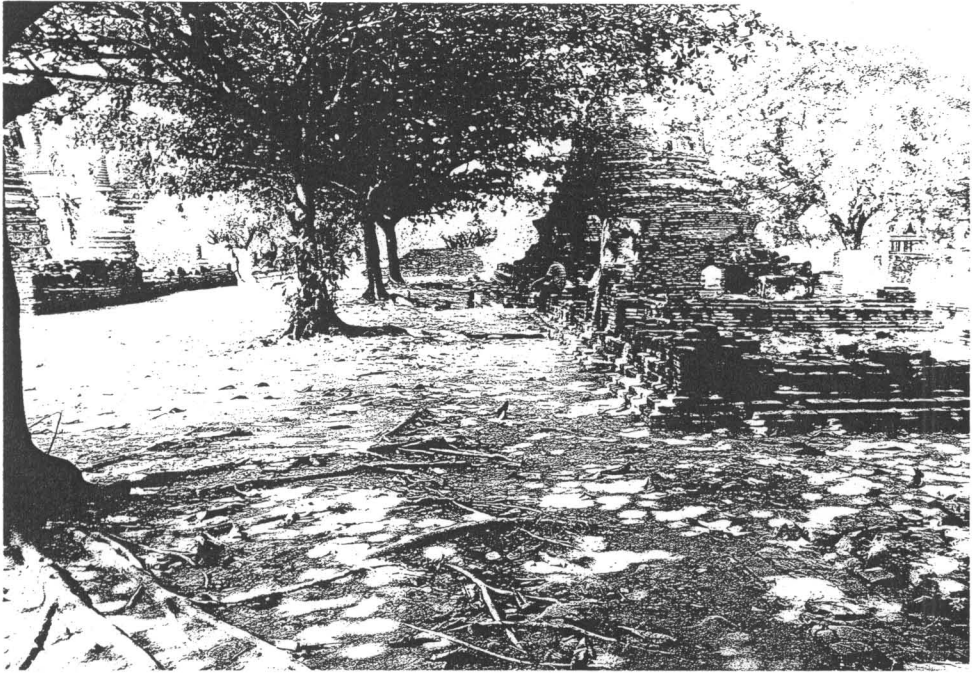
ภาพที่ 78 สภาพภายหลังการขุดแต่งพาด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 33

ภาพที่ 79 สภาพภายหลังการขุดแต่งวิหารหมายเลข 34 – 35

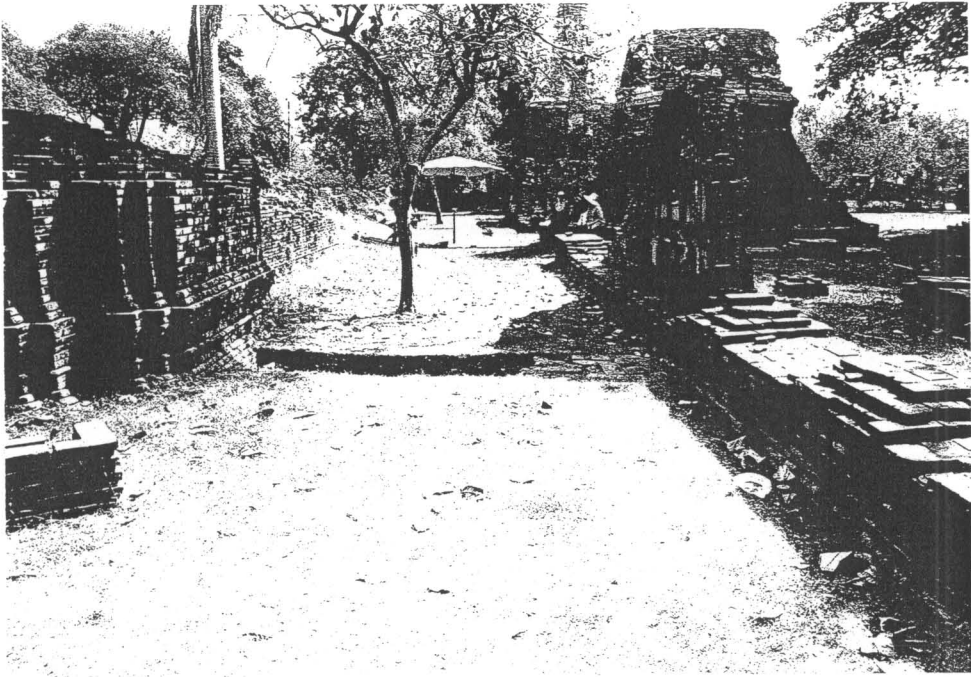
ภาพที่ 80 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นภายในป้อมมุมตะวันตกเฉียงใต้ของวัดพระศรีสรรเพชญ์

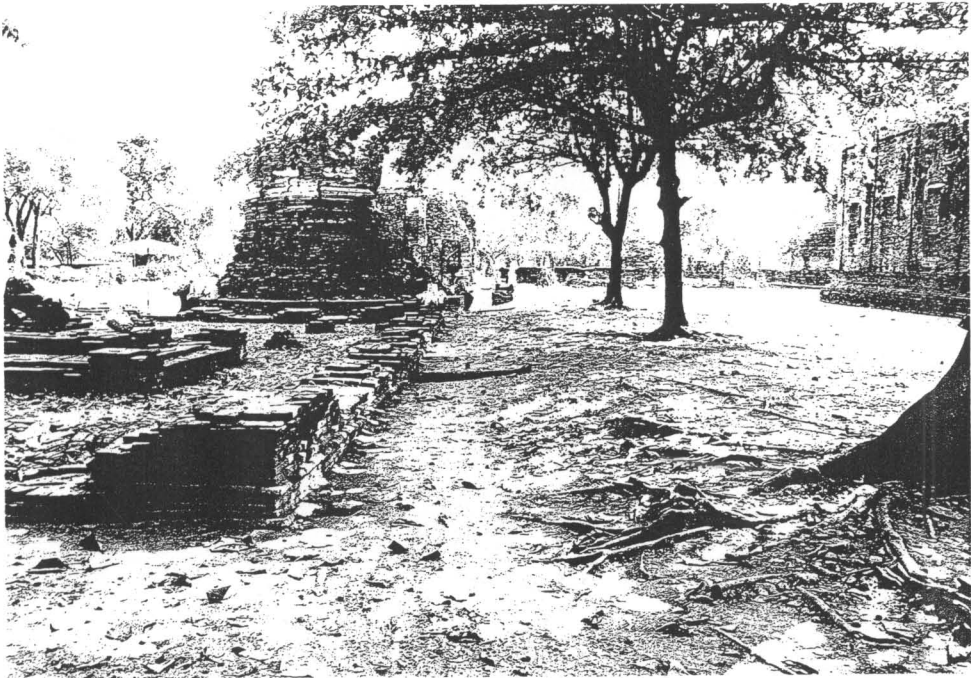
ภาพที่ 81 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 59

ภาพที่ 82 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 59

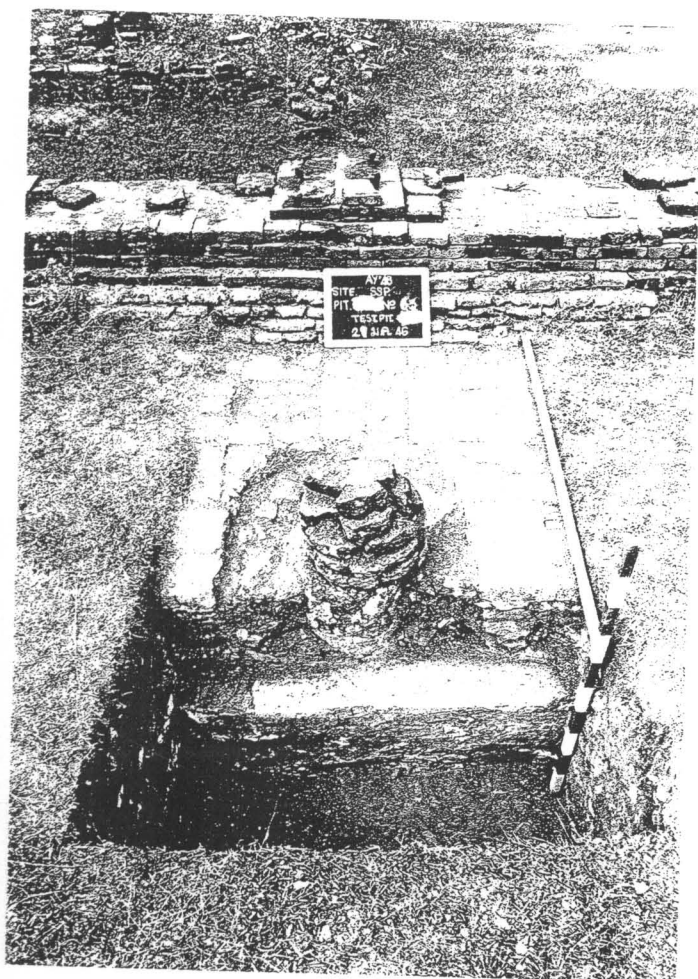
ภาพที่ 83 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 61

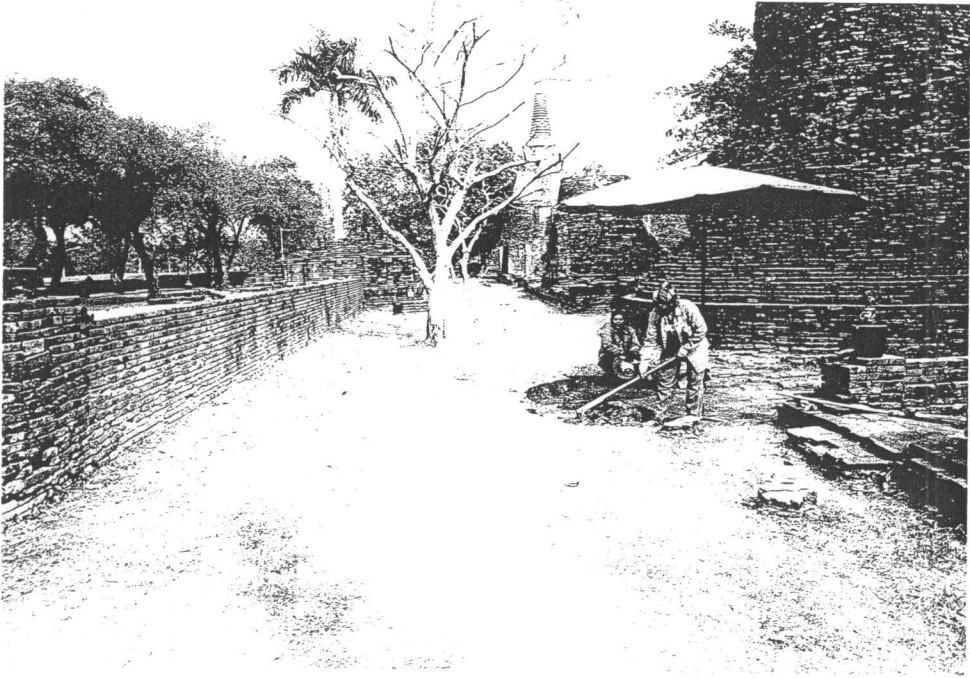
ภาพที่ 84 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 61

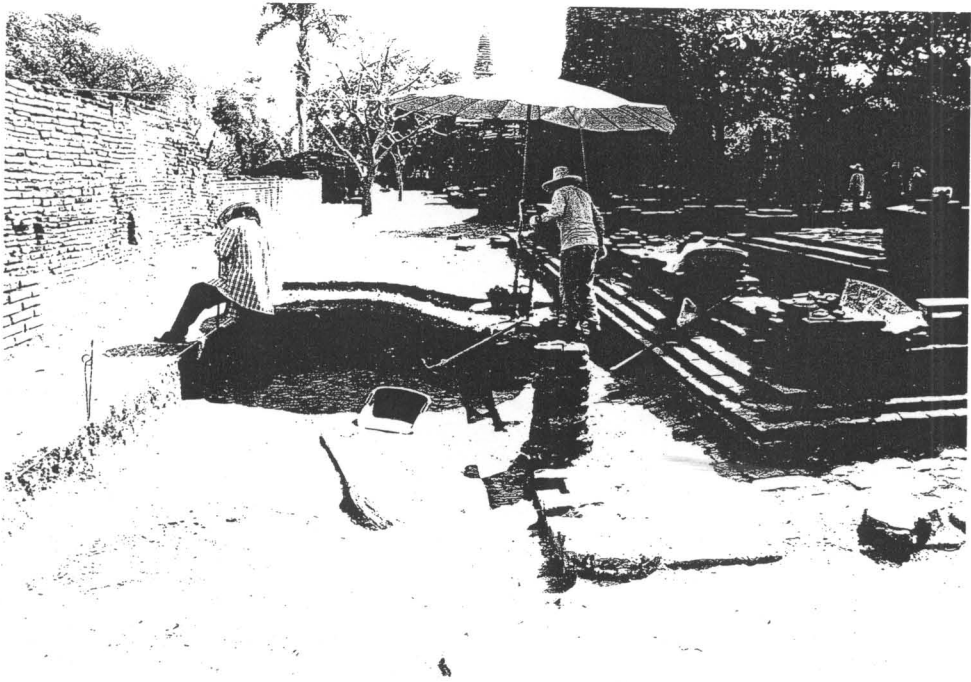
ภาพที่ 85 สภาพก่อนการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารหมายเลข 65

ภาพที่ 86 หลุมขุดตรวจฐานราก ด้านทิศใต้
ของวิหารหมายเลข 63

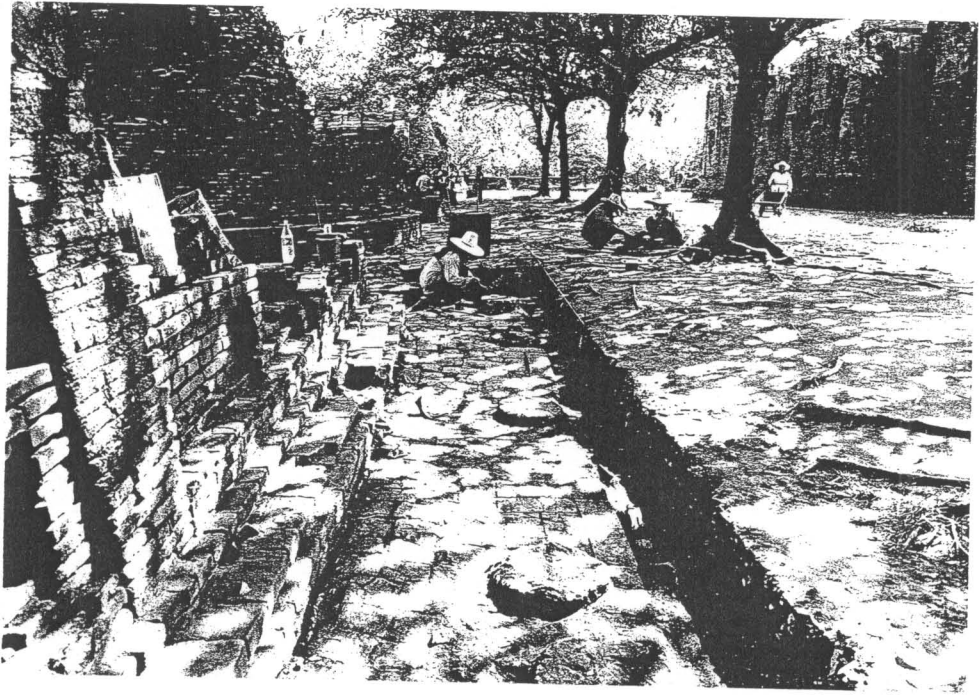

ภาพที่ 87 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 59

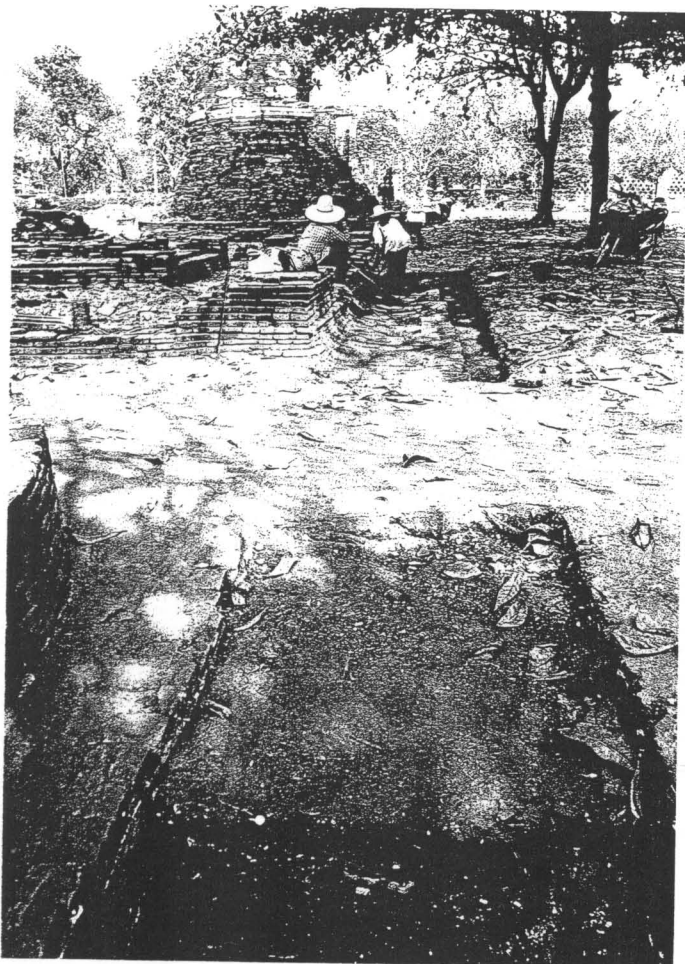

ภาพที่ 88 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 59

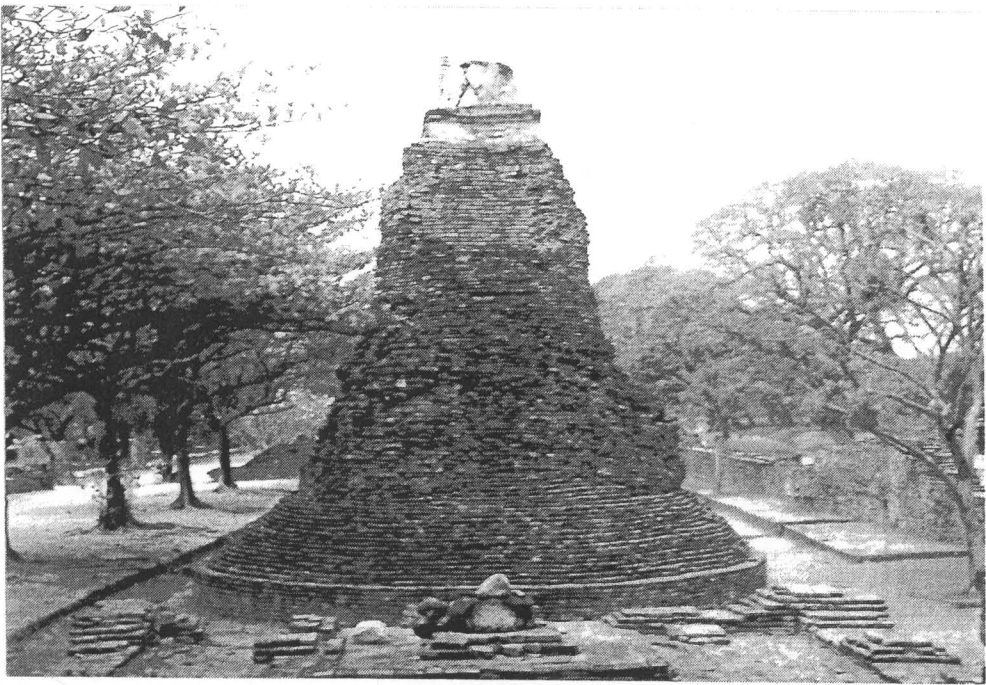
ภาพที่ 89 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 59

ภาพที่ 90 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 61

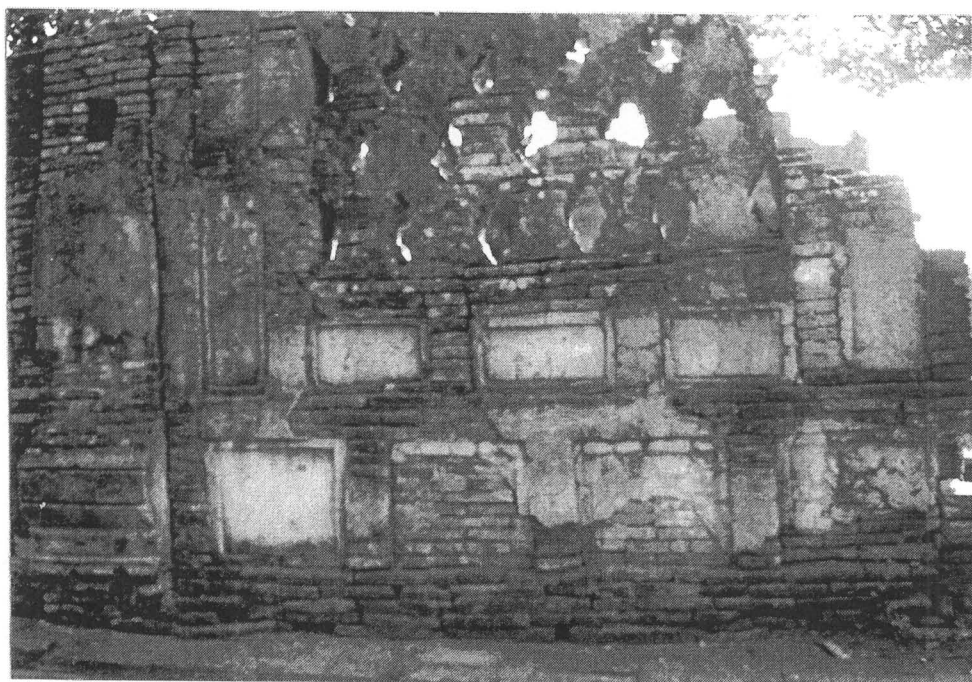
ภาพที่ 91 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 59

ภาพที่ 92 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกของวิหารหมายเลข 60

ภาพที่ 93 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข 60

ภาพที่ 94 ผนังที่สร้างเลียนแบบเครื่องไม้ลายลูกฝักของวิหารหมายเลข 61

ภาพที่ 95 สภาพภายหลังการขุดแต่งวิหารหมายเลข 61

ภาพที่ 96 สภาพขณะทำการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 63

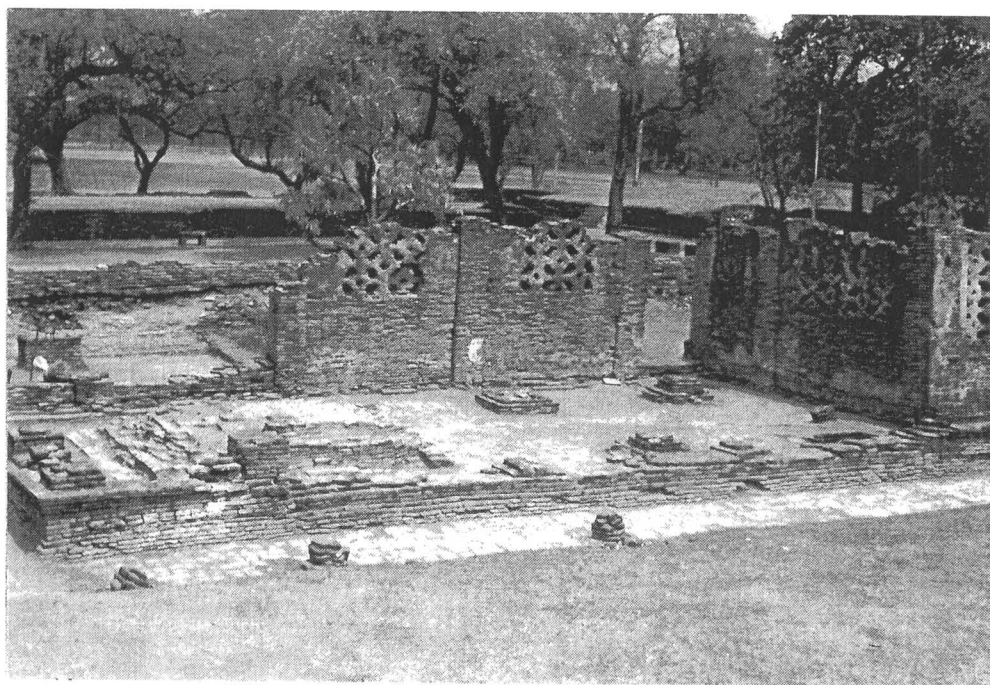
ภาพที่ 97 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศใต้ของเจดีย์รายหมายเลข 62

ภาพที่ 98 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศตะวันออกของเจดีย์รายหมายเลข 62

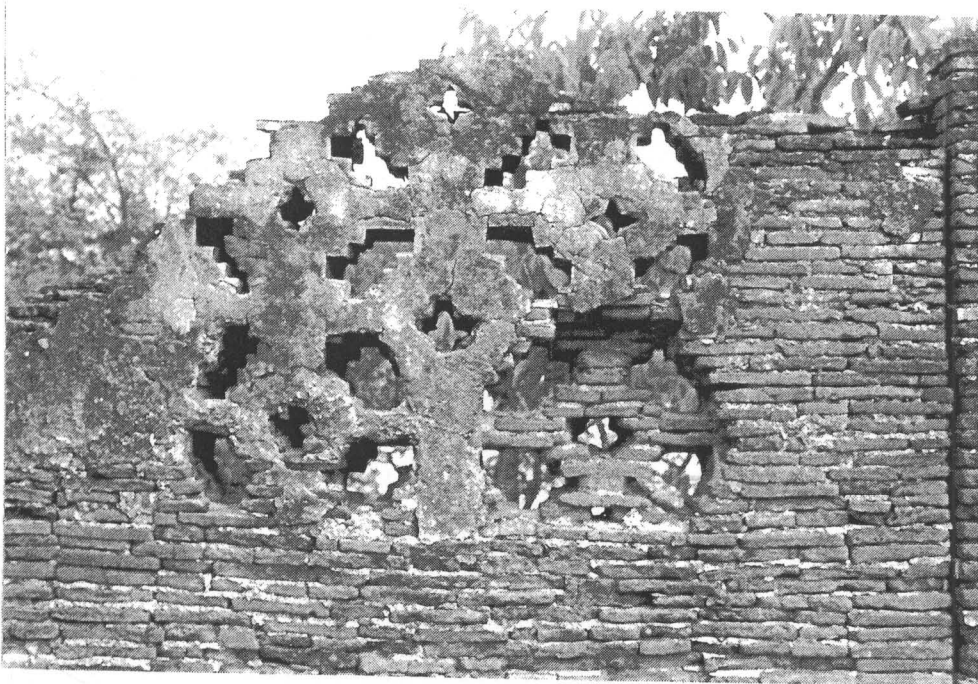
ภาพที่ 99 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศเหนือของวิหารหมายเลข 61

ภาพที่ 100 สภาพภายหลังการขุดแต่งวิหารหมายเลข 63

ภาพที่ 101 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศใต้ของวิหารหมายเลข 63

ภาพที่ 102 การเจาะเป็นช่องแสงคล้ายประจําของผนังวิหารหมายเลข 63

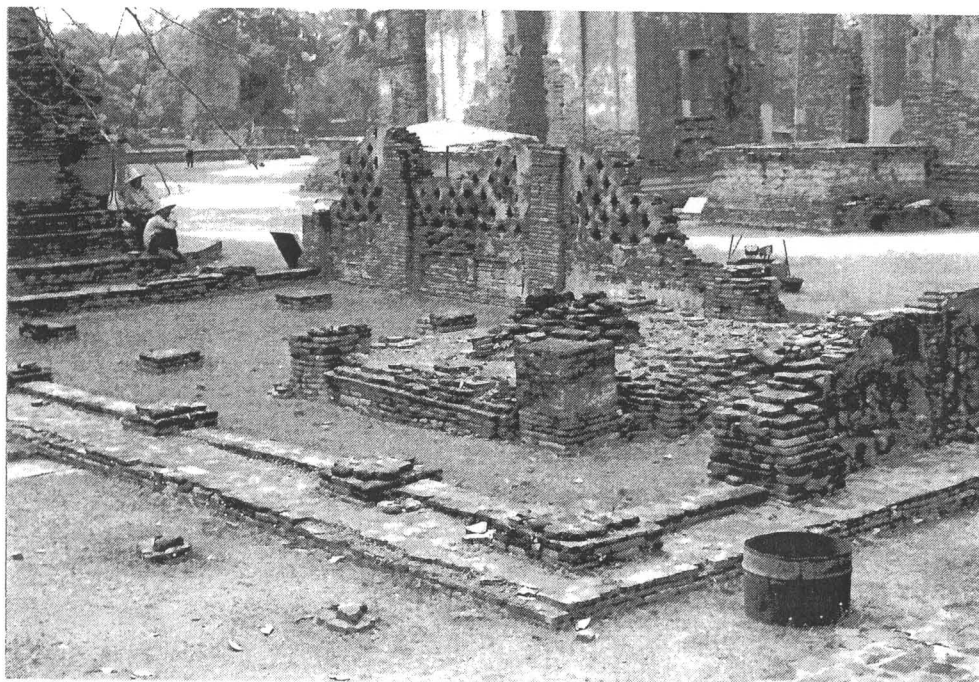

ภาพที่ 103 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศ
ตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์หมายเลข 64
(เจดีย์ประจํามุมตะวันออกเฉียงเหนือ)

ภาพที่ 104 สภาพภายหลังการขุดแต่งด้านทิศ
ตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์หมายเลข 64
(เจดีย์ประจํามุมตะวันออกเฉียงเหนือ)

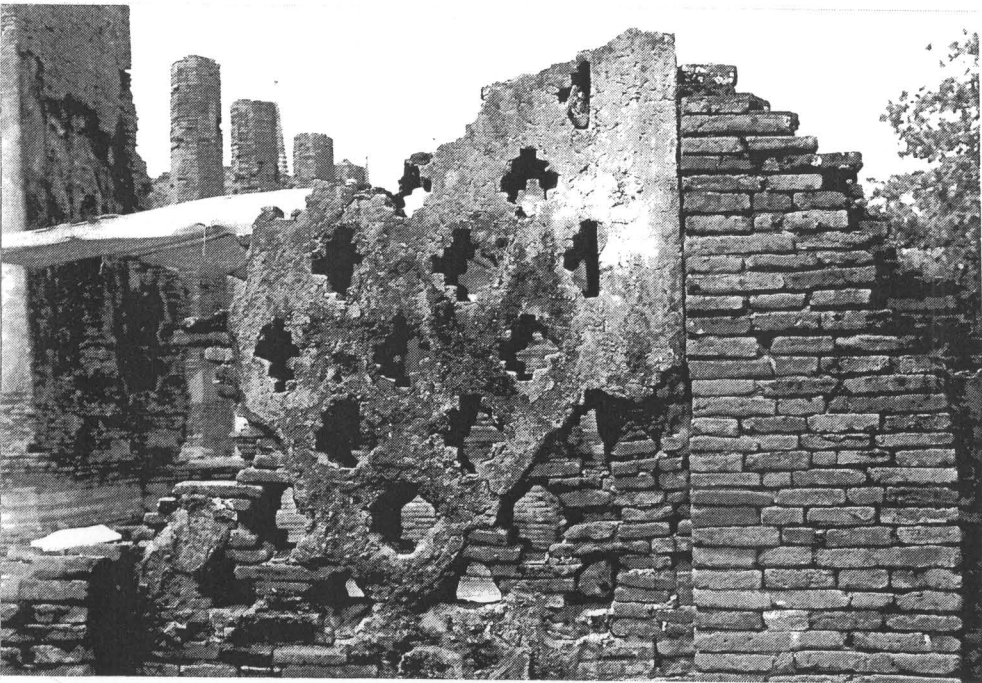
ภาพที่ 105 สภาพก่อนการขุดแต่งวิหารหมายเลข 65

ภาพที่ 106 สภาพขณะทำการขุดแต่งพลาไลด้านทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข 65

ภาพที่ 107 สภาพภายหลังการขุดแต่งพาด้านทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข 65

ภาพที่ 108 การเจาะเป็นช่องแสงคล้ายลาวตลายของผนังวิหารหมายเลข 65

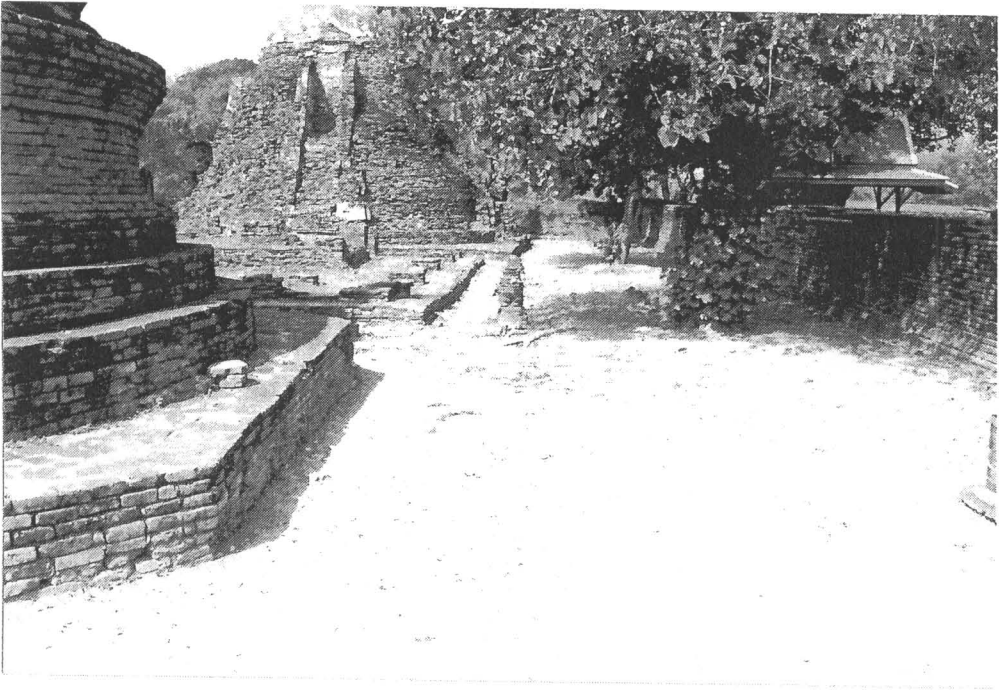
ภาพที่ 109 สภาพก่อนการขุดแต่งเจดีย์ราย

หมายเลข 66

ภาพที่ 110 สภาพภายหลังการขุดแต่ง

เจดีย์รายหมายเลข 66

ภาพที่ 111 สภาพภายหลังการขุดแต่งพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของวิหารหมายเลข 65

ภาพที่ 112 ลักษณะการมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผาแบบกาบกล้วย

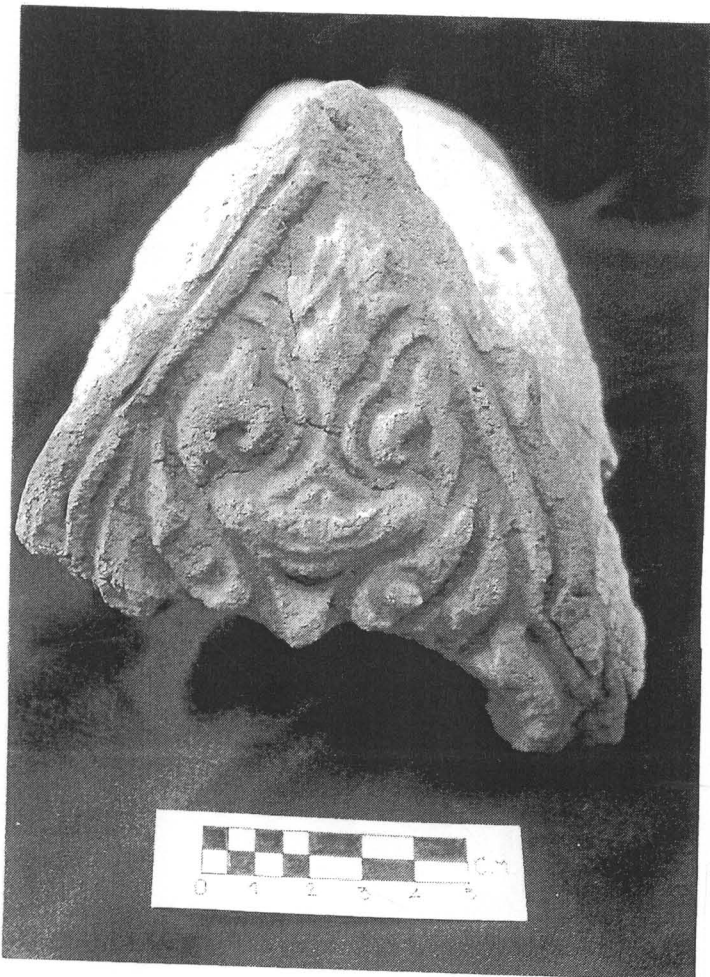
ภาพที่ 113 กระเบื้องดินเผาแบบดินขอหรือชายพับ

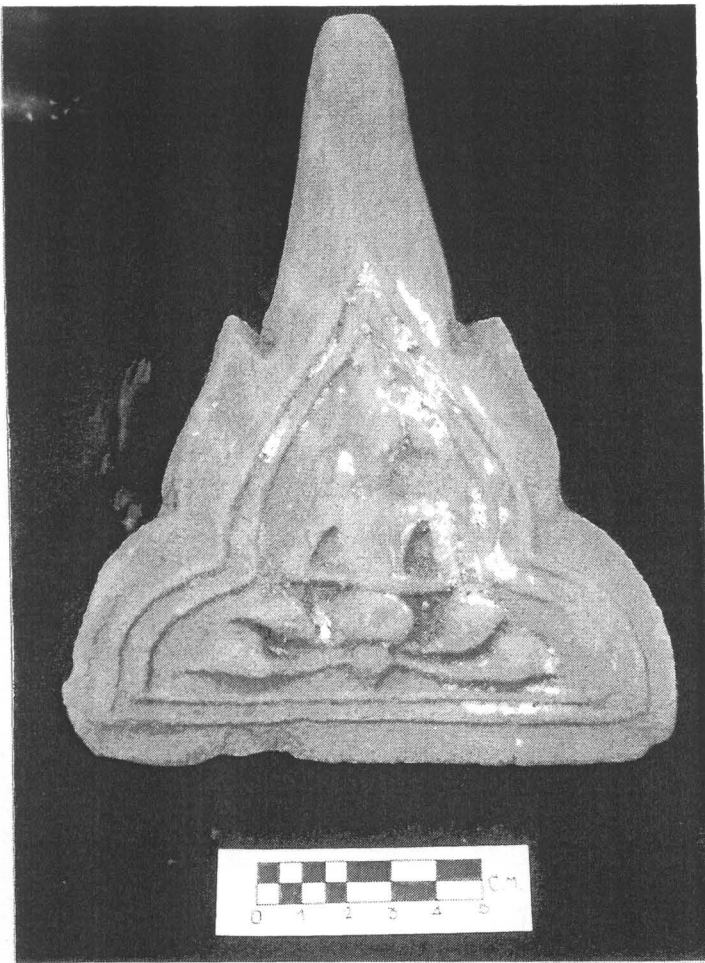
ภาพที่ 114 กระเบื้องดินเผาแบบดินขอหรือชายพับขนาดใหญ่ พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (NEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 66)

ภาพที่ 115 กระเบื้องเชิงชายแบบกากกล้วยที่มีการพอกปูนทับ

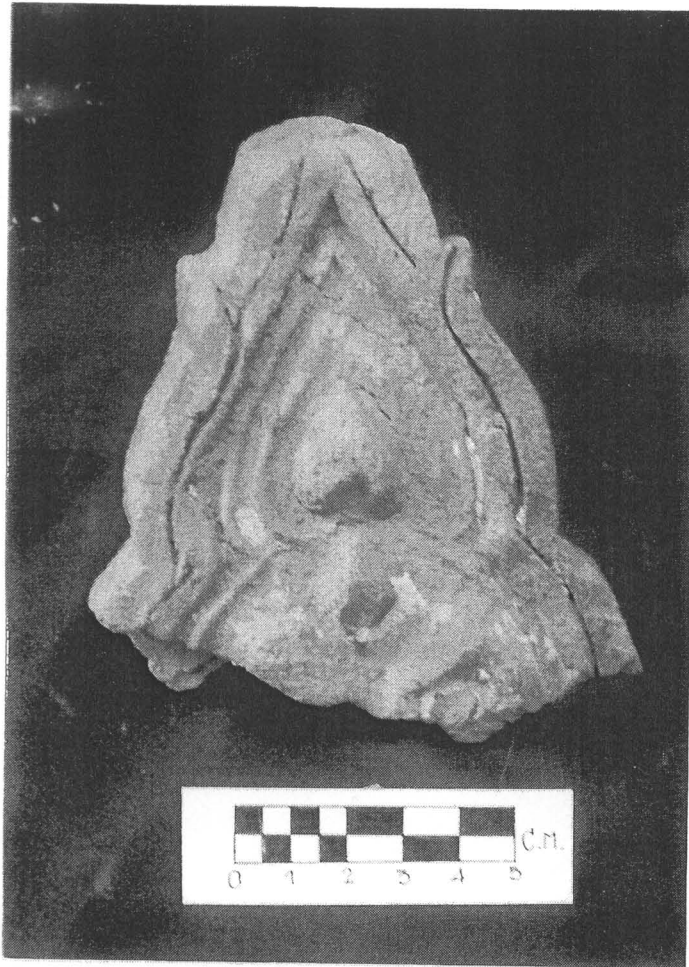
ภาพที่ 116 กระเบื้องเชิงชายลายหน้ากาล
พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (SEQ)
(โบราณวัตถุหมายเลข 162/1)

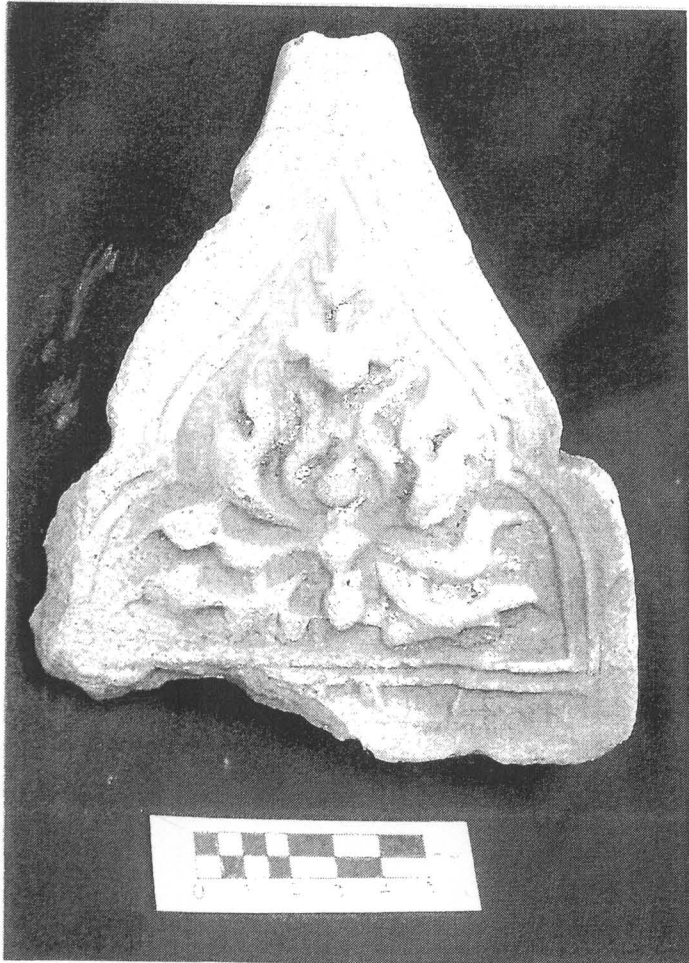
ภาพที่ 117 กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม
แบบที่ 2 วิหารรายหมายเลข 29 (NEQ)
(โบราณวัตถุหมายเลข 161/1)

ภาพที่ 118 กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม
แบบที่ 3 วิหารรายหมายเลข 29 (NEQ)
(โบราณวัตถุหมายเลข 161/3)

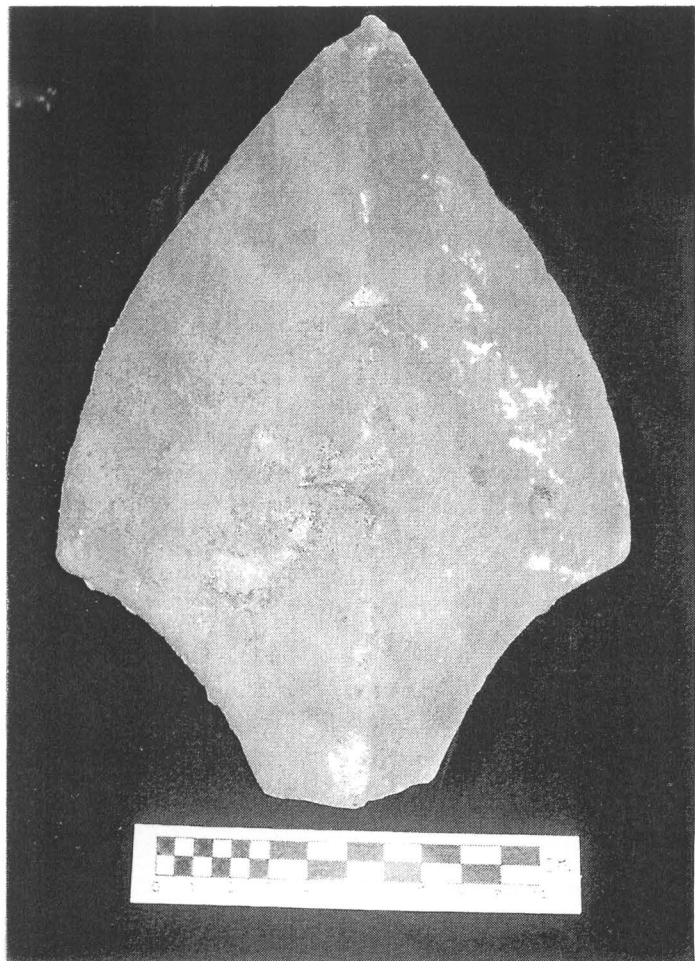

ภาพที่ 119 กระเบื้องเชิงชายลายดอกบัว
พบจากวิหารรายหมายเลข 29 (SEQ)
(โบราณวัตถุหมายเลข 162/4)

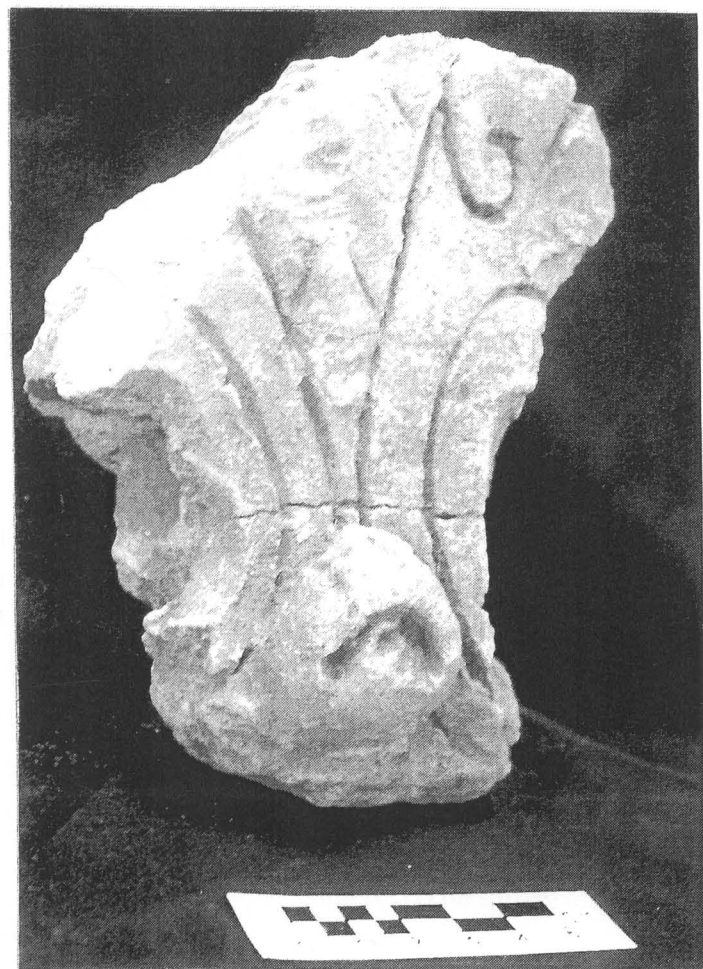

ภาพที่ 120 กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา
แบบที่ 1 พบจากวิหารรายหมายเลข 29
(NEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 161/5)

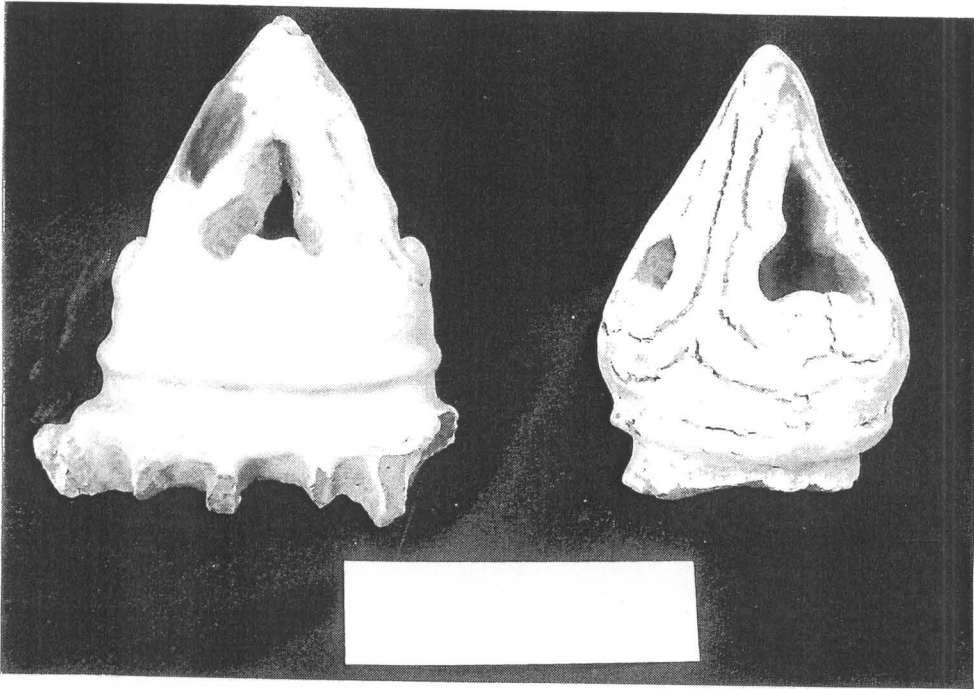

ภาพที่ 121 กสิบบัวดินเผาประดับที่หัวเสา
พาไลวิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข
046/1)

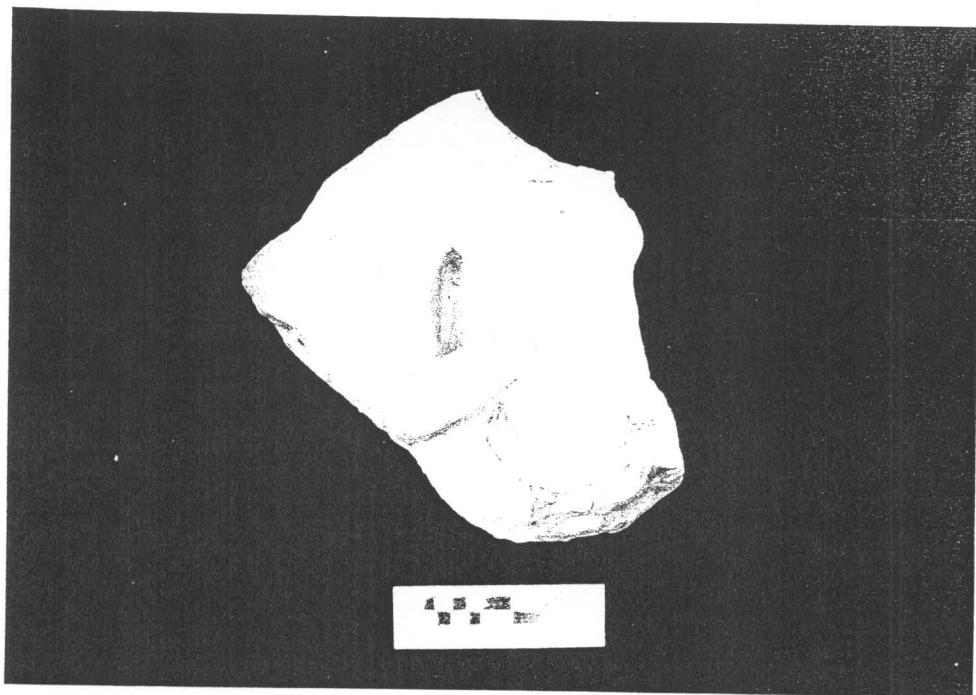
ภาพที่ 122 ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับอาคาร
วิหารหลวง(NEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข
044/3)

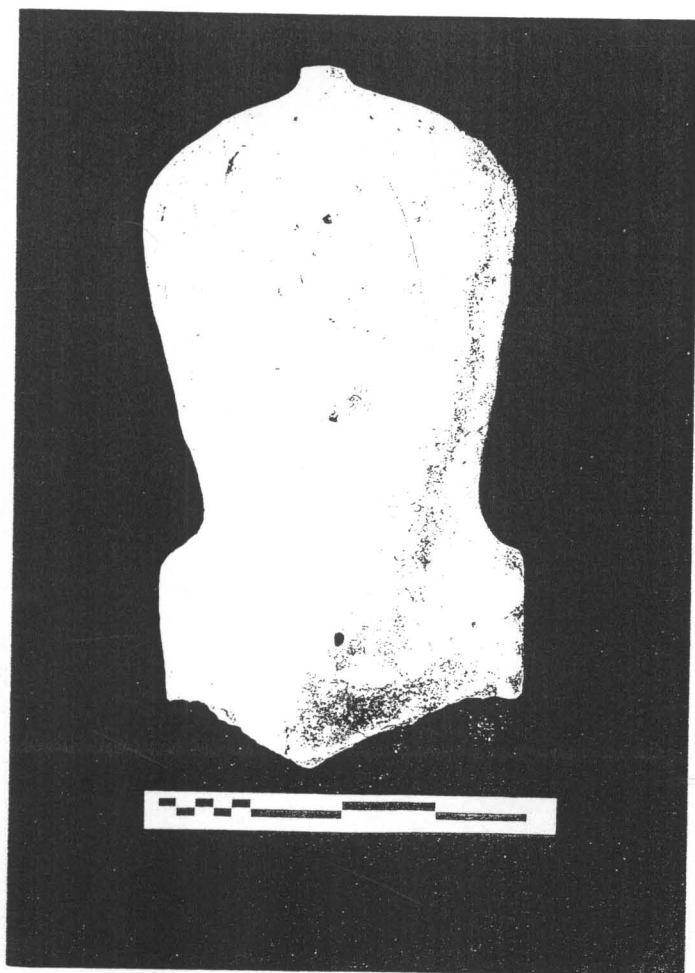
ภาพที่ 123 ชิ้นส่วนโคมไฟดินเผาเนื้อ STONE WARE วิหารหลวง
(โบราณวัตถุหมายเลข 044/2)

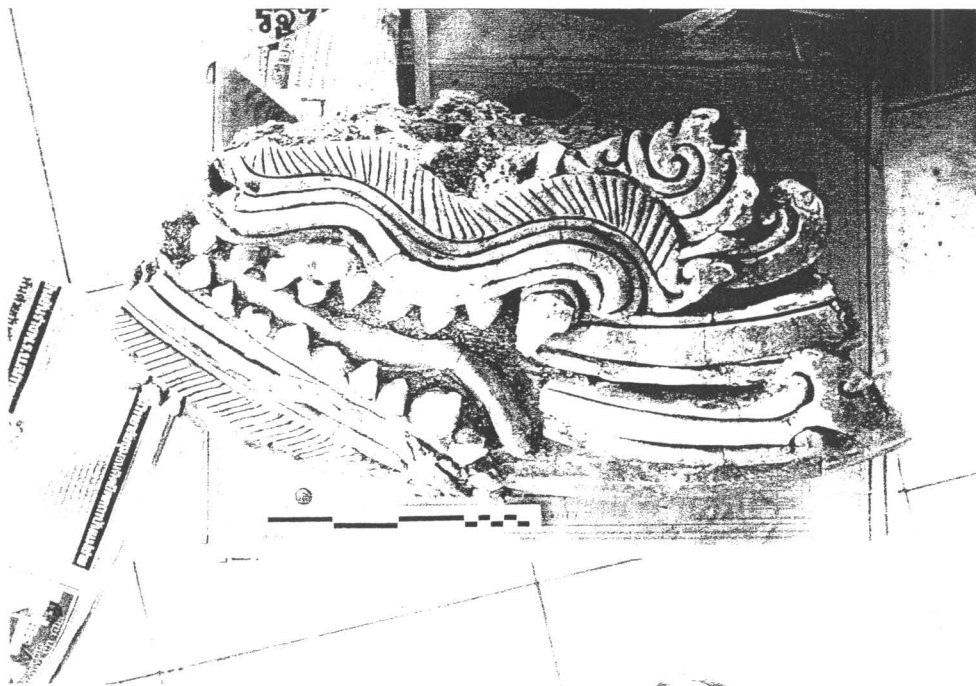
ภาพที่ 124 ชิ้นส่วนดินเผาประดับอาคารลวดลายกนกวิหารหลวง
(โบราณวัตถุหมายเลข 046/2)

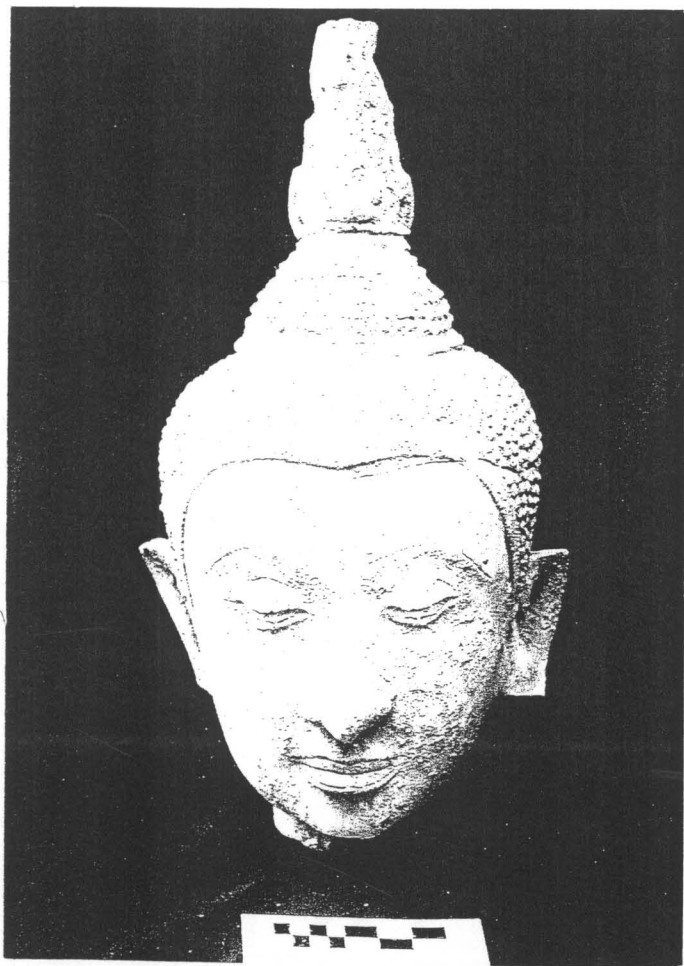
ภาพที่ 125 ชิ้นส่วนแผ่นดินเผาประดับอาคารลวดลายเทพพนม (STONE WARE) วิหารหลวง
(โบราณวัตถุหมายเลข 044/6)

ภาพที่ 126 ชิ้นส่วนใบเสมาดินเผาขนาดเล็ก
วิหารหลวง (โบราณวัตถุหมายเลข 046/4)

ภาพที่ 127 ชิ้นส่วนลายปูนปั้นหุ้มกร พบจากฐานชุกชี (ส่วนหน้า) วิหารหลวง

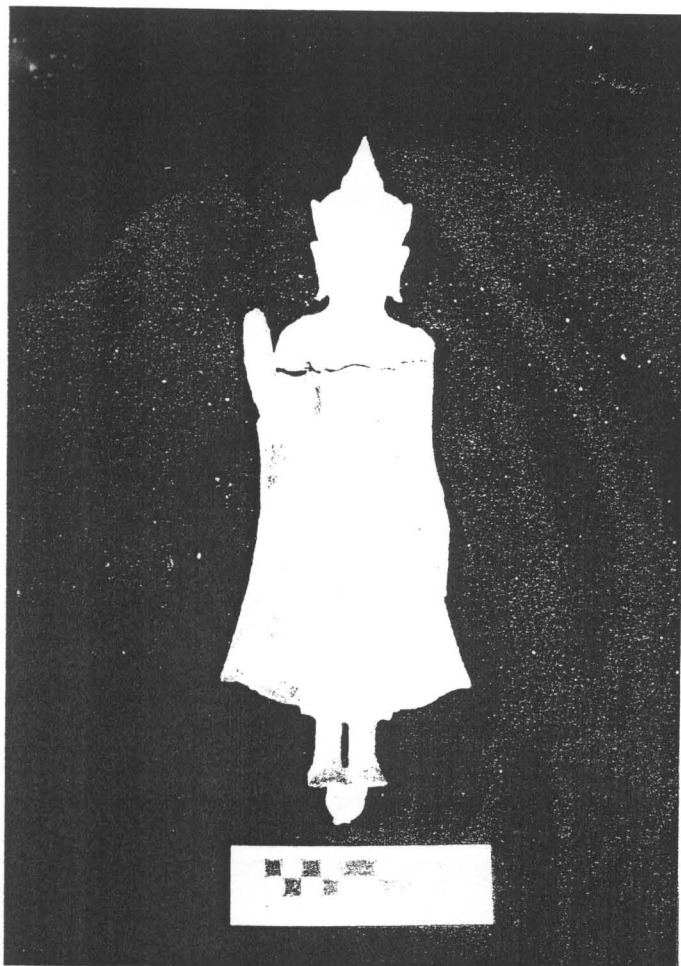
ภาพที่ 128 เศียรพระพุทธรูปสำริด พบจาก
หลุมขุดตรวจหน้าฐานชุกชี(ส่วนหน้า)
วิหารหลวง

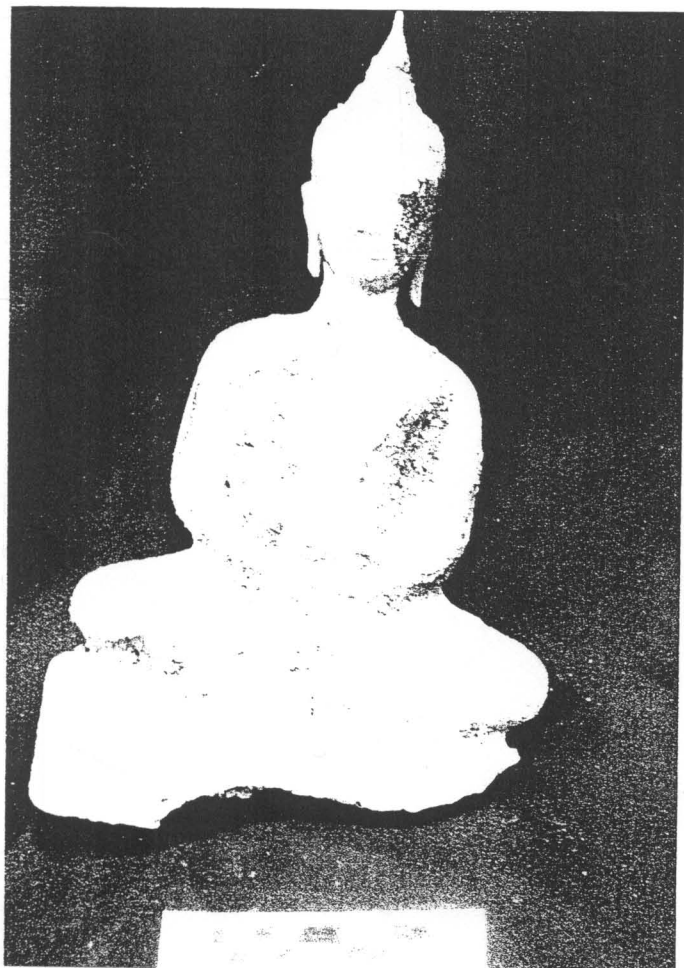
ภาพที่ 129 ลำตัวท่อนบนของพระพุทธรูป
สำริดประทับยืนปางห้ามญาติ พบจากพระที่
นั่งจอมทอง (โบราณวัตถุหมายเลข 023/1)

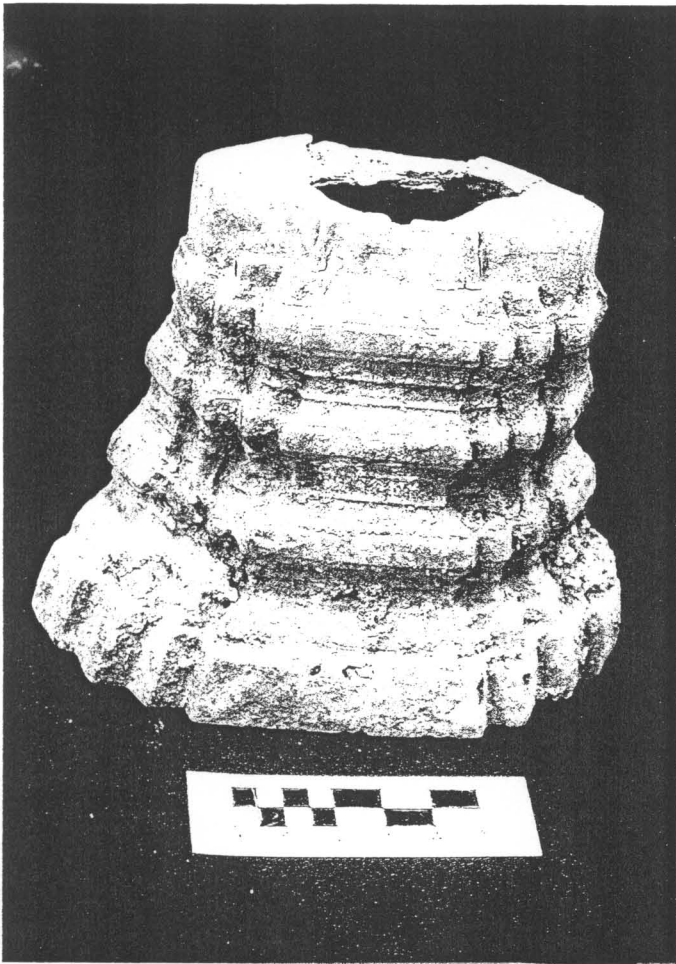
ภาพที่ 130 พระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย
(เศียรขาด) พบจากวิหารหมายเลข 27
(โบราณวัตถุหมายเลข 003/1)

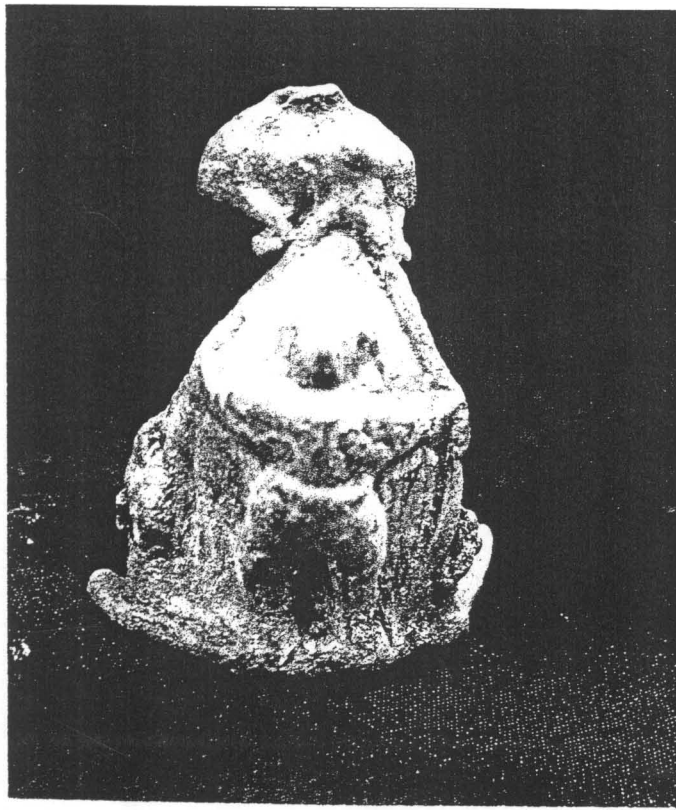
ภาพที่ 131 พระพุทธรูปสำริดประทับยืน
ปางห้ามญาติทรงเครื่อง พบจากวิหารราย
หมายเลข 29 (โบราณวัตถุหมายเลข 006/1)

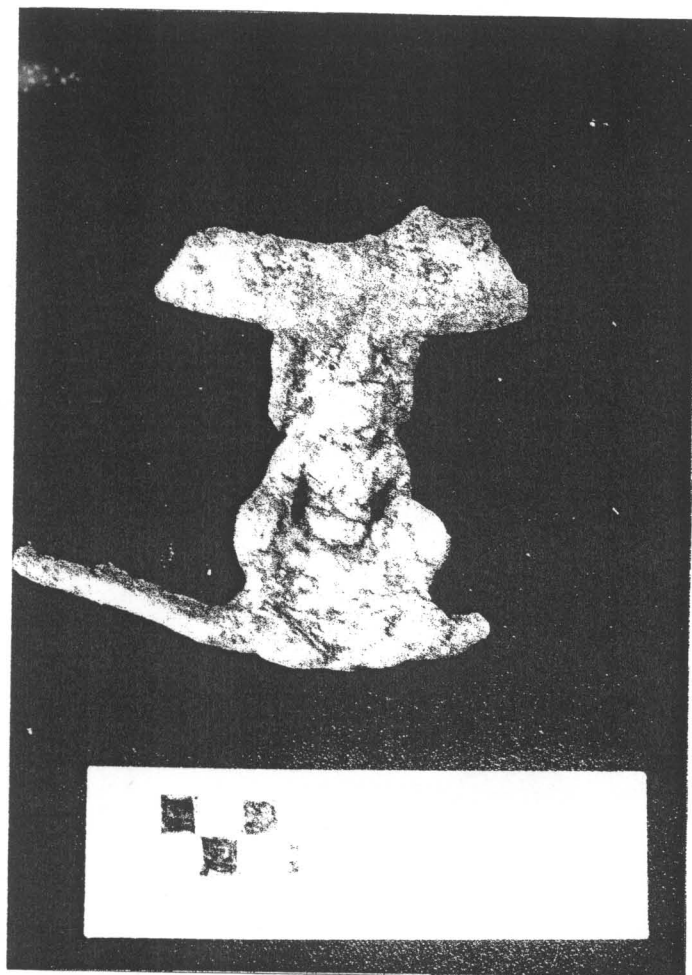
ภาพที่ 132 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางสมาธิ พบจากวิหารรายหมายเลข 27
(โบราณวัตถุหมายเลข 004/2)

ภาพที่ 133 ฐานพระพุทธรูปสำริดซ้อนชั้น
4 ชั้น พบจากวิหารหมายเลข 27
(โบราณวัตถุหมายเลข 004/2)

ภาพที่ 134 ฐานส่วนประดับสำริดรูปครุฑ
ชนิดมด พบจากเจดีย์หมายเลข 35
ยอดเหนือ
(โบราณวัตถุหมายเลข 020/7)

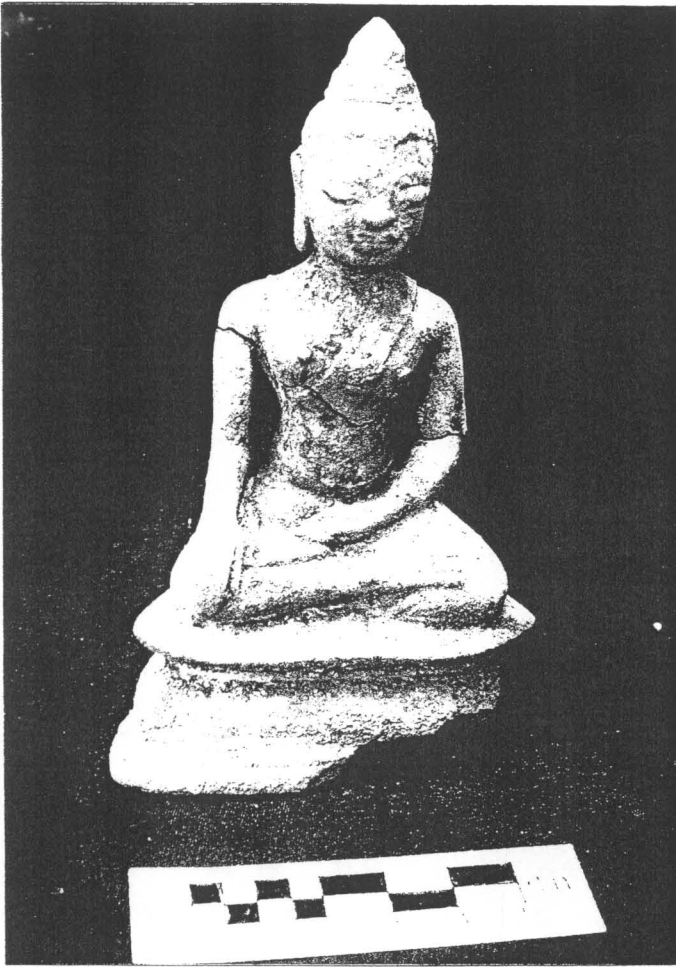

ภาพที่ 135 ชิ้นส่วนประดับสำริดรูปบุคคล
นั่งชันเข่า พบจากเจดีย์หมายเลข 35
(โบราณวัตถุหมายเลข 020/8)

ภาพที่ 136 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางมารวิชัย พบจากเจดีย์หมายเลข 34
(โบราณวัตถุหมายเลข 015/1)

ภาพที่ 137 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางมารวิชัย (โบราณวัตถุหมายเลข 028/1)

ภาพที่ 138 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางมารวิชัย พบจากเจดีย์รายหมายเลข 35
(โบราณวัตถุหมายเลข 020/3)

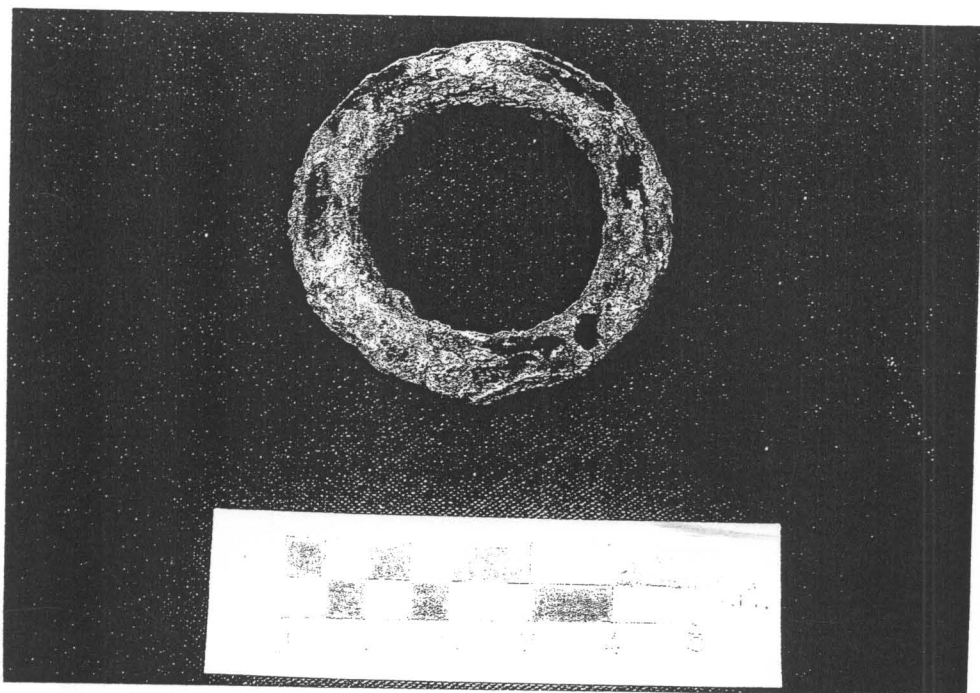
ภาพที่ 139 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางสมาธิทรงเครื่องใหญ่ พบจากวิหารราย
หมายเลข29 (โบราณวัตถุหมายเลข 005/1)

ภาพที่ 140 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พบจากวิหารราย
หมายเลข29 (โบราณวัตถุหมายเลข 005/3)

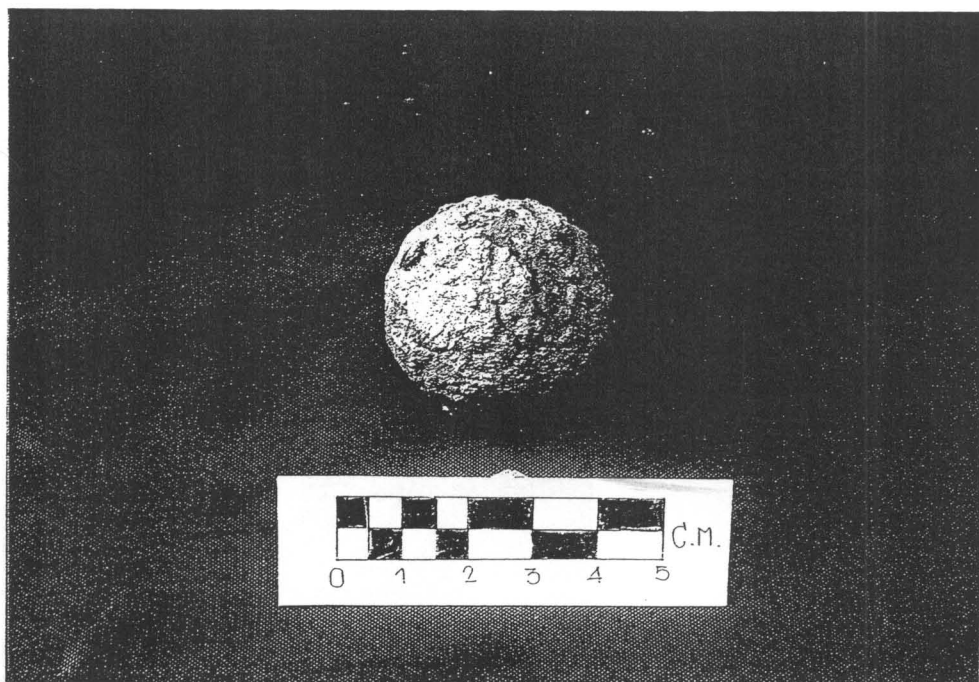
ภาพที่ 141 พระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง
ปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พบจากวิหารราย
หมายเลข 29 (โบราณวัตถุหมายเลข 005/4)

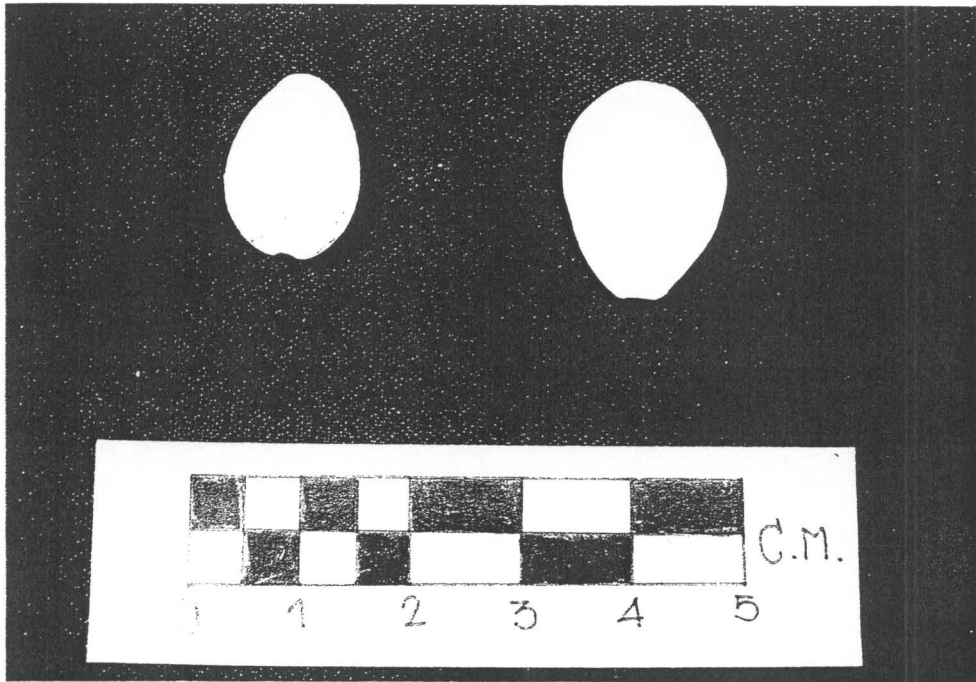
ภาพที่ 142 ห่วงเหล็ก พบจากวิหารรายหมายเลข 59 (โบราณวัตถุหมายเลข 140/2)

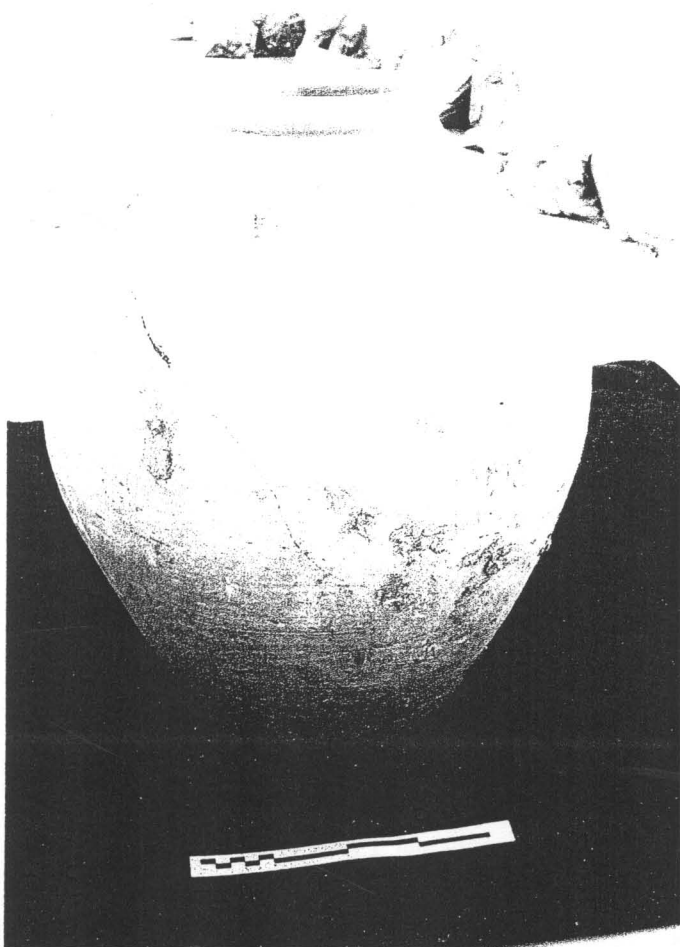
ภาพที่ 143 แหวนสำริด (โบราณวัตถุหมายเลข 146/1)

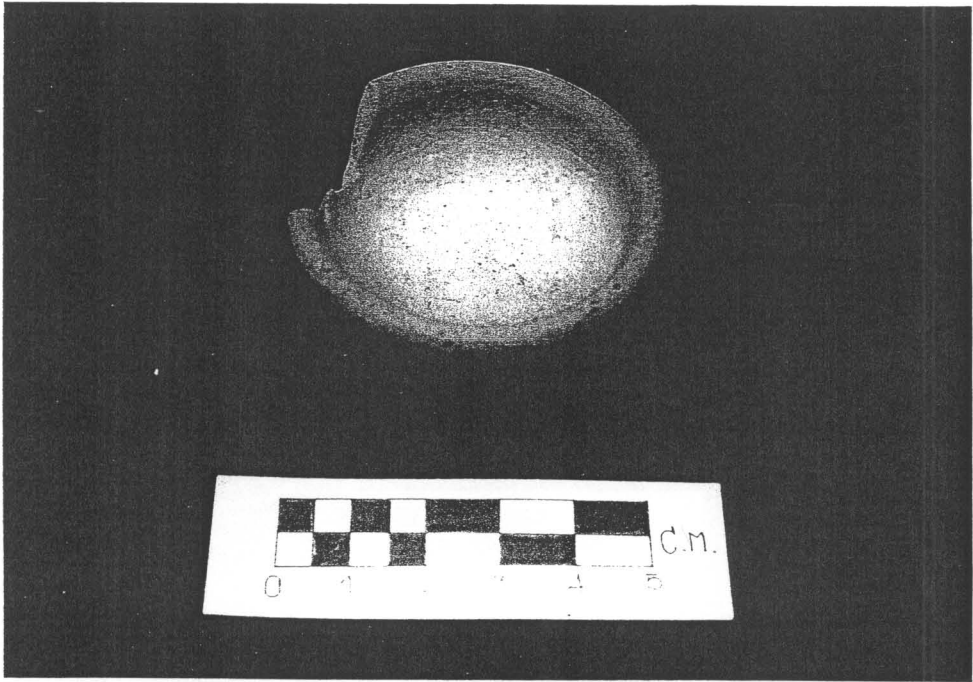
ภาพที่ 144 กระสุนปืนโลหะ พบจากวิหารหมายเลข 31 (โบราณวัตถุหมายเลข 132/1)

ภาพที่ 145 หอยเบี้ย พบจากวิหารหมายเลข 32 (โบราณวัตถุหมายเลข 154/2)

ภาพที่ 146 ภาชนะดินเผาไหสีหูจากเตาแม่น้ำน้อย พบจากวิหารหลวง (SEQ)

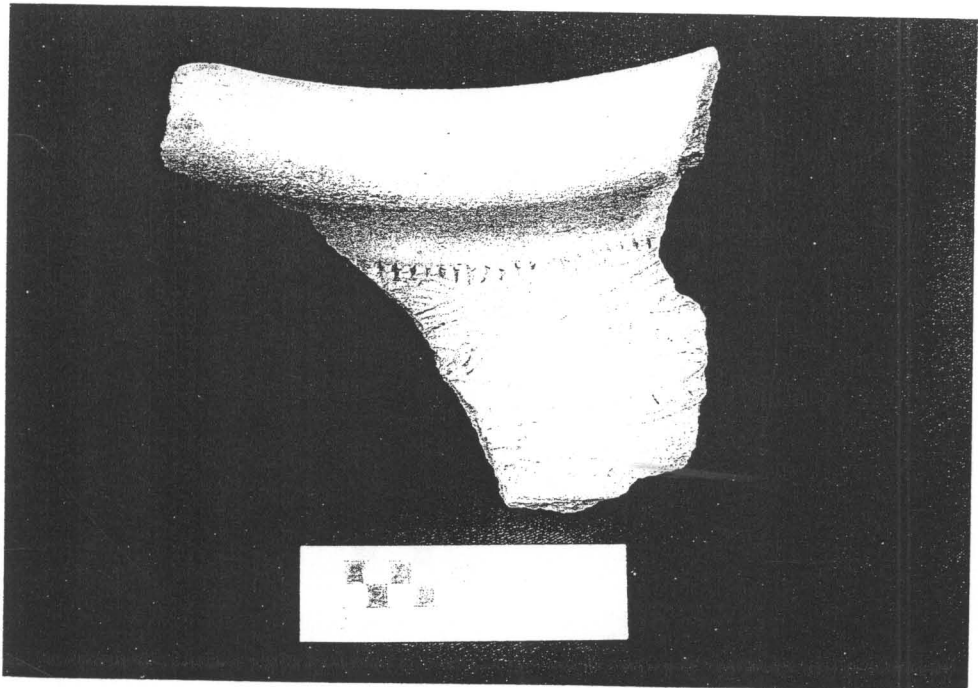
ภาพที่ 147 ตะคันดินเผา พบจากวิหารหลวง (SEQ) (โบราณวัตถุหมายเลข 055/9)

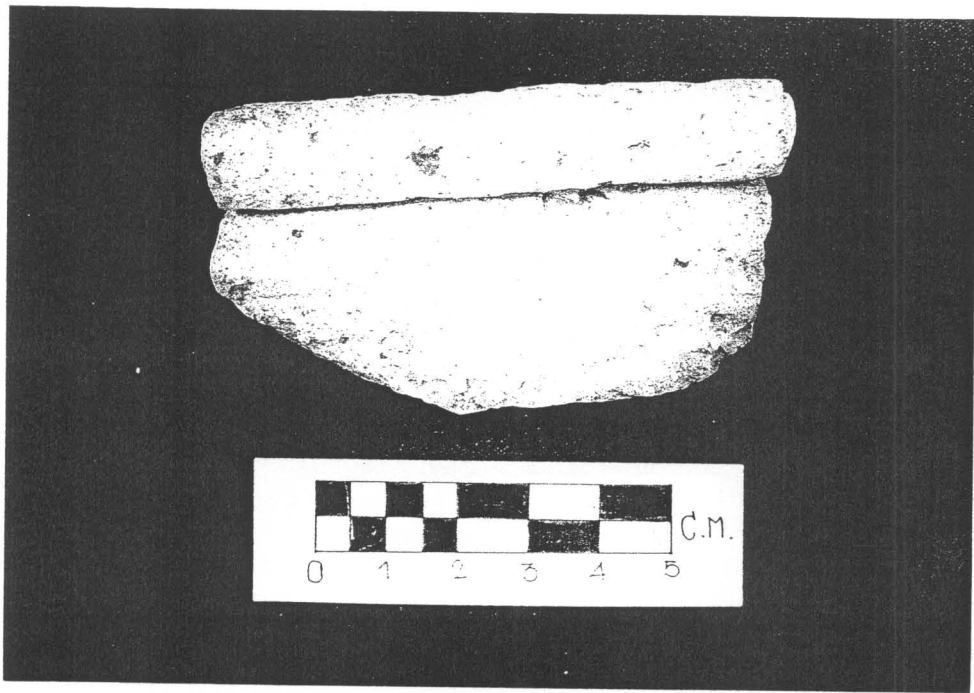
ภาพที่ 148 ลวดลายภาชนะดินเผา (EW) แบบ B20

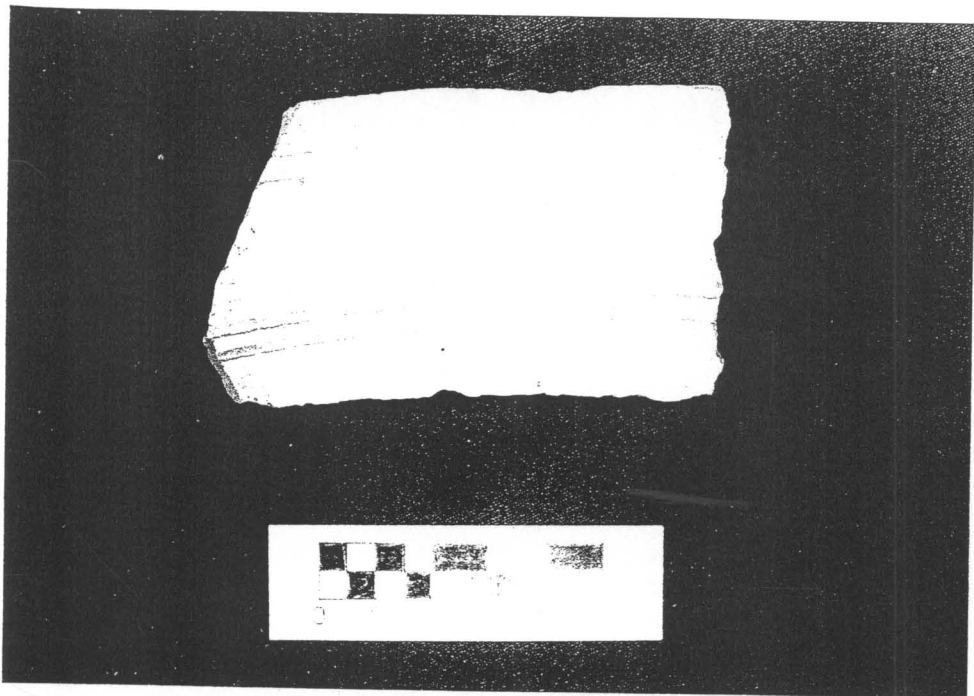
ภาพที่ 149 ลวดลายภาชนะดินเผา (EW) แบบ B5

ภาพที่ 150 ลวดลายภาชนะดินเผา (EW) แบบ B30

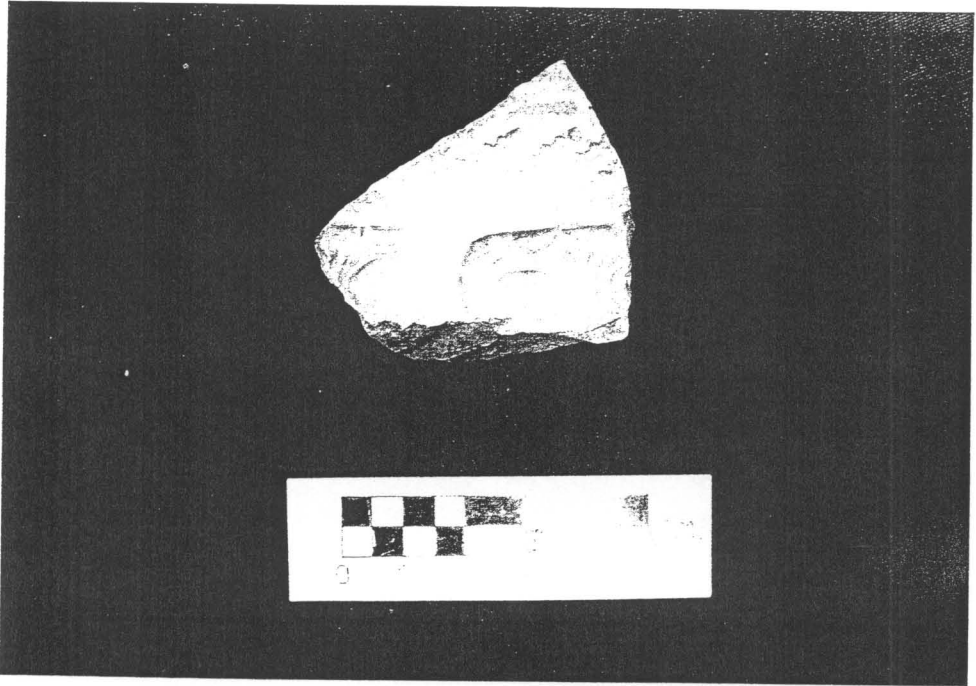

ภาพที่ 151 ขอบปากภาชนะดินเผา (EW)

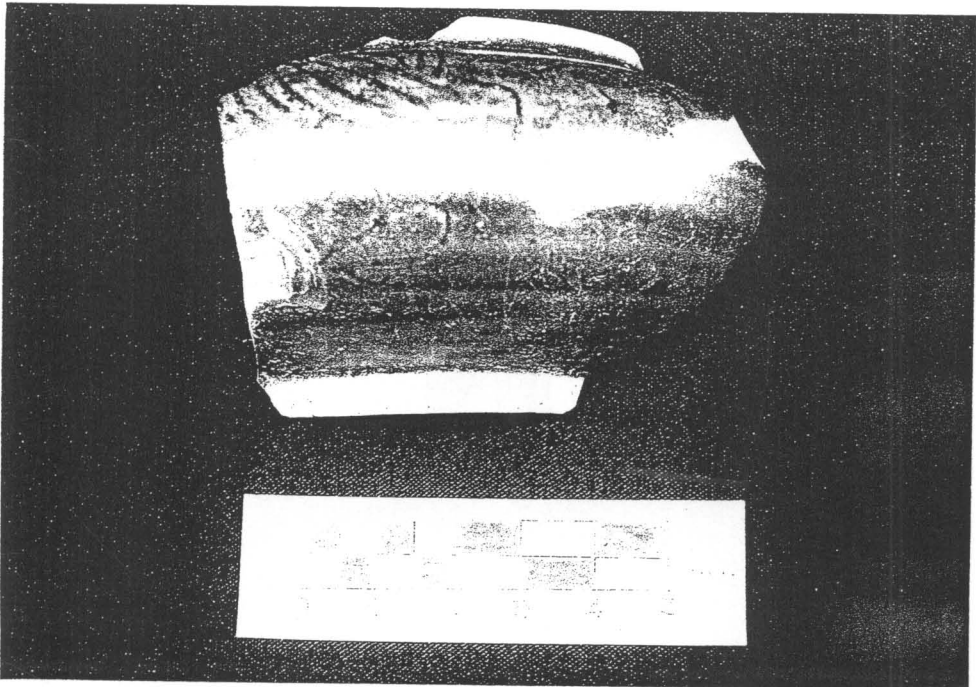

ภาพที่ 152 ถวดลายบนภาชนะดินเผา (EW) แบบ B25 เตาม้วนน้ำน้อย

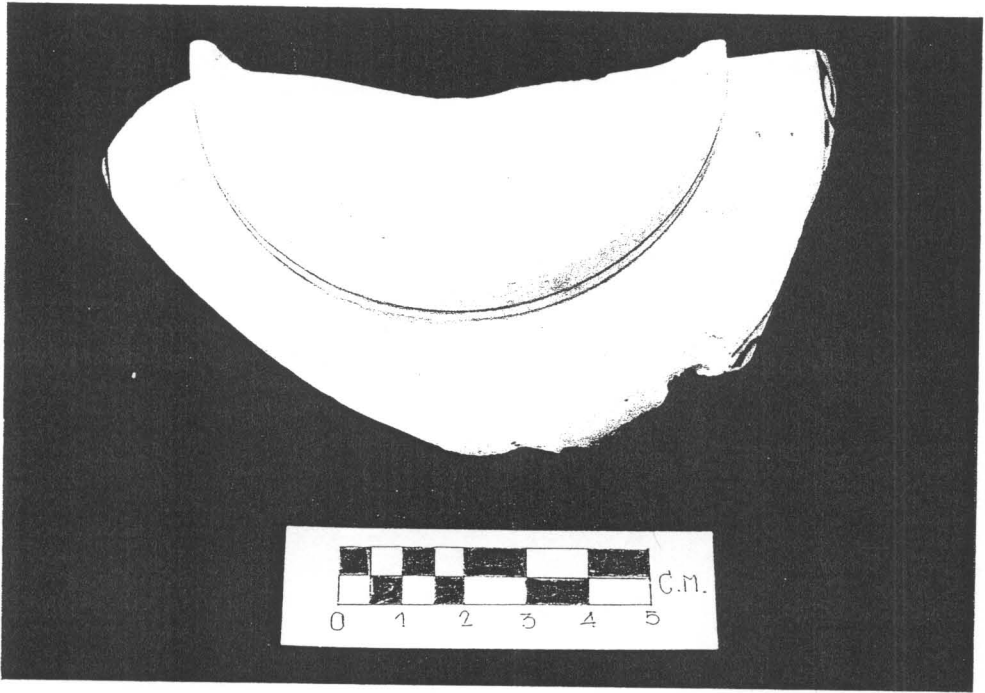

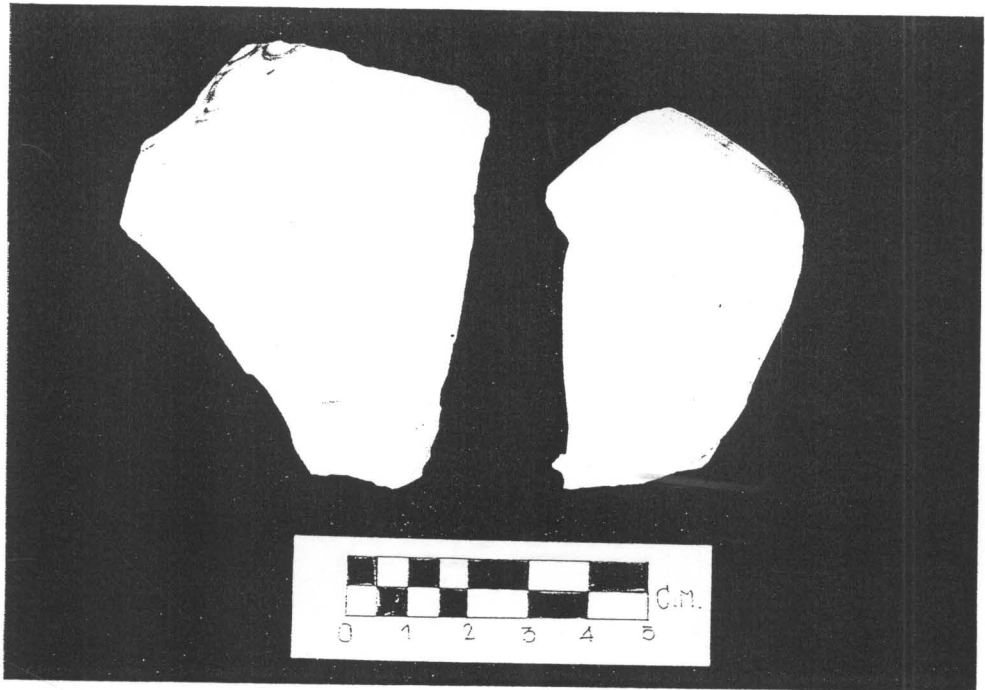
ภาพที่ 153 ลวดลายบนภาชนะดินเผา (EW) แบบ B27 เต่าบ้านบางปูน

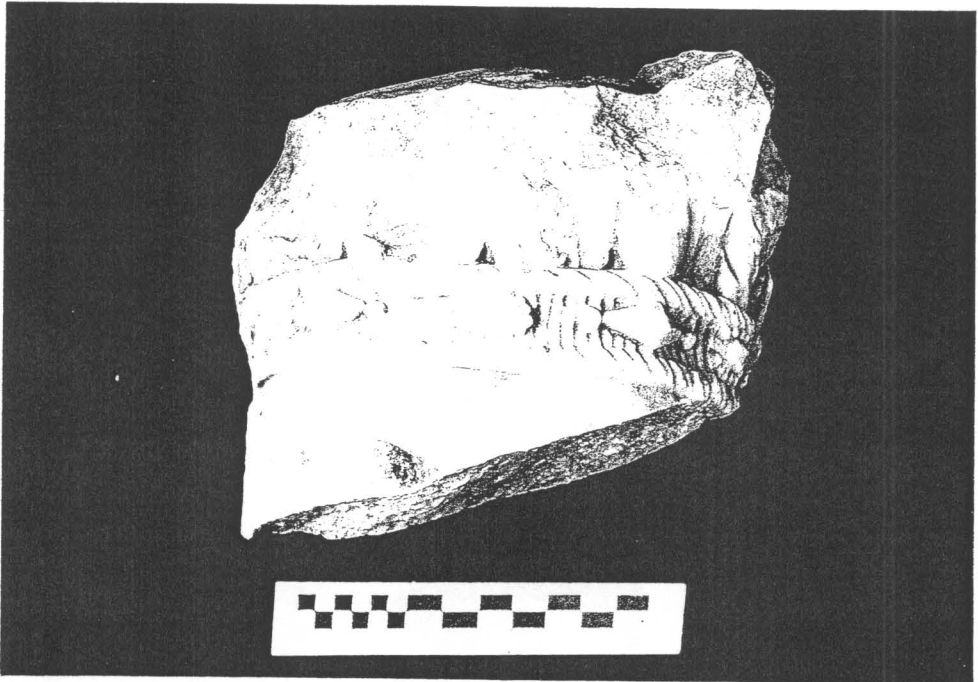
ภาพที่ 154 ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง

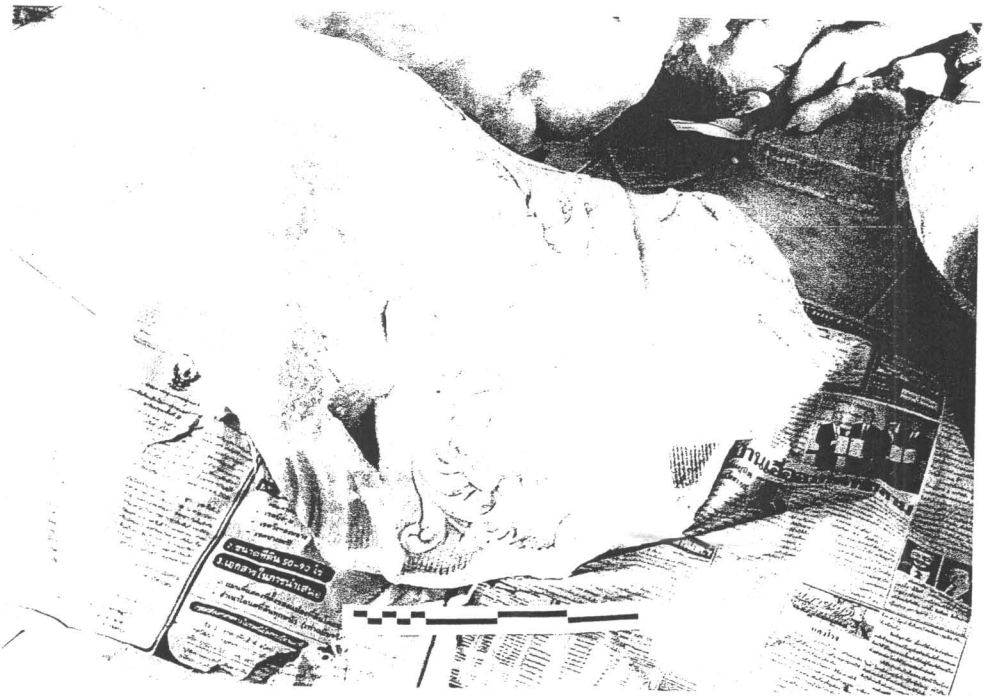
ภาพที่ 155 ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง

ภาพที่ 156 ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง

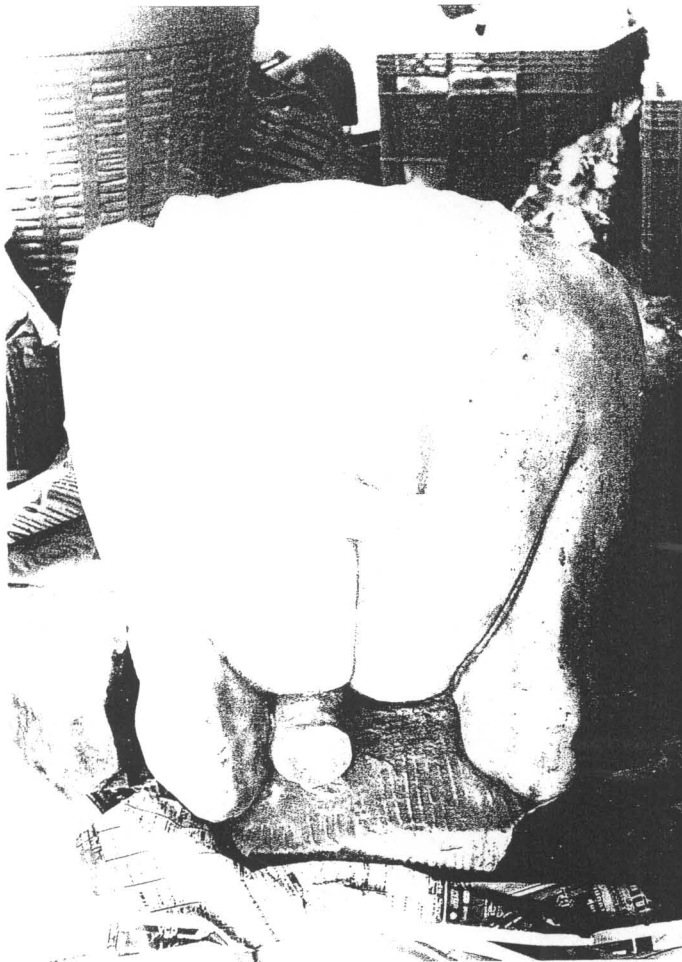
ภาพที่ 157 เศียรแอนโดรสฟิงซ์หินอ่อน จากวิหารหลวง (NEQ)

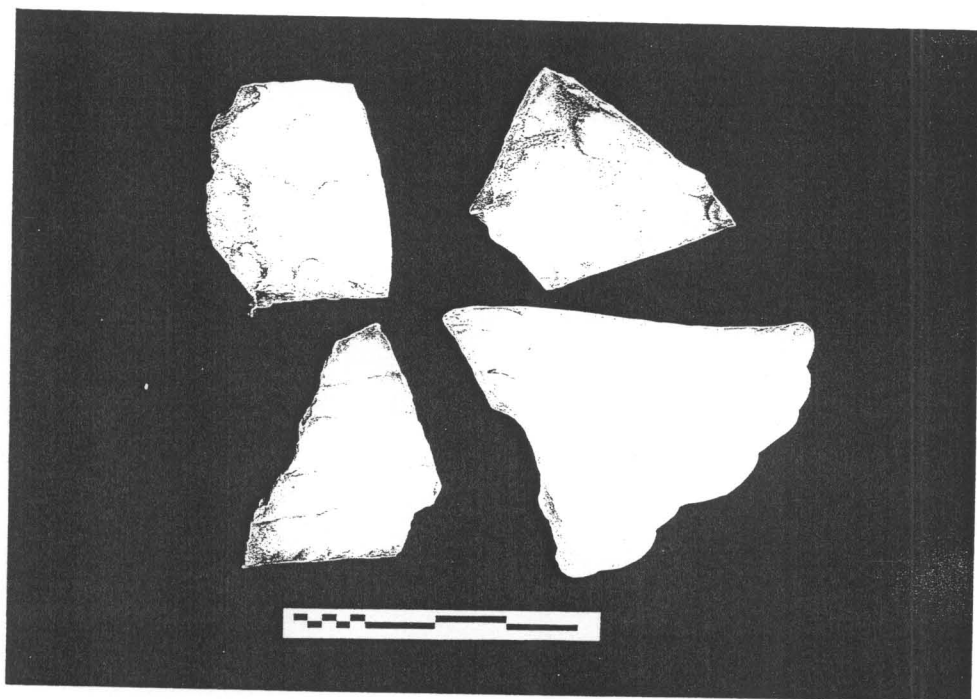
ภาพที่ 158 ประติมากรรมหินอ่อนแอนโดรสฟิงซ์ (ส่วนหาง)
คล้ายเกิดปลาและสตั๊กวดลายใบผักกาด?

ภาพที่ 159 ประติมากรรมหินอ่อน
แอนโดรสตีงซ์ (ส่วนลำตัว)
มีหน้าอกของเพสตรี

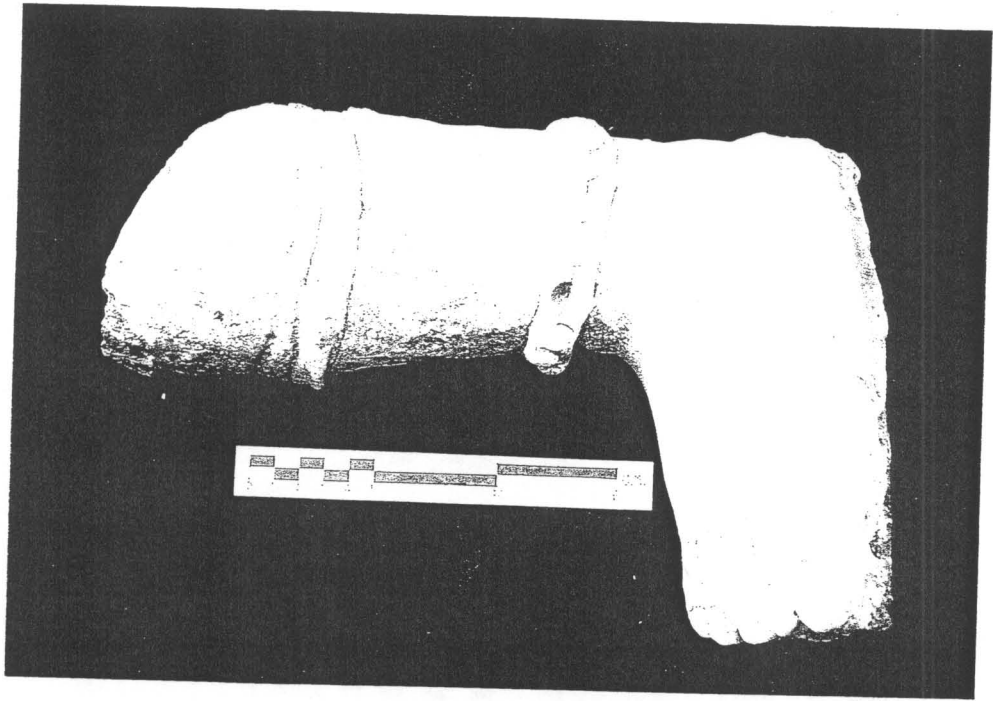
ภาพที่ 160 ประติมากรรมหินอ่อน
แอนโดรสตีงซ์ (ส่วนล่าง)
มีขาค้ายสิงโต

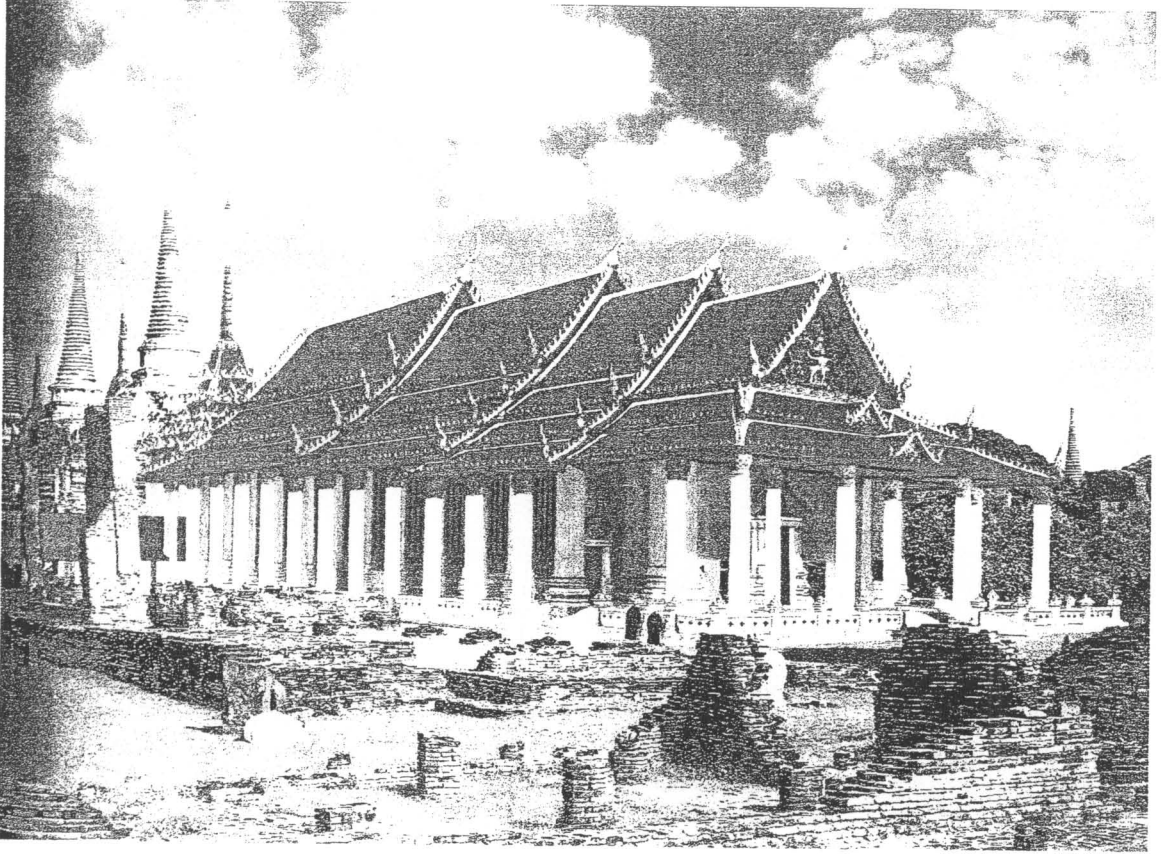
ภาพที่ 161 ประติมากรรมหินอ่อนแอนโดรสซิงซ์ (ส่วนปีก)

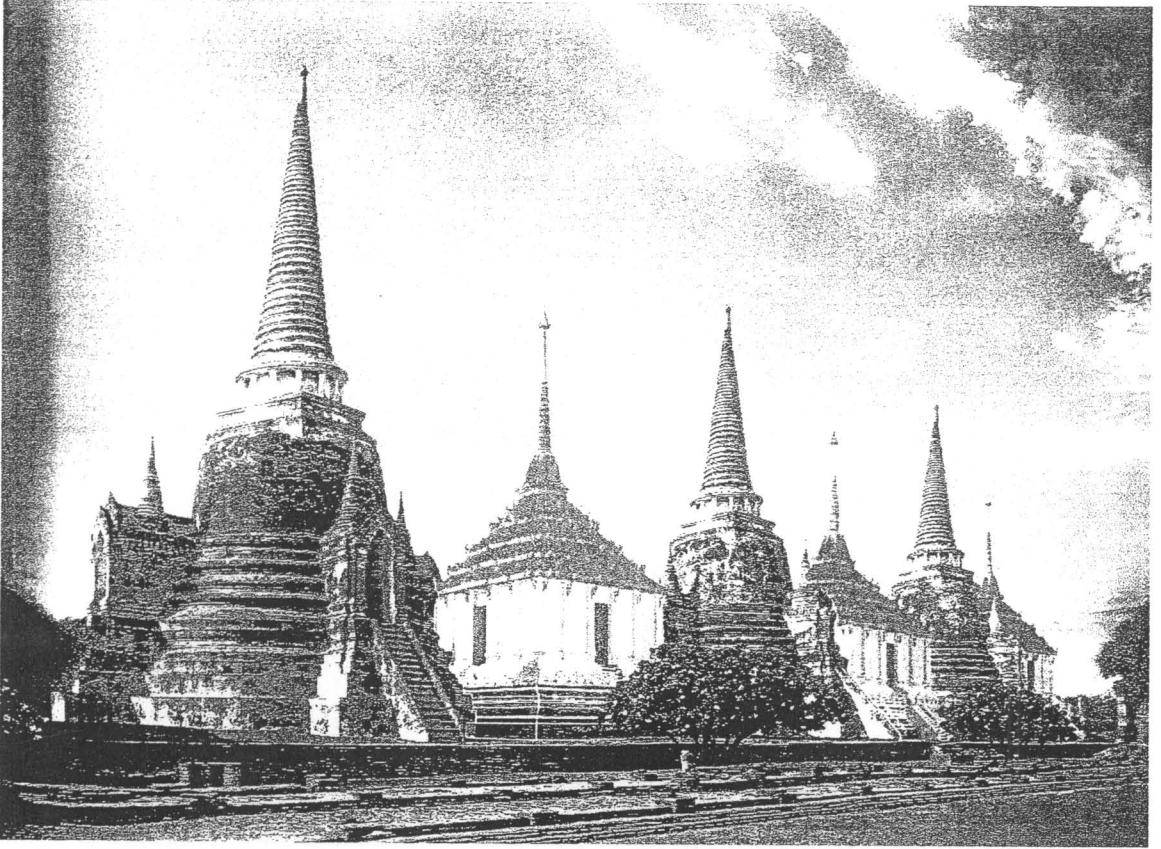
ภาพที่ 162 เศียรเทวดาดินเผา
วิหารหลวง (NEQ)

ภาพที่ 163 เท้าเทวดาดินเผา วิหารหลวง (NEQ)

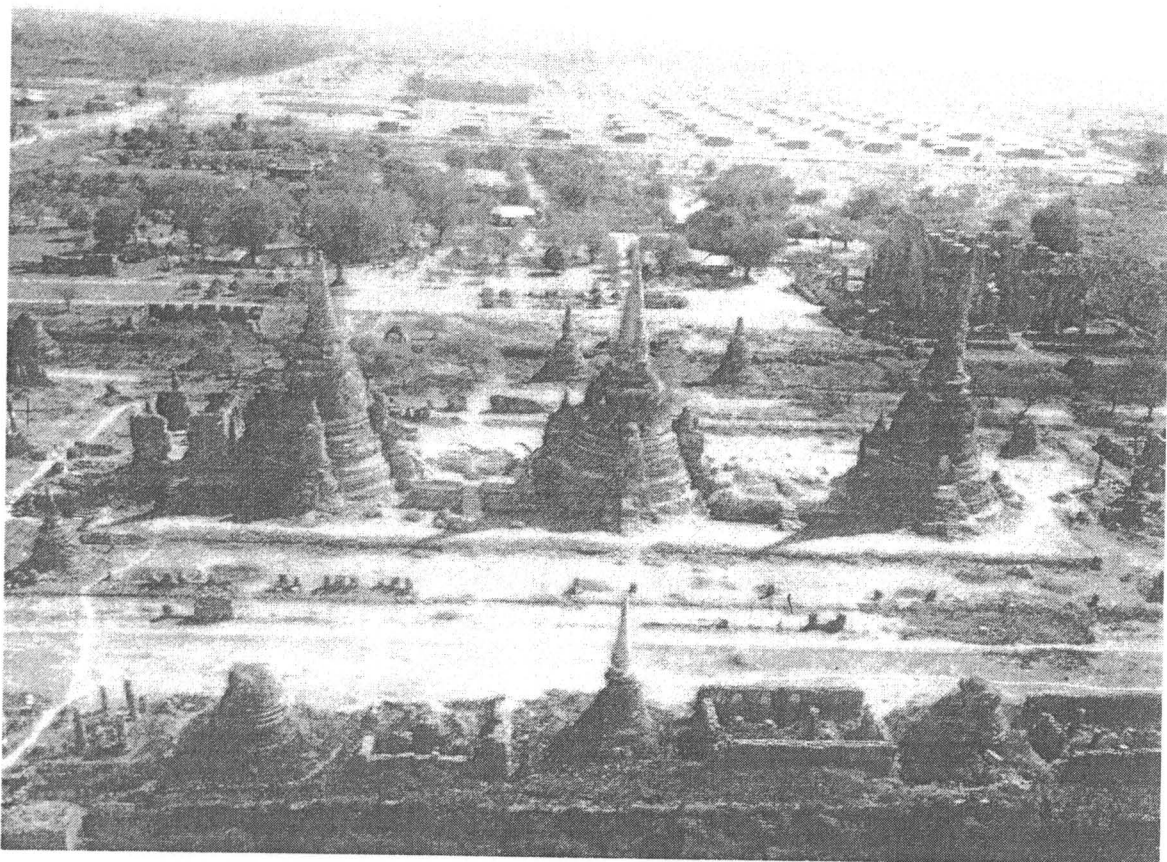

ภาพที่ 164 รูปแบบวิเคราะห์วิหารหลวงสมัยหลังสุด
(ที่มา จากหนังสือภาพประวัติศาสตร์ มรดกโลกอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

ภาพที่ 165 รูปแบบวิเคราะห์มณฑลประหวางเจดีย์ประธานวัดพระศรีสรรเพชญ์
(ที่มา จากหนังสือภาพประวัติศาสตร์ มรดกโลกอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

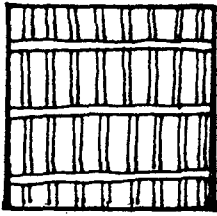
ภาพที่ 166 กลุ่มเจดีย์ประธานวัดพระศรีสรรเพชญ์ สภาพก่อนการบูรณะ

(FROM ANCIENT CAPITALS OF THAILAND)

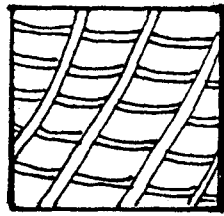
FIRST EDITION PUBLISHED AND DISTRIBUTED IN THAILAND IN 1996 BY ASIA BOOKS CO.,LTD.

ภาคผนวก

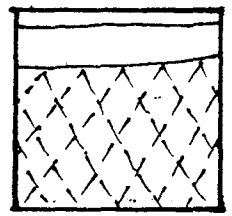
รูปแบบลวดลายภาชนะดินเผา (EW)

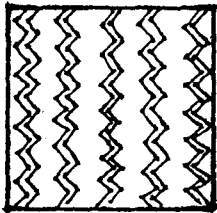
B1

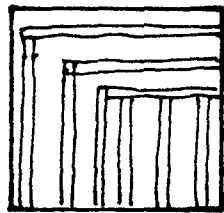
B2

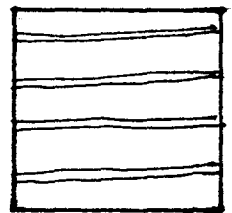
B3

B4

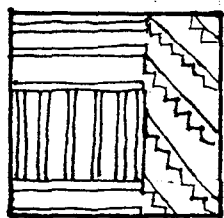
B5

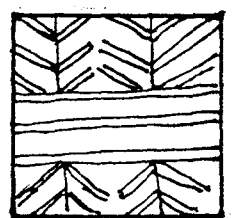
B6

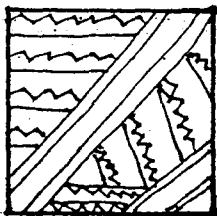
B7

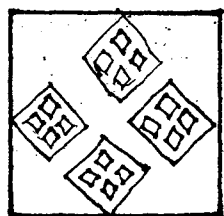
B8

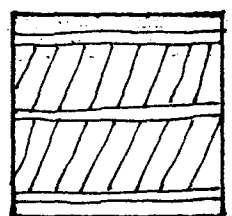
B9

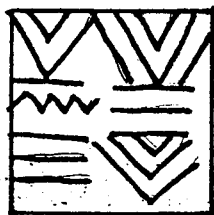
B10

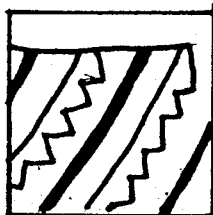
B11

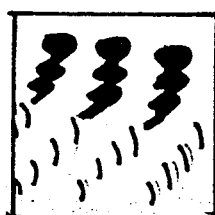
B12

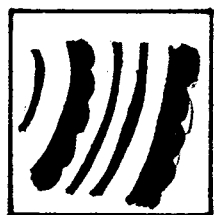
B 13

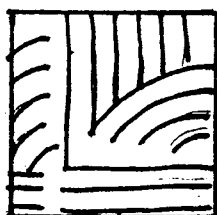
B 14

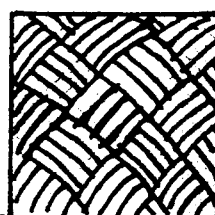
B 15

B 16

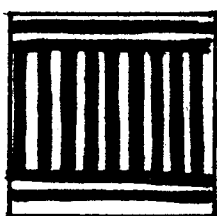
B 17

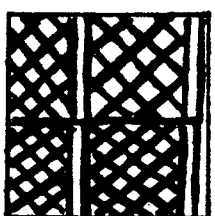
B 18

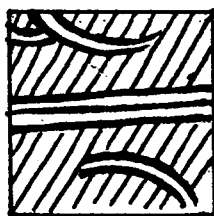
B 19

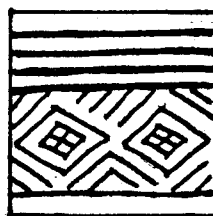
B 20

B 21

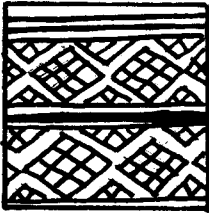
B 22

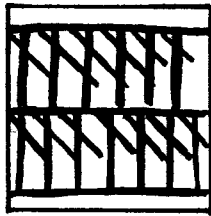
B 23

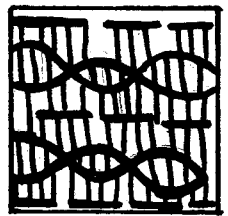
B 24

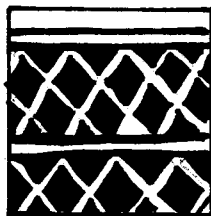
B 28

B 29

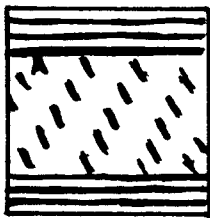

B 30

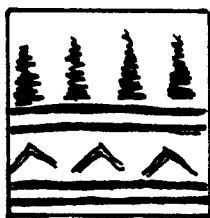

B 31

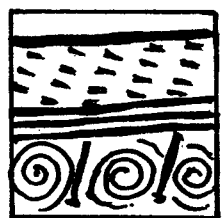
รูปแบบลวดลายภาชนะดินเผา (SW)

B 25

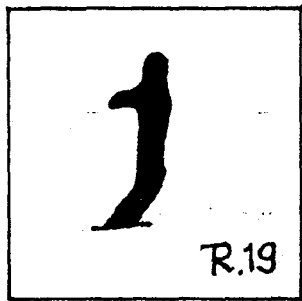
B 26

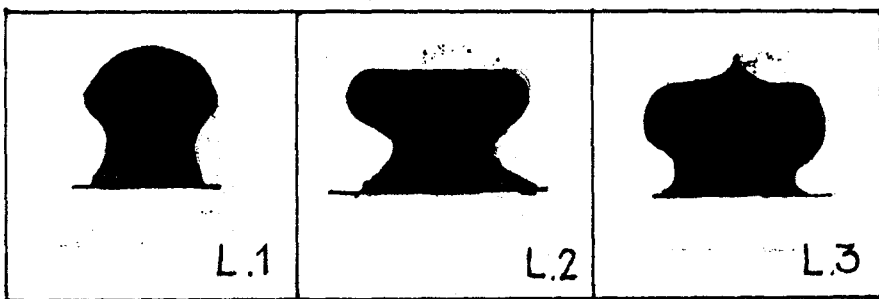
B 27

รูปแบบปากภาชนะดินเผา (EW)

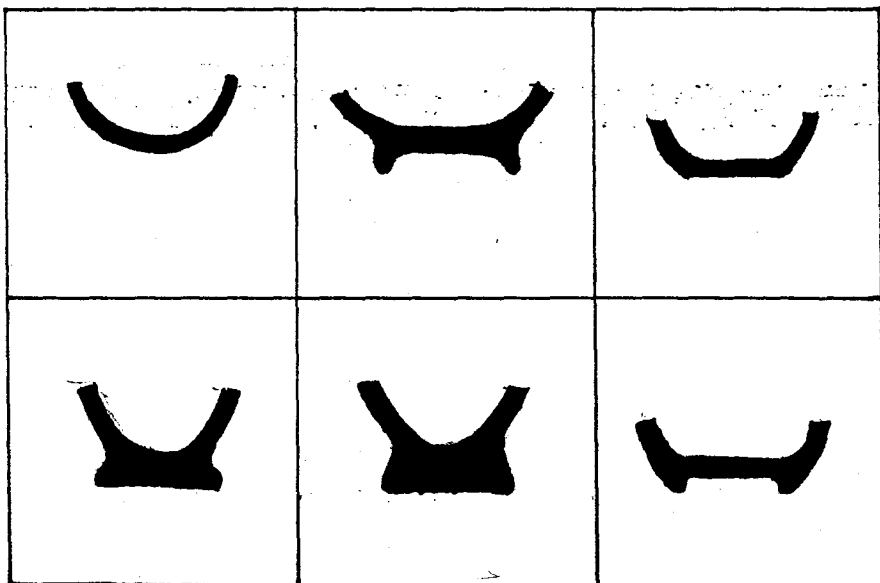
 R.1	 R.7	 R.13
 R.2	 R.8	 R.14
 R.3	 R.9	 R.15
 R.4	 R.10	 R.16
 R.5	 R.11	 R.17
 R.6	 R.12	 R.18

รูปแบบบุกภาชนะดินเผา

รูปแบบก้นภาชนะดินเผา

เลข ทะเบียน ถูง	พื้นที่	ตำแหน่ง /ทิศ	กระ เบื้อง ชาย ทับ	กระ เบื้อง เกิด เต่า	กระเบื้อง		กระเบื้องเชิงชาย						ชิ้นส่วน ลำตัว กระ เบื้อง	ขนาด (ซม.)						จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
					กามกล้วย		ลาย	ลาย	ลาย	ลาย	ทรง	อื่นๆ		กว้าง	ยาว	สูง	หนา					
					ตัว ผู้	ตัว เมีย	ดอก บัว	เทพ พนม	ลาย หน้า กาล	ลาย พันธ์ พฤษชาติ	กระ จิ่ง	0.3- 0.6					0.7- 1	>1				
181/1	วิหาร No.61	NEQ	✓											-	-	-	-	-	-	43	6,500	
181/2	วิหาร No.61	NEQ				✓								-	-	-	-	-	-	34	4,300	
181/3	วิหาร No.61	NEQ			✓									-	-	-	-	-	-	38	7,100	
181/4	วิหาร No.61	NEQ												-	-	-	-	-	-	1	250	กระเบื้องเคลือบ
182/1	วิหาร No.61	NWQ	✓											-	-	-	-	-	-	15	3,500	
182/2	วิหาร No.61	NWQ				✓								-	-	-	-	-	-	8	2,000	
182/3	วิหาร No.61	NWQ			✓									-	-	-	-	-	-	6	1,300	
183/1	วิหาร No.61	SWQ	✓											-	-	-	-	-	-	83	14,700	
183/2	วิหาร No.61	SWQ				✓								-	-	-	-	-	-	13	1,800	
183/3	วิหาร No.61	SWQ			✓									-	-	-	-	-	-	5	1,200	
184/1	กำแพงทิศใต้								✓					9	-	7	-	-	✓	1	150	แบบที่ 3
185/1	วิหาร No.31	NEQ	✓											-	-	-	-	-	-	381	52,400	
185/2	วิหาร No.31	NEQ				✓								-	-	-	-	-	-	328	42,800	
185/3	วิหาร No.31	NEQ			✓									-	-	-	-	-	-	62	16,200	

เลข ทะเบียน ดง	พื้นที่	ตำแหน่ง /ทิศ	กระ เบื้อง ชาย ทับ	กระ เบื้อง เกิด เต่า	กระเบื้อง		กระเบื้องเชิงชาย						ชิ้นส่วน ลำตัว กระ เบื้อง	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ		
					ก้ามกล้วย	ตัว ผู้	ตัว เมีย	ลาย ดอก บัว	ลาย เทพ พนม	ลาย หน้า กาล	ลาย พันธ์ พฤษภา	ทรง กระจิ่ง		อื่นๆ	กว้าง	ยาว	สูง	หนา					
																		0.3- 0.6				0.7- 1	>1
186/1	วิหาร No.31	SEQ	✓												-	-	-	-	-	-	365	55,000	
186/2	วิหาร No.31	SEQ				✓									-	-	-	-	-	-	27	2,900	
186/3	วิหาร No.31	SEQ			✓										-	-	-	-	-	-	24	4,800	
187/1	วิหาร No.31	NWQ	✓												-	-	-	-	-	-	241	4,800	
187/2	วิหาร No.31	NWQ				✓									-	-	-	-	-	-	123	19,300	
187/3	วิหาร No.31	NWQ			✓										-	-	-	-	-	-	87	20,300	
188/1	วิหาร No.31	SWQ	✓												-	-	-	-	-	-	1,055	132,460	
188/2	วิหาร No.31	SWQ				✓									-	-	-	-	-	-	104	12,600	
188/3	วิหาร No.31	SWQ			✓										-	-	-	-	-	-	41	6,800	
189/1	เจดีย์ No.32	NEQ	✓												-	-	-	-	-	-	645	116,900	
189/2	เจดีย์ No.32	NEQ				✓									-	-	-	-	-	-	60	5,660	
189/3	เจดีย์ No.32	NEQ			✓										-	-	-	-	-	-	21	1,850	
190/1	เจดีย์ No.32	SEQ	✓												-	-	-	-	-	-	234	28,500	
190/2	เจดีย์ No.32	SEQ				✓									-	-	-	-	-	-	103	10,500	
190/3	เจดีย์ No.32	SEQ			✓										-	-	-	-	-	-	35	5,000	

เลขทะเบียน ถลุง	พื้นที่	ตำแหน่ง /ทิศ	กระบะ เมือง ชาย พับ	กระบะ เมือง เกลือ เตา	กระบะเบือง		กระบะเบืองเชิงชาย						ชิ้นส่วน ลำตัว กระบะ เบือง	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ	
					กบถถ้วย		ลาย ดอก บัว	ลาย เทพ พนม	ลาย หน้า กาล	ลาย พันธ์ พฤกษา	ทรง กระจิ่ง	อื่นๆ		กว้าง	ยาว	สูง	หนา					
					ตัว ผู้	ตัว เมีย											0.3- 0.6	0.7- 1				>1
196/1	วิหาร No.3		✓											-	-	-	-	-	-	218	17,500	
196/2	วิหาร No.3					✓								-	-	-	-	-	-	19	900	
196/3	วิหาร No.3				✓									-	-	-	-	-	-	8	1,500	
197/1	วิหารหลวง No.2	SEQ	✓											-	-	-	-	-	-	3	310	
197/2	วิหารหลวง No.2	SEQ				✓								-	-	-	-	-	-	5	800	
197/3	วิหารหลวง No.2	SEQ			✓									-	-	-	-	-	-	1	100	
197/4	วิหารหลวง No.2	SEQ												-	-	-	-	-	-	57	12,400	กระบะเบืองเคลือบ
198/1	วิหารหลวง No.2	NWQ	✓											-	-	-	-	-	-	22	4,700	
198/2	วิหารหลวง No.2	NWQ				✓								-	-	-	-	-	-	7	1,300	
198/3	วิหารหลวง No.2	NWQ			✓									-	-	-	-	-	-	3	240	
198/4	วิหารหลวง No.2	NWQ												-	-	-	-	-	-	6	1,500	กระบะเบืองเคลือบ
199/1	วิหารหลวง No.2	NEQ												-	-	-	-	-	-	22	5,650	กระบะเบืองเคลือบ
200/1	วิหารหลวง No.2	SWQ												-	-	-	-	-	-	12	2,800	กระบะเบืองเคลือบ
201/1	วิหารโลกนาถ													-	-	-	-	-	-	22	5,300	กระบะเบืองเคลือบ

หมายเลข ถุง	พื้นที่	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		โลหะ	ปูนปั้น	SW	EW	อื่นๆ		∅	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
046/4	NO.2/NEQ				✓		ชิ้นส่วนใบเสมาดินเผาขนาดเล็ก	-	9	5.5	2.5	-	1	160	
	วิหารหลวง														
046/5	NO.2/NEQ			✓			ชิ้นส่วนดินเผาเนื้อแกร่งประดับตกแต่งอาคารมีการทำลวดลาย	-	8	15	3	-	1	415	
	วิหารหลวง														
046/6	NO.2/NEQ			✓			ชิ้นส่วนดินเผาเนื้อแกร่งประดับตกแต่งอาคารมีลวดลาย	-	7	5.5	2.4	-	1	100	
	วิหารหลวง														
046/7	NO.2/NEQ		✓				ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับอาคารรูปทรงกระจิ่ง	-	3.5-4	4.51.2	1.2-1.5	-	1	40	
	วิหารหลวง														
046/8	NO.2/NEQ			✓			ชิ้นส่วนประติมากรรมดินเผาเนื้อ SWประดับอาคาร	-	-	-	-	-	12	4,700	S.3P. 2,200g.
	วิหารหลวง														
202/1	No. 31/SWQ				✓		ใบเสมาดินเผา		18		3.2	37	1	3,100	

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			ปูนปั้น	SW	EW	โลหะ	อื่นๆ		∅	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
115/1	No.33	SWQ				✓		ตะปูตะปลิง	-	2.5	10.5	0.2	-	1	12	
116/1	No.33	ไม่รู้ทิศ				✓		ตะปูดอกไม้	-	-	11.5	1.2	-	1	45	
117/1	NEQ	วัดมงคลบพิตร				✓		ตะปูสังควานร	-	1.2-1.5	3.2-3.7	0.6-0.8	-	2	23	
118/1	SWQ	วิหารหลวง No.2				✓		ตะปูดอกไม้	-	1-2	5-15	0.6-1	-	4	113	
119/1	NEQ	วิหารหลวง No.2				✓		ตะปูตะปลิง	-	1.5	4	0.4	-	1	4	
119/2	NEQ	วิหารหลวง No.2				✓		ตะปู	-	-	8.2	0.7	-	1	27	
120/1	No.31	NWQ				✓		ตะปูสังควานร	-	1.1	4.4	0.9	-	1	18	
121/1	No.27	NWQ				✓		ตะปูสังควานร	-	0.7-1.6	3.5-4.2	0.5-0.8	-	4	50	
122/1	No.33	NEQ				✓		ตะปูตะปลิง	-	2-5	12-19	0.5	-	2	63	
123/1	No.59	NEQ				✓		ตะปูตะปลิง	-	2	6	0.5	-	1	8	
123/2	No.59	NEQ				✓		ตะปู	-	0.4	6-14.2	0.5-0.8	-	3	75	
124/1	No.32	NEQ				✓		ตะปูสังควานร	-	1	5.7	0.7	-	1	19	

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			โลหะ	สำริด	หินทราย	ดินเผา	ปูนปั้น		หน้าตัก	กว้าง	หนา	ฐานสูง	สูง			
001/1	No.27	NBQ		✓				ส่วนฐานและหน้าตักพระพุทธรูป ฐานแบบที่ 3	7	8.5	2		2.5	1	135	
002/1	No.27	SEQ		✓				ชิ้นส่วนสำริด	-	-	-	-	-	1	65	
003/1	No.27	SWQ		✓				พระพุทธรูปปางมารวิชัย ส่วนฐานบางส่วนหักหายไปสวมมงกุฏ	8.5	9	2.5	2.3	12	1	350	sampling
004/1	No.27	NWQ		✓				ฐานพระพุทธรูปฐานซ้อนชั้น 4 ชั้น (แบบพิเศษ)	-	13	3.5	-	11	1	520	sampling
004/2	No.27	NWQ		✓				พระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 5	11	11.5	3.4	3	20.	1	740	sampling
004/3	No.27	NWQ		✓				พระพุทธรูปปางสามอิทงเครื่องใหญ่ ฐานแบบที่ 2	5.6	6.2	2	2.5	12.2	1	170	sampling
004/4	No.27	NWQ		✓				พระพุทธรูปปางสามอิทงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 1 เคียรหักหาย	8	8	2.7	2	11	1	300	
004/5	No.27	NWQ		✓				ลำตัวของพระพุทธรูปสำริดครองจีวรห่มเฉียงพระเศียรและลำตัวส่วนล่าง และฐานหักหาย	-	6.3	3.6	-	8	1	180	
004/6	No.27	NWQ		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฏ	-	3	2.8	-	6.5	4	300	
004/7	No.27	NWQ		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฏ	-	5.5	4.7	-	8.7	1	310	
004/8	No.27	NWQ		✓				ลำตัวของพระพุทธรูปสำริดปางสามอิทงเครื่องน้อย พระเศียรและ ส่วนฐานหายไป	-	5.7	2.3	-	6.1	2	230	
004/9	No.27	NWQ		✓				เศียรพระพุทธรูปไม่สวมมงกุฏ	-	3.2	3.4	-	8	1	80	
004/10	No.27	NWQ		✓				เศียรพระพุทธรูปไม่สวมมงกุฏ	-	2	2	-	4-4.8	2	50	
004/11	No.27	NWQ		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฏ	-	2-2.7	2-2.4	-	4.5-4.8	7	240	
004/12	No.27	NWQ		✓				ลำตัวของพระพุทธรูปสำริดทรงเครื่องใหญ่พระเศียรและลำตัวส่วนล่าง และส่วนฐานหักหาย	-	4.4	2	-	4.7	1	45	

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			โลหะ	สำริด	หินทราย	ดินเผา	ปูนปั้น		หน้าตัก	กว้าง	หนา	ฐานสูง	สูง			
004/13	No.27	NWQ		✓				ลำตัวและส่วนหน้าตักบางส่วนของพระพุทธรูปปางสมาธิ ทรงเครื่องน้อย	-	4	1.8	-	5.4	1	65	
								พระเศียรและส่วนฐานหักหาย								
004/14	No.27	NWQ		✓				ส่วนหน้าตักและส่วนฐานของพระพุทธรูปปางสมาธิ ฐานแบบที่ 2	5	5.7	2.7	2.5	5.3	1	90	
004/15	No.27	NWQ		✓				ลำตัวส่วนล่างและส่วนฐานของพระพุทธรูปปางสมาธิ ฐานแบบที่ 6	-	7.8	4	3	6	1	160	
004/16	No.27	NWQ		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 เศียรหักหาย	5.2-5.5	6-7.6	2.8	2.5-3	8-9	4	540	
004/17	No.27	NWQ		✓				ส่วนแขนพระพุทธรูปสำริด	-	1.5	-	-	-	1	15	ยาว 5.5 cm
004/18	No.27	NWQ		✓				ชิ้นส่วนพระเกตุมาลาของพระพุทธรูป	-	1.5	-	-	2.5	1	10	
004/19	No.27	NWQ		✓				ชิ้นส่วนหน้าตักของพระพุทธรูป	-	5	3	-	5	2	70	
004/20	No.27	NWQ		✓				ชิ้นส่วนฐานและส่วนต่างๆ ของพระพุทธรูปที่ไม่สามารถระบุได้	-	-	-	-	-	-	740	
005/1	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องใหญ่ ฐานแบบที่ 2	7	9.5	2	4	16	1	400	sampling
005/2	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 ส่วนแขนด้านซ้ายชำรุด	5.3	6	1.4	3	12	1	145	sampling
005/3	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 ซ้ำรูดพระเกตุหาย	4.7	6	1.5	2	10	1	145	sampling
005/4	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ซ้ำรูดพระเกตุและส่วนฐานหักหาย	5	-	1	-	9	1	145	sampling
005/5	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องใหญ่ ฐานแบบที่ 6 พระเศียรหักหาย	7	10	2.5	4	11	1	355	
005/6	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปสำริดปางสมาธิ ฐานแบบที่ 2 พระเศียรหักหาย	7.5	8.5	2	4	11	1	340	
005/7	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พระเศียรและฐานบางส่วนหักหาย	7	7	1.5	4	11	1	300	
005/8	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 พระเศียรหักหาย	5	6	1.7	2.2	7.5	1	130	
005/9	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 พระเศียรหักหาย	5	6.3	0.7	2.4	7	1	105	
005/10	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 พระเศียรหักหาย	5.5	6	1.5	3	6	1	140	
005/11	No.29	NWQ/1		✓				ลำตัวพระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พระเศียรหักหาย	7.5	-	2	-	7	1	175	
005/12	No.29	NWQ/1		✓				ลำตัวพระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พระเศียรหน้าตักและฐานหักหาย	-	-	2	-	7	1	125	

หมายเลข ถุง	พนท	ระดบท (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			โลหะ	สำริด	หินทราย	ดินเผา	ปูนปั้น		หน้าตัก	กว้าง	หนา	ฐานสูง	สูง			
005/13	No.29	NWQ/1		✓				ลำตัวพระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย พระเศียรและฐานหักหาย	5	-	1	-	4	1	55	
005/14	No.29	NWQ/1		✓				ฐานและส่วนลำตัวช่วงล่างของพระพุทธรูปประทับยืน	-	3.5	1.5	0.8	6.2	1	155	
005/15	No.29	NWQ/1		✓				พระกรของพระพุทธรูป	-	2.5	1	-	-	1	85	
005/16	No.29	NWQ/1		✓				ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูป ฐานแบบที่ 2	-	8.5	-	5	-	1	220	
005/17	No.29	NWQ/1		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฎ	-	2.5-3	-	-	5-7	9	360	
005/18	No.29	NWQ/1		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฎ	-	3-4	-	-	5-7	8	560	
005/19	No.29	NWQ/1		✓				เศียรพระพุทธรูปแบบไม่สวมมงกุฎ	-	2.5	-	-	6.5	1	50	
005/20	No.29	NWQ/1		✓				เศียรพระพุทธรูปแบบไม่สวมมงกุฎ	-	3-4	-	-	7-8.5	2	275	
005/21	No.29	NWQ/1		✓				เศียรพระพุทธรูปแบบไม่สวมมงกุฎ	-	5	-	-	10	1	220	
006/1	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปประทับยืนทรงเครื่องสภาพชำรุดแตกหักครึ่งองค์	-	4.5	1.7	-	19.5	1	240	sampling
006/2	No.29	NWQ/1		✓				ลำตัวพระพุทธรูปครองจีวรห่มเฉียง	-	13	5	-	15	1	765	
006/3	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อยฐานแบบที่ 2 พระเศียรหักหาย	3.5	4.5	1	-	5.5	1	60	
006/4	No.29	NWQ/1		✓				ลำตัวพระพุทธรูปพระเศียรลำตัวและส่วนฐานหักหาย		4	1.5	-	4	1	35	
006/5	No.29	NWQ/1		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย สภาพชำรุดพระเศียรและส่วนฐานหักหาย	5.5	-	1.5	-	5.5	1	75	
006/6	No.29	NWQ/1		✓				ลำตัวพระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องใหญ่ สภาพชำรุด พระเศียรลำตัว	-	6	2	-	5.5	1	100	
								ส่วนล่างและฐานหักหาย								
006/7	No.29	NWQ/1		✓				พระเศียรพระพุทธรูป	-	4.5	4	-	8	2	355	
006/8	No.29	NWQ/1		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฎ	-	2.5-3	-	-	5.8	6	330	
006/9	No.29	NWQ/1		✓				พระเกตุของพระพุทธรูป	-	-	0.7	-	-	1	15	ยาว 4 cm
006/10	No.29	NWQ/1		✓				ท่อนแขนของพระพุทธรูปสำริด	-	-	-	-	-	8	180	
006/11	No.29	NWQ/1		✓				พระกรพระพุทธรูป	-	1-3	-	-	-	4	195	ยาว 4 - 10 cm

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			โลหะ	สำริด	หินทราย	ดินเผา	ปูนปั้น		หน้าตัก	กว้าง	หนา	ฐานสูง	สูง			
013/1	No.61	NBQ		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 พระเศียรหัก	4	5	1	2	5.5	1	80	
013/2	No.61	NBQ		✓				ส่วนฐานพระพุทธรูปสำริด	-	-	-	-	-	-	310	
014/1	JD32	SEQ		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่อง ฐานแบบที่ 3 เศียรหักหาย	7.5	10.5	2.3	4.5	12.5	1	420	
014/2	JD32	SEQ		✓				ชิ้นส่วนคอและปาของพระพุทธรูป บางส่วน	-	6	3.7	-	5.5	1	70	
014/3	JD32	SEQ		✓				ชิ้นส่วนท่อนแขนของพระพุทธรูปสำริด	-	1.7	-	-	-	2	45	ยาว 3.3 - 4.8 cm
014/4	JD32	SEQ		✓				ชิ้นส่วนฐานและส่วนต่างๆ ของพระพุทธรูปสำริดซึ่งไม่สามารถระบุได้							540	
015/1	JD34	00-00		✓				พระพุทธรูปปางมารวิชัย ฐานแบบที่ 3 พบเพียงลำตัวส่วนล่างและส่วนฐาน	12.5	14	-	5.5	13	1	1,010	Sampling
015/2	JD34	00-00		✓				ชิ้นส่วนท่อนแขนของพระพุทธรูป	-	1.6	-	-	-	1	20	ยาว 5 cm
015/3	JD34	00-00		✓				ชิ้นส่วนฐานและชิ้นส่วนต่างๆ ของพระพุทธรูปซึ่งไม่สามารถระบุได้	-	-	-	-	-	-	449	
016/1	JD34	00 - 20		✓				พระพุทธรูปท่อมจิ๋วเคียงปางมารวิชัย ฐานสิงห์แบบที่ 5	13	9	4.2	5	17.5	1	980	ศิลปะสมัยอยุธยา
-	-	-						สภาพชำรุดเศียรหัก								sampling
016/2	JD34	00 - 20		✓				เศียรพระพุทธรูปครึ่งมีเปลว	-	4.5	-	-	10	1	140	
016/3	JD34	00 - 20		✓				ชิ้นส่วนลำตัวพระพุทธรูปส่วนหน้าตักฐานเศียรหักหาย ครองจีวรท่อมเฉียง	-	8	4	-	10	1	320	
016/4	JD34	00 - 20		✓				ชิ้นส่วนลำตัวพระพุทธรูปประทับยืนครองจีวรท่อมเฉียง ชำรุดส่วนแขน	-	5.5	3	-	8	1	120	
								และลำตัวช่วงล่างหักหาย								
016/5	JD34	00 - 20		✓				ชิ้นส่วนลำตัวพระพุทธรูป	-	-	-	-	-	2	75	
016/6	JD34	00 - 20		✓				ชิ้นส่วนแขนและมือพระพุทธรูปสำริด	-	-	-	-	-	3	55	
016/7	JD34	00 - 20		✓				พระพุทธรูปประทับยืนสภาพชำรุดเศียรและมือหักหาย	-	7	2	-	18	1	350	sampling
016/8	JD34	00 - 20		✓				ชิ้นส่วนลำตัวช่วงล่างพระพุทธรูปประทับยืน ลำตัวส่วนบนหักหาย	-	5.5	2	-	16	1	200	

หมายเลข ถุง	พนท	ระดับท (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			โลหะ	สำริด	หินทราย	ดินเผา	ปูนปั้น		หน้าตัก	กว้าง	หนา	ฐานสูง	สูง			
016/9				✓				ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูปสำริด	-	-	-	-	-	49	900	
017/1	JD34-35	P4		✓				พระพุทธรูปปางสมาธิ ฐานแบบที่ 3 พระเศียรหักหาย	5	6	1	2.5	6.5	1	90	
017/2	JD34-35	P4		✓				ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูปสำริด	-	-	-	-	-	3	45	
018/1	JD35			✓				พระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย ไม่สวมมงกุฏ ครองจักรท่มเฉียง สภาพแตกหัก หัวองค์พระ	-	-	-	-	-	1	550	
019/1	JD36-35			✓				พระพุทธรูปปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 6 สภาพชำรุด พระเศียรหัก	7	8.5	2	3	14.5	1	275	sampling
019/2	JD36-35			✓				ลำตัวท่อนบนของพระพุทธรูปครองจักรท่มเฉียง	-	5	2	-	6	1	80	
020/1	JD35/1	-		✓				เศียรพระพุทธรูปไม่สวมมงกุฏ	-	1.5-3.5	-	-	3-7	4	575	
020/2	JD35/1			✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฏ	-	2.5-3	-	-	4-6	4	165	
020/3	JD35/1			✓				พระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย ฐานแบบที่ 2 ครองจักรท่มเฉียง สภาพชำรุดเศียรหักหาย	4.5	6	1	2.5	7	1	155	sampling
020/4	JD35/1			✓				ลำตัวพระพุทธรูปปางสมาธิ ชำรุดพระเศียรหักหายส่วนฐานหักหาย	5-7.5	-	1.5-2.5	-	5.5-10	3	370	
020/5	JD35/1			✓				ฐานพระพุทธรูปสำริด ฐานแบบที่ 2	-	6.5-8	-	-	2.5-5	4	430	
020/6	JD35/1			✓				ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูปสำริด	-	-	-	-	-	-	170	
020/7	JD35/1			✓				ชิ้นส่วนประดับพระพุทธรูปเป็นรูปครุฑขนาด	-	3	0.3	-	5	1	50	sampling
020/8	JD35/1			✓				ชิ้นส่วนประดับสำริดรูปบุคคลนั่งยอง	-	2.5	0.5	-	5	1	45	sampling
020/9	JD35/1			✓				ชิ้นส่วนประดับสำริดทำเป็นรูปพระพุทธรูปประทับนั่ง	-	2	0.2	-	2.7	1	15	sampling

หมายเลข ถุ	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	วัสดุ					รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			โลหะ	สำริด	หินทราย	ดินเผา	ปูนปั้น		หน้าตัด	กว้าง	หนา	ฐานสูง	สูง			
021/1	JD36-35			✓				พระพุทธรูปสำริดปางวิตรรกะประทับยืนทรงเครื่อง ชำรุดส่วนเท้า และพระเกตุหักหาย	-	5.5	1.5	-	10	1	170	sampling
022/1	วิหารจอมทอง			✓				ชิ้นส่วนสำริด ?		4.5	0.3			1	70	ยาว 5.5 cm
023/1	วิหารจอมทอง	SBO		✓				ลำตัวท่อนบนของพระพุทธรูปสำริดประทับยืนปางห้ามญาติพระเศียร ไม่สวมมงกุฏ	-	8	3.5	-	19	1	655	sampling
024/1	วิหารหลวง	SBO		✓				ชิ้นส่วนพระบาทพระพุทธรูป	-	4	-	-	17	1	1,040	ยาว 11 cm
024/1	วิหารหลวง	SBO		✓				ชิ้นส่วนสำริด	-	-	-	-	-	3	285	
025/1	วิหารหลวงNO.2	NEQ		✓				พระพุทธรูปสำริดปางสมาธิทรงเครื่องน้อย ฐานแบบที่ 2 ชำรุดลำตัวท่อนบน แตกหัก	4	5	1.5	1.5	9	1	80	sampling
025/2	วิหารหลวงNO.2	NEQ		✓				เศียรพระพุทธรูปสวมมงกุฏ	-	2	-	-	3-4	2	3.5	
025/3	วิหารหลวงNO.2	NEQ		✓				ชิ้นส่วนสำริด	-	-	-	-	-	2	595	
026/1	วิหารหลวงNO.2	NEQ		✓				ชิ้นส่วนลำตัวท่อนล่างของพระพุทธรูปสำริดประทับยืน	-	4	2	-	6	1	50	
026/2	วิหารหลวงNO.2	NEQ		✓				ชิ้นส่วนสำริด						2	630	
027/1	วิหารพระโลกนาถ	SWQ						ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด	-	2	-	2	1	25		

หมายเลข จุด	พหนท	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
055/1	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				หม้อนางเลิ้ง	ทาดิน ปากรูปแบบที่ 1 (R1)	ส้ม	>30	-	-	2	5	2	540	sampling
055/2	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				หม้อ	ปากแบบ R.2	ส้ม	27	-	-	1.8	-	1	50	
055/3	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				หม้อ	ปากแบบ R.2	ส้ม	17	-	-	2	-	1	70	
055/4	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				หม้อ	ปากแบบ R.3 ทำรอยขีดขีดด้านใน	ส้ม	13	-	-	1	2.5	1	43	
055/5	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓	✓			✓				ครก	ปากแบบ R.4 ทำเป็นรอยขีดเป็น	เทา	19	-	-	1.3	-	1	40	ถึง SW+EW
											ช่องบริเวณรอบขอบปาก										
055/6	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				หม้อ	ปากแบบ R.5 ทาดิน	ส้มนวล	27	-	-	0.7	-	2	40	
055/7	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓	✓			✓				ครก	ปากแบบ R.6 ทำลายขีดขีดและเซาะร่อง	เทา	14	-	-	1.3	-	1	50	ถึง SW+EW
											บริเวณปากด้านนอก										
055/8	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				หม้อ	ปากแบบ R.7 ทาดิน	ส้มปนเทา	>30	-	-	0.6	-	1	15	
055/9	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓				ตะครัน	ปากแบบ R.8	น้ำตาล	5	-	-	0.5	-	1	40	Ø ฐาน 3.7 cm
055/10	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓			✓					ฝาจุก	จุกฝาแบบ L.1 ทาดิน	ชมพู	-	2.5	-	-	2.3	1	12	
055/11	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓								ลำตัวหม้อ	ทาดินทำลายแบบที่ 1 ลายตีประดับ	ส้ม	-	-	-	0.7	-	1	50	แตกออกจากกัน
055/12	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓					✓			หม้อ	ทาดินทำลายกดประดับแบบที่ 2	ส้ม	-	-	-	0.5	-	1	20	
055/13	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓					✓				ทาดินทำลายกดประดับแบบที่ 3	เทาน้ำตาล	-	-	-	1	-	1	11	
055/14	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓					✓			หม้อ	ทาดินทำลายกดประดับแบบที่ 4	ส้ม	-	-	-	1	-	1	45	
055/15	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓				✓			ไห	เคลือบสีดำ (เตาแม่น้ำน้อย)		-	-	-	1	-	3	340	sampling
055/16	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓				✓						-	-	-	-	-	-	-	
055/17	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓					✓				ทาดินทำลวดลาย b.5 กดประดับ	ส้ม	-	-	-	0.7	-	1	10	
055/18	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓				✓				ทำลายปั้นแปะบริเวณคอ	เทา	-	-	-	0.5	-	1	12	
055/19	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓					✓				เรียบไม่มีลาย	น้ำตาลปนเทา	-	-	-	0.5	-	1	10	
055/20	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓				✓				เคลือบเขียวไขกทำลายแตกร้า	เขียวใส	-	-	-	0.9	-	1	14	

หมายเลข ลุง	พจน	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา					วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ	Ø	กว้าง				ยาว	หนา	สูง					
055/21	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓						✓				ตะครัน	ทาน้ำดิน ฐานแบบที่ 3	ส้ม	3	-	-	-	-	1	9	
055/22	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓						✓				ตะครัน	ทาน้ำดิน ฐานแบบที่ 3	เทาน้ำตาล	3	-	-	-	-	1	14	
055/23	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓						✓				ตะครัน	ทาน้ำดิน ฐานแบบที่ 3	ส้ม	4.4	-	-	-	-	1	20	
055/24	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓						✓				ตะครัน	ทาน้ำดิน ฐานแบบที่ 3	ส้ม	4	-	-	-	-	1	25	
055/25	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓					✓				โอ่ง	เรียบ ฐานแบบที่ 3	น้ำตาล	20	-	-	1.1	-	1	125	เตาเผ่น้ำน้อย
055/26	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓					✓				ครก	เรียบ ฐานแบบที่ 4	เทา	5	-	-	-	-	1	140	เตาเผ่น้ำน้อย
055/27	SEQ	วิหารหลวง No.2	✓	✓					✓				ครก	ฐานแบบที่ 4 ทาน้ำดิน	ส้ม	8	-	-	-	-	1	165	เตาเผ่น้ำน้อย
055/28	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓					✓					ฐานภาชนะแบบที่ 4 เคลือบสีดำ	ดำ	6	-	-	-	-	1	110	
056/1	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						หม้อ	ปากแบบที่ 9 ทาน้ำดิน	ส้ม	9	-	-	0.8	-	3	30	
056/2	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						ตะครัน	ปากแบบที่ 8 ทาน้ำดิน	ส้มปนน้ำตาล	4.4	-	-	0.6	-	1	35	แตกออกเป็น 3 ส่วน
056/3	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						ตะครัน	ปากแบบที่ 8ทาน้ำดิน	ชมพู	6	-	-	0.8	-	1	10	
056/4	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						หม้อ	ปากแบบ R.3	ดำ	12	-	-	1	-	1	19	
056/5	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						หม้อ	ปากแบบ R.1 ทาน้ำดิน	ส้ม	-	-	-	2.5	-	1	40	
056/6	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓							ปากแบบ R.11 ทาน้ำดิน	ส้มอมชมพู	9	-	-	0.8	-	1	6	
056/7	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓							ปากแบบ R.1 ทาน้ำดิน	น้ำตาลปนดำ	-	-	-	1.1	-	1	9	
056/8	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓							ปากแบบ R.10 ทาน้ำดิน	ส้มปนดำ	22	-	-	0.7	-	1	12	แตกออกเป็น 2 ส่วน
056/9	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						หม้อ	ปากแบบ R.7 ทาน้ำดิน	น้ำตาลเทานวล	10	-	-	0.7	-	1	19	
056/10	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓				✓						หม้อ	ปากแบบ R.10 ทาน้ำดิน	น้ำตาลเข้ม	19	-	-	1.8	-	1	10	
056/11	SWQ	วิหารหลวง No.2		✓			✓							ปากแบบ R.12	ชมพู	>30	-	-	1.5	-	1	55	
056/12	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓			✓								ฝาแบบที่ L.2	ส้มปนชมพู	-	-	-	-	-	1	114	
056/13	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓						✓				ตะครัน	ฐานแบบที่ 3 ทาน้ำดิน	เทา	5.5	-	-	0.7	-	1	40	

หมายเลข ถุง	พทท	ระดับท (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ	
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง				
056/14	SWQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓		ฐานแบบที่ 2 เคลือบ	น้ำตาล	8	-	-	0.4	-	1	26		
056/15	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ฐานภาชนะฐานแบบที่ 4 ทาน้ำดิน	แดง	10	-	-	1	-	1	100		
056/16	SWQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓		ไห	เรียบทาน้ำเคลือบ	น้ำตาลดำ	-	-	-	1.4	-	1	370	เตาเผ่น้ำน้อย
056/17	SWQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓		ชุดขีดเป็นเส้นรอบภาชนะ	น้ำตาล	-	-	-	1.5	-	1	49	เตาเผ่น้ำน้อย	
056/18	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ทำลายกดประทับแบบ B.4 ทาน้ำดิน	ชมพู	-	-	-	0.5	-	1	25		
056/19	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ชิ้นส่วนลำตัวทำลายกดประทับแบบ B.3	ทาน้ำดินสีชมพู	-	-	-	0.6	-	1	10		
056/20	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ลวดลายกดประทับแบบ B.7 ทาน้ำดิน	ส้ม	-	-	-	1	-	1	19		
056/21	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ลวดลายกดประทับแบบ B.8 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	0.7	-	1	36		
056/22	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ลวดลายกดประทับแบบ B.9 ทาน้ำดิน	ส้ม	-	-	-	0.7	-	1	16		
056/23	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ลวดลายกดประทับแบบ B.10 ทาน้ำดิน	ส้ม	-	-	-	0.7	-	1	17		
056/24	SWQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓	กุ่มที่	ชิ้นส่วนพวยกุ่มที่ รมควันสีดำด้านนอก	ดำ	-	-	-	0.7	-	1	50		
057/1	NEQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓	ตะกรัน	ปากแบบ R.8 ทาน้ำดิน	ส้ม	6	-	-	0.6	-	1	39	Ø ก้น 3.8 cm	
																						แตกออกเป็น 2 ชิ้น
057/2	NEQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓	หม้อ	ปากแบบ R.10 ทาน้ำดิน	ส้ม	22	-	-	1.1	-	1	160		
057/3	NEQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓	หม้อ	ปากแบบ R.13	ส้ม	28	-	-	2.6	-	1	200		
057/4	NEQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓	ครก	ส่วนฐานครกแบบที่ 4	น้ำตาล	7.5	-	-	-	-	1	220	เตาเผ่น้ำน้อย	
057/5	NEQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓		ฐานแบบที่ 3	เทา	13	-	-	-	-	1	175	เตาเผ่น้ำน้อย	
057/6	NEQ	วิหารหลวง No.2	✓	✓						✓		ฐานแบบที่ 5 ทาน้ำดิน	แดง	12	-	-	0.9	-	1	129		
057/7	NEQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓	ไห	เรียบ ทาน้ำเคลือบ	น้ำตาล	-	-	-	1.6	-	1	210	เตาเผ่น้ำน้อย	
057/8	NEQ	วิหารหลวง No.2		✓						✓	ไหม้หู	ทาน้ำเคลือบเซาะร่องและทำลายปั้นแปะ	น้ำตาลปนเหลือง	-	-	-	1.1	-	1	100	เตาเผ่น้ำน้อย	
057/9	NEQ	วิหารหลวง No.2	✓							✓		ทำลายกดประทับแบบที่ B.4	ส้ม	-	-	-	0.9	-	3	70		

หมายเลข จุด	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ				
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง							
												บริเวณลำตัวส่วนบน และทำลาย													
												ชุดขีดเป็นเส้นตรงแบบ B.6 ตรงลำตัว													
059/21	No.32	กำแพงวัด		✓						✓		ทำลายชุดขีดช่วงบน	แดง	-	-	-	1-13	-	2	258	เตาแม่เหล็กน้อย				
059/22	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ทำลายลายแบบ B.16	แดง	-	-	-	1.8	-	1	30					
059/23	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ทำลายลายยกประทับแบบ B.17		-	-	-	0.8	-	1	21					
059/24	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ทำลายลายแบบ B.20	ล้มนวล	-	-	-	0.6	-	1	6					
059/25	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ทำลายลายแบบ B.19 ทาน้ำดิน	ล้มนวล	-	-	-	1	-	1	20					
056/26	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ทำลายลายแบบ B.18 ทาน้ำดิน	ล้มนวล	-	-	-	0.6-1	-	5	130					
059/27	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะทำลายลายแบบ B.14 ทาน้ำดิน	ล้มนวล	-	-	-	0.8	-	4	130					
056/28	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ทำลายลายแบบ B.21 ทาน้ำดิน	ล้มนวล	-	-	-	1	-	2	39					
059/29	No.32	กำแพงวัด	✓							✓		ผิวเรียบ	เทา	-	-	-	0.5-0.8	-	7	208					
059/30	No.32	กำแพงวัด		✓						✓		ทำลายลายแบบ B.15	เทา	-	-	-	0.9	-	1	27	เตาแม่เหล็กน้อย				
059/31	No.32	กำแพงวัด		✓						✓		ทำลายลายแบบ B.6 เคลือบ	เหลือง	-	-	-	0.8	-	1	12	เตาแม่เหล็กน้อย				
059/31	No.32	กำแพงวัด		✓						✓		เรียบเคลือบใส	เขียวอ่อน	-	-	-	0.4	-	1	10	เตาสู่ไทย				
060/1	No.32	NEQ	✓							✓	หม้อ	R.2	ล้มนวล	20	-	-	1	-	1	155					
060/2	No.32	NEQ	✓							✓		B.11 ทาน้ำดิน	ล้มนวล	-	-	-	0.5	-	1	35					
061/1	No.32	NWQ	✓							✓	หม้อ	R.2 ทาน้ำดิน	น้ำตาลล้มนวล	9	-	-	0.3	-	2	30					

หมายเลข ถู่	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อภษะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภษะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ		
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง					
062/1	No.32	SEQ	✓				✓					หม้อ	R.7 ทาน้ำดิน	ล้้ม	25	-	-	1	-	1	140		
062/2	No.32	SEQ	✓				✓					หม้อ	R.3 ทาน้ำดิน	ล้้ม	10	-	-	0.5	-	1	55		
062/3	No.32	SEQ	✓					✓				หม้อ	B.18	น้ำตาล	-	-	-	0.7	-	1	30		
062/4	No.32	SEQ		✓				✓					B.6 ทาน้ำดิน	ล้้ม	-	-	-	0.7	-	1	80	เตาแม่ น้ำน้อย	
062/5	No.32	SEQ		✓				✓				ไห	B.6 เคลือบ	น้ำตาล	-	-	-	0.8	-	1	30	เตาแม่ น้ำน้อย	
062/6	No.32	SEQ		✓				✓					เรียบ	ล้้ม	-	-	-	1	-	1	90	แม่ น้ำน้อย	
063/1	No.32	SWQ	✓					✓				หม้อ	R.2 ทาน้ำดิน	ล้้ม	13	-	-	0.5	-	2	45		
063/2	No.32	SWQ	✓					✓				หม้อ	B.17 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	1	30		
063/3	No.32	SWQ	✓					✓				หม้อ	B.23 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	1	20		
063/4	No.32	SWQ	✓					✓				หม้อ	B.22 ทาน้ำดิน	ล้้ม	-	-	-	0.5	-	2	40		
063/5	No.32	SWQ		✓				✓				อ่าง	B.15	เทา	-	-	-	0.7	-	1	210	แม่ น้ำน้อย	
064/1		วิหารโลกนาถ	✓							✓	พวยกา	ชิ้นส่วนกุกนที	ทาน้ำดิน	แดง	-	-	-	0.5	-	4	110		
064/2		วิหารโลกนาถ	✓				✓				ฝา	L.1 ทาน้ำดิน	เทา	-	-	-	0.7	-	1	40			
064/3		วิหารโลกนาถ	✓				✓				ฝา	L.2 ทาน้ำดิน	ล้้ม	-	-	-	0.5	-	1	30			
064/4		วิหารโลกนาถ	✓					✓			กุกนโท	R.19	ดำ	8	-	-	0.3	-	4	70			
064/5		วิหารโลกนาถ	✓					✓			หม้อ	R.10 ทาน้ำดิน	ล้้มนวล	25	-	-	1	-	1	145			
064/6		วิหารโลกนาถ	✓					✓			หม้อ	R.15	เทา	20	-	-	0.5	-	1	60			
064/7		วิหารโลกนาถ	✓					✓					R.7 เคลือบ	น้ำตาล	16	-	-	0.5	-	1	70		
064/8		วิหารโลกนาถ		✓				✓				หม้อ	R.12 เคลือบ	น้ำตาล	24	-	-	0.5	-	1	55	แม่ น้ำน้อย	
064/9		วิหารโลกนาถ		✓				✓					R.6	น้ำตาล	14-17	-	-	0.5-1	-	2	125	แม่ น้ำน้อย	

หมายเลข ถุง	พณฑ	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อหาขณะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
064/10		วิหารโลกนาถ	✓					✓				B.22 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	1	40	
064/11		วิหารโลกนาถ	✓					✓				B.4 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	1	30	
064/12		วิหารโลกนาถ	✓					✓			หม้อ	B.24 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	3	40	
064/13		วิหารโลกนาถ	✓					✓			หม้อ	เขียนลายทาน้ำดินสีแดงขาว	แดง	-	-	-	0.4	-	1	20	เตาภาคเหนือ
064/14		วิหารโลกนาถ		✓				✓			ไห	B.25 เคลือบ	น้ำตาลเหลือง	-	-	-	1	-	1	110	แม่้าน้ำน้อย
064/15		วิหารโลกนาถ		✓				✓			ไห	B.26	เทา	-	-	-	1	-	1	80	เตาบ้านบางปูน
064/16		วิหารโลกนาถ		✓				✓			ไห	B.27	เทา	-	-	-	1	-	1	40	เตาบ้านบางปูน
064/17		วิหารโลกนาถ		✓				✓			ไห	B.6	เทา	-	-	-	1	-	1	65	เตาบ้านบางปูน
064/18		วิหารโลกนาถ		✓				✓			ไห	เรียบ	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	1	65	เตาบ้านบางปูน
064/19		วิหารโลกนาถ		✓				✓			ถ้วย	เจาะร่องเคลือบเซาะดอน	เขียวใส	-	-	-	0.5	-	1	15	เตาสุโขทัย
064/20		วิหารโลกนาถ	✓						✓		ตะกรัน	ทาน้ำดิน แบบที่ 3	ส้ม	4	-	-	0.5	-	1	30	
064/21		วิหารโลกนาถ	✓						✓			แบบที่ 3	เทา	15	-	-	0.6	-	2	110	
064/22		วิหารโลกนาถ		✓					✓		ไห	แบบที่ 3	น้ำตาล	15	-	-	1	-	1	145	เตาแม่้าน้ำน้อย
064/23		วิหารโลกนาถ		✓					✓		ครก	แบบที่ 4	เทา	7	-	-	1	-	1	110	เตาแม่้าน้ำน้อย
064/24		วิหารโลกนาถ		✓					✓		ถ้วย	แบบที่ 2 เคลือบเขียวไขกา (ceradan)	เขียว	5-6	-	-	1	-	1	160	เตาสุโขทัย
064/25		วิหารโลกนาถ		✓					✓		ถ้วย	แบบที่ 2 เคลือบขาว	ขาว	6-8	-	-	1	-	4	505	เตาสุโขทัย
065/1	No.33	SWQ		✓					✓		อ่าง	R.6	ส้ม	13	-	-	0.5	-	1	80	เตาแม่้าน้ำน้อย
065/2	No.33	SWQ	✓						✓			เรียบ	น้ำตาลแดง	-	-	-	0.8	-	1	40	
065/3	No.33	SWQ		✓					✓		ไห	เรียบ	แดง	-	-	-	1	-	1	130	เตาแม่้าน้ำน้อย
066/1	No.33	SEQ	✓						✓		ครก	แบบที่ 4	ขาว	7	-	-	1	-	1	130	

หมายเลข ธง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
067/1	No.33	NEO	✓				✓				หม้อ	R.7	น้ำตาล	12	-	-	0.4	-	1	30	
067/2	No.33	NEO		✓			✓				อ่าง	R.11 ทาหน้าดิน	แดง	24	-	-	1	-	1	110	เตาแม่เหล็กน้อย
067/3	No.33	NEO		✓				✓				น้ำเรียบ	แดง	-	-	-	1-1.5	-	3	550	
068/1	วิหารหลวง	TRENCH S	✓					✓				B.23	น้ำตาล	-	-	-	1	-	1	150	
068/2	วิหารหลวง	TRENCH S	✓						✓		ตะกรัน	รูปแบบที่ 3	สีม่นวล	3.5	-	-	0.3	-	1	25	
069/1	No.35	SEQ	✓				✓					R.3 ทาหน้าดิน	สีม่นวล	25	-	-	0.5	-	1	60	
069/2	No.35	SEQ		✓			✓				อ่าง	R.11	น้ำตาลเข้ม	26	-	-	1	-	2	250	เตาแม่เหล็กน้อย
069/3	No.35	SEQ	✓					✓				B.23	น้ำตาลอ่อน	-	-	-	0.5	-	1	35	
069/4	No.35	SEQ		✓				✓			อ่าง	B.6	น้ำตาล	-	-	-	1	-	2	120	เตาแม่เหล็กน้อย
069/5	No.35	SEQ		✓				✓				เรียบ	น้ำตาล	-	-	-	1	-	1	30	เตาแม่เหล็กน้อย
069/6	No.35	SEQ		✓					✓			แบบที่ 3	น้ำตาล	12	-	-	1	-	1	320	เตาแม่เหล็กน้อย
070/1	No.37	SEQ	✓					✓				B.28	น้ำตาลเข้มมาก	-	-	-	0.7	-	1	80	
071/1	No.3	วิหารหลวง	✓				✓				กระปุก	R.7 เคลือบสีน้ำตาล	น้ำตาล	3.5	-	-	0.3	-	1	25	เตาปฏิริมย์
071/2	No.3	วิหารหลวง		✓				✓				เรียบ	แดง	-	-	-	1	-	1	120	เตาแม่เหล็กน้อย
072/1	No.32	กำแพง T.2	✓					✓			หม้อ	B.14	สีม่นวล	-	-	-	0.5-1	-	2	190	
073/1		วิหารจอมทอง		✓				✓				R.11 เรียบ	แดง	22	-	-	1		1	180	แม่เหล็กน้อย

หมายเลข ถุง	พทท	ระดับท (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
074/1	No.29	NEQ	✓				✓					R.3 ทาน้ำดิน	ส้ม	14	-	-	0.4	-	1	40	
074/2	No.29	NEQ	✓				✓				ตะครัน	R.8 ทาน้ำดิน	ส้มนวล	10	-	-	0.3	-	1	90	
074/3	No.29	NEQ	✓					✓				B.28	น้ำตาล	-	-	-	0.5	-	1	60	
075/1	No.31	NEQ	✓					✓			หม้อ	B.14 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	1.3	-	1	70	
075/2	No.31	NEQ	✓					✓			หม้อ	B.29 ทาน้ำดิน	น้ำตาล	-	-	-	1.3	-	1	140	
075/3	No.31	NEQ	✓					✓			หม้อ	B.30 ทาน้ำดิน	ส้มนวล	-	-	-	1	-	2	160	
076/1	No.31	SWQ	✓					✓			หม้อ	R.2 ทาน้ำดิน	ส้ม	13	-	-	0.5	-	1	35	
077/1	No.31	SWQ	✓					✓			หม้อ	R.3	เทา	18	-	-	0.4	-	1	35	
078/1	JD34		✓							✓	ตะครัน	R.8 รูปแบบที่ 3 ทาน้ำดิน	ส้ม	5	-	-	0.3	-	1	25	สมบูรณ์
078/2	JD34		✓					✓			ตะครัน	R.8 ทาน้ำดิน	ส้ม	5	-	-	0.3	-	18	120	
078/3	JD34		✓					✓			หม้อ	R.12 ทาน้ำดิน	ส้ม	22	-	-	1	-	1	140	
078/4	JD34		✓					✓				B.1 ทาน้ำดิน	ส้ม	-	-	-	1	-	1	60	
079/1	No.59	NWQ	✓					✓			หม้อ	R.2	น้ำตาล	16	-	-	0.7	-	1	70	
079/2	No.59	NWQ	✓					✓			หม้อ	R.3 ทาน้ำดิน	ส้มนวล	10	-	-	0.5	-	1	20	
079/3	No.59	NWQ	✓					✓			หม้อ	R.5	ดำ	15	-	-	0.5	-	1	15	
079/4	No.59	NWQ	✓					✓				B.23	ชมพู	-	-	-	1	-	1	30	
079/5	No.59	NWQ	✓					✓			หม้อ	B.31	ชมพู	-	-	-	1.2	-	1	30	

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM,DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
086/1	No.27	SWQ			✓		✓				กระปุก	R.1 ขูดขีดลวดลายใต้เคลือบสีน้ำเงิน	ขาว	5	-	-	0.3	-	1	50	ต.จีน (ร.หมิง)
086/2	No.27	SWQ			✓					✓	ถ้วย	ฐานแบบที่ 3 เขียนลายครามใต้เคลือบ	ขาว	7	-	-	0.5	-	1	55	ต.จีน (ร.ชิง)
087/1	JD.32	NEQ			✓	✓					จุกฝาปิด	แบบ L.2 เขียนลายครามใต้เคลือบใส	ขาว	-	-	-	0.3	-	1	10	ต.จีน (ร.หมิง)
087/2	JD.32	NEQ			✓		✓					R.2 เขียนลายครามใต้เคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	7	-	-	0.2	-	4	10	ต.จีน (ร.หมิง)
087/3	JD.32	NEQ			✓		✓					R.2 เขียนลายครามใต้เคลือบ+เขียนสีบนเคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	10	-	-	0.2	-	1	5	ต.จีน (ร.หมิง)
087/4	JD.32	NEQ			✓		✓					R.3 เขียนลายครามใต้เคลือบ+เขียนสีบนเคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	11	-	-	0.3	-	1	5	ต.จีน (ร.หมิง)
087/5	JD.32	NEQ			✓		✓					R.3 เขียนลายครามใต้เคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	9-13	-	-	0.2-0.3	-	3	15	ต.จีน (ร.ชิง)
087/6	JD.32	NEQ			✓			✓				ลายคราม+เขียนสีบนเคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.2-0.3	-	3	15	ต.จีน (ร.หมิง)
087/7	JD.32	NEQ			✓			✓				เขียนลายคราม(นอก)ใต้เคลือบ	ขาว	-	-	-	0.3	-	1	10	ต.จีน (ร.หมิง)
087/8	JD.32	NEQ			✓			✓				เคลือบสีน้ำตาลด้านนอก+ในเขียนลายคราม	ขาว	-	-	-	0.3	-	1	5	ต.จีน (ร.ชิง)
087/9	JD.32	NEQ			✓			✓				เขียนลายคราม(นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.3	-	3	25	ต.จีน (ร.ชิง)
087/10	JD.32	NEQ			✓					✓	ถ้วย	เขียนลายครามใต้เคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.2-0.3	-	3	50	ต.จีน (ร.หมิง)
087/11	JD.32	NEQ			✓					✓	ถ้วย	เขียนลายครามใต้เคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.5	-	2	70	ต.จีน (ร.ชิง)
087/12	JD.32	NEQ			✓					✓		เขียนลายสีแดงใต้เคลือบ	ขาว	-	-	-	0.2	-	1	10	ต.จีน (ร.หมิง)
088/1	No.29	NWQ			✓	✓					ฝาถ้วย	เครื่องถ้วยเบญจรงค์ L.1	ขาว	-	-	-	0.5	-	1	150	ต.จีน (ร.ชิง)
089/1	No.31	SWQ			✓		✓			✓	ถ้วย	R.2 ฐานแบบที่ 2 เคลือบสีน้ำตาลด้านนอก + บนเคลือบด้านใน	ขาว	ปาก7 ก้น4	-	-	0.2-0.4	-	1	22	ต.จีน (ร.ชิง)

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อหาชั้นดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ	
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง				
090/1	No.31	NWQ			✓		✓					ถ้วย	R.2 เคลือบสีน้ำตาลด้านนอก+เขียนสีบนเคลือบด้านใน	ขาว	7	-	-	0.2-0.4	-	1	14	ต.จีน (ร.ชิง)
090/2	No.31	NWQ			✓			✓					เขียนลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.4	-	1	15	ต.จีน (ร.ชิง)
091/1	No.31	SEQ			✓	✓						โถ	เครื่องถ้วยเบญจรงค์	ขาว	12	-	-	0.4-0.7	-	1	170	ต.จีน (ร.ชิง)
092/1	No.31	NEQ			✓				✓				ฐานแบบที่ 2 เคลือบใส	ขาว	4	-	-	0.4	-	1	23	ต.จีน (ร.ชิง)
092/2	No.31	NEQ			✓				✓				ฐานแบบที่ 2 เขียนลายครามใต้เคลือบด้านใน	ขาว	7	-	-	0.2	-	1	8	ต.จีน (ร.หมิง)
092/3	No.31	NEQ			✓		✓						R.2 เขียนลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	10	-	-	0.4	-	2	18	ต.จีน (ร.ชิง)
092/4	No.31	NEQ			✓			✓					เขียนลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.5	-	1	9	ต.จีน (ร.ชิง)
093/1	No.33	NEQ			✓				✓				ฐานแบบที่ 2 เบญจรงค์	ขาว	9	-	-	0.5	-	1	58	ต.จีน (ร.ชิง)
093/2	No.33	NEQ			✓				✓				ฐานแบบที่ 2 เขียนลายครามใต้เคลือบ(นอก-ใน)	ขาว	4	-	-	0.7	-	1	50	ต.จีน (ร.ชิง)
094/1	No.33	SWQ			✓		✓						ปากแบบ R.2 ฐานแบบที่ 2	ขาว	ปาก11	-	-	0.2-0.5	-	2	70	ต.จีน (ร.ชิง)
													เขียนลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)									
094/2	No.33	SWQ			✓		✓						ปากแบบ R.2 เขียนลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	9	-	-	0.3	-	1	5	ต.จีน (ร.ชิง)
094/3	No.33	SWQ		✓					✓				ฐานแบบที่ 2 เขียนลายใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	8	-	-	0.7	-	1	75	ต.จีน (ร.ชิง)
094/4	No.33	SWQ			✓				✓				ฐานแบบที่ 2 เขียนลายใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	0.6	-	1	15	ต.จีน (ร.ชิง)
094/5	No.33	SWQ			✓				✓				ฐานแบบที่ 2 เขียนลายบนเคลือบด้านใน	ขาว	13	-	-	0.4	-	1	15	ต.จีน (ร.ชิง)
095/1	No.33	SEQ		✓					✓		ถ้วย	ฐานแบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	7	-	-	0.8	-	1	75	ต.จีน (ร.ชิง)	

หมายเลข ธง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อหาขณะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
096/1	No.32	SWQ			✓				✓		ถ้วย	ฐานแบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	-	-	1	75	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/2	No.32	SWQ			✓				✓		ถ้วย	ฐานแบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	0.4	-	1	30	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/3	No.32	SWQ			✓				✓			ฐานแบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบด้านนอก	ขาว	6	-	-	0.5	-	1	20	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/4	No.32	SWQ			✓				✓			ฐานแบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	0.5	-	1	16	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/5	No.32	SWQ			✓				✓			ฐานแบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	0.4	-	1	10	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/6	No.32	SWQ			✓				✓		ถ้วย	ฐานแบบที่ 2 เคลือบสีน้ำตาลด้านนอกเขียนสีบนเคลือบ	ขาว	5	-	-	0.2	-	1	15	ต.จิ้น (ร.ชิง)
												ด้านใน									
096/7	No.32	SWQ			✓		✓				ถ้วย	R.2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	11	-	-	0.3	-	1	25	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/8	No.32	SWQ			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (ใน)	ขาว	13	-	-	0.3	-	1	6	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/9	No.32	SWQ			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.6	-	1	8	ต.จิ้น (ร.ชิง)
096/10	No.32	SWQ			✓			✓				เขียนสีบนเคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.5	-	1	6	ต.จิ้น (ร.ชิง)
097/1	No.32	NEQ			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	12	-	-	0.4	-	1	12	ต.จิ้น (ร.หมิง)
098/1	No.32	NEQ			✓			✓				เขียนสีบนเคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.2	-	1	6	ต.จิ้น (ร.ชิง)
099/1		กำแพงทิศใต้			✓				✓			ชุดขีดและเคลือบสีน้ำเงิน R.1	ขาว	7	-	-	0.3	-	1	16	ต.จิ้น (ร.หมิง)
099/2		กำแพงทิศใต้			✓				✓			แบบที่ 2 เคลือบสีน้ำเงิน (นอก)	ขาว	8	-	-	0.6	-	1	25	ต.จิ้น (ร.หมิง)
099/3		กำแพงทิศใต้			✓			✓			ถ้วย	แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	7	-	-	0.5	-	1	80	ต.จิ้น (ร.ชิง)
099/4		กำแพงทิศใต้			✓							ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.4	-	1	11	ต.จิ้น (ร.ชิง)

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อภาชนะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
100/1		วิหารจอมทอง		✓					✓			ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	13	-	-	0.4	-	1	220	ต.จิ้น (ร.ชิง)
100/2		วิหารจอมทอง			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.7-1	-	2	84	ต.จิ้น (ร.ชิง)
100/3		วิหารจอมทอง			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.8	-	1	35	ต.จิ้น (ร.หมิง)
100/4		วิหารจอมทอง			✓		✓			ชีวไป	R.3 เคลือบใสมีลายกดประทับ	ขาว	4	-	-	0.3	-	1	16	ต.จิ้น (ร.หมิง)	
101/1		วิหารโลกนาถ			✓				✓			แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5-9	-	-	0.4-0.9	-	5	150	ต.จิ้น (ร.ชิง)
101/2		วิหารโลกนาถ			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	14	-	-	0.3	-	1	12	ต.จิ้น (ร.ชิง)
101/3		วิหารโลกนาถ			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.4	-	2	20	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/1	No.32	กำแพงวัด			✓				✓			แบบที่ 2 เขียนสีบนเคลือบด้านในเขียน ลายครามใต้เคลือบด้านนอก	ขาว	8	-	-	0.4	-	1	20	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/2	No.32	กำแพงวัด			✓				✓			แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5-8	-	-	0.3-0.8	-	7	187	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/3	No.32	กำแพงวัด			✓				✓			แบบที่ 2 เคลือบใส	ขาว	9	-	-	0.8	-	1	30	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/4	No.32	กำแพงวัด		✓					✓			แบบที่ 2 เขียนสีดำใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	4.5	-	-	0.5	-	1	90	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/5	No.32	กำแพงวัด		✓					✓			แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (ใน)	ขาว	8	-	-	1	-	1	50	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/6	No.32	กำแพงวัด			✓				✓			แบบที่ 2 เขียนสีเขียวใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.5	-	1	10	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/7	No.32	กำแพงวัด			✓		✓					R.3 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	12-15	-	-	0.3	-	3	30	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/8	No.32	กำแพงวัด			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	11-16	-	-	0.2-0.3	-	6	58	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/9	No.32	กำแพงวัด			✓		✓					R.3 เขียนลายมังกรใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	11	-	-	0.2	-	1	14	ต.จิ้น (ร.หมิง)
												และลายครามใต้เคลือบ									
102/10	No.32	กำแพงวัด			✓		✓					R.3 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.2	-	1	6	ต.จิ้น (ร.ชิง)
102/11	No.32	กำแพงวัด			✓		✓					R.2 เขียนสีเขียวใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	9	-	-	0.2	-	1	5	ต.จิ้น (ร.ชิง)

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	เนื้อหาขณะดินเผา			วัสดุ					รูปทรง	รูปแบบ/เทคนิคการตกแต่ง	สีของเนื้อ ภาชนะดินเผา	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ	
			EW.	SW.	PL.	ฝา	ปาก	ลำตัว	ฐาน	อื่นๆ				Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง				
107/1	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓				✓			แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	8	-	-	0.6-0.9	-	3	154	ต.จีน (ร.หมิง)	
107/2	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓				✓			แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	0.3	-	1	15	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/3	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓				✓			แบบที่ 6 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	14	-	-	0.4	-	1	55	ต.จีน (ร.หมิง)	
107/4	SEQ	วิหารหลวง No.2		✓					✓		ถ้วย	แบบที่ 2 เขียนลายใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	7	-	-	1	-	1	97	เครื่องกับเวียตนาม	
107/5	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓				✓		ถ้วย	ฐานแบบที่ 2 เขียนสีดำใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	5	-	-	0.2	-	1	20	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/6	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓				✓			แบบที่ 6 เขียนสีบนเคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.5	-	1	30	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/7	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓		✓					R.4 ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	17	-	-	1	-	1	35	ต.จีน (ร.หมิง)	
107/8	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	28	-	-	0.5	-	1	45	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/9	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓		✓					R.2 ลายคราม(ลายมังกร)ใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	18	-	-	0.2	-	1	32	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/10	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (ใน)	ขาว	18	-	-	0.3	-	1	5	ต.จีน (ร.หมิง)	
107/11	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓		✓					R.2 เขียนสีบนเคลือบ (นอก)	ขาว	10	-	-	0.3	-	1	15	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/12	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	0.5	-	1	30	ต.จีน (ร.ชิง)	
107/13	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.3-0.7	-	1	35	ต.จีน (ร.หมิง)	
107/14	SEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	-	-	-	1	-	1	50	ต.จีน (ร.หมิง)	
108/1	NEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				แบบที่ 2 เขียนสีบนเคลือบ (ใน)	ขาว	8	-	-	0.5	-	1	45	ต.จีน (ร.ชิง)	
108/2	NEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				แบบที่ 2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	7	-	-	0.5	-	1	32	ต.จีน (ร.ชิง)	
108/3	NEQ	วิหารหลวง No.2			✓		✓					R.2 ลายครามใต้เคลือบ (นอก-ใน)	ขาว	16	-	-	0.3	-	1	10	ต.จีน (ร.หมิง)	
108/4	NEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				ลายครามใต้เคลือบ (นอก)	ขาว	-	-	-	0.4	-	1	17	ต.จีน (ร.หมิง)	
108/5	NEQ	วิหารหลวง No.2		✓				✓			อ่าง	เขียนสี	เทา	-	-	-	1-1.3	-	4	235	ต.จีน	
108/6	NEQ	วิหารหลวง No.2		✓			✓				อ่าง	R.5 เขียนสี	เทา	22	-	-	2.8	-	2	540	ต.จีน	
108/7	NEQ	วิหารหลวง No.2			✓			✓				-	ขาว	-	-	-	1.6	-	2	134	ต.จีน	

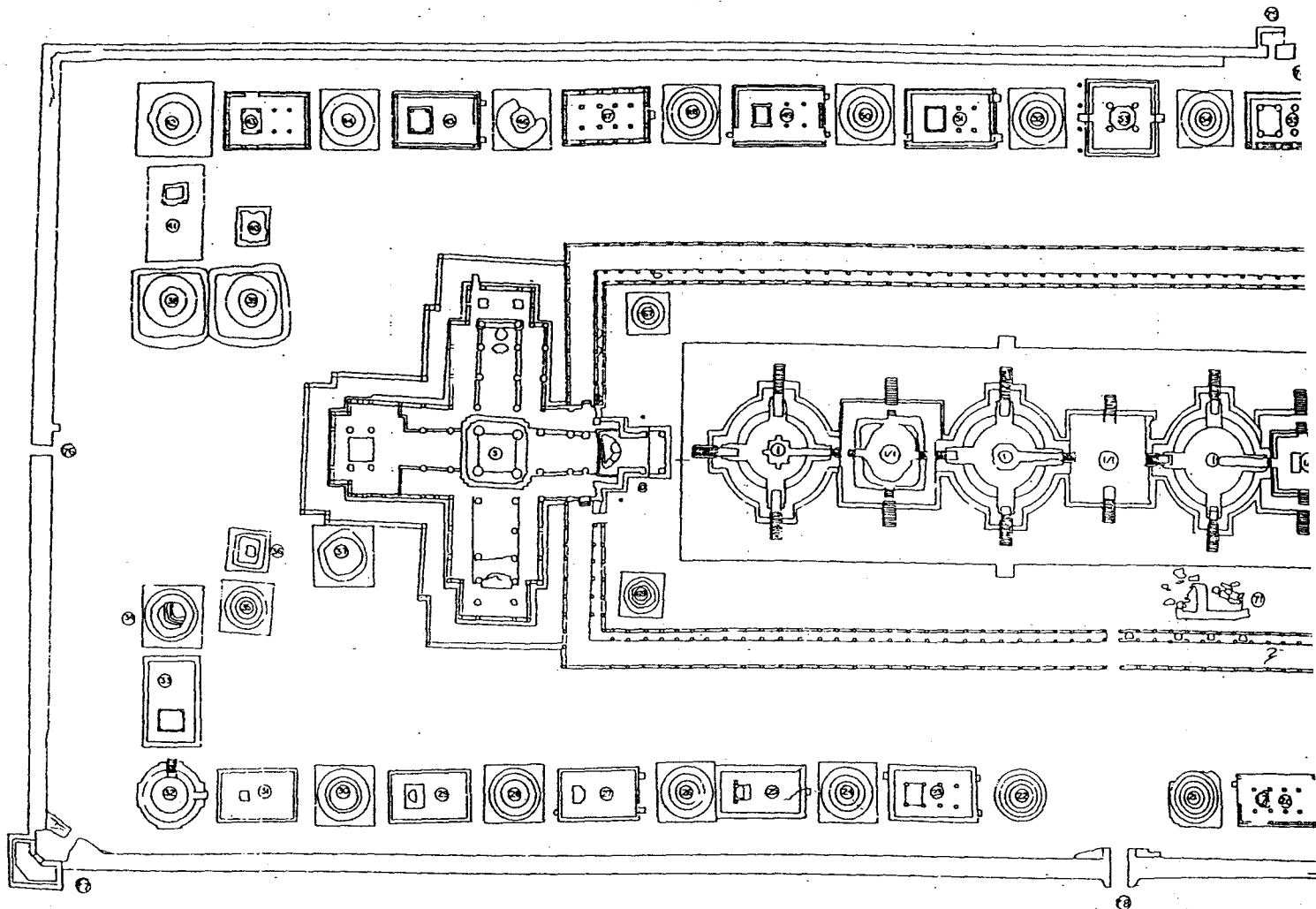

หมายเลข ถุง	พื้นที่	ระดับที่ (CM.DT)	โบราณวัตถุ	รายละเอียด	ขนาด (ซม.)					จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
					Ø	กว้าง	ยาว	หนา	สูง			
147/1	No.61	NEQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	1.5-11	7.5-17.5	0.7-2.8	-	7	1,110	
148/1	No.61	NWQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	11	15.5	2	-	1	390	
149/1	No.61	SWQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	3-6.8	6.5-12.5	0.3-1.5	-	10	605	
150/1	No.59	NWQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	5.5	10	3	-	1	180	
151/1	No.32	กำแพงวัด	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	10	16	1.8	-	1	325	
152/1	กำแพงทิดใต้	(U13-14)	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	3.5	6.5	1-2.4	-	1	45	
153/1	วิหารNo.3		หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	3	6.5	1.5	-	1	20	
154/1	JD.32	NEQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	2.5-6	6-11	0.3-1.5	-	8	350	

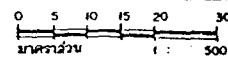
155/1	No.31	NEQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	2.5-7	4.8-14.7	0.3-1.6	-	11	575	
156/1	No.32	SWQ	หอยกาบ	สีขาวย มีสีแฉวขาว	-	8	13.5	2.8	-	1	378	

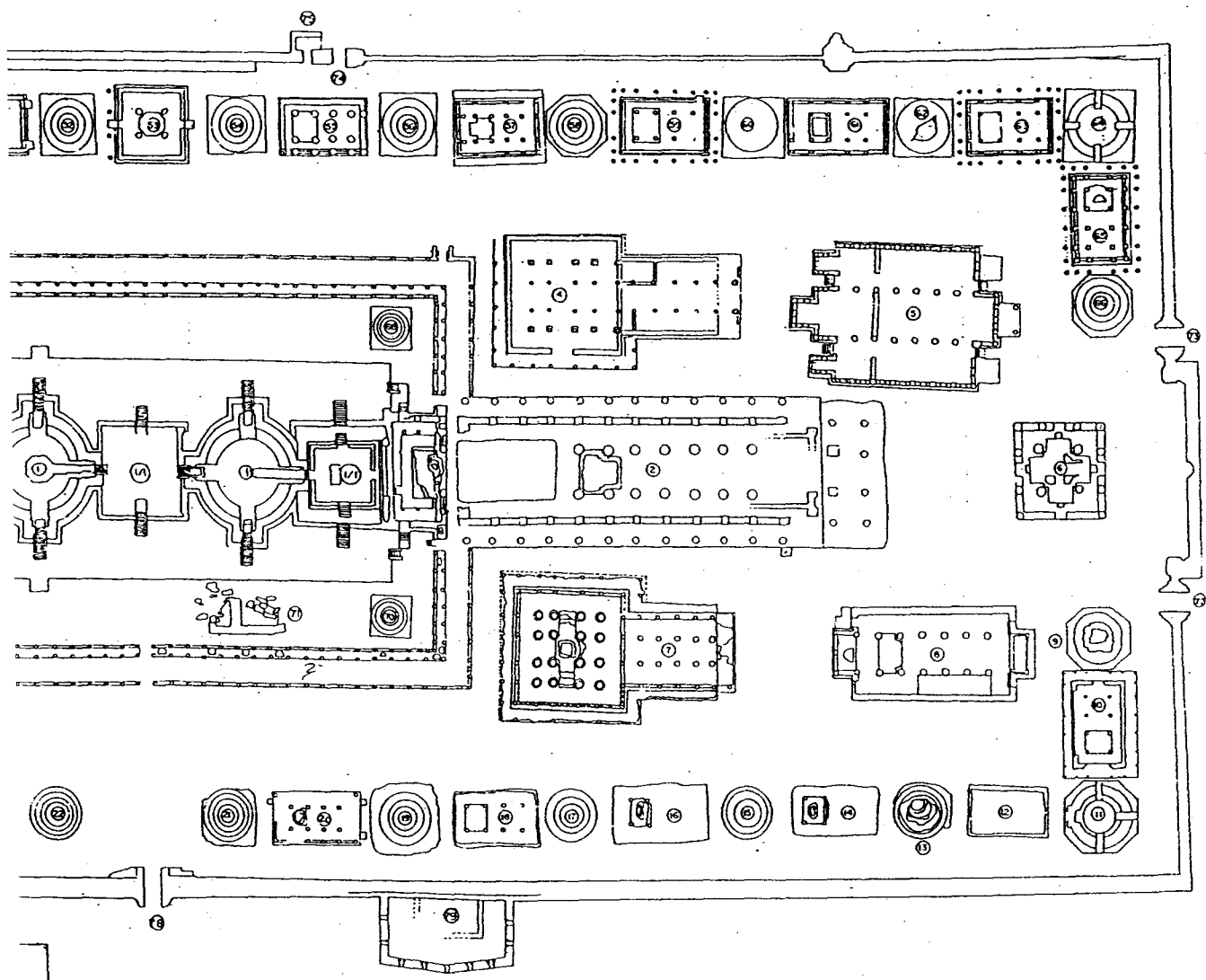
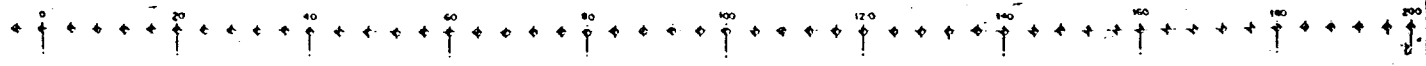

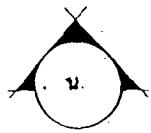
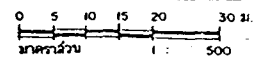
รายการ					
1.	เจดีย์ประธาน	1/1	มณฑป	48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 70	เจดีย์ราย
2.	พลวิหารหลวง			10, 21, 41, 6, 18, 20, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 41	วิหารราย
3.	วิหารจตุรมุข			43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65	วิหารราย
4.	วิหารพระโลกนาถ			71.	มณฑป
5.	พระที่นั่งจอมทอง			72, 73, 74, 76, 78	ประตู
6.	ทอระงิง			75, 77, 79	บันได
7.	วิหารพระป่าไผ่ลอย				
8.	พระอุโบสถ				
	9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 28, 30		เจดีย์ราย		
	32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 44, 46		เจดีย์ราย		

ผังบริเวณวัดพร...

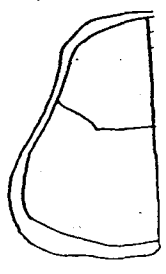

ผังบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์

รูปวงปิด

วิหาร
 บานช้างวิหาร
 ชั้นบน
 ชั้นล่าง

บานช้างโยธา
 บานช้างศิลปกรรม
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่

บานช้างโยธา
 บานช้างศิลปกรรม
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่

สำนักช่างสิบหมู่
 บานช้างโยธา
 บานช้างศิลปกรรม
 สำนักช่างสิบหมู่
 สำนักช่างสิบหมู่ ๑
 สำนักช่างสิบหมู่ ๒
 สำนักช่างสิบหมู่ ๓
 สำนักช่างสิบหมู่ ๔

อธิบดี
 แบบ วัดพระ
 ศ. ประดิษฐ์

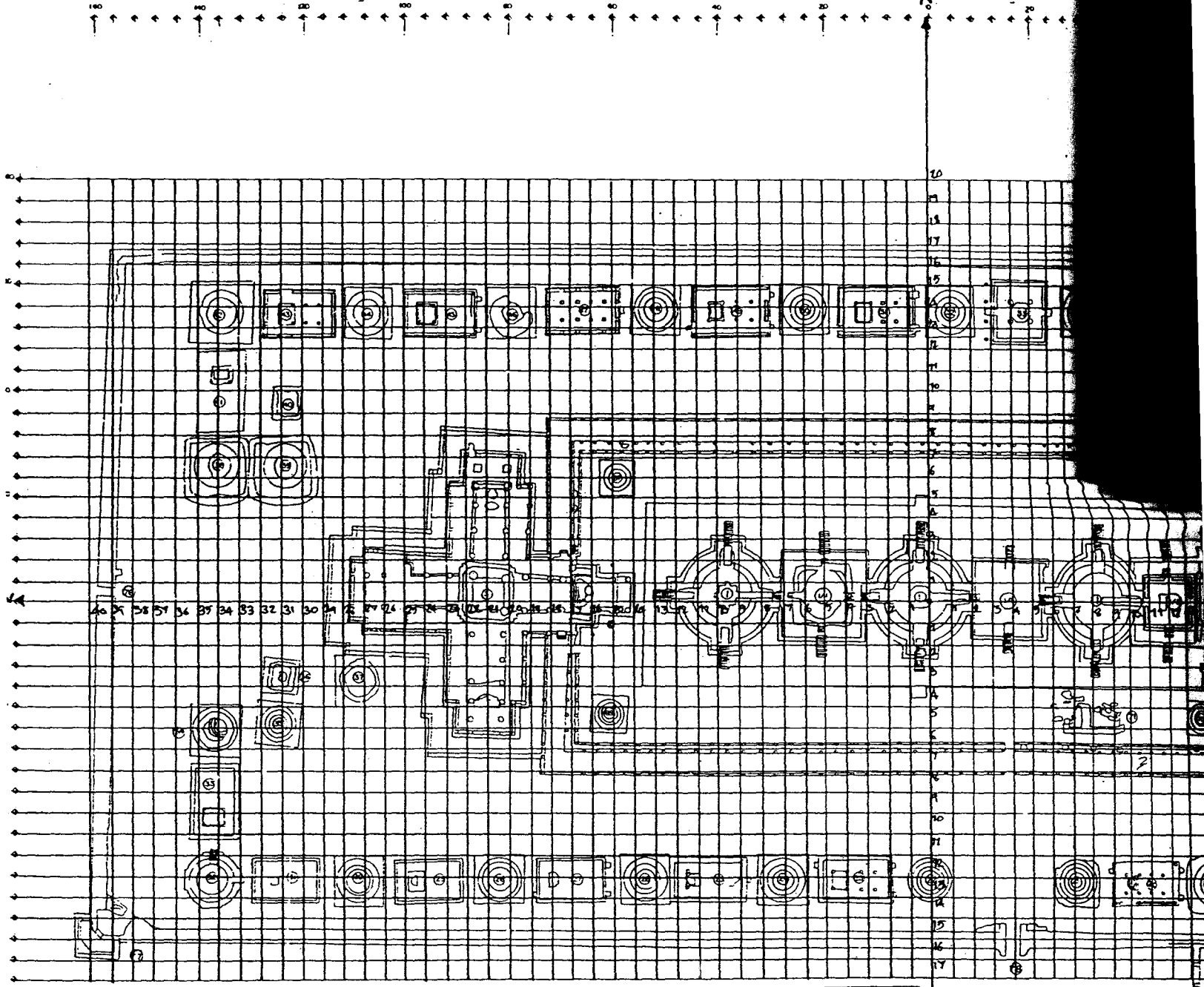
แปล
 ผังบริเวณ

หน้า
 หน้า

อุทยานประวัติศาสตร์

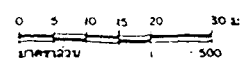
สำนักงานศิลปกรรม

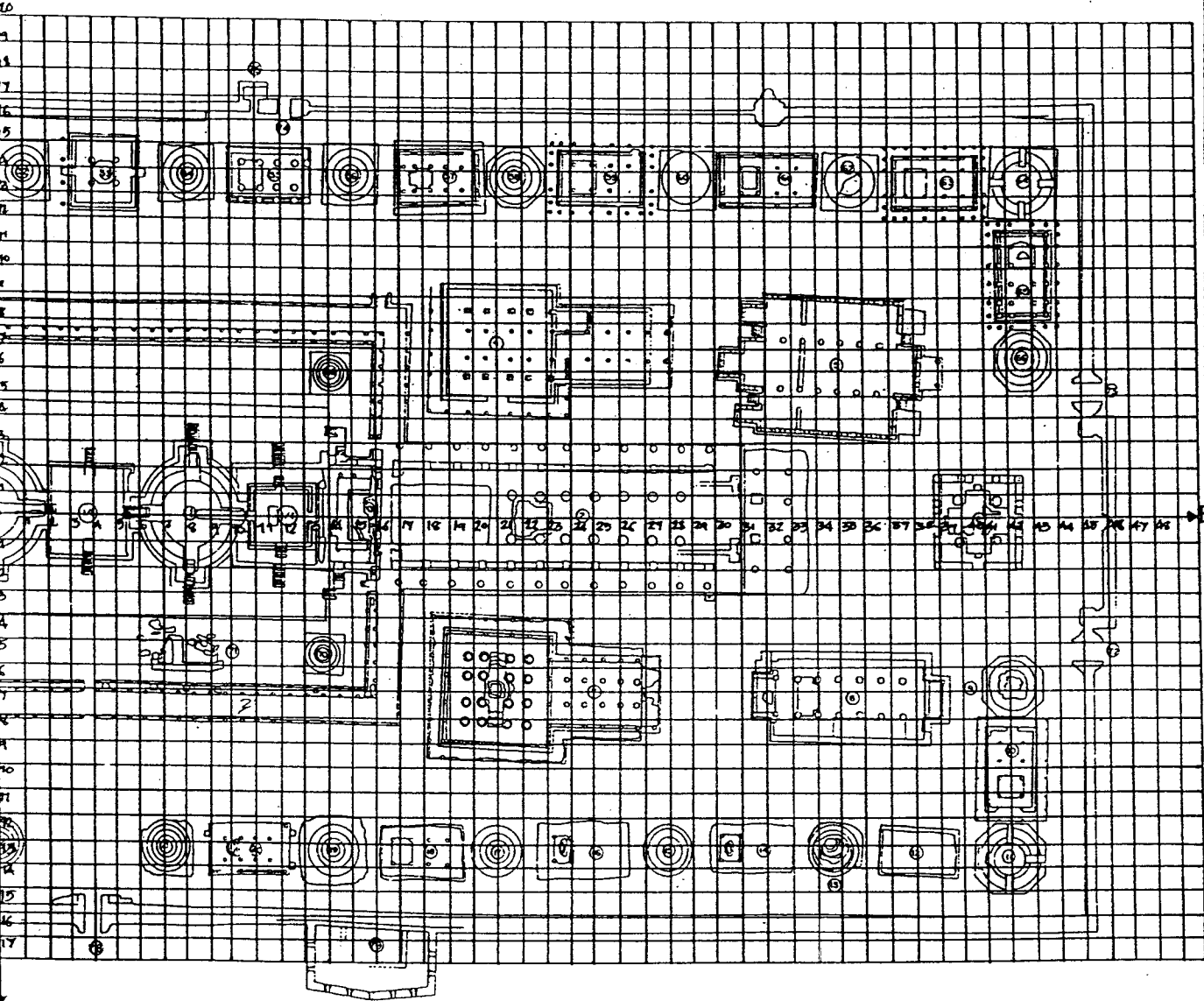
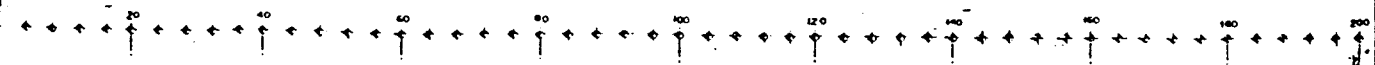
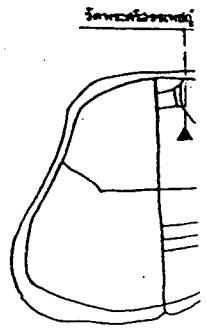
สำนักงาน
 กรมศิลปกรรม

รายการ					
1	เจดีย์ประธาน	1/1	มณฑป	48,50,52,54,56,58,60,62,64,66,67,68,69,70	เจดีย์ราย
2	พระวิหารหลวง			10,12,14,16,18,20,23,25,27,29,31,33,41	วิหารราย
3	วิหารจตุรมุข			43,45,47,49,51,53,55,57,59,61,63,65	วิหารราย
4	วิหารพระโลกนาถ			71	มณฑป/มณฑป
5	พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย			72,73,74,76,78	ประตู
6	หอระฆัง			75,77,79	โถง
7	วิหารพระป่าเลไลยก์				
8	พระอุโบสถ				
	9,11,13,15,17,19,21,22,24,26,28,30		เจดีย์ราย		
	32,34,35,36,37,38,39,40,42,44,46		เจดีย์ราย		

ผังหลุมขุด

สำหรับ	นาย
นายช่าง	นาย
เขียน	นาย
ตัด	นาย
วัด	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

พระ	
สถาปนิก	
นายช่างโยธา	นาย
นายช่างศิลปกรรม	นาย
นักโบราณคดี	นาย
ผ. ๑	นาย
ผ. ๒	นาย
ผ. ๓	นาย
ผ. ๔	นาย

อธิบดี	
แบบ	วัดพระศรีรัตน
	๓ ประตูน้อย ๕ พ

แผนผัง	ผังบริเวณ
--------	-----------

รหัส	ภาคผนวก
	1-500

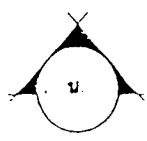
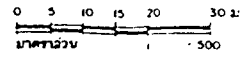
อุทยานประวัติศาสตร์ พระ

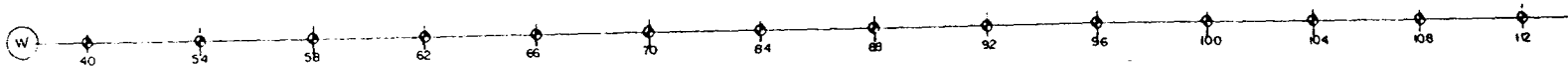
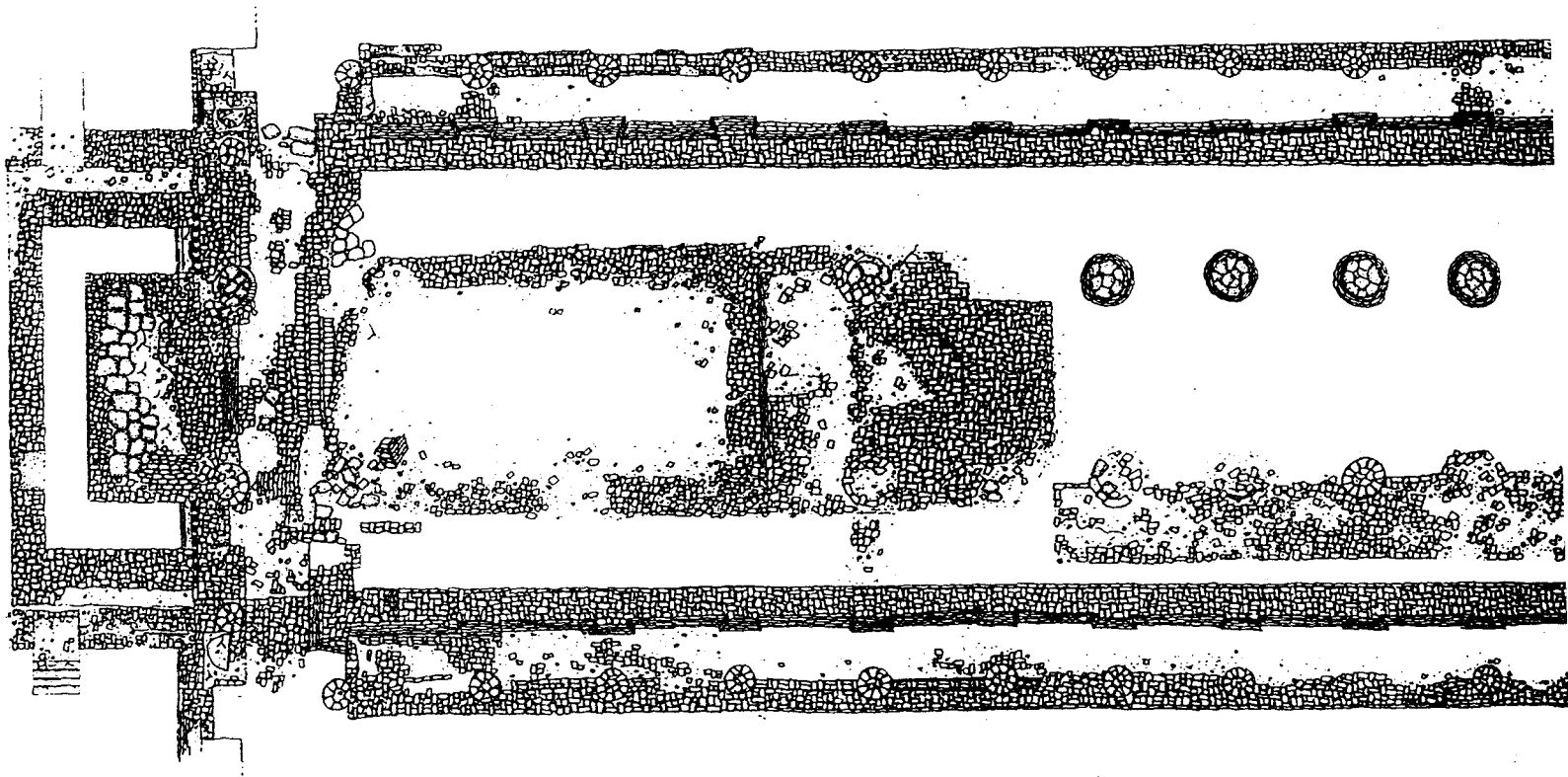
สำนักงานศิลปกรรมที่ ๓ พระ

สำนักงานโบราณ

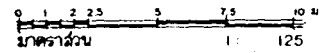
กรมศิลปากร

ผังหลุมขุดแต่ง

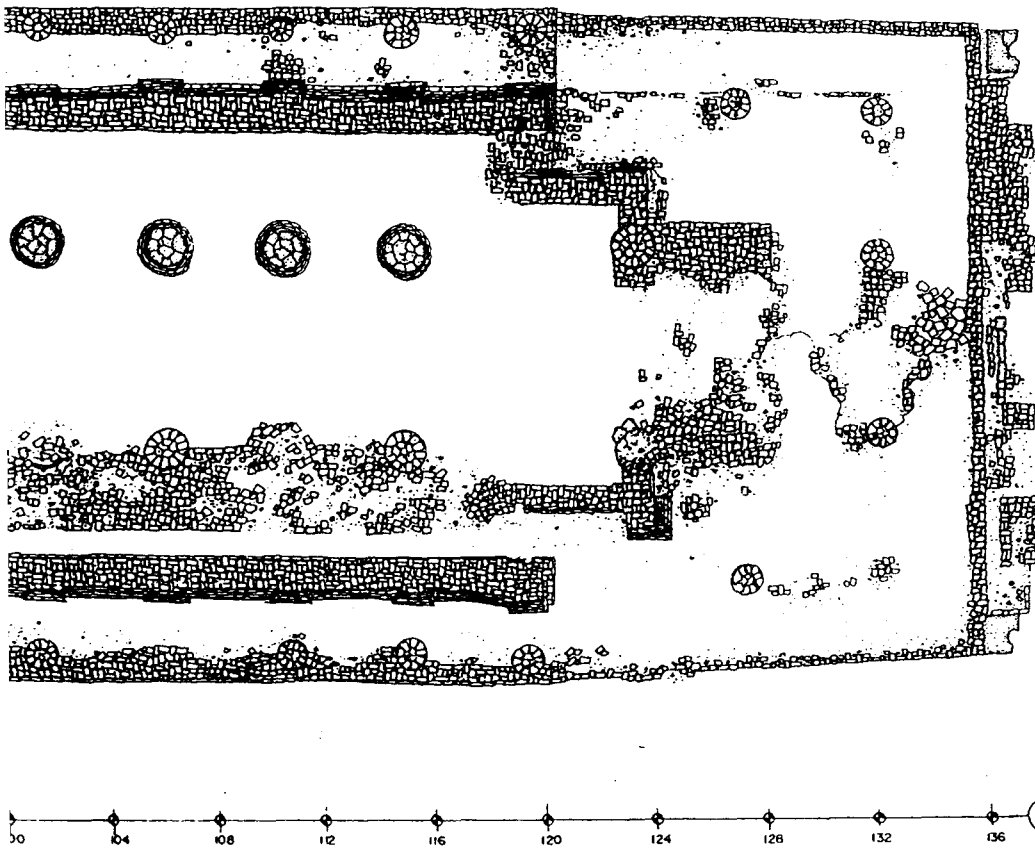

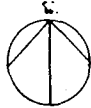
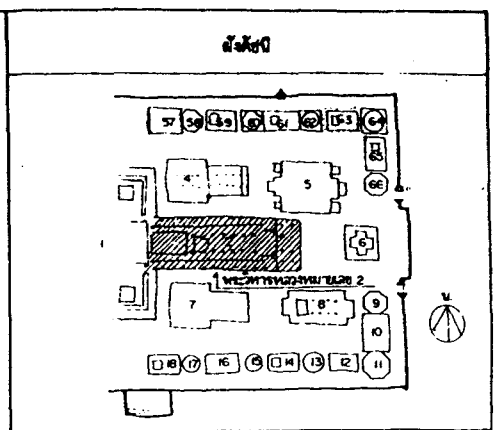
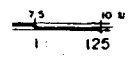
รูปแปลนพระวิหารหลวง (โบราณสถาน)

(ภาพฉายหลังคา)

วิหารหลวง (โบราณสถานหมายเลข 2)
(สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉันทันต์ อุตพันธ์	วันที่	19/6/49
เขียนแบบ	นายฉันทันต์ อุตพันธ์	วันที่	19/6/49
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้าปฏิบัติงาน			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้าปฏิบัติงาน			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณฉัตร อิศริ		ตาม
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวทัศนฉัตร อุตพันธ์		ตาม
นักโบราณคดี	นายเมษาคล วิจิตรณะ		master
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ ชูโชติ		
ผอ.สนง.ศิลปากรที่ ๓	นายเนก วิชากร		
ผอ.สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

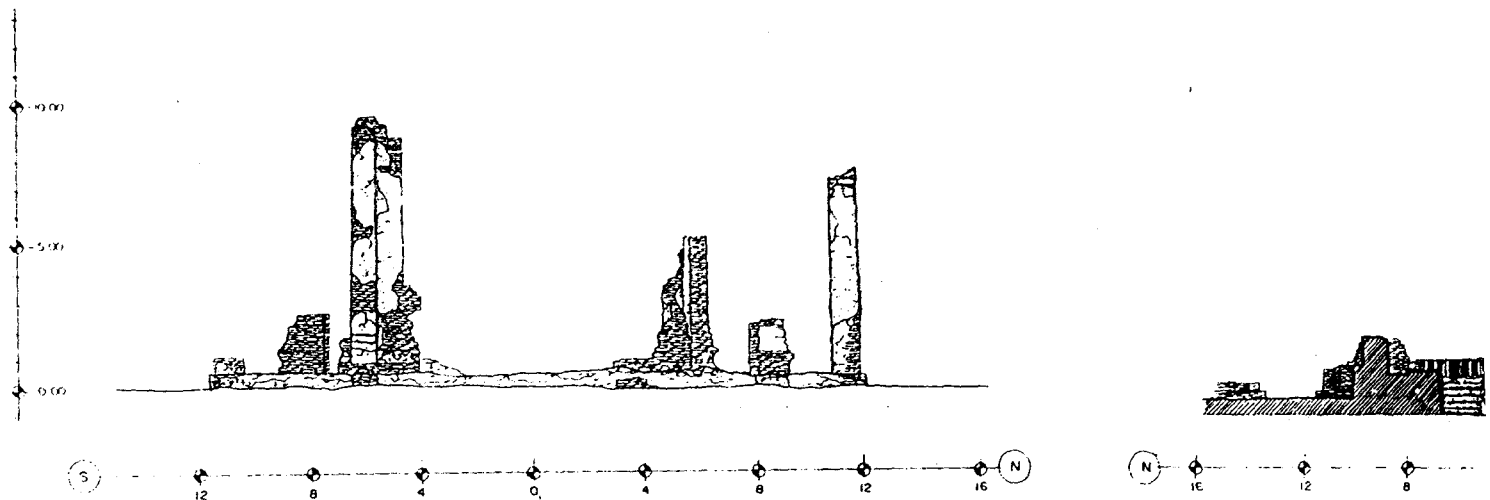
อธิบดี

แบบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
๓. ปะตูชัย ๑. พระนครวิบูลย์ ๑. พระนครวิบูลย์

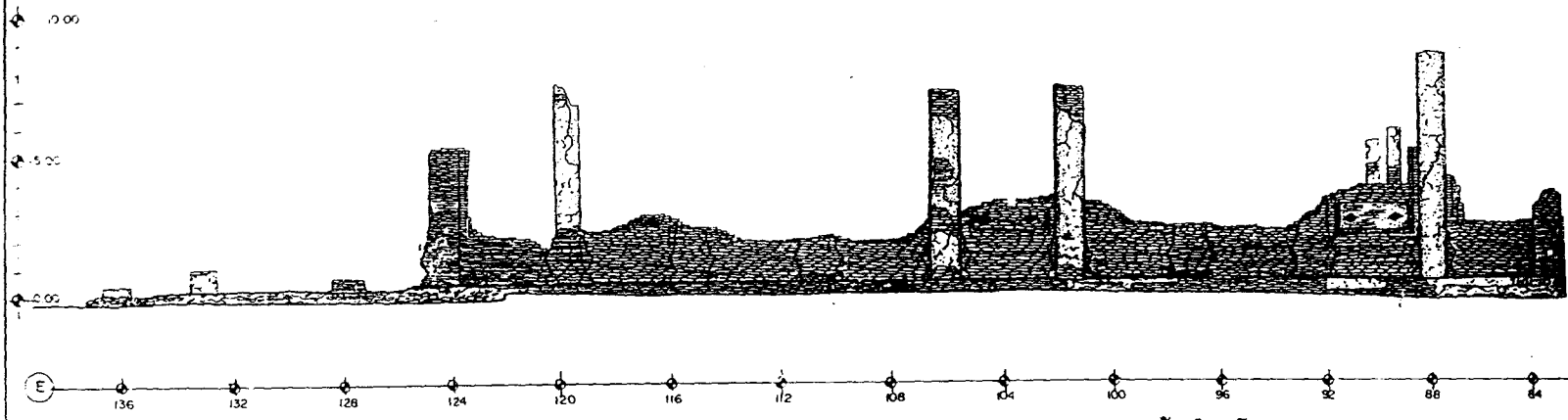
เลข พระวิหารหลวง (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 2)
รูปแบบ

หน้า	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
1	125	2	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครวิบูลย์			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครวิบูลย์			
สำนักงานโบราณคดี กรมศิลปากร			

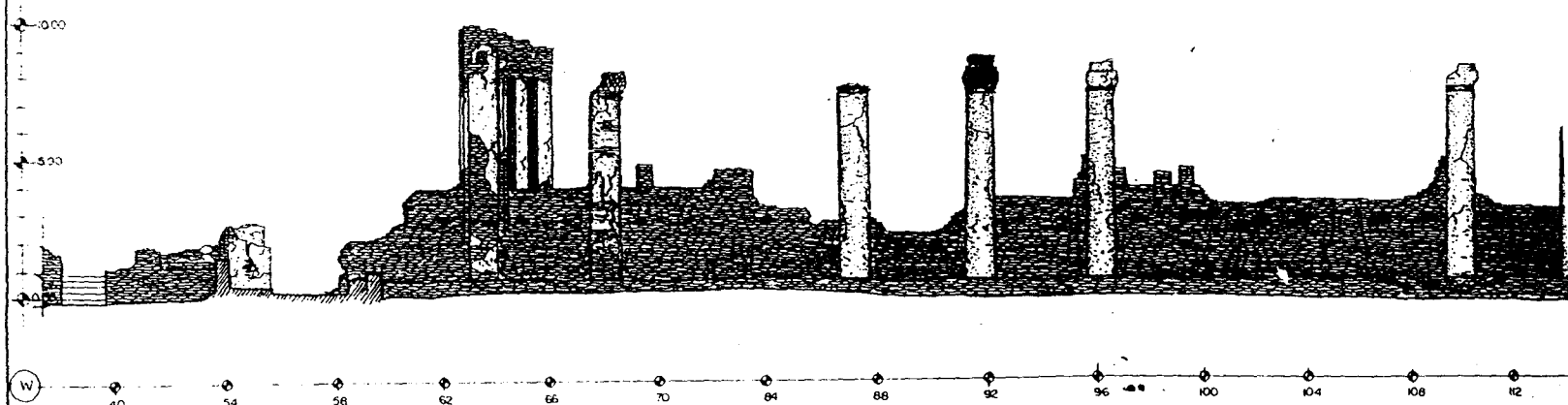

รูปด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 : 125

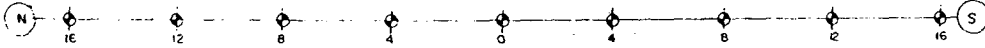

รูปด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 125

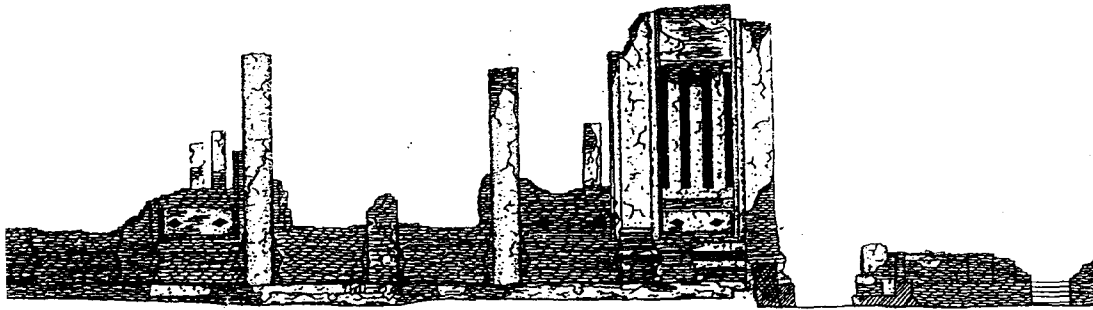

รูปด้านทิศใต้
0 0.5 1 1.5 2 M
มาตราส่วน 1 : 125

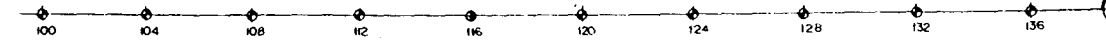
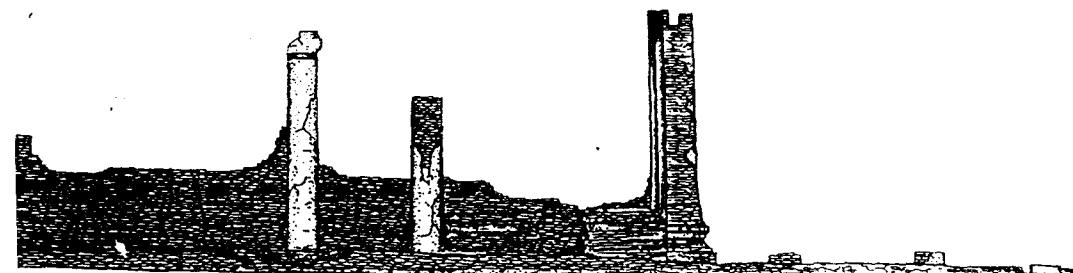
พระวิหารหลวง (โบราณสถานหมายเลข 2)
(ฉากภาพหลังการขุดแต่ง)

รูปด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1 : 125

ทิศเหนือ
V 1 125

ทิศใต้
1:5 2:1
1:125

แผนผังหมายเลข 2)
(ต่อ)

ผังวัด

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสัมพันธ์ สุทธิพันธ์	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก	17/6/47
นายช่างสำรวจ				
เขียน	นายสัมพันธ์ สุทธิพันธ์	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก	17/6/47
คัดลอก				

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้ดูแลบันทึก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้ดูแลบันทึก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรณัติ อินทร์		15 มิ.ย. 47
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวทัศนีย์ สุทธิพันธ์		15 มิ.ย. 47
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิเศษ		15 มิ.ย. 47
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ สุทธิพันธ์		
ผ.สง.ศิลปากรที่ 3			
ผ.สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ

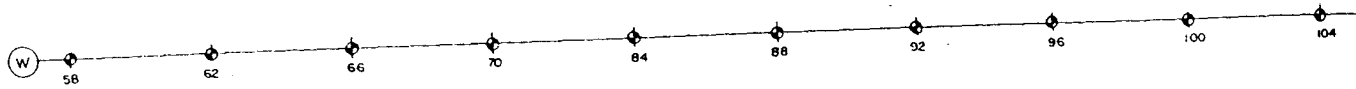
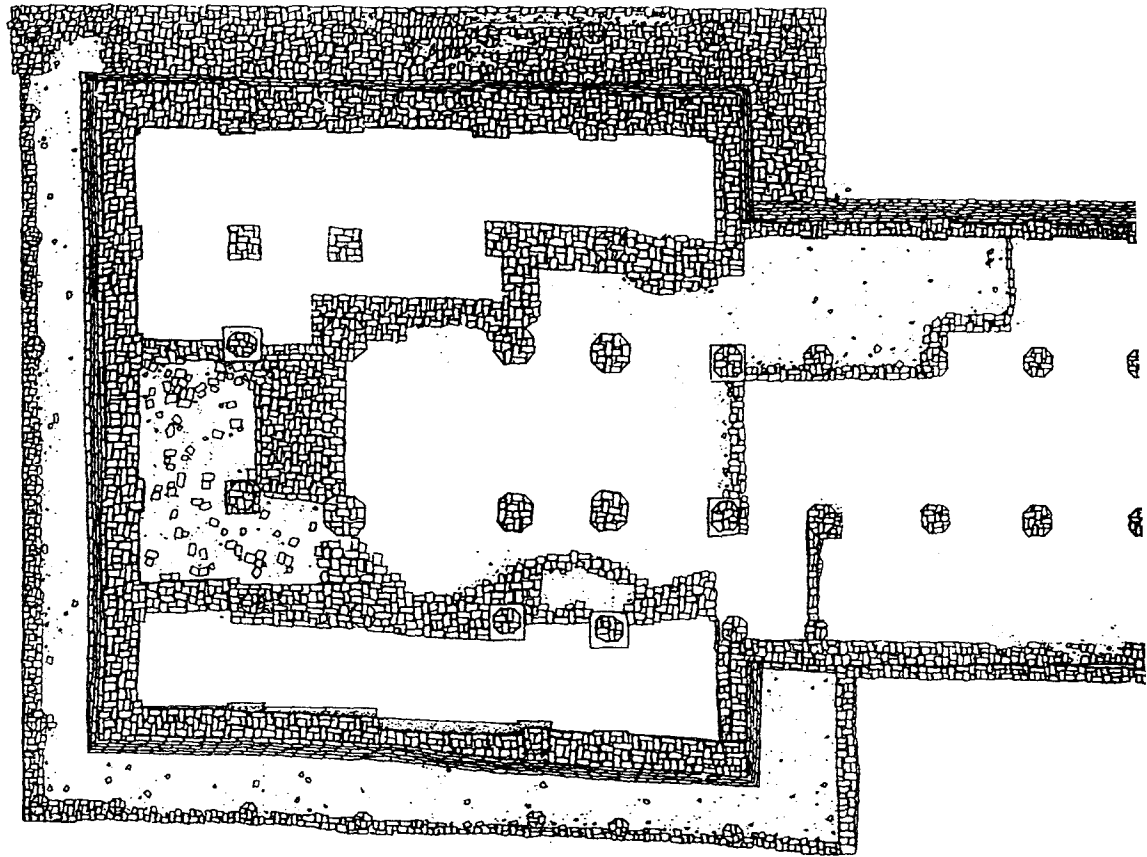
วัดพระศรีรัตนเจดีย์

ค. พระเจดีย์ อ. พระนครคีรีอยุธยา จ. พระนครคีรีอยุธยา

แนว: พระวิหารหลวง (โบราณสถานหมายเลข 2)
รูปด้านทิศตะวันออก, ตะ, ทิศเหนือ, ทิศใต้

หน้า	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 125	3	49

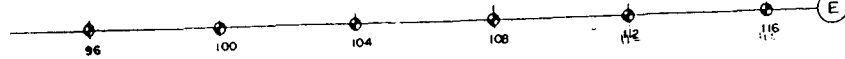
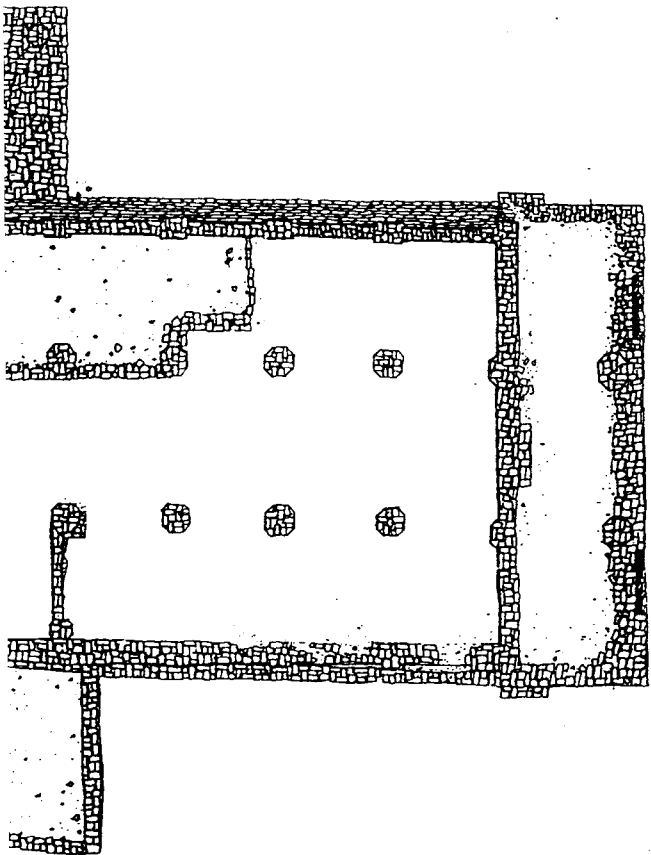
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรีอยุธยา
สำนักงานศิลปากรที่ 3 พระนครคีรีอยุธยา
สำนักงาน โบราณคดี
กรมศิลปากร

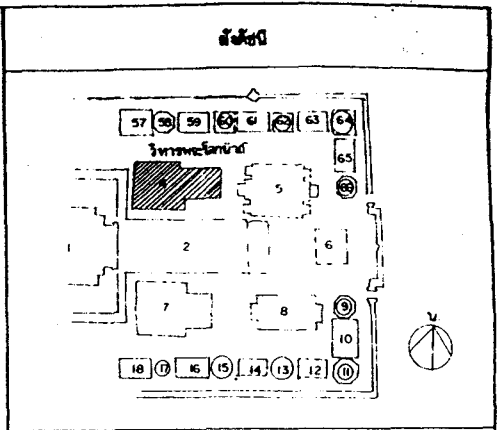
รูปแปลนวิหารพระโลกนาถ (โบราณสถานหมายเลข 4)

0 1 2 3 4 5.21
มาตราส่วน 1:100

(สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

หน้าถ้ำ (โบราณสถานหมายเลข 4)
(สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉันทันต์ อุตทิม	วันที่	19/6/47
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉันทันต์ อุตทิม	วันที่	19/6/47
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายพรเชษฐ์ อิบศิริ	วันที่	13 มิ.ย. 47
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวทัศนฉันทันต์ อุตทิม	วันที่	13 มิ.ย. 47
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิเศษณะ	วันที่	13 มิ.ย. 47
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ กุศลดี		
ผอ. มจร. ศิลปากรที่ ๓	นายอนันต์ สิทธิศาสตร์		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

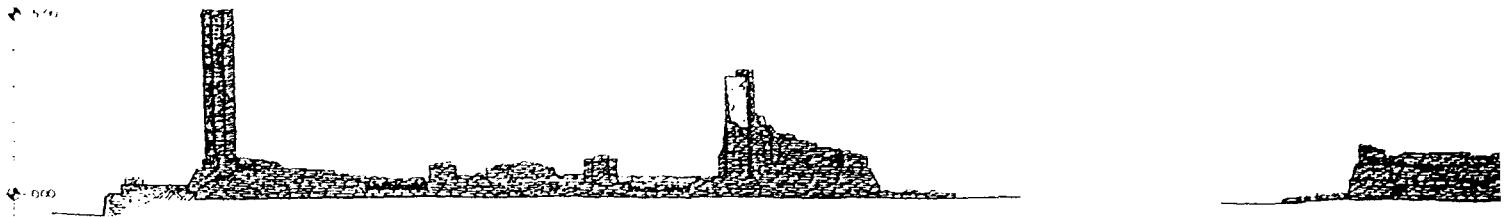
อธิบดี
แบบ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ค. ประจักษ์ อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครหรืออยุธยา

แหล่ง
วิหารพระโลกนาถ (สภาพหลังขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 4)
(รูปแบบ)

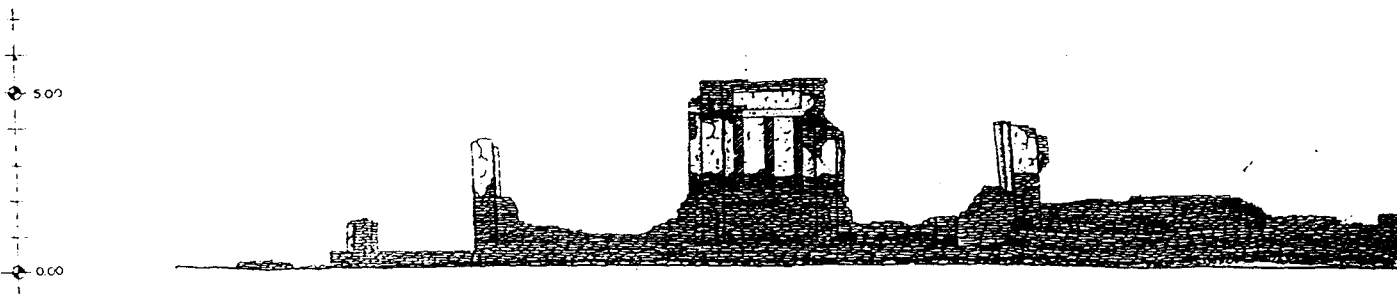
หน้า	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	11 100	4	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออยุธยา
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออยุธยา
สำนักงานโบราณคดี
กรมศิลปากร

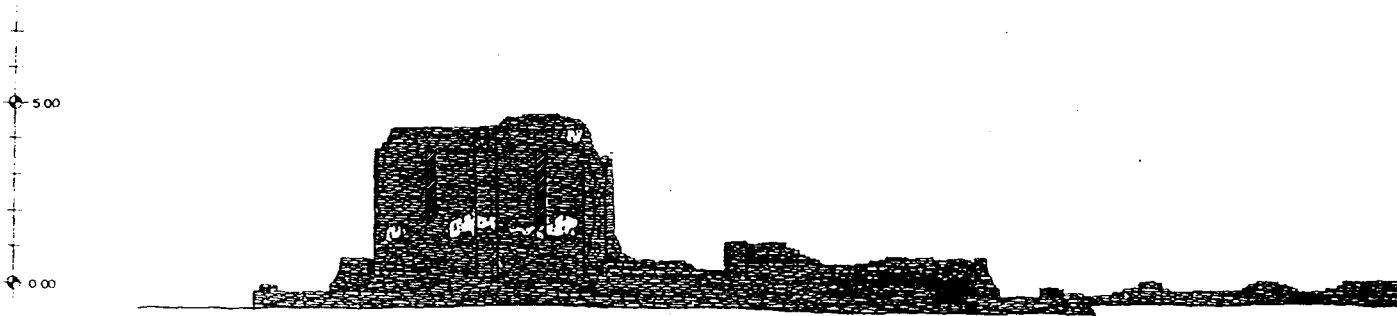

รูปด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1:100

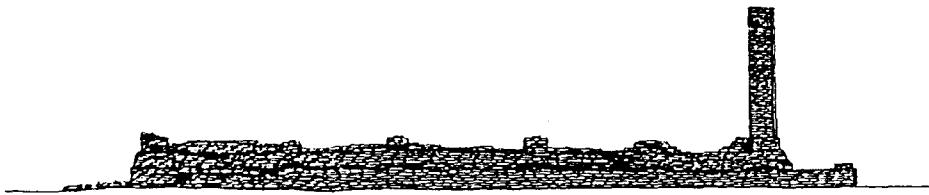

รูปด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1:100

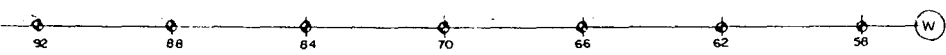

รูปด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1:100

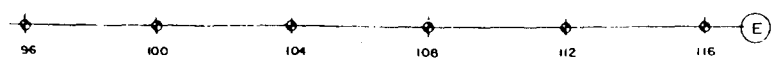
วิหารพระโลกนาถ (โบราณสถานหมายเลข 4) ฉากนภายหลังการขุดแต่ง

รูปด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1: 100

เหนือ
1: 100

3 4 ม.
1: 100

ยเลข 4) สภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผังผัง

คู่มือปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายฉัตรชัย อุตพันธ์		9/6/49
นายช่างสำรวจ	นายฉัตรชัย อุตพันธ์		13/6/49
เขียน			
ตัดฉลาก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการศึกษาศิลป			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการศึกษาศิลป			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณเดชาสิทธิ์ อิศริ		19.6.49
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวทัศนลักษณ์ อุตพันธ์		13.6.49
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิเชียร		21.6.49
ผอ. อุทยานฯ	นายอนันต์ สุโยธิน		
ผอ. ส.น.จ. ศิลปากรที่ ๓			
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

คู่มือปฏิบัติ

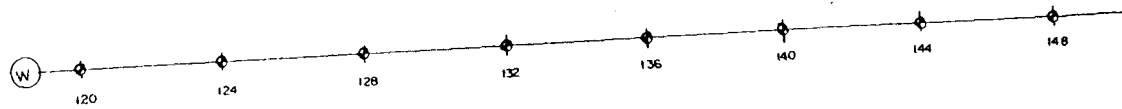
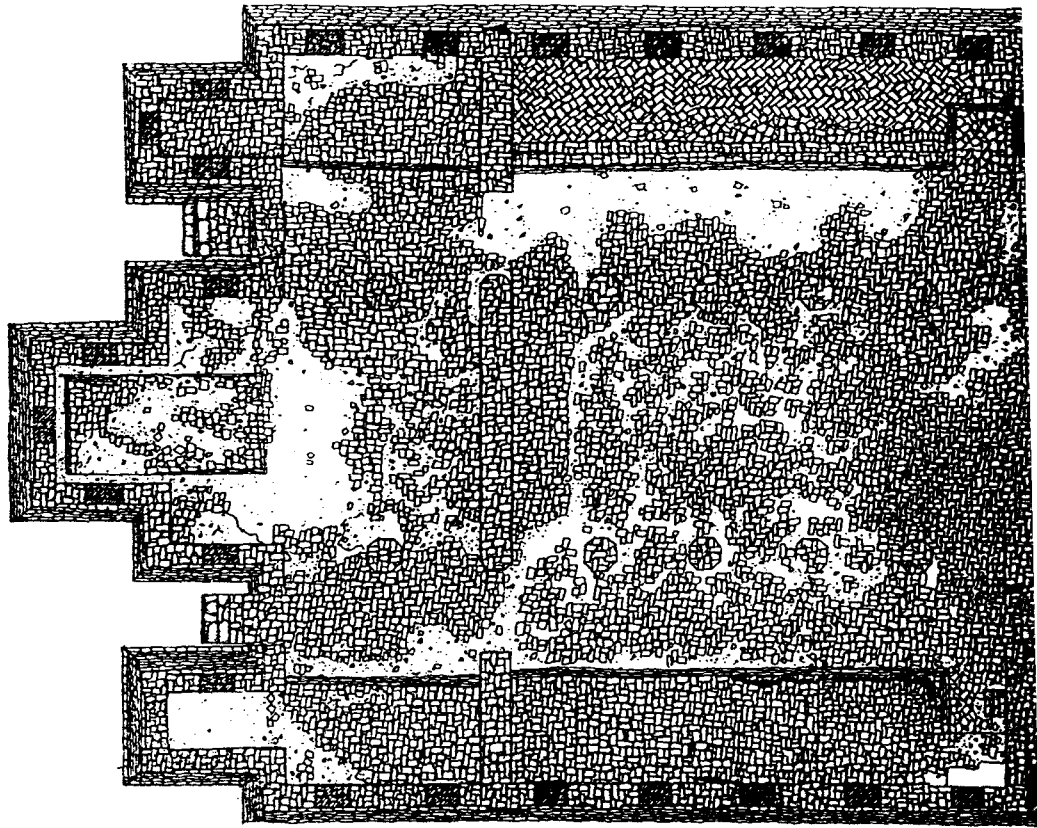
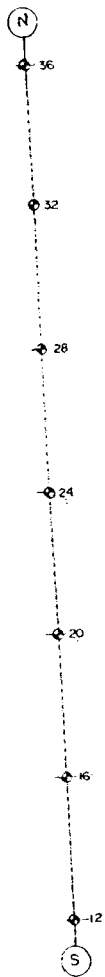
ฉบับที่			
---------	--	--	--

แบบ   **วัดพระศรีวิไลรรเพชญ์**
ค. ประตุน้ำ   อ. พระนครหรืออุทยาน   จ. พระนครหรืออุทยาน

แปลน   **วิหารพระโลกนาถ** (สภาพหลังการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 4)
รูปด้านทิศตะวันออก, ตะ, ทิศเหนือ, ทิศใต้

หน้า	มาตราส่วน 1: 100	แผ่นที่ 5	จำนวนแผ่น 49
------	---------------------	--------------	-----------------

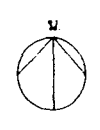
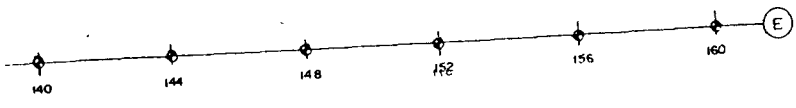
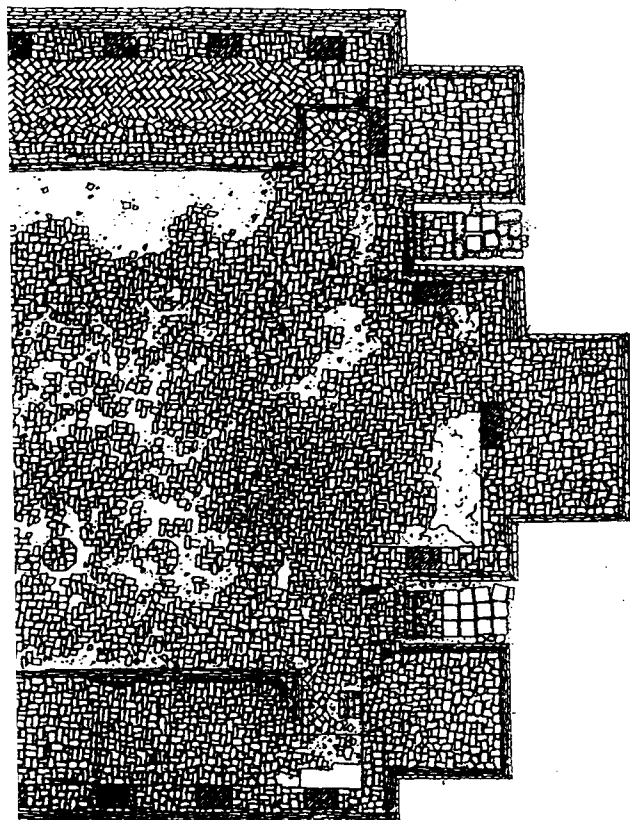
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออุทยาน
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออุทยาน
สำนักงานโบราณคดี
กรมศิลปากร

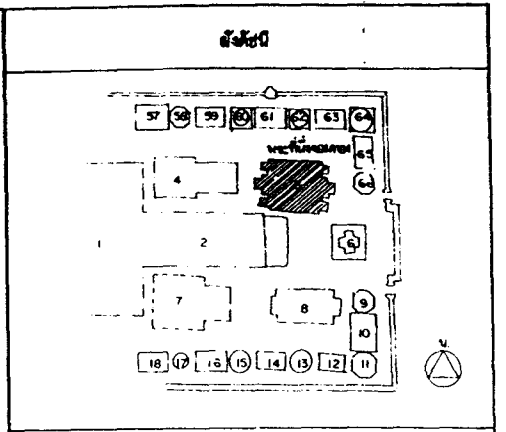
รูปแปลนพระที่นั่งจอมทอง (โบราณสถาน)

0 0.5 1 2 3 4 5 ม.
มาตราส่วน 1:100

(ดูภาพยกพื้น)

แผนที่ผังจอมทอง (โบราณคดีหมายเลข 5)
 (สถาปัตยกรรมหลังการขุดแต่ง)

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมพันธ์ อุตทิม	13/6/49
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสมพันธ์ อุตทิม	13/6/49
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เก็บข้อมูล

สถาปนิก		
นายช่างโยธา	นายอรชณดิษฐ์ อิมติ	13.6.49
นายช่างศิลปกรรม	นายวาทิตสมวัฒน์ อุตทิม	13.6.49
นักโบราณคดี	นายสมพล วัชรณะ	13.6.49
๑๐. ภูมิสถาปนิก	นายอนันต์ สุโยธี	
๑๑. ส.บ.ง. ศิลปากรที่ ๓	นายเจน สิทานนท์	
๑๒. สำนักงานโบราณคดี		

ผู้อนุมัติ

อธิบดี		
--------	--	--

แบบ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

๑. พระอุโบสถ ๒. พระนครหรือมูอัย ๓. พระนครหรือมูอัย

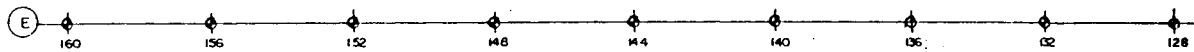
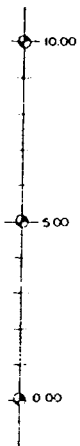
แดง พระที่นั่งจอมทอง (สถาปัตยกรรมหลังการขุดแต่ง)
 (โบราณคดีหมายเลข 5)
 รูปแปลน

จังหวัด	ภาคส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
	1 : 100	6	49

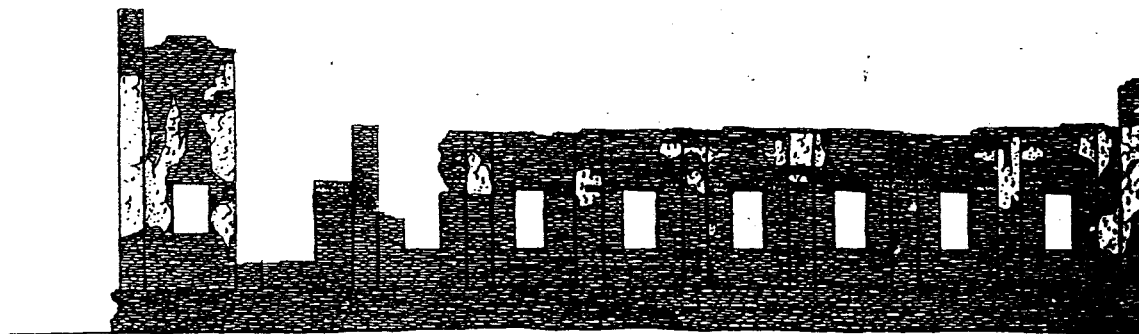
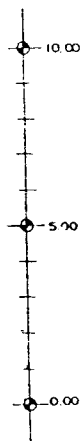
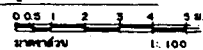
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรือมูอัย
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรือมูอัย
สำนักงานโบราณคดี
กรมศิลปากร

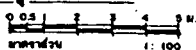

รูปด้านทิศเหนือ

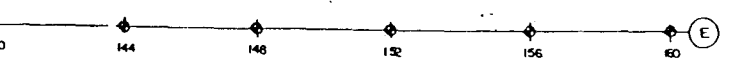
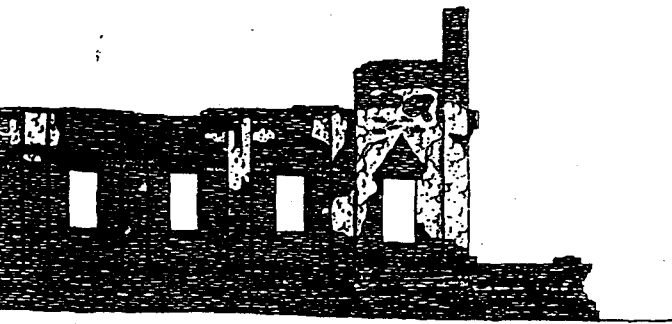
รูปด้านทิศใต้

พระที่นั่งจอมทอง (โบราณสถานหมายเลข 5) ฉากภายในหลัง

หน้าปัด
1:100

หน้าคาน
1:100

ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5) ฉ. 5)

ผังสอย

คู่มือปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมพันธ์ สุขพิชัย	วันที่	19/6/42
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมพันธ์ สุขพิชัย	วันที่	19/6/42
คำนวณ			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาช่างสถาปัตย์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาช่างสถาปัตย์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายธรรมรัตน์ อินดี	วันที่	20/6/42
นายช่างศิลปกรรม	นายภาณุวัฒน์ สุขพิชัย	วันที่	20/6/42
นักโบราณคดี	นายสมาน วิจิตร	วันที่	20/6/42
ผอ. ส่วนศิลปกรรม	นายอินดี ฐิติ		
ผอ. ส่วนศิลปกรรมที่ ๓	นายสมาน วิจิตร		
ผอ. ส่วนงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

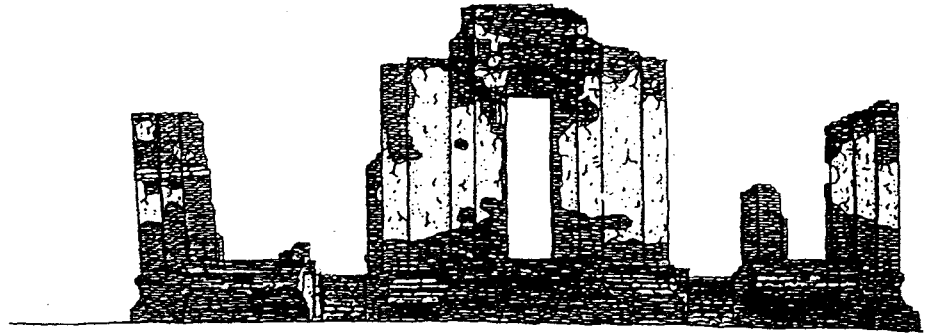
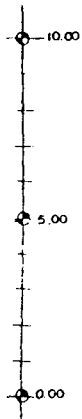
อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ **วัดพระศรีรัตนศาสดาราม**
ด. ประดิษฐ์ อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครหรืออยุธยา

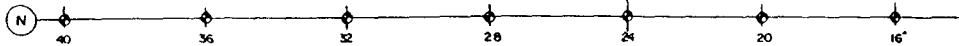
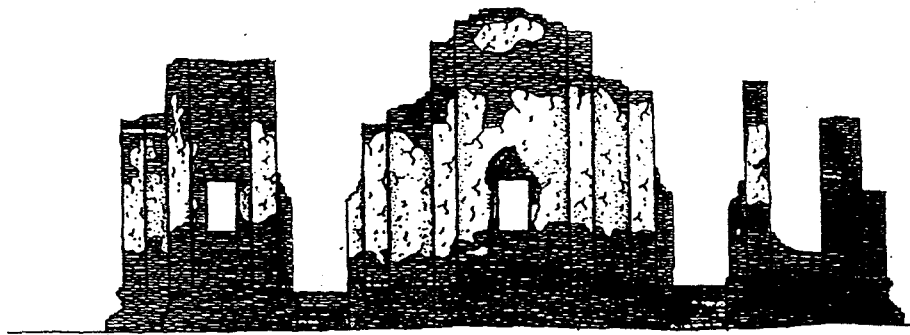
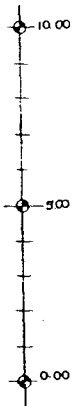
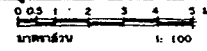
แดง **พระที่นั่งจอมทอง** (โบราณสถานหมายเลข 5)
รูปด้านทิศเหนือ, ทิศใต้

หน้า	มาตราส่วน 1:100	แผ่นที่ 7	จำนวนแผ่น 49
------	-----------------	-----------	--------------

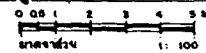
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออยุธยา
สำนักกรมศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออยุธยา
สำนักกรมโบราณคดี
กรมศิลปากร

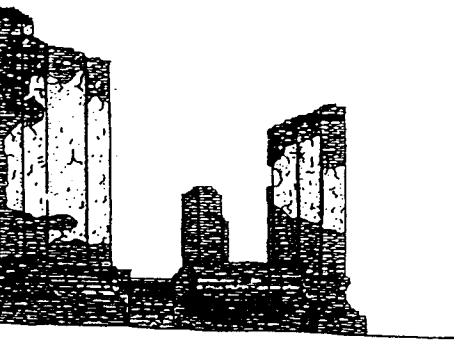
รูปด้านทิศตะวันออก

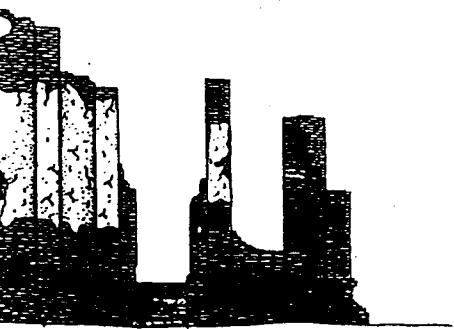
รูปด้านทิศตะวันตก

พระที่นั่งจอมทอง (โบราณสถานหมายเลข 5) ฉากนภายหลังการขุดแต่ง

นอก
4 3 M
1: 100

วัด
4 3 M
1: 100

ายเลข 5) ลากนภายหลังการขุดแต่ง

ผังวัด

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายสัมพันธ์ อุทกษิ	17/6/42	17/6/42
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสัมพันธ์ อุทกษิ	17/6/42	17/6/42
ตัดออก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักเขียนแบบ			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

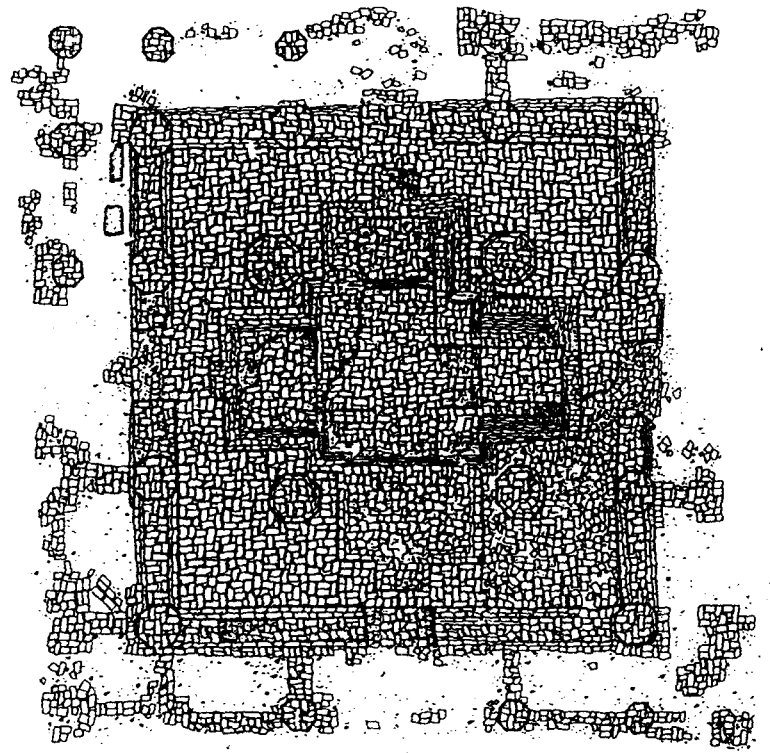
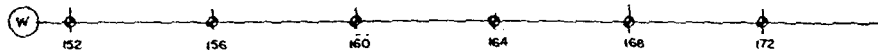
ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรอนันต์ อินคิ	17/6/42	17/6/42
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวกมลฉัตร อุทกษิ	17/6/42	17/6/42
นักวิชาการช่างศิลป์	นายสมชาย วัฒนธ	17/6/42	17/6/42
สถาปนิก	นายสัมพันธ์ อุทกษิ	17/6/42	17/6/42
๓๑. ส.บ.จ. ศิลปากรที่ ๓	นายสมชาย วัฒนธ		
๓๒. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

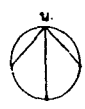
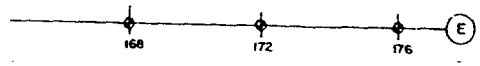
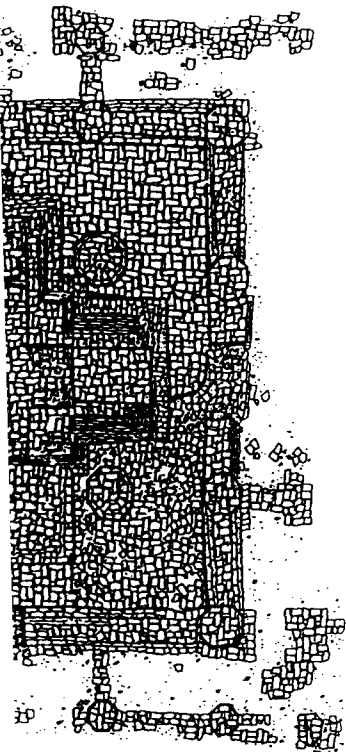
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๓. ประตูชัย ๔. พระมหาเศวตฉัตร ๕. พระนครคีรี		
แดง	พระที่นั่งจอมทอง (ฉาบปูนหลังการขุดแต่ง) (โบราณคดีหมายเลข 5) รูปด้านทิศตะวันออก, รูปด้านทิศตะวันตก		
รหัส	ภาคเรียน 1: 100	แผ่นที่ 8	จำนวนแผ่น 49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรี	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

รูปแปลนหอระฆัง (โบราณสถานหมายเลข 6)

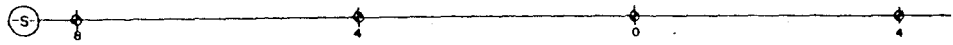
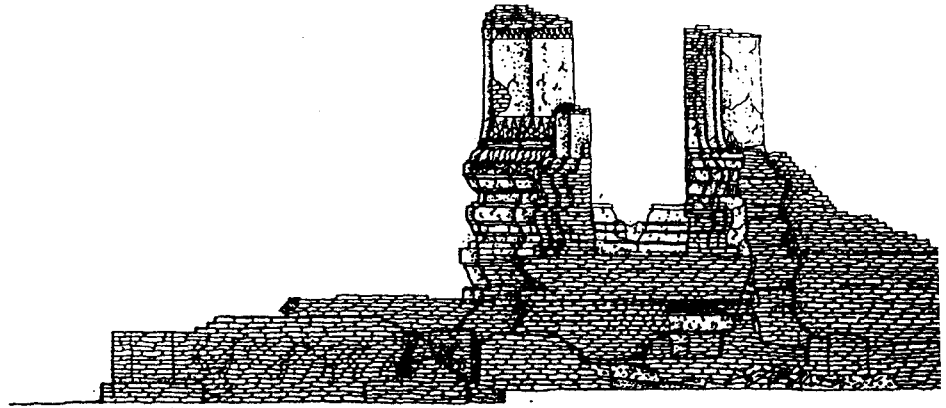
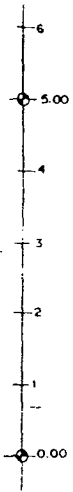
0 1 2 3 4 5 M (ฉากนภายหลังการขุดแต่ง)
 1 : 100
 หมายเหตุ

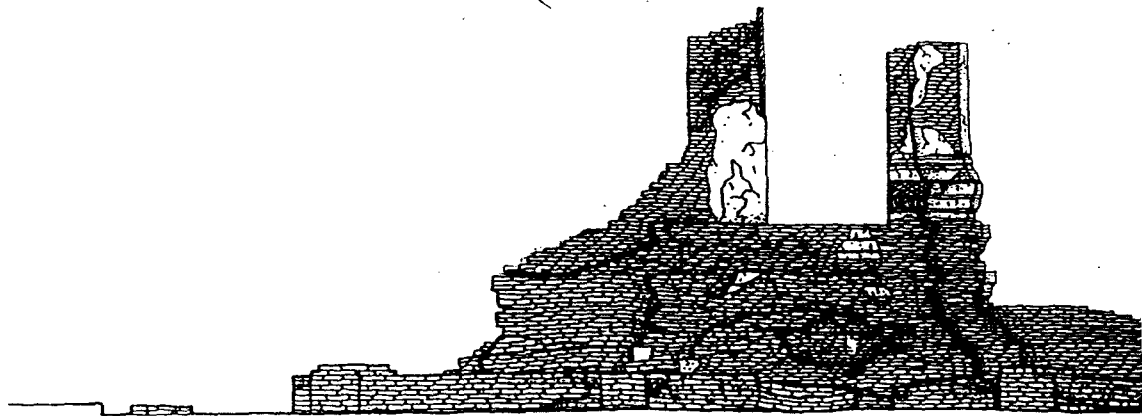
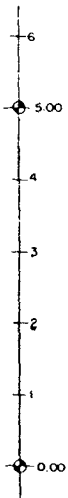
๑ (โบราณสถานหมายเลข ๖)
 สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

ผังสถาปัตย์			
ผู้ปฏิบัติงาน			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉัตรชัย สุทธิชัย	15/1/42	
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉัตรชัย สุทธิชัย	15/1/42	
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายจรณสิทธิ์ อินทร์	15/1/42	
นายช่างศิลปกรรม	นายฉัตรชัย สุทธิชัย	15/1/42	
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์	นายสมชาย วิจิตร	15/1/42	
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ สุใส		
ผอ.สำนักศิลปากรที่ ๓	นายอนันต์ สุใส		
ผอ.สำนักงานโบราณคดี			
ผู้ควบคุม			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๓. พระสุโขทัย ๔. พระนครคีรี ๕. พระนครคีรี		
แปล	หอพระศรีรัตนศาสดาราม (สภาพภายหลังการขุดแต่ง) โบราณสถานหมายเลข ๖ รูปแปลน		
ชื่อ	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1: 100	๑	๑
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรี			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

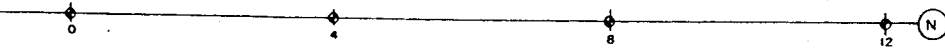
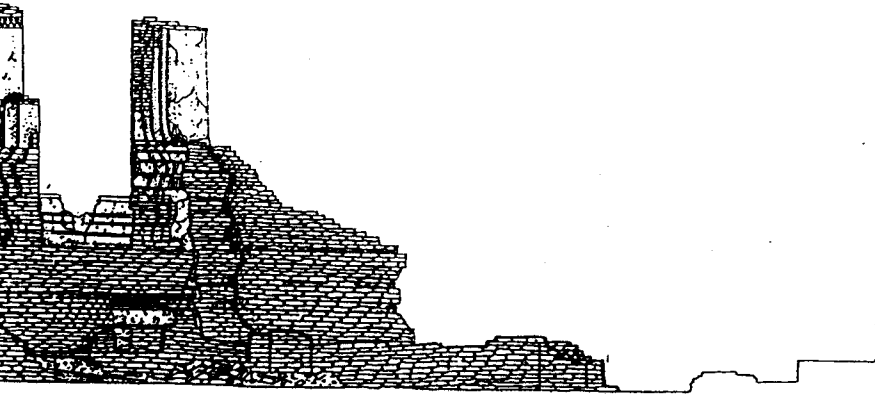

รูปด้านทิศตะวันตก
0 0.5 1 2 ม.
มาตราส่วน 1: 50

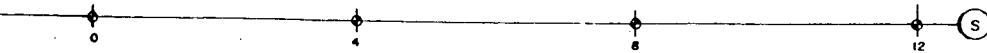
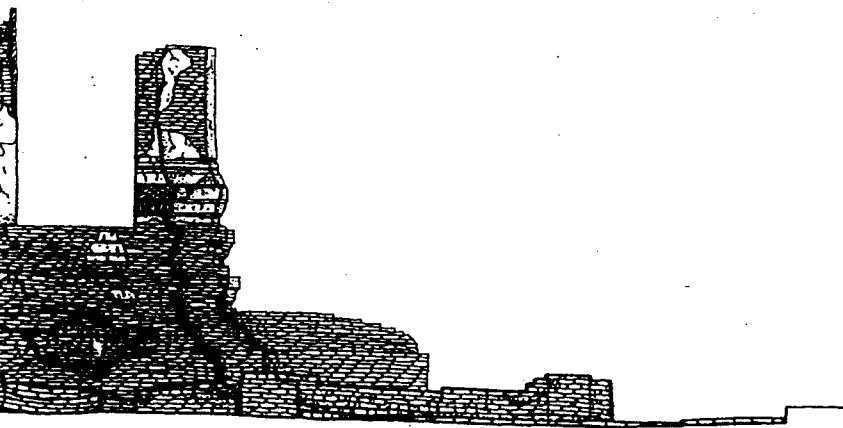

รูปด้านทิศตะวันตก
0 0.5 1 2 ม.
มาตราส่วน 1: 50

หอระฆัง (โบราณสถานหมายเลข 6) สภาพภายหลังการขุดแต่ง

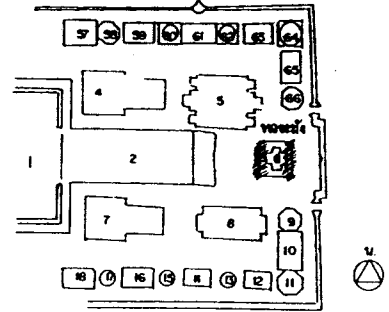
รูปด้านทิศตะวันออก
0.5 2 ม.
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านทิศตะวันตก
0.5 2 ม.
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเลข 6) ภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผังผัง

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	11/1/63	10/16/63
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	11/1/63	10/16/63
ตัดออก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	11/1/63	10/16/63
นายช่างศิลปกรรม	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	11/1/63	10/16/63
นักวิชาการช่างศิลป์	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	11/1/63	10/16/63
๑๑. อุตพันธ์ อ.	นายสมพันธ์ อุตพันธ์		
๑๒. สม. ศิลปากรที่ ๓	นายสมพันธ์ อุตพันธ์		
๑๓. สถาปนิกโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

วัตถุประสงค์โครงการพิเศษ

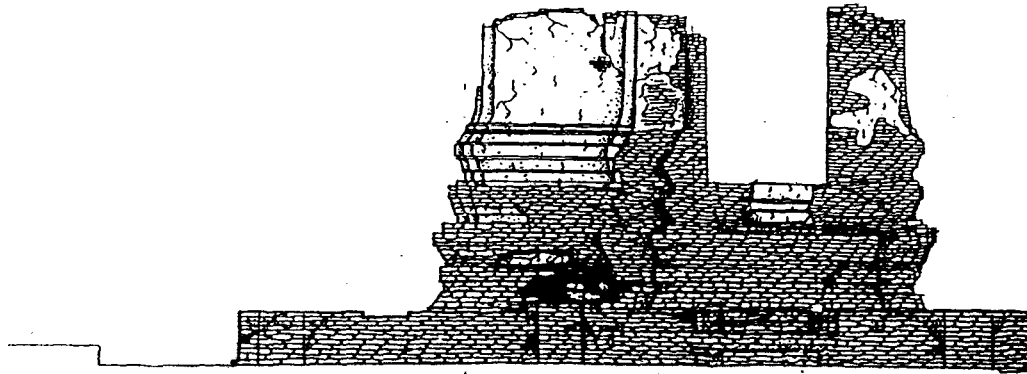
๓. ประชุม ๑. พระนครคีรีอยุธยา ๑. พระนครคีรีอยุธยา

แหล่ง พระศรี (ภาควิชาประวัติศาสตร์)
(โบราณสถานหมายเลข 6)
รูปด้านทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก

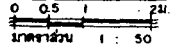
วันที่	ภาคเรียน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	10	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรีอยุธยา	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรีอยุธยา	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

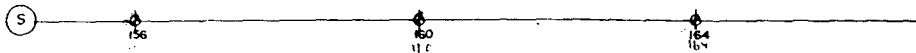
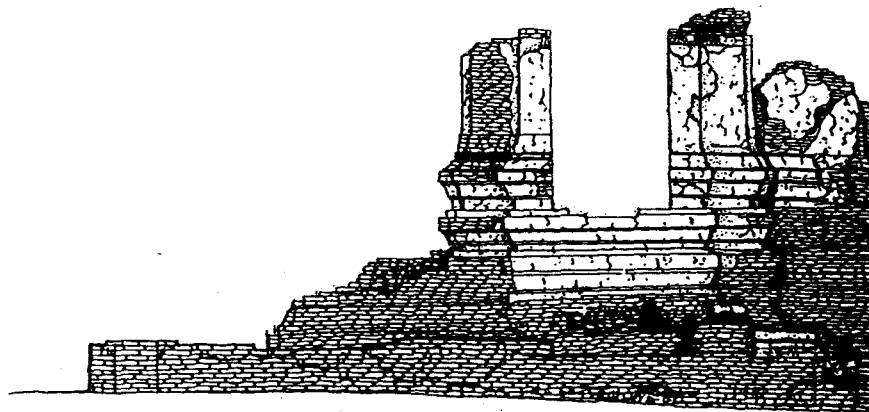
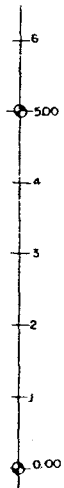

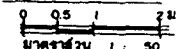
รูปด้านทิศเหนือ

มาตราส่วน 1 : 50

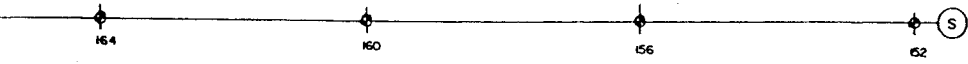
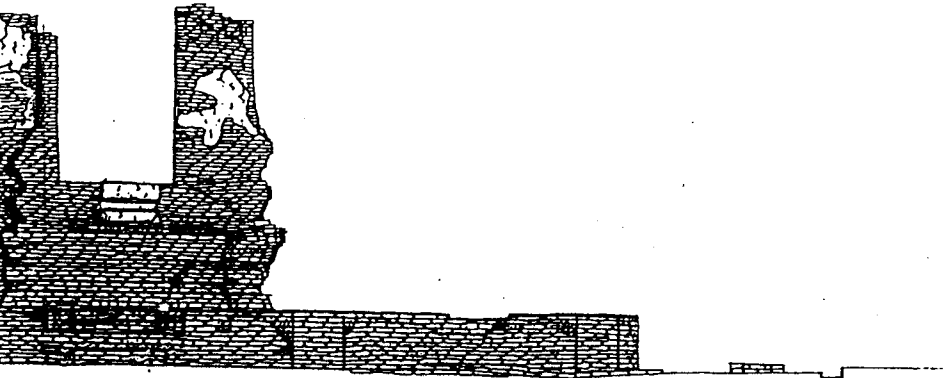

รูปด้านทิศใต้

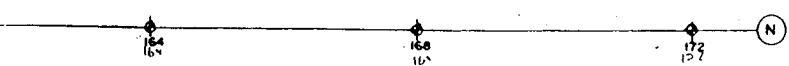
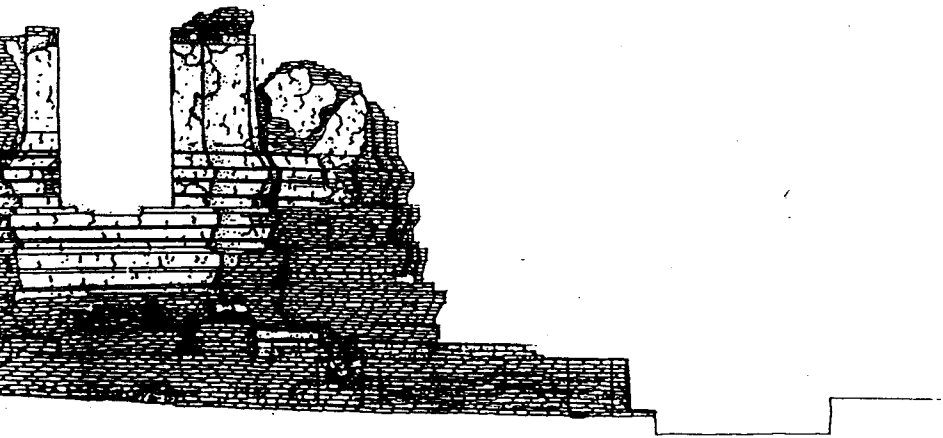
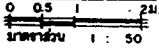

มาตราส่วน 1 : 50

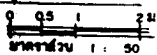
หอระฆัง (โบราณสถานหมายเลข 6) ฉากนทวยหลัง

รูปด้านทิศเหนือ

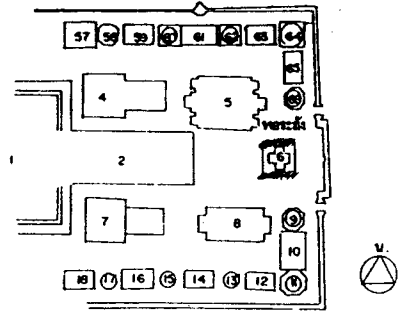

รูปด้านทิศใต้

ตามหมายเลข 6) ฉากภาพหลังการขุดแต่ง

ผังแปลน

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	วันที่	19/6/49
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	วันที่	19/6/49
ตรวจสอบ			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาทางสถาปัตย์			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้าช่าง			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาทางสถาปัตย์			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้าช่าง			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายประสิทธิ์ อิ่มดี	วันที่	19/6/49
นายช่างศิลปกรรม	นายพันศักดิ์ สุทธิชัย	วันที่	19/6/49
นักวิชาทางสถาปัตย์	นายสมชาย วิจิตรธรรม	วันที่	19/6/49
ผอ. ศึกษานว.	นายอินทร์ สุทธิชัย		
ผอ. สนร. ศิลปากรที่ ๓	นายสมชาย วิจิตรธรรม		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

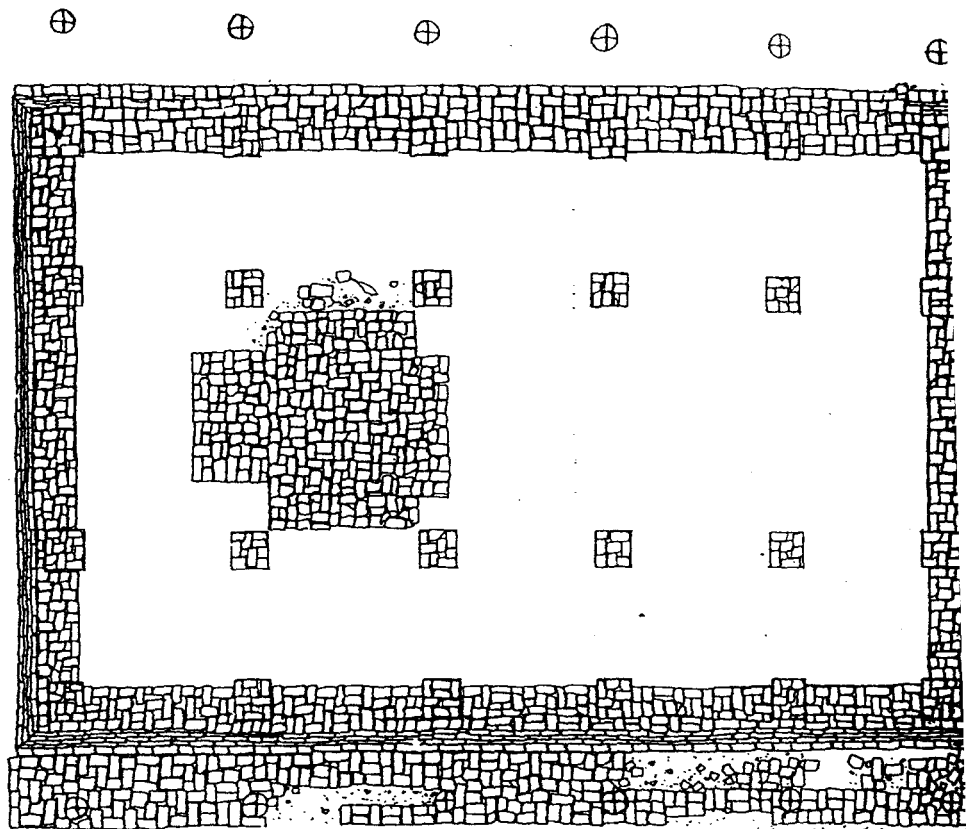
อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
 ค. ประตูชัย อ. พระนครหรือสุโขทัย จ. พระนครหรือสุโขทัย

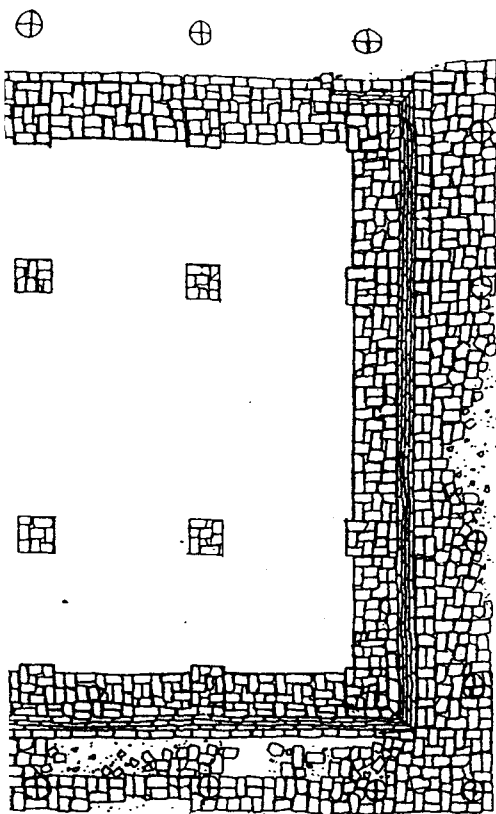
แหล่ง พุทธมิ่ง (ฉากภาพหลังการขุดแต่ง)
 (โบราณสถานหมายเลข 6)
 รูปด้านทิศเหนือ, ทิศใต้

วันที่	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	11	49

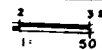
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรือสุโขทัย	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรือสุโขทัย	
สำนักงานโบราณคดี กรมศิลปากร	

รูปแปลนวิหาร (โบราณสถานหมายเลข ๑๒)
 (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)
 ๐ ๐.๕ ๑ ๑.๕ ๒ ๓ ม.
 ๑:๕๐
 ภาควิชาศิลปโบราณคดี

วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 57)
(สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

ผังวัด

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายฉันทันต์ อุตพันธ์		15/6/43
นายช่างสำรวจ	นายฉันทันต์ อุตพันธ์		15/6/43
เขียน	นายฉันทันต์ อุตพันธ์		15/6/43
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายพรเชษฐ์ อิงคิ		๑๓ มิ.ย. ๔๓
นายช่างศิลปกรรม	นายฉันทันต์ อุตพันธ์		15/6/43
นักโบราณคดี	นายสมชาย วัชรณะ		๑๓-๕-๔๓
ผ.อ.สุชานันท์	นายอนันต์ ฐิติ		
ผ.อ.สง. ศิลปากรที่ ๓	นายเอก วัชรณะ		
ผ.อ.สำนักงานโบราณคดี			

ผู้นับวัด

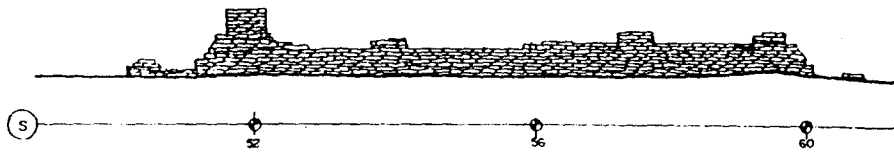
อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ **วัดพระศรีรัตนศาสดาราม**
๓. พระสุโขทัย ๔. พระนครหรืออยุธยา ๕. พระนครศรีอยุธยา

แดง **วิหาร** (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 57)
รูปแปลน

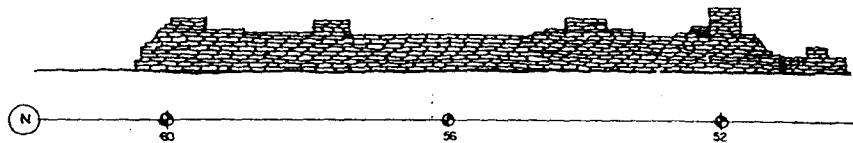
รหัส	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	16	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา
สำนักงานโบราณคดี
กรมศิลปากร

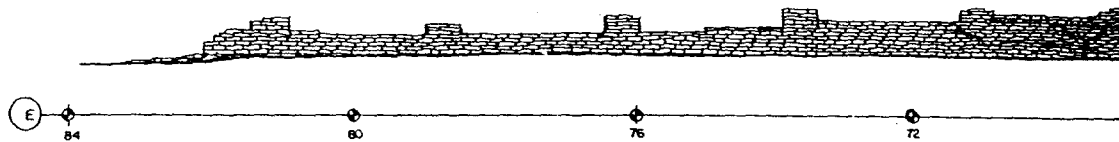
รูปด้านทิศระวันออก

มาตราส่วน 1 : 50

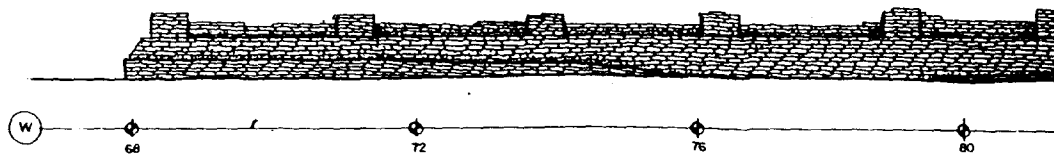
รูปด้านทิศระวันตก

มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านทิศเหนือ

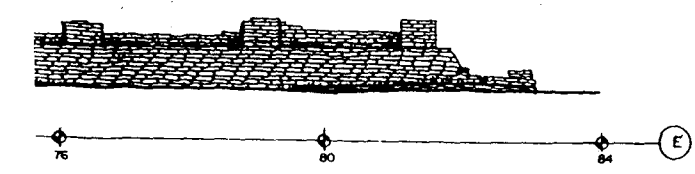
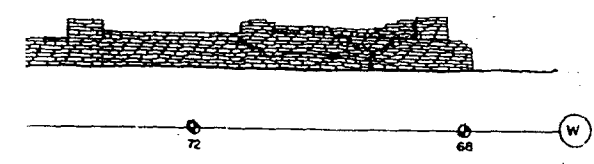
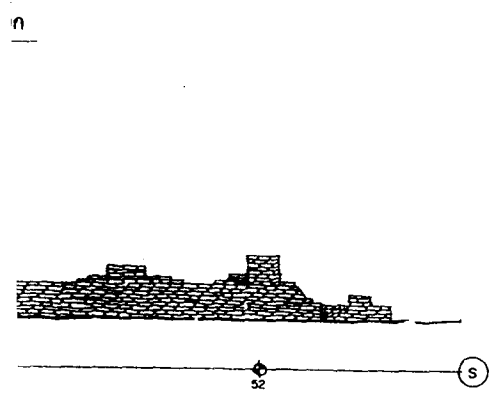
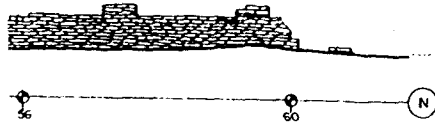
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านทิศใต้

0 0.5 1.5 2.5
มาตราส่วน 1 : 50

วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 57) สภพนายหลังการขุดแต่ง

57) อนุกรมายหลังการขุดแต่ง

ผังแปลน

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉัตรชัย สุทธิชัย	วันที่	21/6/49
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉัตรชัย สุทธิชัย	วันที่	21/6/49
ตัดออก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายธรรมรักษ์ อินทร์	วันที่	21/6/49
นายช่างศิลปกรรม	นายวิชาญ อินทร์	วันที่	21/6/49
นักวิชาการช่างศิลป์	นายวิชาญ อินทร์	วันที่	21/6/49
๓๐. สถาปนิก	นายอินทร์ ฟูไธศรี		
๓๑. ๓๐.๑. ศิลปกรรมที่ ๓	นายเสนา วัฒนชัย		
๓๒. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

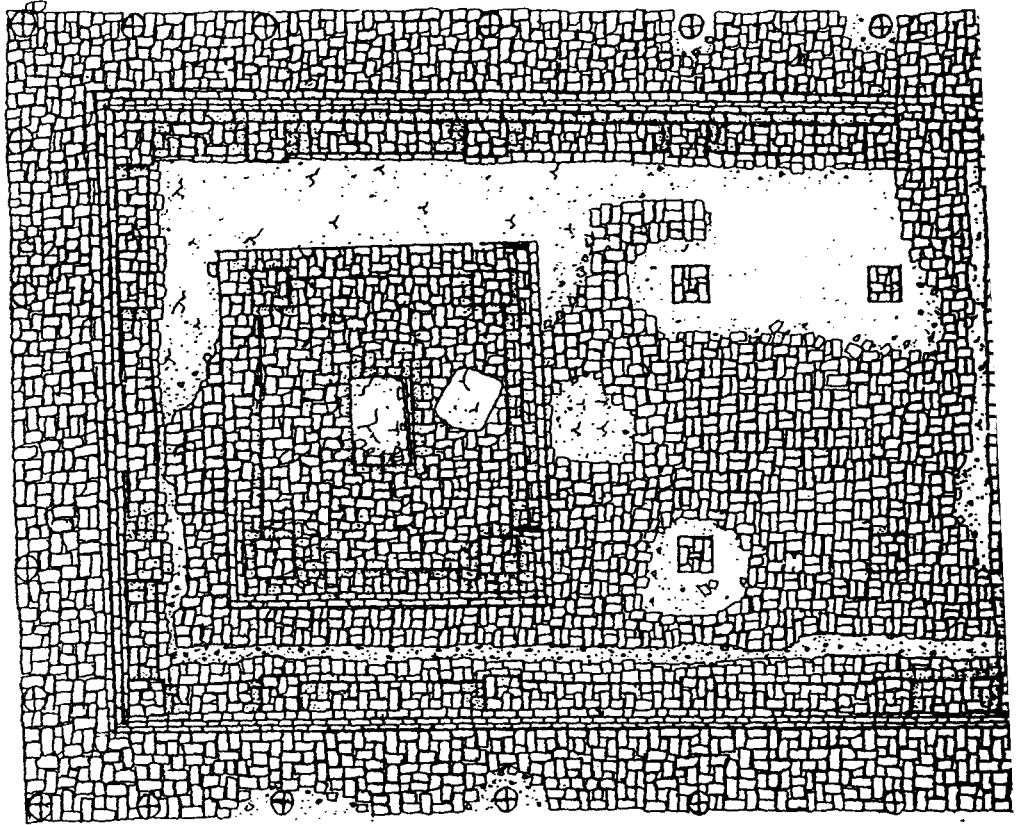
อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ค. ประตูชัย อ. พระนาคเจดีย์ ข. พระนาคเจดีย์

และ วิหาร (อนุกรมายหลังการขุดแต่ง)
(ในบริเวณลานหมายเลข 57)
รูปด้านทิศตะวันออก, ตก, ทิศเหนือ, ทิศใต้

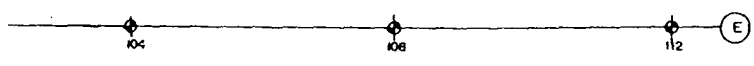
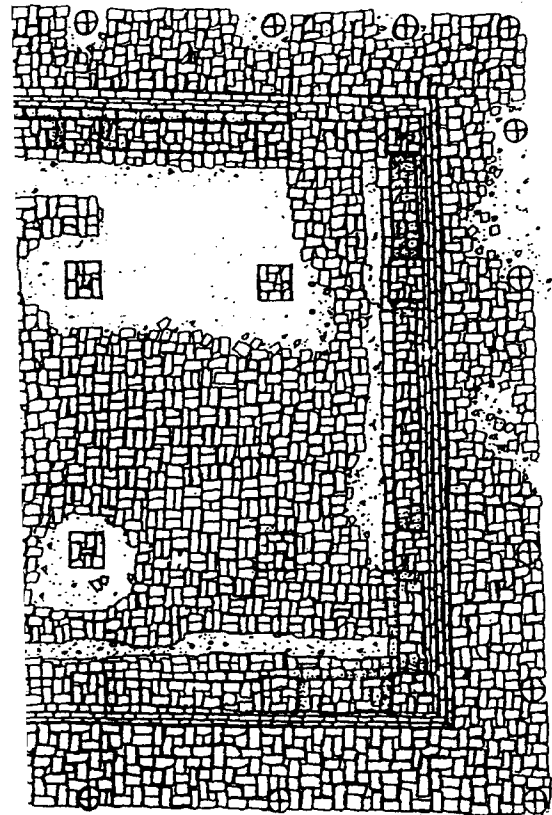
พิกัด	ภาคตะวันออก	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	17	49

ผู้อำนวยการประวัติศาสตร์ พระนครคีรีราชสถาน	
สำนักงานศิลปกรรมที่ ๓ พระนครคีรีราชสถาน	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

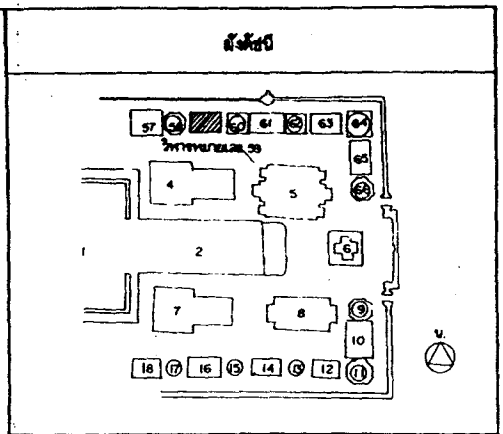

รูปแปลนวิหาร (โบราณสถานหมายเลข ๑๖) (ปรากฏภายหลังการขุดแต่ง)

๐.๕ ๑ ๑.๕ ๒ ๒.๕ ๓ ม.
 1:50
 ๑๖

วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 59)
 (ลากนภายหลังการขุดแต่ง)

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายสมเกียรติ อุตพันธ์	ผู้บันทึก	ดร. ชัย 12/6/43
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมเกียรติ อุตพันธ์	ผู้บันทึก	ดร. ชัย 12/6/43
ตัดออก			

วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้ดูแลบันทึก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้ดูแลบันทึก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายพรหมชาติ อึ้ง		12/6/43
นายช่างศิลปกรรม	นายสมเกียรติ อุตพันธ์		12/6/43
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิชาญ		12/6/43
ผอ. อุทยาน ฯ	นายสมเกียรติ อุตพันธ์		
ผอ. ส.บ.จ. ศิลปากรที่ ๓	นายสมเกียรติ อุตพันธ์		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

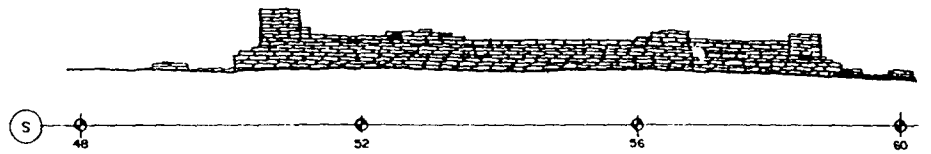
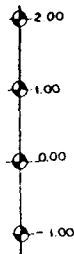
อธิบดี

แบบ **วัดพระศรีรัตนศาสดาราม**
 ต. ประตูน้อย อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครหรืออยุธยา

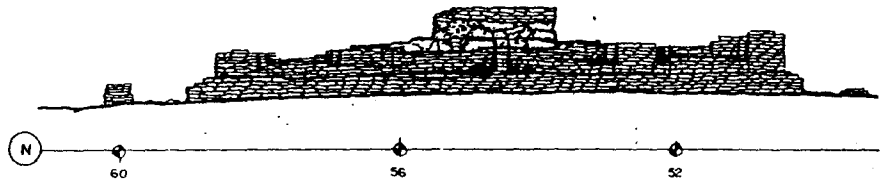
และ **วิหาร** (ลากนภายหลังการขุดแต่ง)
 (โบราณสถานหมายเลข 59)
 รูปแปลน

รหัส	ภาคจำนวน 1 : 50	แผ่นที่ 18	จำนวนแผ่น 49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

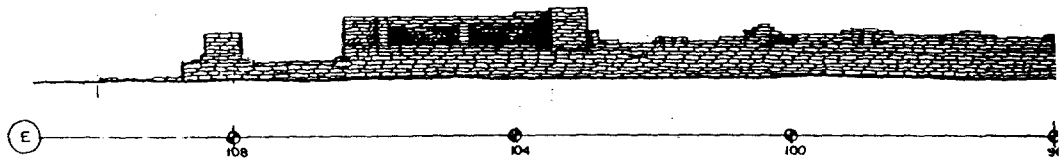
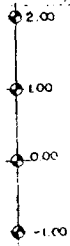

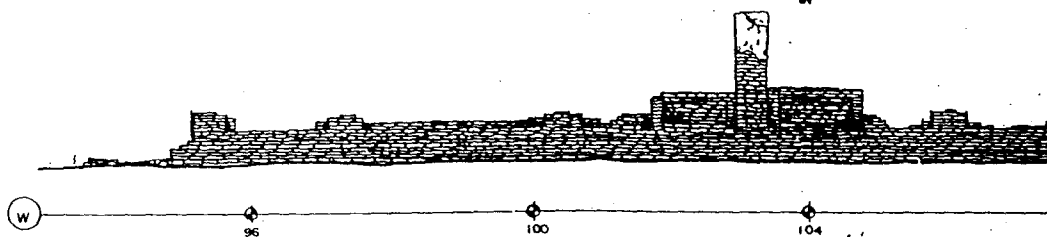
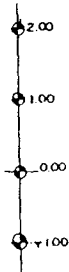
รูปด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1:50

รูปด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1:50

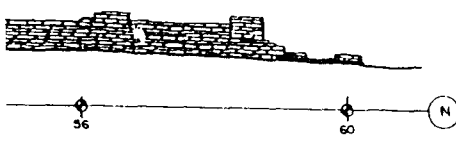

รูปด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1:50

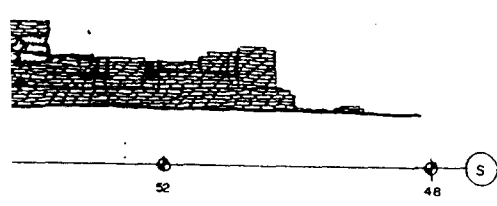

รูปด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1:50

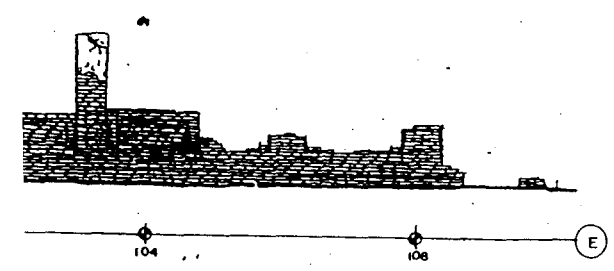
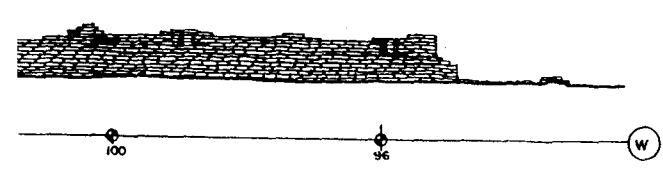
วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 59) สภาพภายหลังการขุดแต่ง

100ก
50

100ก
50

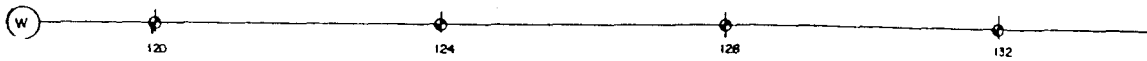
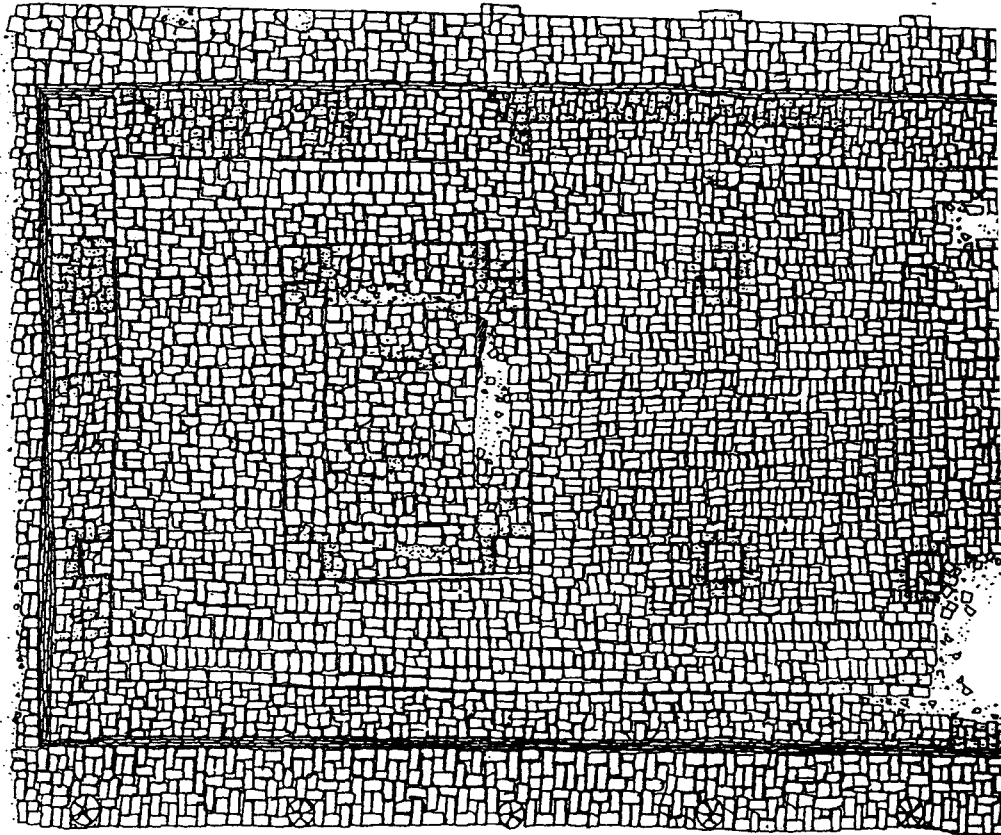

๕ 59) ลภาพพาทหลังการขุดแต่ง

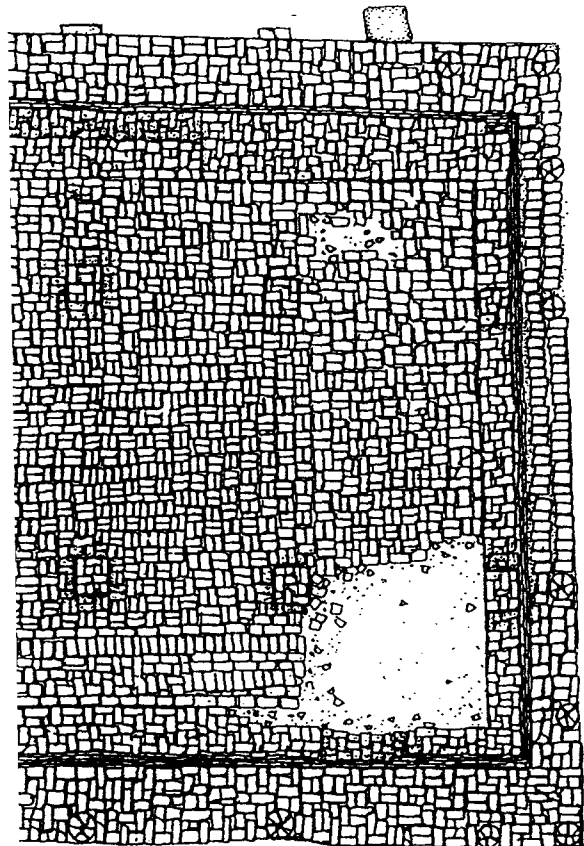
ผังผัง

คู่มือ

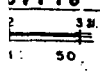
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉัตรชัย อุตพันธ์	วันที่	๒๒/๑/๖๖
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉัตรชัย อุตพันธ์	วันที่	๒๒/๑/๖๖
ตัดออก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณศักดิ์ อัมพันธ์	วันที่	๒๒/๑/๖๖
นายช่างศิลปกรรม	นายฉัตรชัย อุตพันธ์	วันที่	๒๒/๑/๖๖
นักวิชาช่างศิลป์	นายสมชาย วิชาชนะ	วันที่	๒๒/๑/๖๖
ผอ.อุทยาน ร.๑	นายบัณฑิต ฐิติ		
ผอ.สำนักศิลปากรที่ ๓	นายสมนึก วิชาชนะ		
ผอ. สำนักโบราณคดี			
คู่มือ			
ฉบับที่			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ๓. ประตูชัย ๔. พระนครเขื่อนขันธ์ ๕. พระนครเขื่อนขันธ์		
แปล	วิหาร (ลภาพพาทหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข ๕๙) รูปด้านทิศตะวันออก, ตก, ทิศเหนือ, ทิศใต้		
หน้า	ภาคจำนวน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๕๐	๑๙	๔๙
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

รูปแบบลัทธิวิหาร (โบราณสถานหมายเลข ๒) (ฉาบภายหลังการขุดค้น)
 ๐.๕ ๑ ๑.๕ ๒ ๓ ม.
 ๑ : ๕๐

วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 61)
 (ภูมิภาคภายหลังจากขุดแต่ง)

ผัง

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	วันที่ 11/11/64
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	วันที่ 11/11/64
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

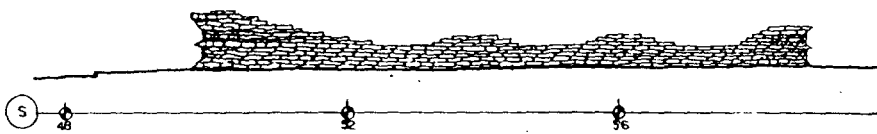
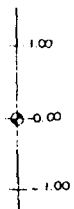
นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก		
นายช่างโยธา	นายจรูญสิทธิ์ อินทร์	วันที่ 11/11/64
นายช่างศิลปกรรม	นายวิชาญ วัฒนชัย	วันที่ 11/11/64
นักโบราณคดี	นายสมชาย วัฒนชัย	วันที่ 11/11/64
ช่างเขียน	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	
ผ. ชน. ศิลปากรที่ ๓	นายสมชาย วัฒนชัย	
ผ. สำนักงานโบราณคดี		

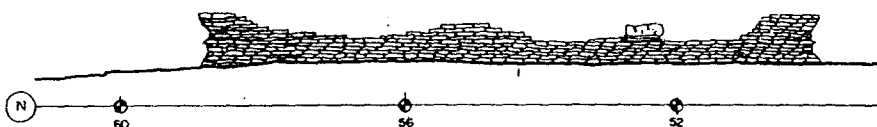
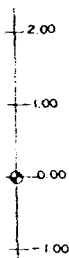
ผู้ปฏิบัติ

อธิบดี		
แบบ	วัดพระ... เจริญ...	
และ	ค. ประจักษ์ อ. พระนครโยธยา จ. พระนครโยธยา	
และ	วิหาร (ภูมิภาคภายหลังจากขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข 61) รูปแบบ	
หน้า	ภาคตะวันออก	แผนที่ 20
	1: 50	
		จำนวนแผ่น 49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา		
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา		
สำนักงานโบราณคดี		
กรมศิลปากร		

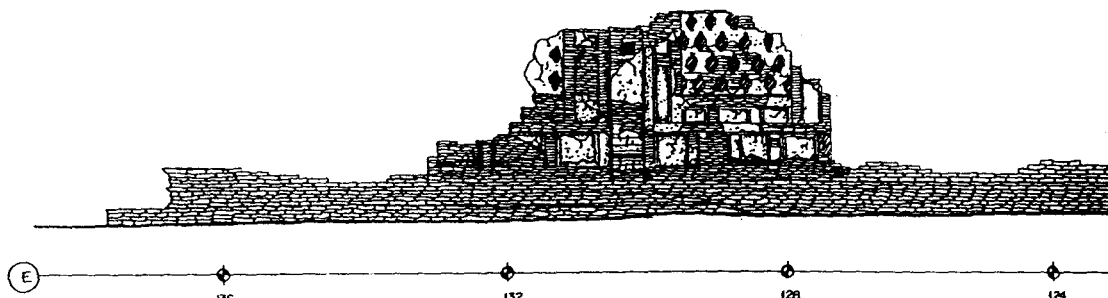
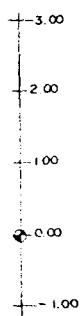
รูปด้านทิศตะวันออก

มาตราส่วน 1: 50

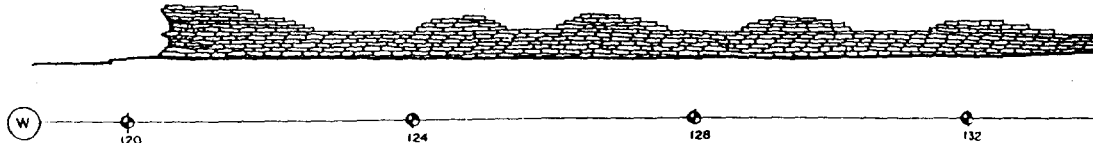
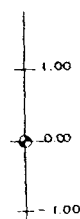
รูปด้านทิศตะวันตก

มาตราส่วน 1: 50

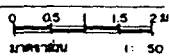

รูปด้านทิศเหนือ

มาตราส่วน 1: 50

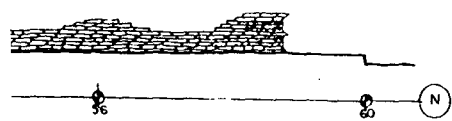

รูปด้านทิศใต้

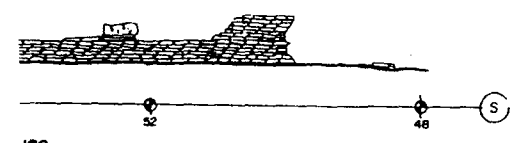

มาตราส่วน 1: 50

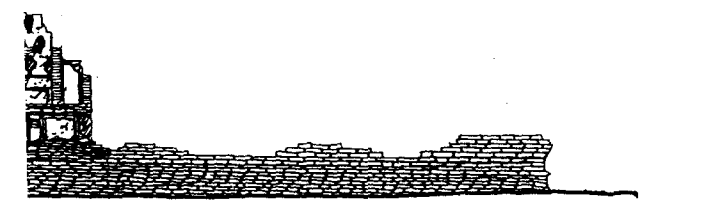
วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 6) สภาพภายหลังการขุดแต่ง

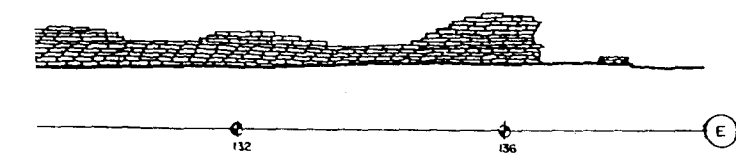
ออก
50

คก
50

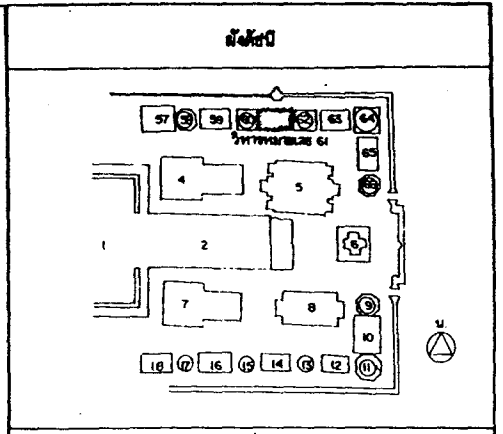

ค
50

ค
50

ภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉัตรชัย อุดพันธ์	ผู้ทำสี	13/6/22
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉัตรชัย อุดพันธ์	ผู้ทำสี	13/6/22
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณศักดิ์ อินทร์	ผู้ทำสี	13/6/22
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวกัญญาภรณ์ อุดพันธ์	ผู้ทำสี	13/6/22
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิเศษ	ผู้ทำสี	13/6/22
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ ภูโสภา		
ผอ. สบง. ศิลปากรที่ ๓	นายเอก วิศวกร		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

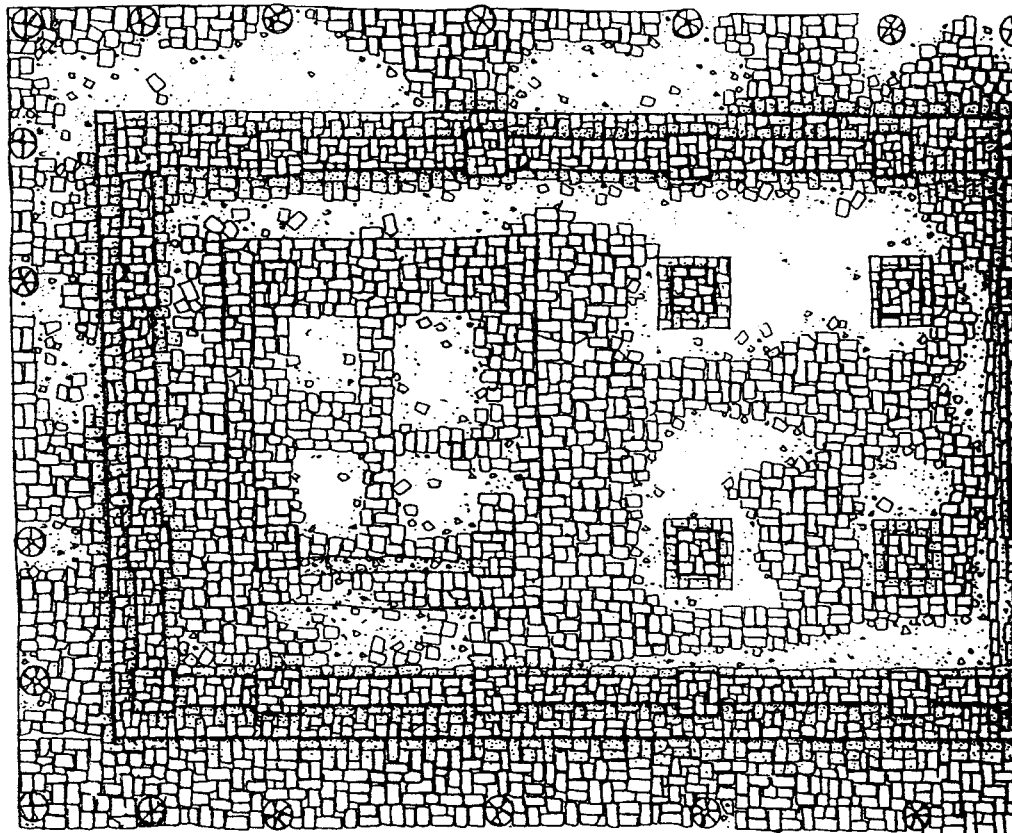
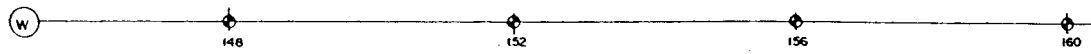
ผู้อนุมัติ

อธิบดี
แบบ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
๓. พระอุโบสถ ๔. พระมหาเจดีย์สุทธาน ๕. พระนครคีรีสุทธาน

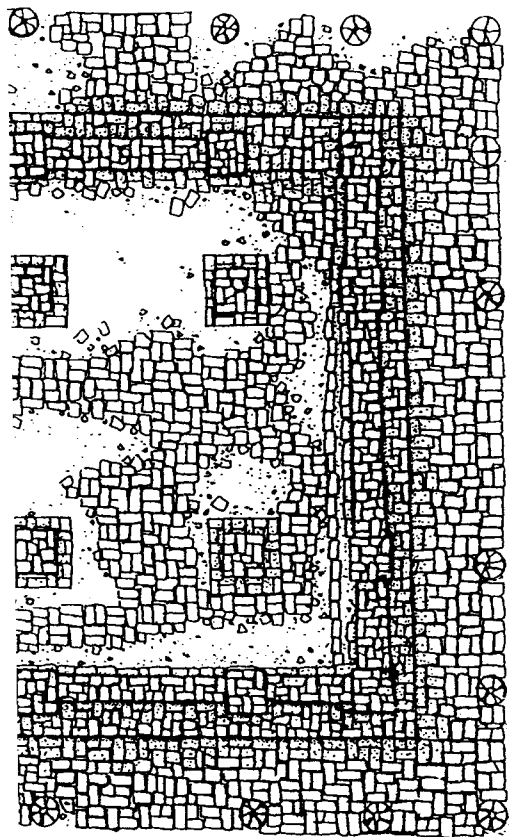
แดง
บริหาร (ภูมิภาคหนึ่งการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 61)
รูปด้านทิศเหนือ,ใต้,ทิศตะวันออก,ตก

หน้า	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	I : 50	21	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรีสุทธาน	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรีสุทธาน	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

รูปแบบวิหาร (โบราณสถานหมายเลข
 (ลักษณะหลังการขุด)
 0 0.5 1 1.5 2 3 M
 1:50
 มาตรฐาน

ท.ร. (โบราณสถานหมายเลข 63)
 (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

ผังแปลน

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแปลน

สำรวจ	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62
ตรวจสอบ		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
นายช่างศิลปกรรม	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
สถาปนิก	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
ภูมิสถาปนิก	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
วิศวกรโยธา	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
วิศวกร	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62
นักวิทยาศาสตร์	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	13/6/62	13/6/62

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ค. ประตุน้ำ อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครหรืออยุธยา

แปลง   วิหาร (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)
 (โบราณสถานหมายเลข 63)
 รูปแบบ

จ.ท.ล.	ภาคส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
	1: 50	22	49

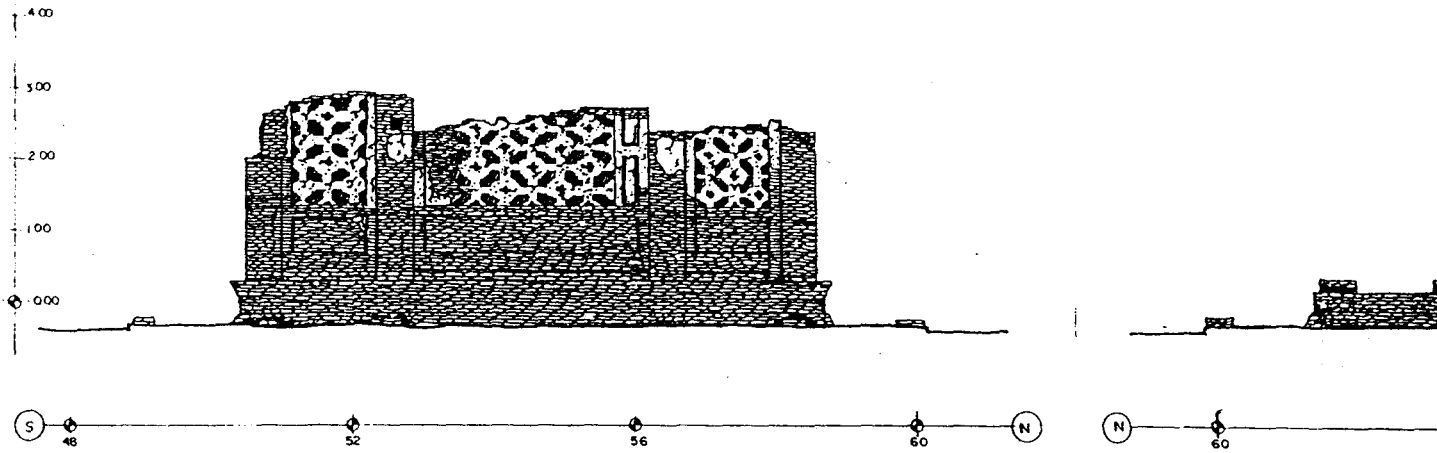
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออยุธยา

สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออยุธยา

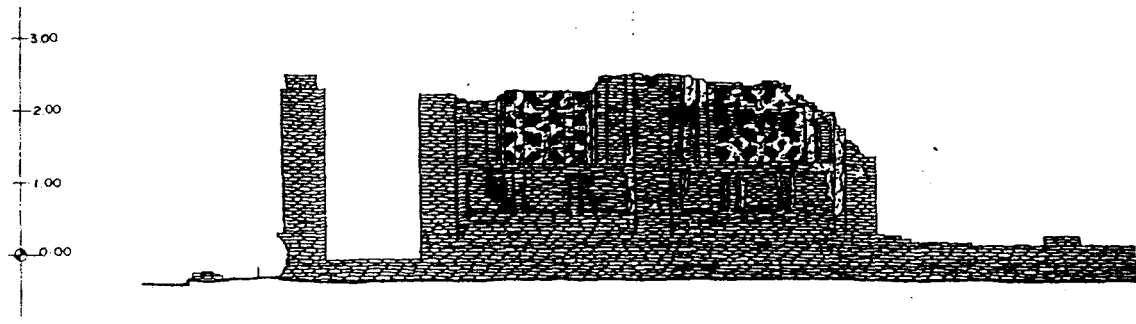
สำนักงานโบราณคดี

กรมศิลปากร

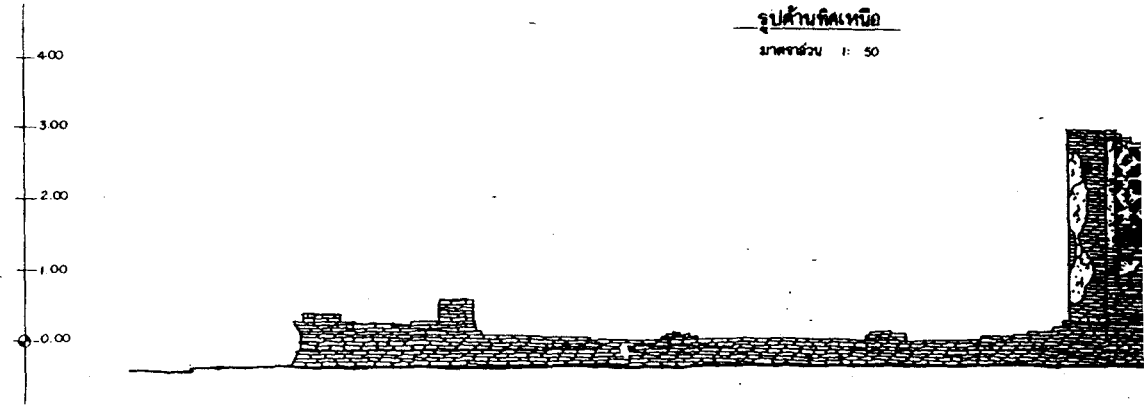

รูปด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1: 50

รูปด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1: 50

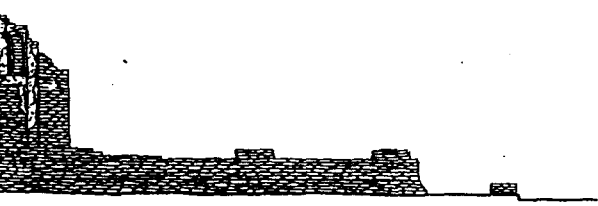

รูปด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1: 50

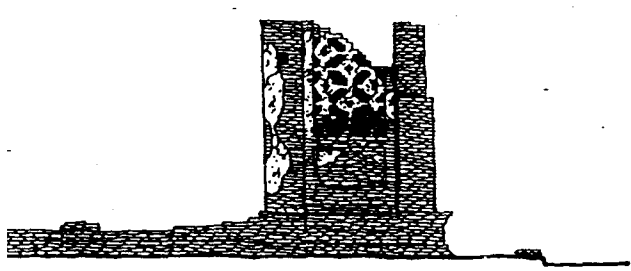
วิหาร (โบราณสถานหมายเลข 63) ฉากนภายหลังการขุด

รูปด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านเหนือ
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้าน
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเลข 63) ฉากนภายหลังการขุดแต่ง

ผังวัด

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	13/6/62
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	13/6/62
ตีพิมพ์		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายทองดี อิศริ		13/6/62
นายช่างศิลปกรรม	นายสุภาพธ์ อิศริ		13/6/62
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิจิตร		13/6/62
ผอ.อุทยานประวัติศาสตร์	นายอนันต์ สุทธิชัย		
ผอ. สบง. ศิลปากรที่ ๓	นายสมภพ สิทธิรักษ์		
ผอ. สำนักกรมโบราณคดี			

ผู้บันทึก

อธิบดี			
--------	--	--	--

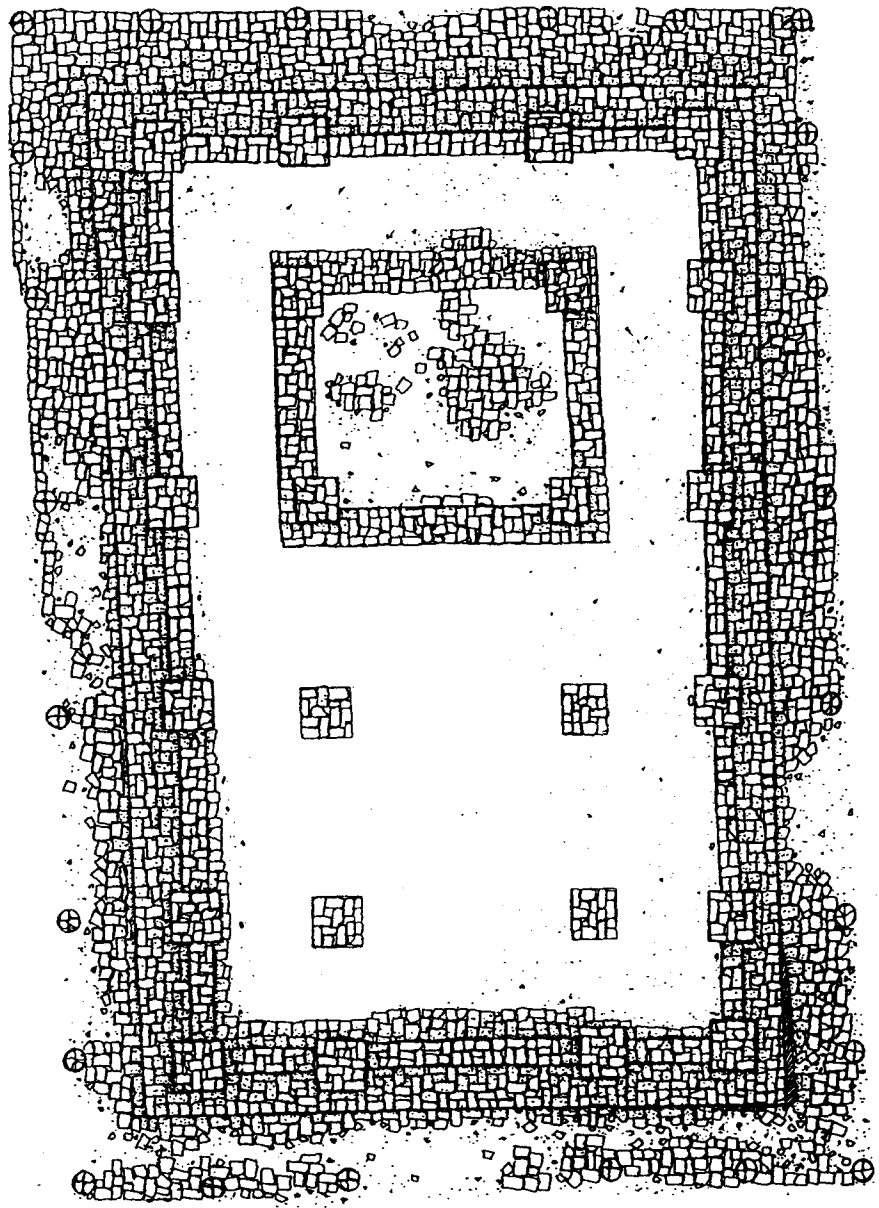
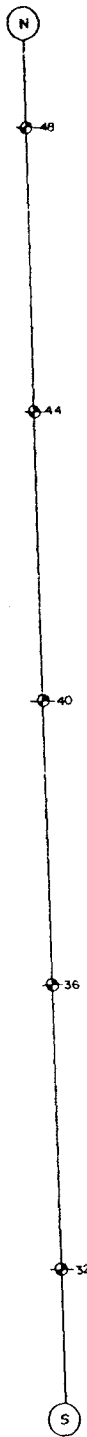
แบบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ค. ประตูชัย อ. พระนครคีรี (เขาวัง) จ. พระนครคีรี (เขาวัง)

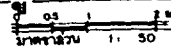
และ วิหาร (ฉากนภายหลังการขุดแต่ง)
(ใบรายละเอียดหมายเลข 63)
รูปด้านทิศเหนือ, ตะวันตก, ทิศเหนือ, ทิศใต้

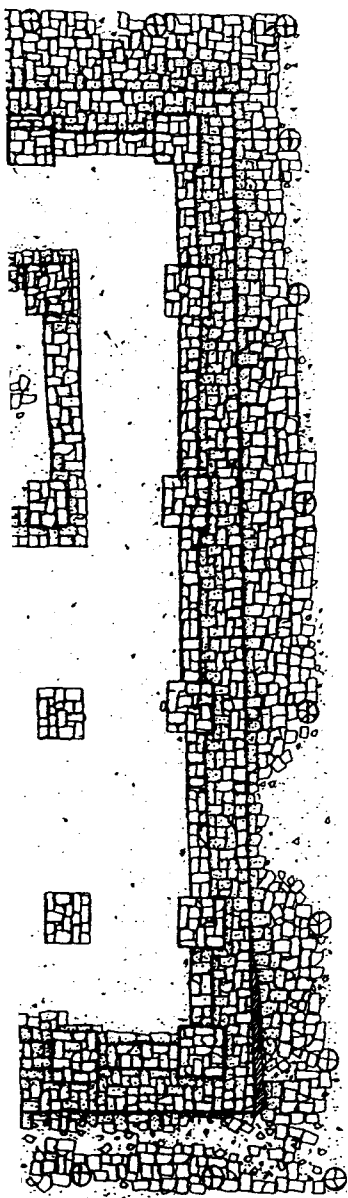
วันที่	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	23	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี (เขาวัง)	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรี (เขาวัง)	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

รูปแปลน (โบราณสถานหมายเลข 65)
 (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

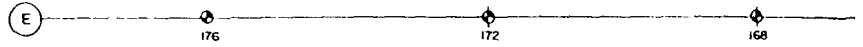
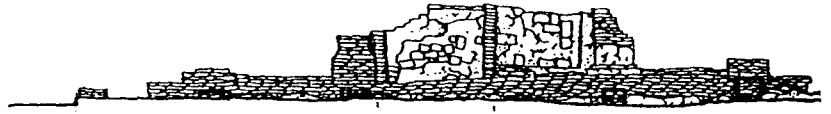
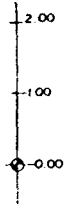

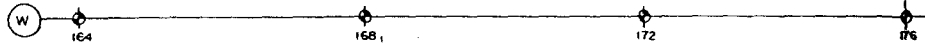
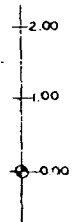
176 (E)

โบราณสถานหมายเลข 65)
 (อนุสรณ์การขุดแต่ง)

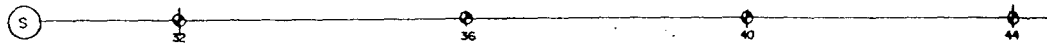
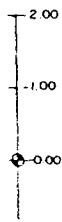
ผังวัด			
ผู้บันทึก			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	วันที่	13/6/42
เขียน	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	วันที่	13/6/42
ตรวจสอบ			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักโบราณคดี			
นักวิทยาศาสตร์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายจรูญสิทธิ์ อิ่มดี	วันที่	13/6/42
นายช่างศิลปกรรม	นายจรัสพันธ์ อุตพันธ์	วันที่	13/6/42
นักโบราณคดี	นายสมคิด วิจิตร	วันที่	13/6/42
ผ. อุทยาน ฯ	นายอนันต์ สุใจดี		
ผ. ส.น.จ. ศิลปากรที่ ๓	นายอนันต์ อิทหมายดี		
ผ. สำนักงานโบราณคดี			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๓. ปะตูชัย ๑. พระนครคีรีราชสถาน ๑. พระนครคีรีราชสถาน		
และ	วิหาร (อนุสรณ์การขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข 65) รูปแบบเดิม		
หน้า	ภาคหน้า	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	24	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

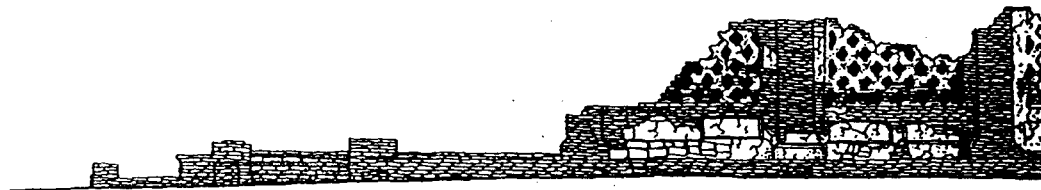
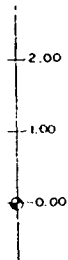
รูปด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 : 50

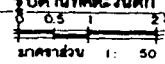

รูปด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 : 50

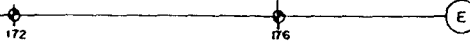
รูปด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1 : 50

วิหาร (โบราณสถาน)
(สภาพภายใน)

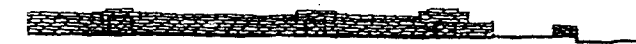

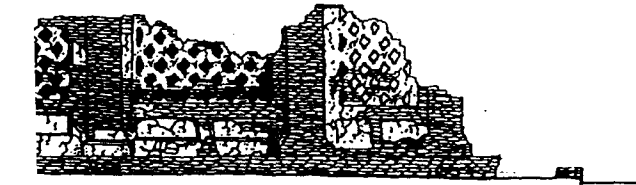
กำแพง
M 1: 50

กำแพง
M 1: 50

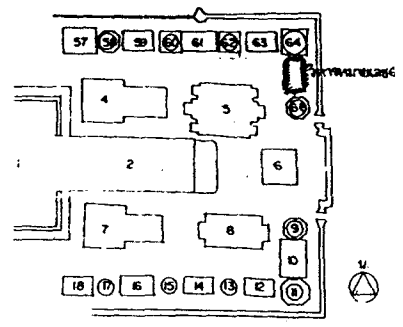

พระวิหาร
1: 50

พระวิหาร (โบราณคดีหมายเลข 65)
(สถาปัตยกรรมหลังการขุดแต่ง)

ผังวัด

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	วันที่ 18/11/65	18/11/65
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสัมพันธ์ สุทธิชัย	วันที่ 18/11/65	18/11/65
ตรวจสอบ			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ครูศิลปศึกษา			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ครูศิลปศึกษา			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

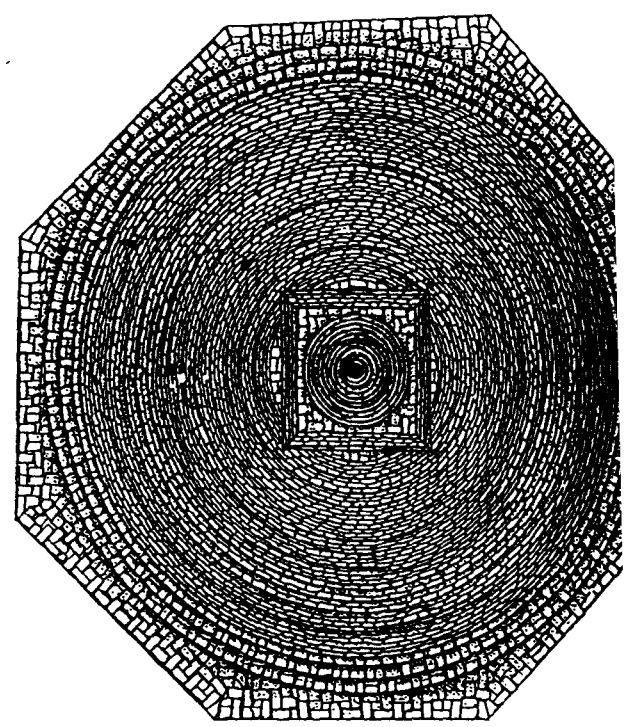
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายสมชาย ธีระ	วันที่	18/11/65
นายช่างศิลปกรรม	นายสมชาย ธีระ	วันที่	18/11/65
นักวิชาการช่างศิลป์	นายสมชาย ธีระ	วันที่	18/11/65
ผอ.อุทยานฯ	นายสมชาย ธีระ	วันที่	18/11/65
ผอ. ส.บ.ค.ศิลปากรที่ ๓	นายสมชาย ธีระ	วันที่	18/11/65
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

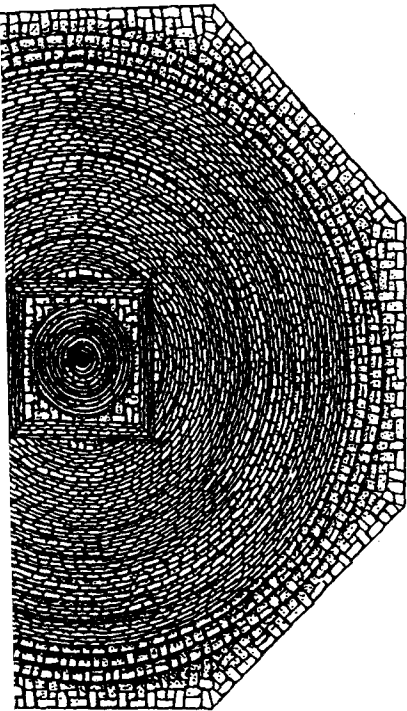
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
แปลน	วิหาร (สถาปัตยกรรมหลังการขุดแต่ง) (โบราณคดีหมายเลข 65) รูปถ่ายที่กำแพง, ที่ใต้, ที่ตะวันออก, ที่ตะวันตก		

หน้า	ภาคหน้า	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1: 50	25	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรีอยุธยา	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรีอยุธยา	
สำนักงานโบราณคดี กรมศิลปากร	

รูปแปลนเจดีย์ (โบราณสถาน)
 (ลพพากรหลัง)
 0 0.5 1 1.5 2 3 M.
 1:10000 30

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 58)
 (ภาพภายหลังการขุดแต่ง)

ผังแปลน

รูปปฏิมา

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายฉิมพันธ์ อุตพันธ์	<i>[Signature]</i>	13/6/42
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉิมพันธ์ อุตพันธ์	<i>[Signature]</i>	13/6/42
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาทางด้านศิลป			
ช่างโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาทางด้านศิลป			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณเดชน์ อินทร์	<i>[Signature]</i>	13/6/42
นายช่างศิลปกรรม	นายสุวิทย์ สอนานนท์ อุตพันธ์	<i>[Signature]</i>	13/6/42
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิเศษ	<i>[Signature]</i>	13/6/42
ผอ. อุทยานฯ	นายอนันต์ สุโรดิ		
ผอ. มบ. ศิลปากรที่ ๓	นายสมนึก วิเศษ		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

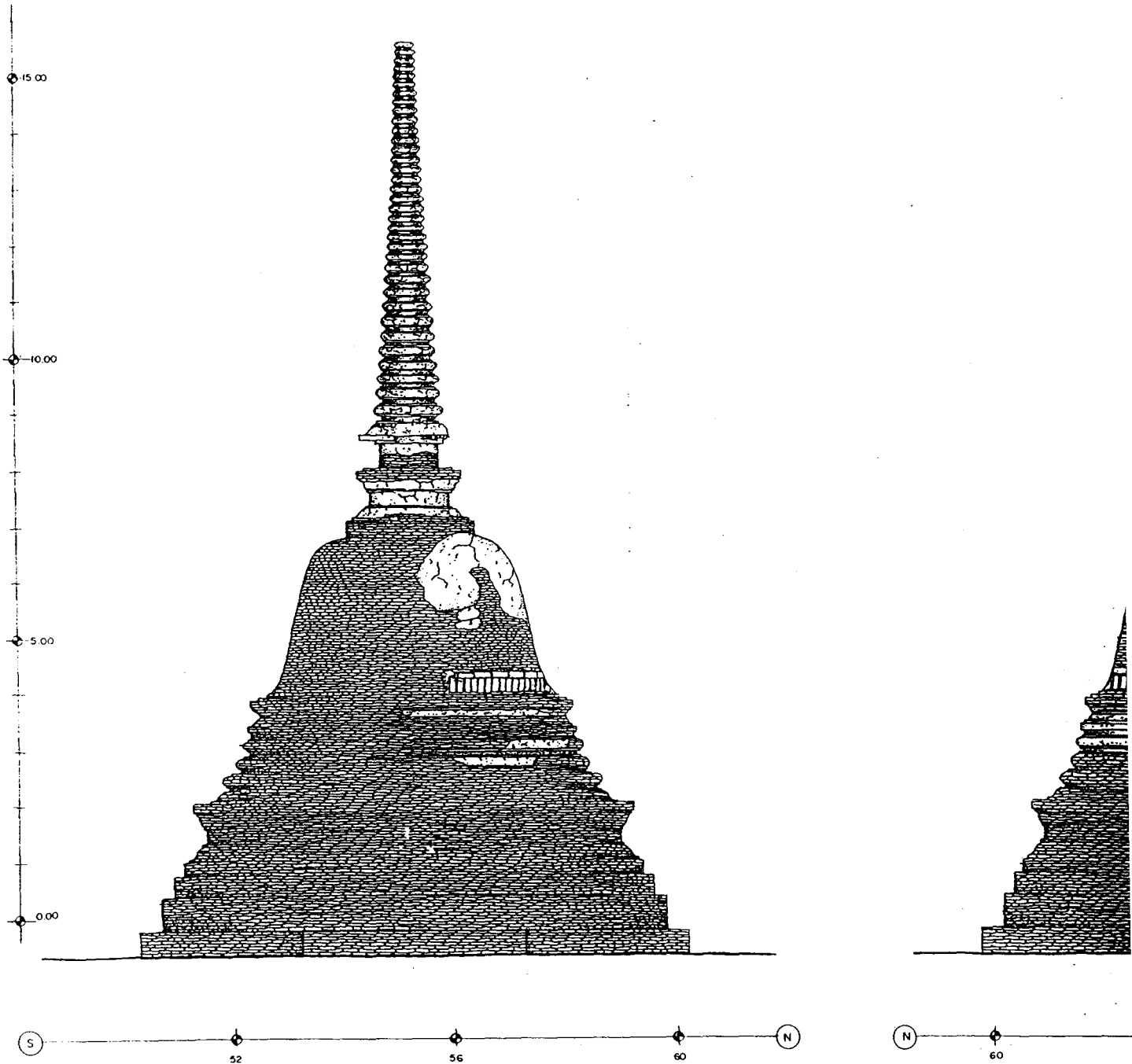
ค. พระอุโบสถ์ อ. พระมหาเจดีย์ จ. พระมหาเจดีย์

แฉก เจดีย์ (ภาพหลังการขุดแต่ง)
 (โบราณสถานหมายเลข 58)
 รูปแปลน

ทิว	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 30	35	49

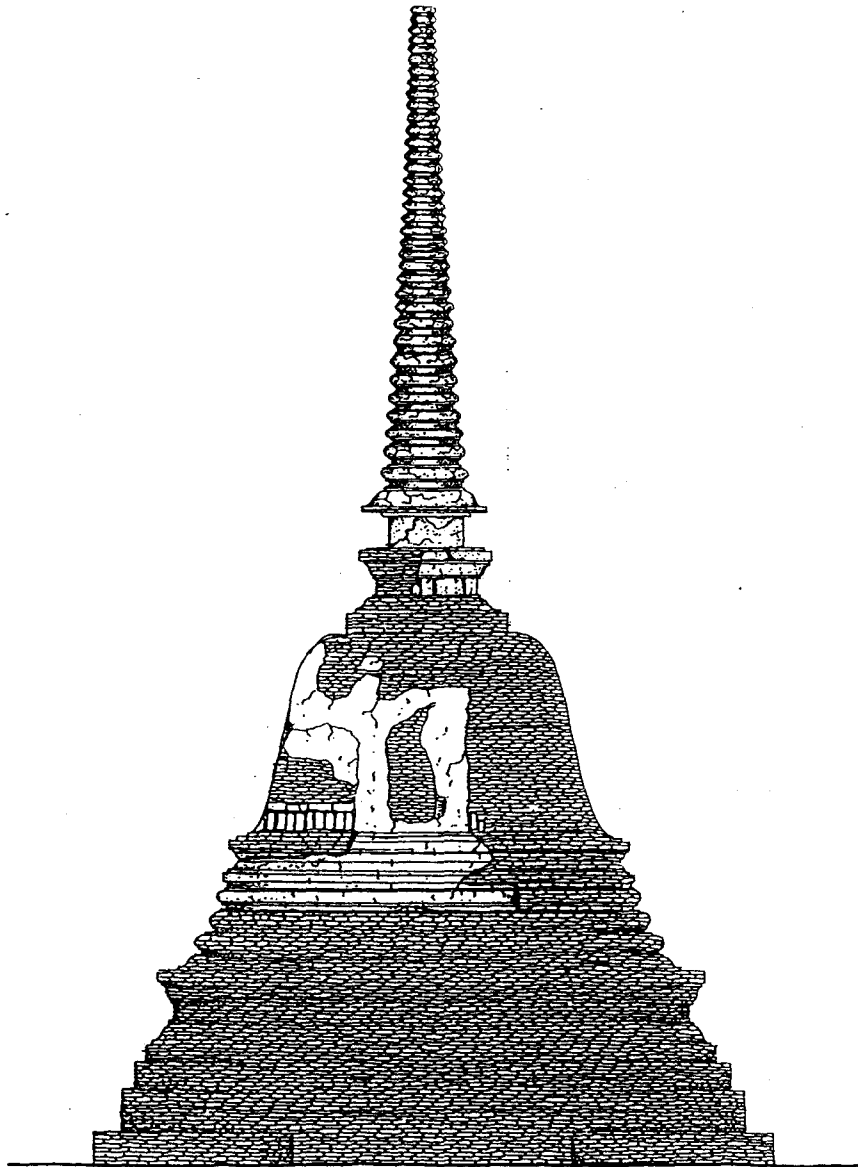
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรี	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

รูปด้านทิศตะวันออก
 0 0.5 1 1.5 2 M.
 มาตราส่วน 1 : 50

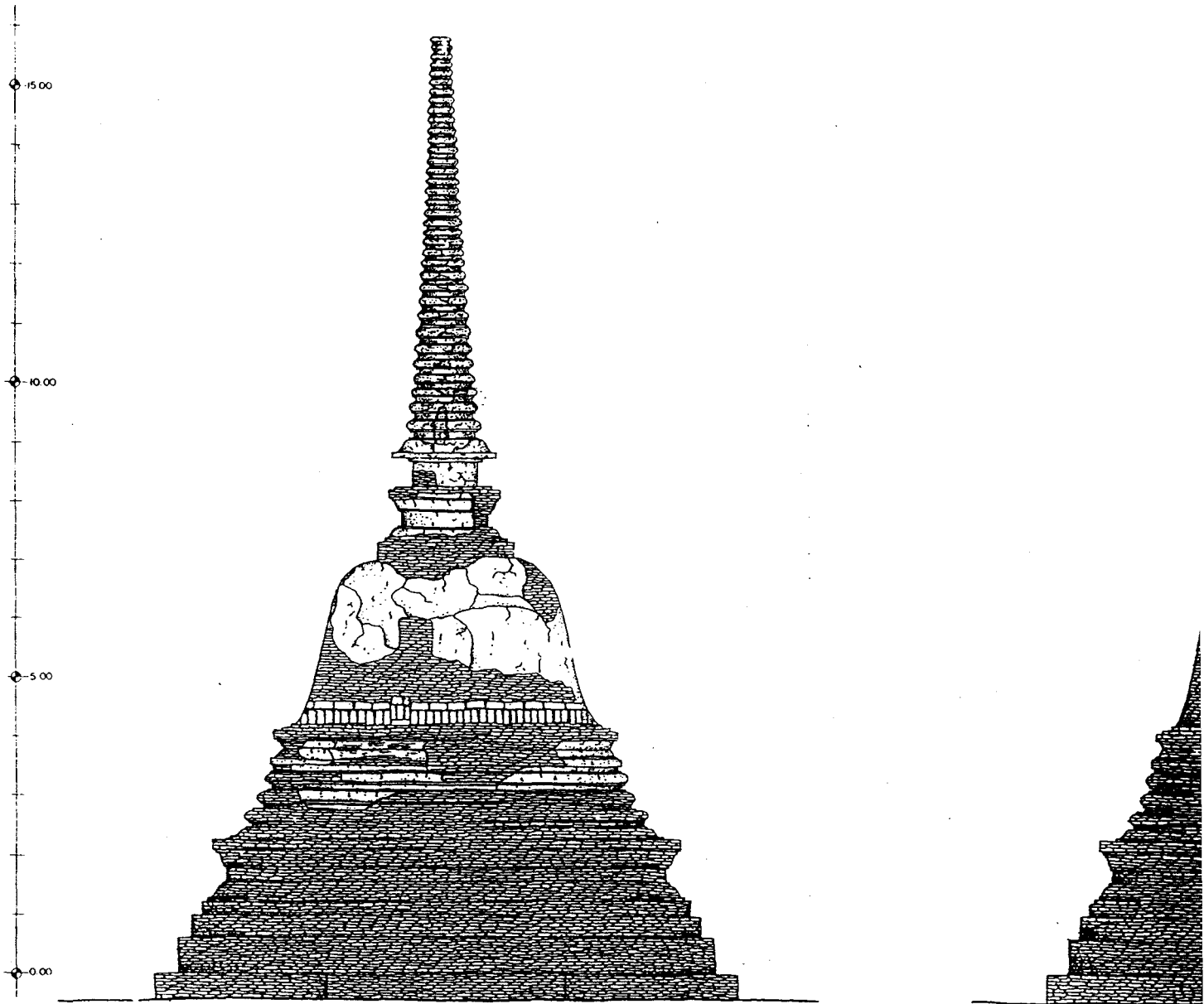
เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 58) ฉากภาพหลังการบูรณะ

รูปด้านทิศตะวันตก
 0 0.5 1 1.5 2 M.
 มาตรฐาน 1 : 50

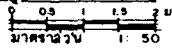
8) ภาพภายหลังจากบูรณะ

ผังแปลน			
ผู้บันทึก			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายสมเกียรติ อุดพันธ์	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมเกียรติ อุดพันธ์	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
ตรวจสอบ			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายจรูญชัย อึ้งดี	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
นายช่างศิลปกรรม	นายวาทันต์วัฒน์ สุทธิชัย	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
นักโบราณคดี	นายสมชาย วัชรณะ	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
๑๑. ฐานฐาน ๑	นายอนันต์ ฟูไธย	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
๑๒. ฐานฐาน ศิลปะภาคที่ ๓	นายสมชาย วัชรณะ	ผู้บันทึก	ผู้บันทึก
๑๓. สำนักงานโบราณคดี			
ผู้บันทึก			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๓. ประตูชัย ๔. พระนาคปรก ๕. พระนาคปรก		
แหล่ง	เจดีย์ (ฐานฐานหลังการบูรณะ) (โบราณสถานหมายเลข ๕๘) รูปด้านทิศตะวันตก, ทิศตะวันตก		
พื้นที่	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	11 ๕๐	36	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครธม			
สำนักงานศิลปกรรมที่ ๓ พระนครธม			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

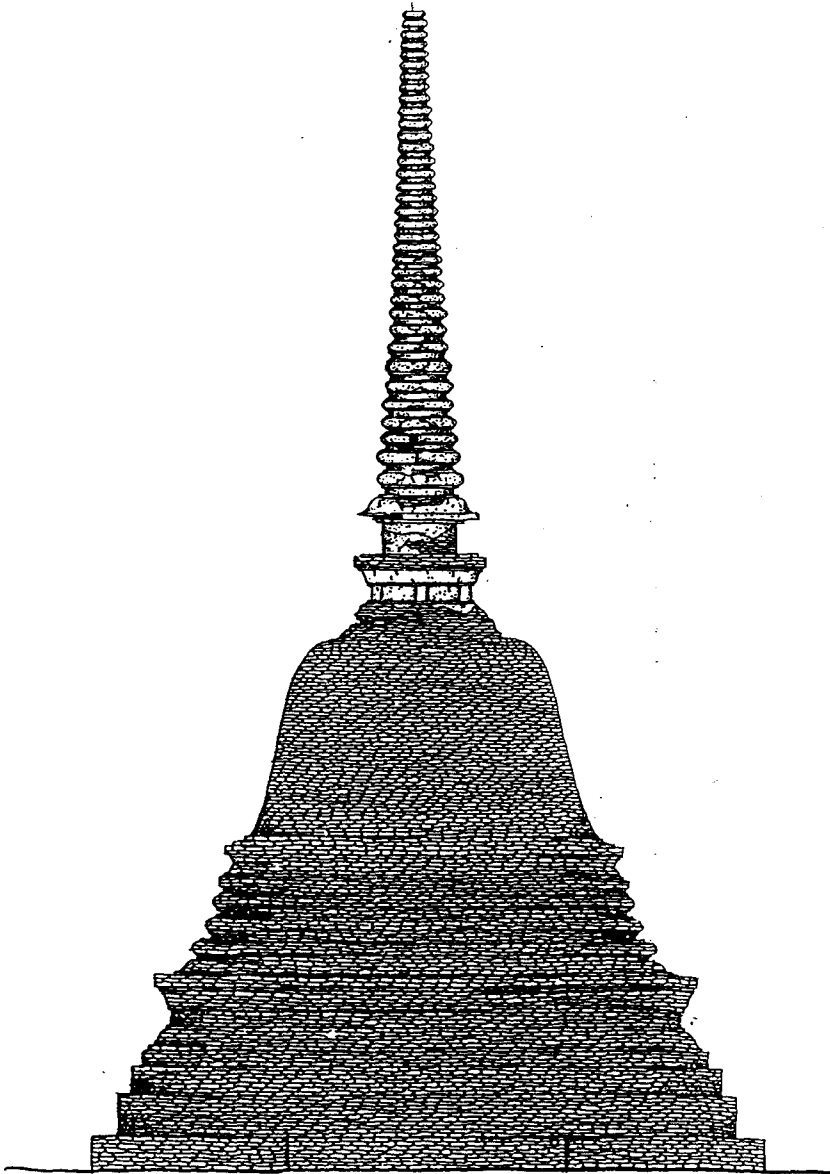
E 92 88 84 W W 84

รูปด้านทิศเหนือ

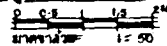

มาตราส่วน 1: 50

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 58) ฉากภาพหลังการขุดแต่ง

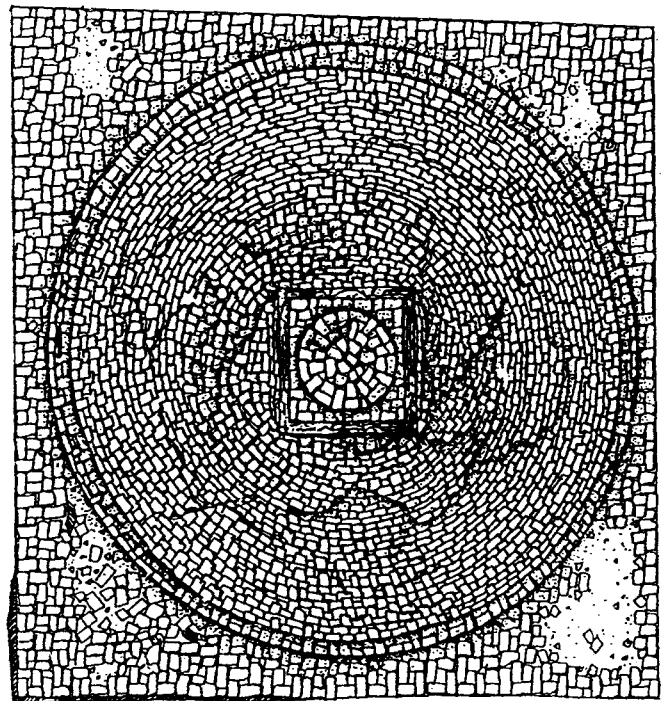

รูปด้านทิศใต้

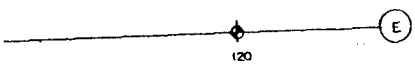
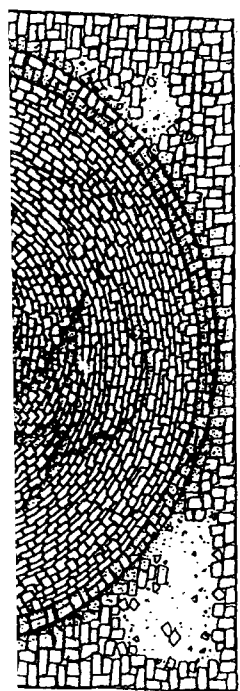

รช 58) ฉากนภายหลังการขุดแต่ง

สังเขป			
ผู้ปฏิบัติ			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉันทันต์ สุทธิชัย	ผู้เขียน	ศ.ดร. รช
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉันทันต์ สุทธิชัย	ผู้ตรวจ	ศ.ดร. รช
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ดิน			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้างาน			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ดิน			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้างาน			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณชัย อินทร์	ผู้ตรวจ	ศ.ดร. รช
นายช่างศิลปกรรม	นายฉันทันต์ สุทธิชัย	ผู้ตรวจ	ศ.ดร. รช
นักวิทยาศาสตร์ดิน	นายสมชาย วิจิตร	ผู้ตรวจ	ศ.ดร. รช
๑๑. อุทยาน ๑	นายอนันต์ สุทธิชัย		
๑๑. ส่วนง. ศิลปกรรมที่ ๓	นายอนันต์ สุทธิชัย		
๑๑. สำนักงานโบราณคดี			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	) ศ. ประจักษ์ อ. พระนครหรือโยธา จ. พระนครหรือโยธา		
แหล่ง	เจดีย์ (ใบจากฉนวนหมายเลข 58) รูปด้านทิศเหนือ, ทิศใต้		
วันที่	ภาคจำนวน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	37	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรือโยธา			
สำนักงานศิลปกรรมที่ ๓ พระนครหรือโยธา			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

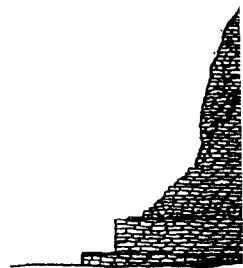
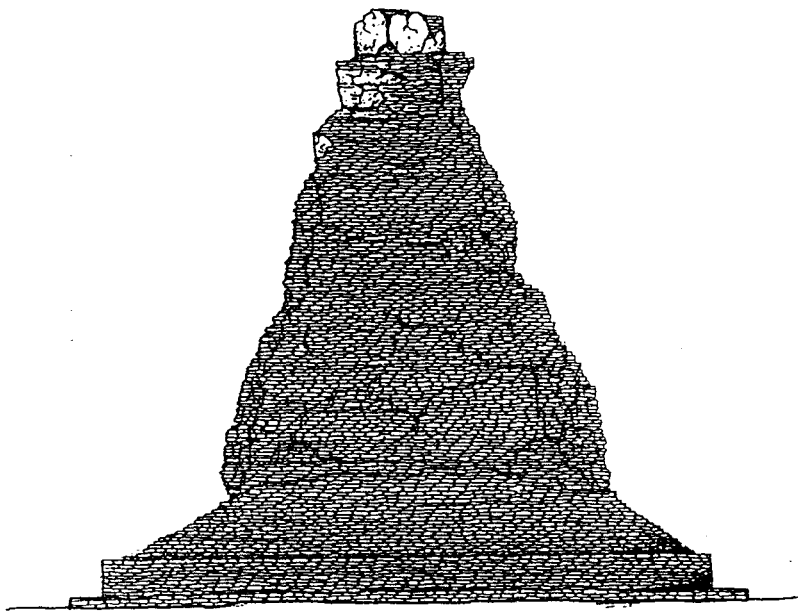

รูปแปลนเจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข ๔)
 (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)
 ๐ ๐.๕ ๑ ๑.๕ ๒ ม.
 มาตรการส่วน 1 : 50.

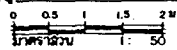

ยี่ (โบราณสถานหมายเลข 60)
(สภาพภายหลังการขุดแต่ง)

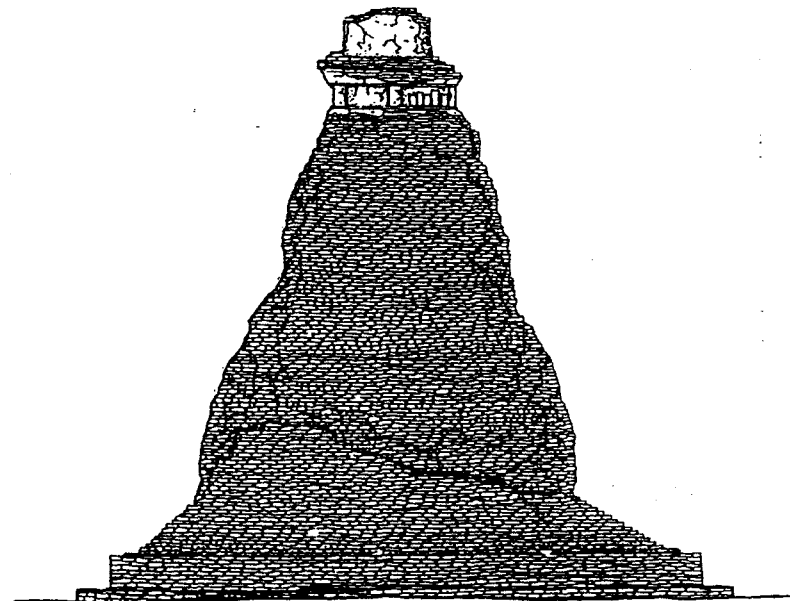
ผังวัด			
ผู้ปฏิบัติงาน			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	ผู้บันทึก	ยี่ 6/6/47
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	ผู้บันทึก	ยี่ 6/6/47
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / ใ้รับชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	วราวุธชัย อินทร์	นายช่างศิลปกรรม	วราวุธชัย อินทร์
นายช่างศิลปกรรม	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	นักวิทยาศาสตร์ศิลป์	นายสมพันธ์ สุทธิชัย
นักโบราณคดี	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	สถาปนิก	นายสมพันธ์ สุทธิชัย
ภูมิสถาปนิก	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	วิศวกรโยธา	นายสมพันธ์ สุทธิชัย
วิศวกรโยธา	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	วิศวกร	นายสมพันธ์ สุทธิชัย
วิศวกร	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	นักวิทยาศาสตร์	นายสมพันธ์ สุทธิชัย
นักวิทยาศาสตร์	นายสมพันธ์ สุทธิชัย		
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๓. ประดิษฐ์ ๔. พระนครพิชัยยุทธ ๕. พระนครพิชัยยุทธ		
แปล	เจดีย์ (สภาพภายหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข 60) รูปแปลน		
วันที่	ภาคเช้า	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1: 50	38	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครพิชัยยุทธ			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครพิชัยยุทธ			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

รูปด้านทิศตะวันออก

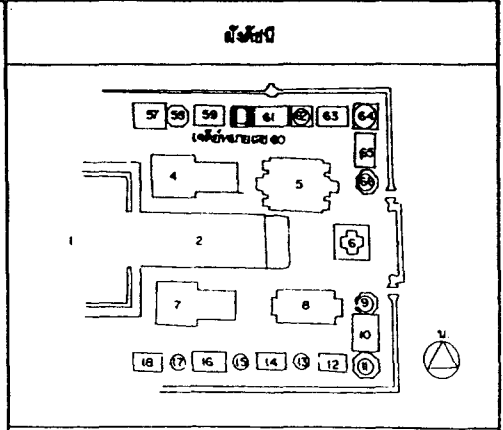

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 60) ฉากนภายหลังขุดแต่ง

รูปด้านทิศตะวันตก
 0 0.5 1 2 M
 1: 50

ข 60) ภาพภายหลังขุดแต่ง

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสัมพันธ์ สุขทิม	13/6/47
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสัมพันธ์ สุขทิม	13/6/47
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายพรศักดิ์ สุขทิม	13/6/47	
นายช่างศิลปกรรม	นายสัมพันธ์ สุขทิม	13/6/47	
นักวิชาการช่างศิลป์	นายสัมพันธ์ สุขทิม	13/6/47	
ผอ.อุทยานฯ	นายสัมพันธ์ สุขทิม		
ผ.สนง.ศิลปากรที่ ๓	นายเนก สัทมาศ		
ผ.สำนักงานโบราณคดี			

ผู้ปฏิบัติงาน

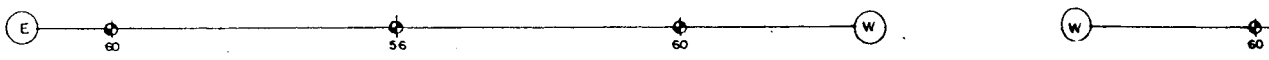
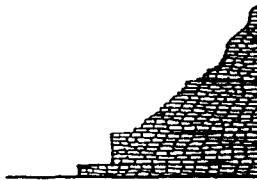
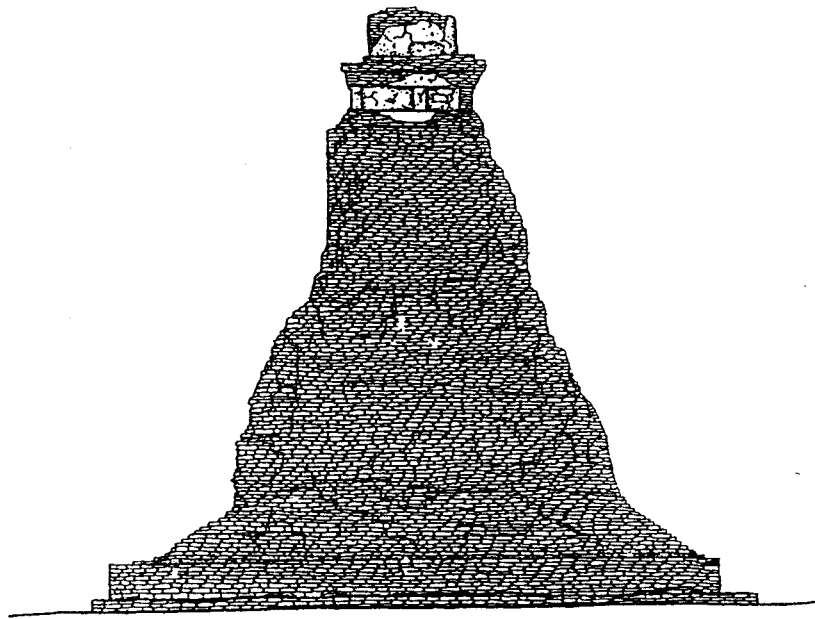
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	ศ. ประจักษ์ อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครหรืออยุธยา		

แลง
 (โบราณสถานหมายเลข 60)
 รูปด้านทิศตะวันตก, ทิศตะวันออก

จฬ	มาตราส่วน 1: 50	แผ่นที่ 3๘	จำนวนแผ่น 49
----	--------------------	---------------	-----------------

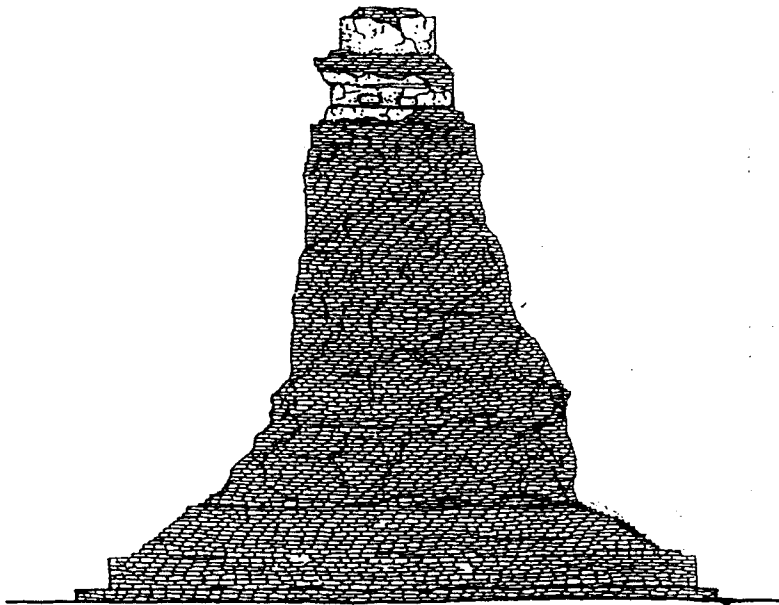
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออยุธยา
 สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออยุธยา
 สำนักงานโบราณคดี
 กรมศิลปากร

รูปด้านทิศเหนือ
 0 0.5 1 1.5 2 ม.
 1 : 50
 เมตร

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 60) ภาพถ่ายหลังการขุดแต่ง

รูปด้านทิศใต้
0 0.5 1 1.5 2 M.
มาตราส่วน 1:50

0) ภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผังสถาปัตย์

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายฉิมพันธุ์ อุตพัทธ์	01/6/42
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายฉิมพันธุ์ อุตพัทธ์	01/6/42
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณชัย อิมศิริ	01/6/42	
นายช่างศิลปกรรม	นายฉัตรกมลวัฒน์ อุตพัทธ์	01/6/42	
นักโบราณคดี	นายเมธาคุณ วิจิตรณะ		
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ สุใจดี		
ผอ.สง.ศิลปากรที่ ๓	นายอนุภ ภิรมย์		
ผอ.สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

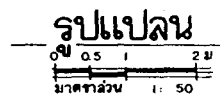
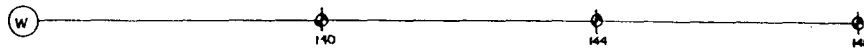
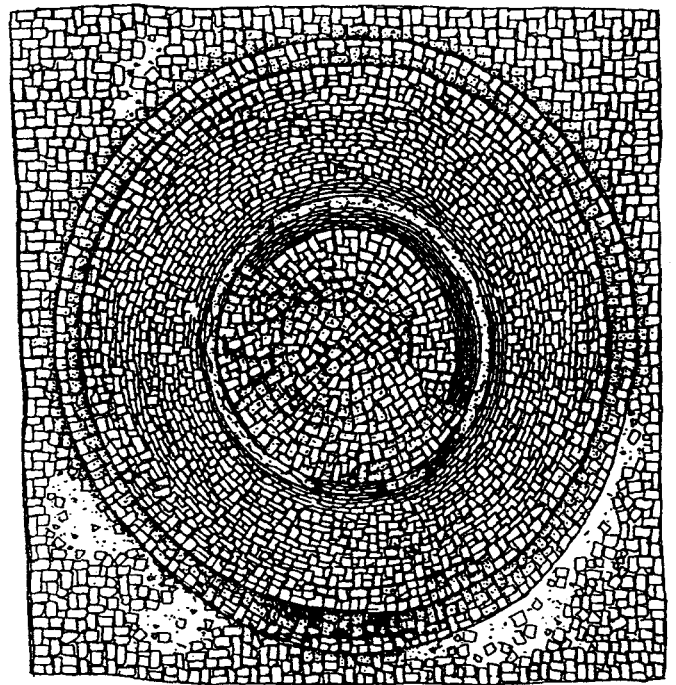
อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ **วัดพระศรีโฆจรเพ็ญ**
ค. ประชื้อช อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครหรืออยุธยา

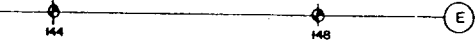
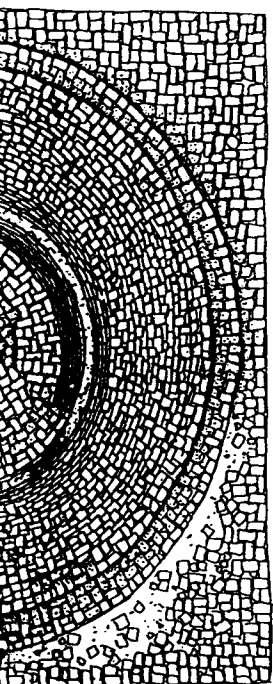
แดง **เจดีย์** (ภาพภายหลังการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 60)
รูปด้านทิศเหนือ, ที่เสด็จ

ชนิด	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	40	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออยุธยา
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออยุธยา
สำนักงานโบราณคดี
กรมศิลปากร

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 62) ฉากภาพหลังการขุดแต่ง

ภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผังชนิด

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสัมพันธ์ สุกทนต์	ผู้บันทึก	ส. 13/16/42	13/16/42
นายช่างสำรวจ				
เขียน	นายสัมพันธ์ สุกทนต์	ผู้บันทึก	ส. 13/16/42	13/16/42
คัดลอก				

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณศรี อิศริ		ท. 13/16/42
นายช่างศิลปกรรม	นายวิชาญ นิลพานนท์ สุกทนต์		13/16/42
นักโบราณคดี	นายเอชชาล วิจิตร		ท. 13/16/42
๑๑. สุขาภิบาล ๑	นายอนันต์ สุใส		
๑๑. สบง. ศิลปากรที่ ๓	นายเอกภพ วิทยานนท์		
๑๑. สำนักงานโบราณคดี			

ผู้อนุมัติ

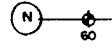
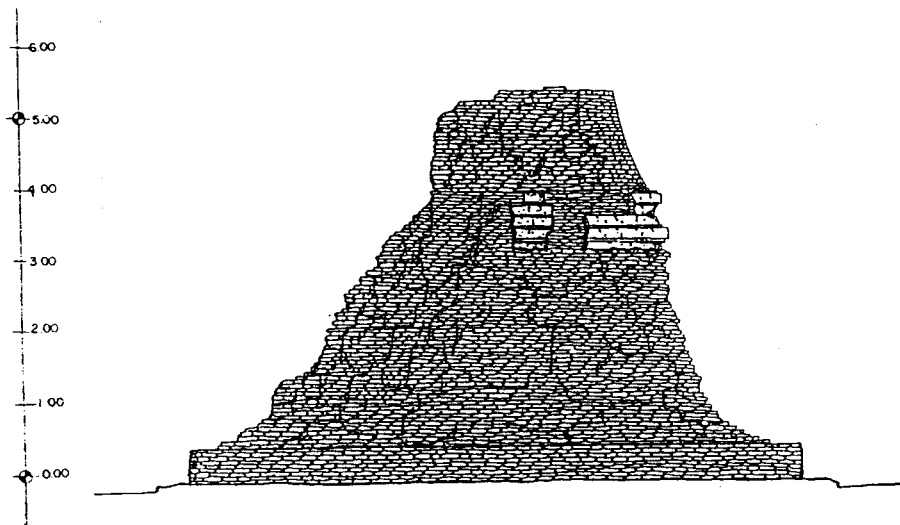
อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ **วัดพระศรีรัตนเพชญ์**
ค. ปะตูชัย อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

แลดง เจดีย์ (สภาพภายหลังการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข 62)
รูปแบบ

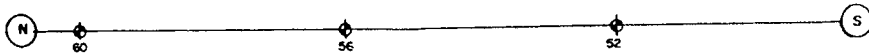
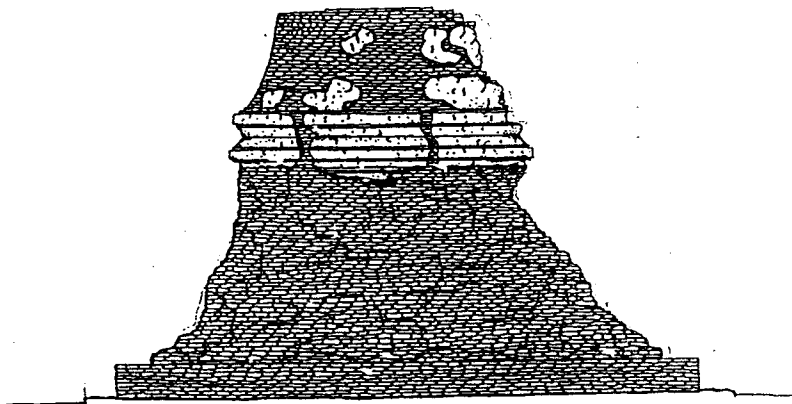
ทิว	มาตราส่วน 1 : 50	แผ่นที่ 41	จำนวนแผ่น 49
-----	---------------------	---------------	-----------------

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา
สำนักช่างศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา
สำนักงานโบราณคดี
กรมศิลปากร

รูปด้านทิศตะวันออก
 0 0.5 1 1.5 2 ม
 1:50
 เมตร/นิ้ว

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 62) ฉากนภายหลังการขุดแต่ง

รูปด้านทิศตะวันตก
 0 0.5 1.5 2 M.
 1 : 50
 เมตร

1) สภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผังวัด

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย	13/6/62
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย	13/6/62
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

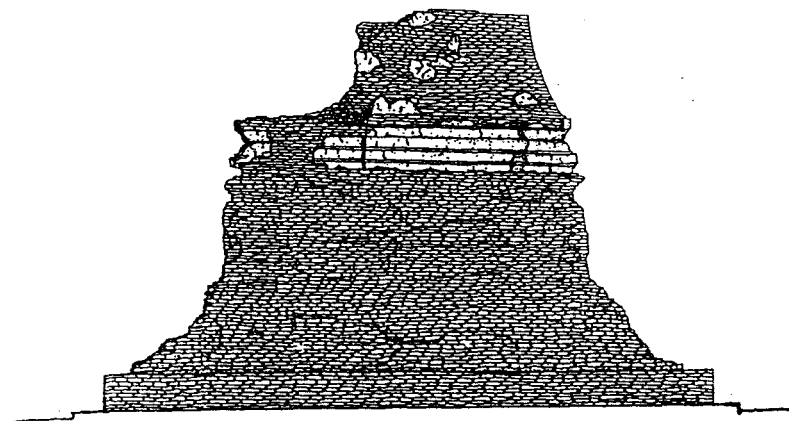
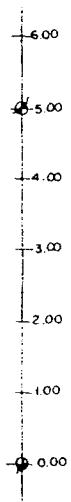
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย	13/6/62	
นายช่างศิลปกรรม	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย	13/6/62	
นักวิชาการช่างศิลป์	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย	13/6/62	
๑๑. ผู้เขียน	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย		
๑๒. นายช่างศิลปกรรม	นายสมิทธิ์ สุทธิชัย		
๑๓. นักวิชาการโบราณคดี			

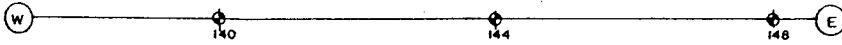
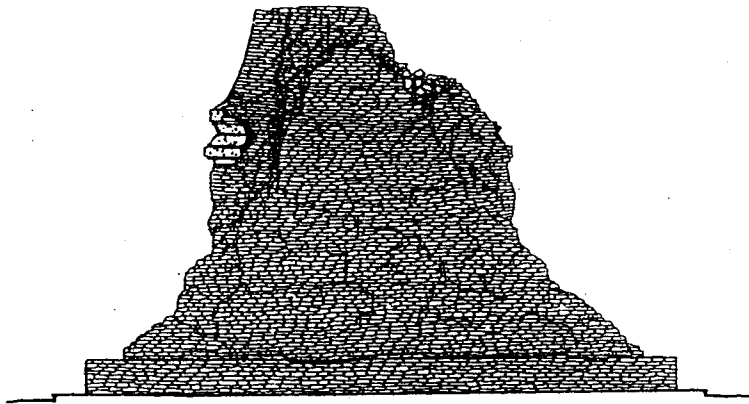
ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๑. พระอุโบสถ ๒. พระนครหรืออุโบสถ ๓. พระนครหรืออุโบสถ		
แดง	เจดีย์ (สภาพภายหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข 62) รูปด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันตก		
จริง	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	50	42	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออุโบสถ			
สำนักกรมศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออุโบสถ			
สำนักกรมโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

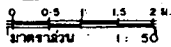

รูปด้านทิศเหนือ
 0 0.5 1.5 2 ม.
 มาตรฐาน 1: 50

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 62) ฉากภาพหลังการขุดแต่ง

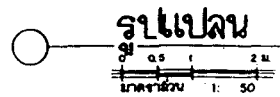
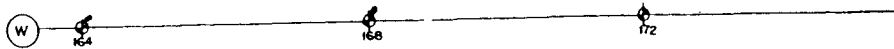
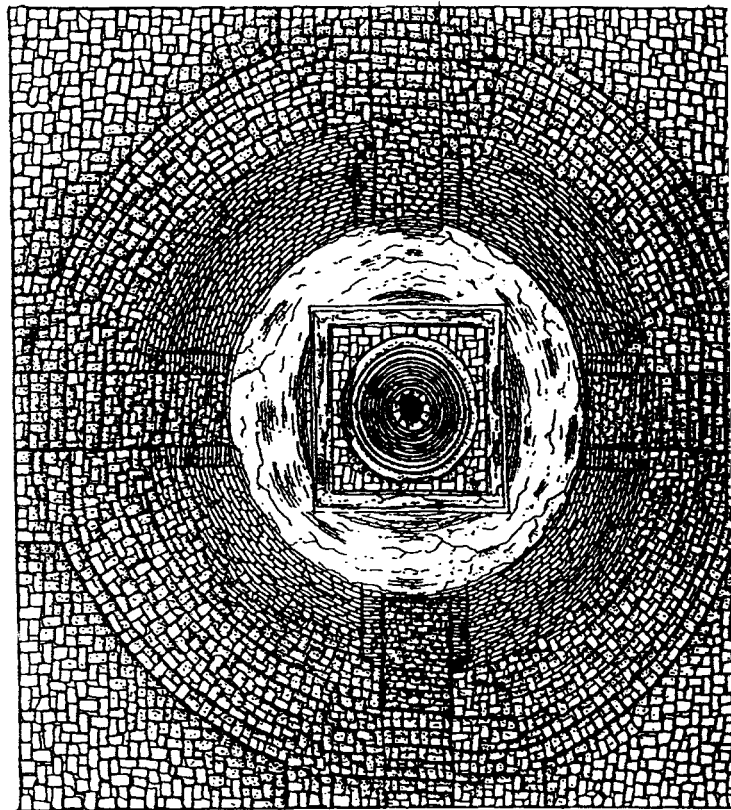
รูปด้านที่เห็นได้

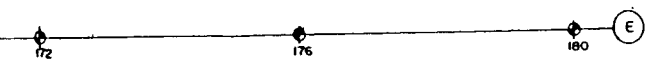
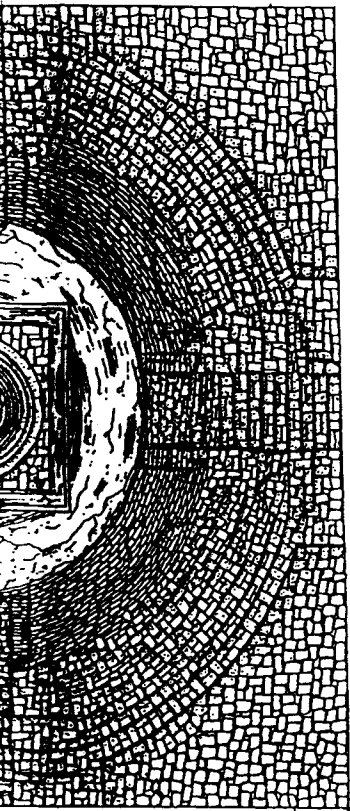
ลักษณะภายหลังการขุดแต่ง

ผังชัย			
ผู้รับผิดชอบ			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉันทันต์ สุทธิชัย	สรุประวีร์	13/6/62
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉันทันต์ สุทธิชัย	สรุประวีร์	13/6/62
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายจรณชัย อินดี		ท.จ. 13/6/62
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวทัศนีย์พร สุทธิชัย		ท.จ. 13/6/62
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิจิตร		ท.จ. 13/6/62
ผอ. สุทธิชัย	นายอนันต์ สุทธิชัย		
ผ. ช.บ. 3. ศิลปกรรมที่ 3	นายเอก สิทธิชัย		
ผ. สำนักงานโบราณคดี			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ		
	ค. ประสูติ อ. พระนครหรืออยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา		
แหล่ง	เจดีย์ (ลักษณะหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข 62) รูปด้านที่เห็นได้, ทิศใต้		
หน้า	มาตราส่วน 1: 50	แผ่นที่ 43	จำนวนแผ่น 49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานศิลปกรรมที่ 3 พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

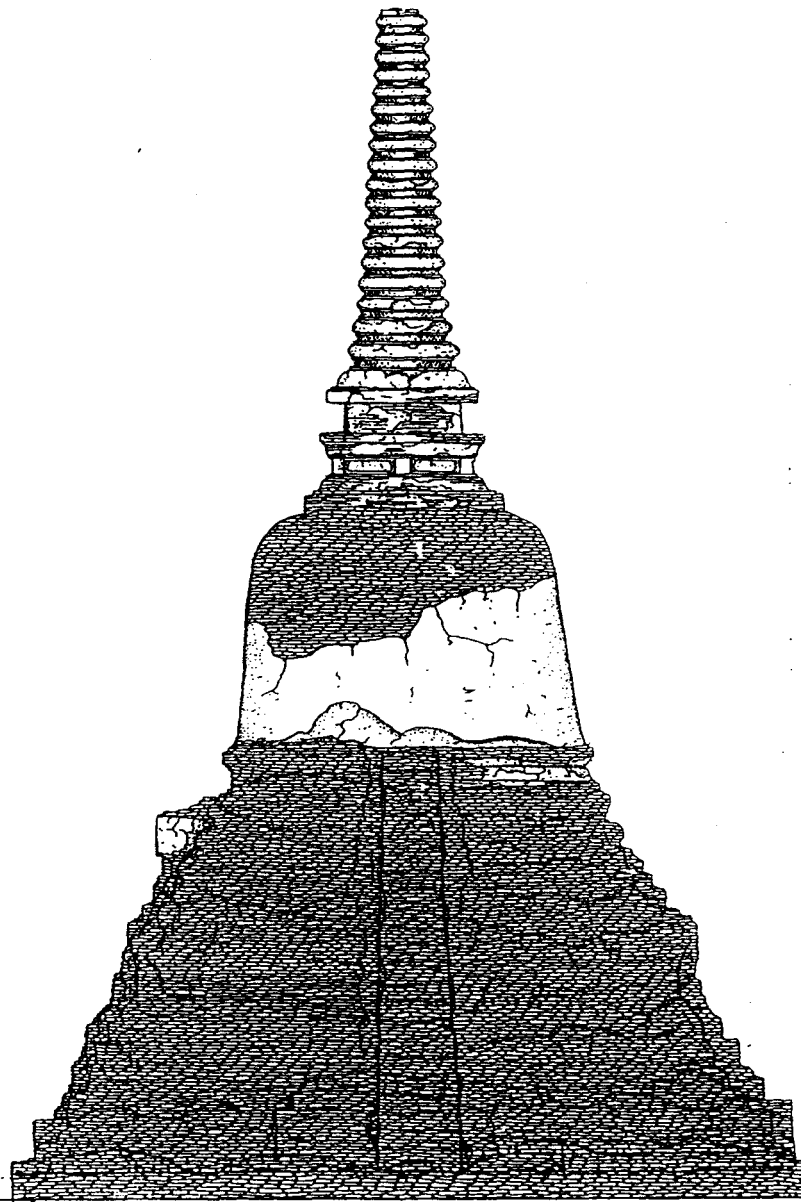
เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 64) สภาพภายหลังการขุดค้น

งาน
2 1/2
50

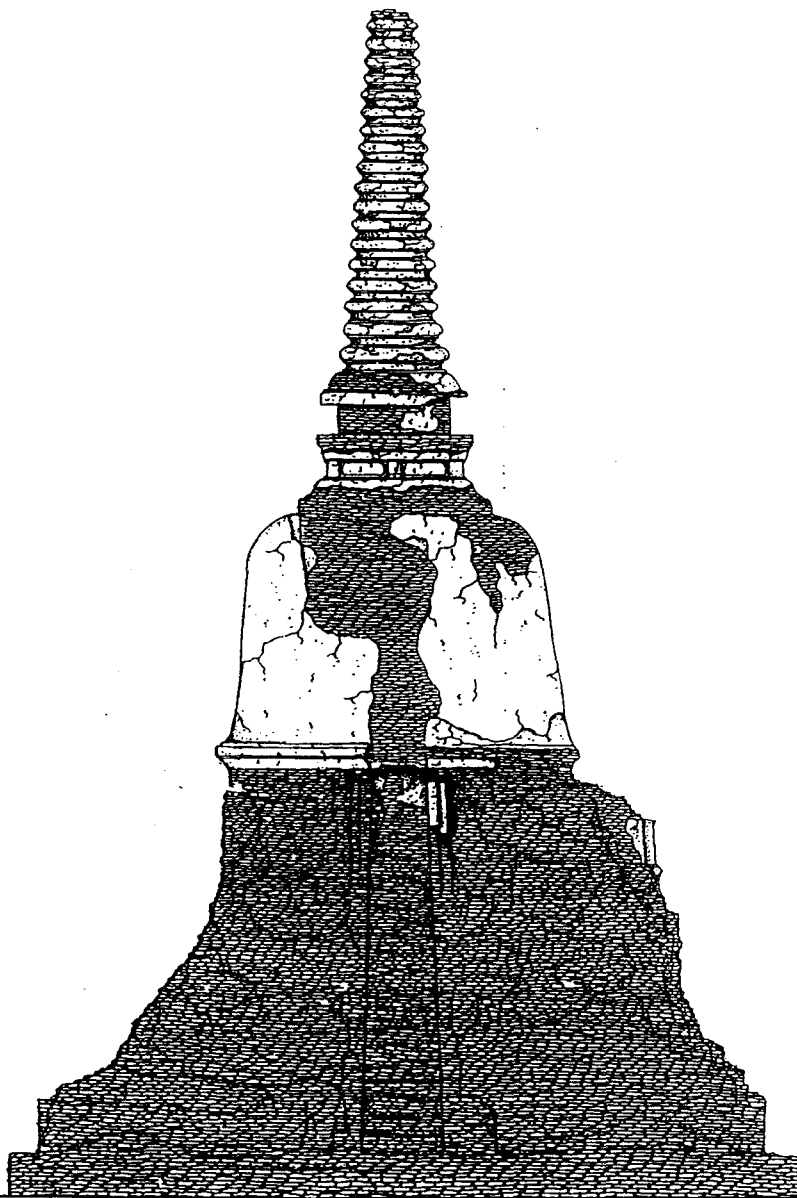
64) ฉากนภายหลังการขุดแต่ง

ผังชั้น			
ผู้ปฏิบัติงาน			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	13/1/62	
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	13/1/62	
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้รับผิดชอบ			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม			
สถาปนิก			
ผู้รับผิดชอบ			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายจรูญศักดิ์ อินทร์	13/1/62	
นายช่างศิลปกรรม	นายสุวิทย์ วัฒนชัย	13/1/62	
นักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	นายสมชาย วัฒนชัย	13/1/62	
ผอ.อุทยานฯ	นายอนันต์ สุทธิชัย		
ผอ.สนง.ศิลปากรที่ ๓	นายอนันต์ สุทธิชัย		
ผอ.สำนักงานโบราณคดี	นายอนันต์ สุทธิชัย		
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
และ	ด. ประจักษ์ อ. พระนครหรืออุษาค. พระนครหรืออุษาค.		
และ	เจดีย์ (ฉากนภายหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข 64) รูปแปดเหลี่ยม		
หน้า	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	44	49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครหรืออุษาค			
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครหรืออุษาค			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

รูปด้านทิศตะวันออก
 0 0.5 1 1.5 2 ม.
 มาตรฐาน 1 : 50

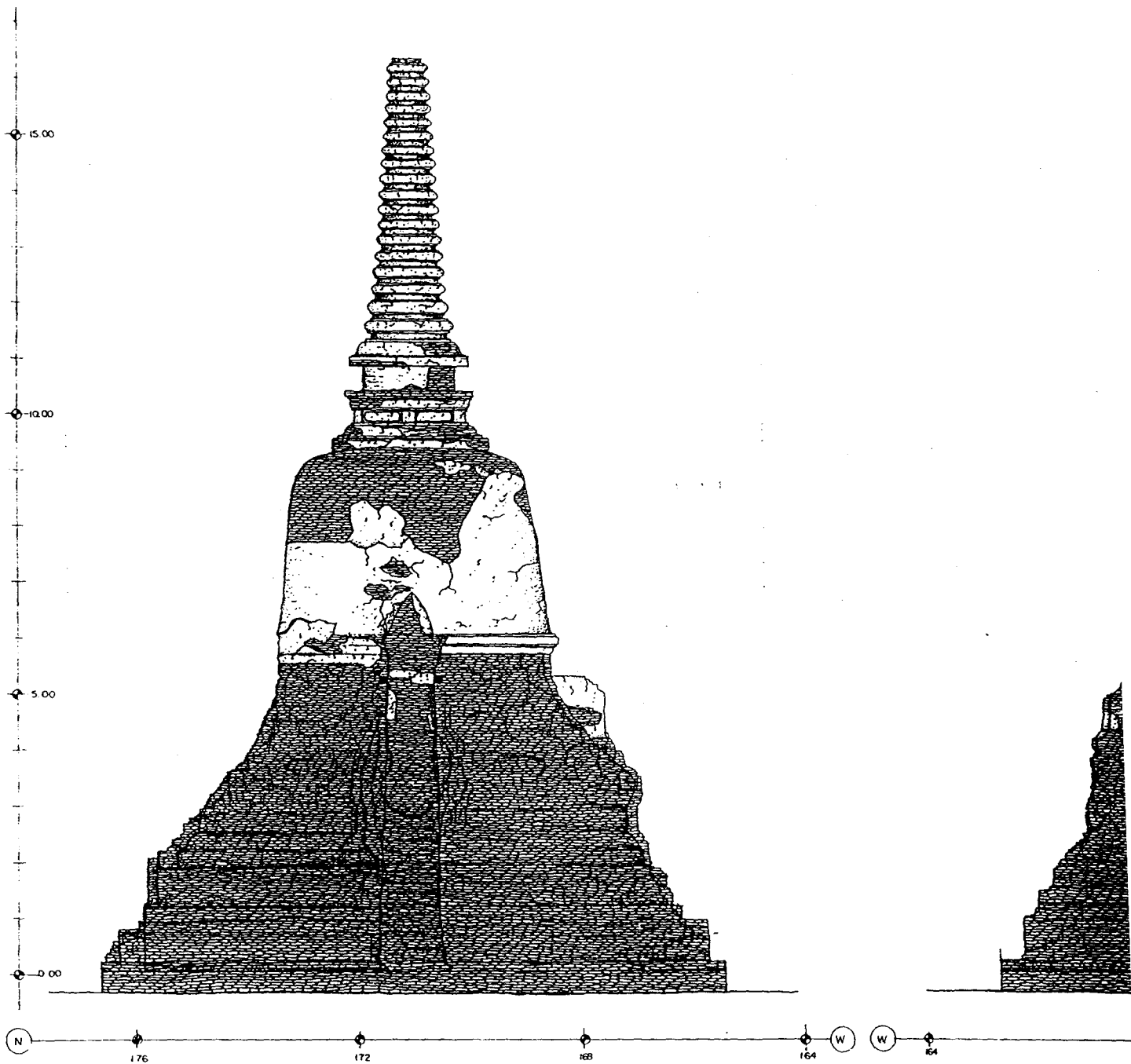
เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 64) ฉากภายหลังการขุดแต่ง

รูปด้านทิศตะวันตก
 0 0.5 1 1.5 2 M.
 มาตรการย่อ 1 : 50

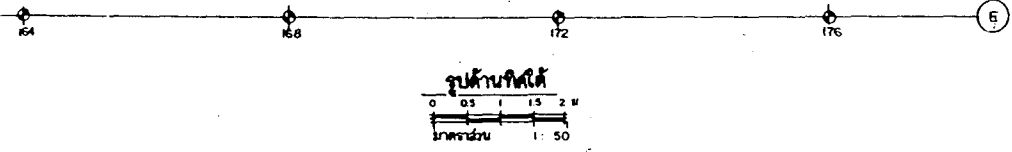
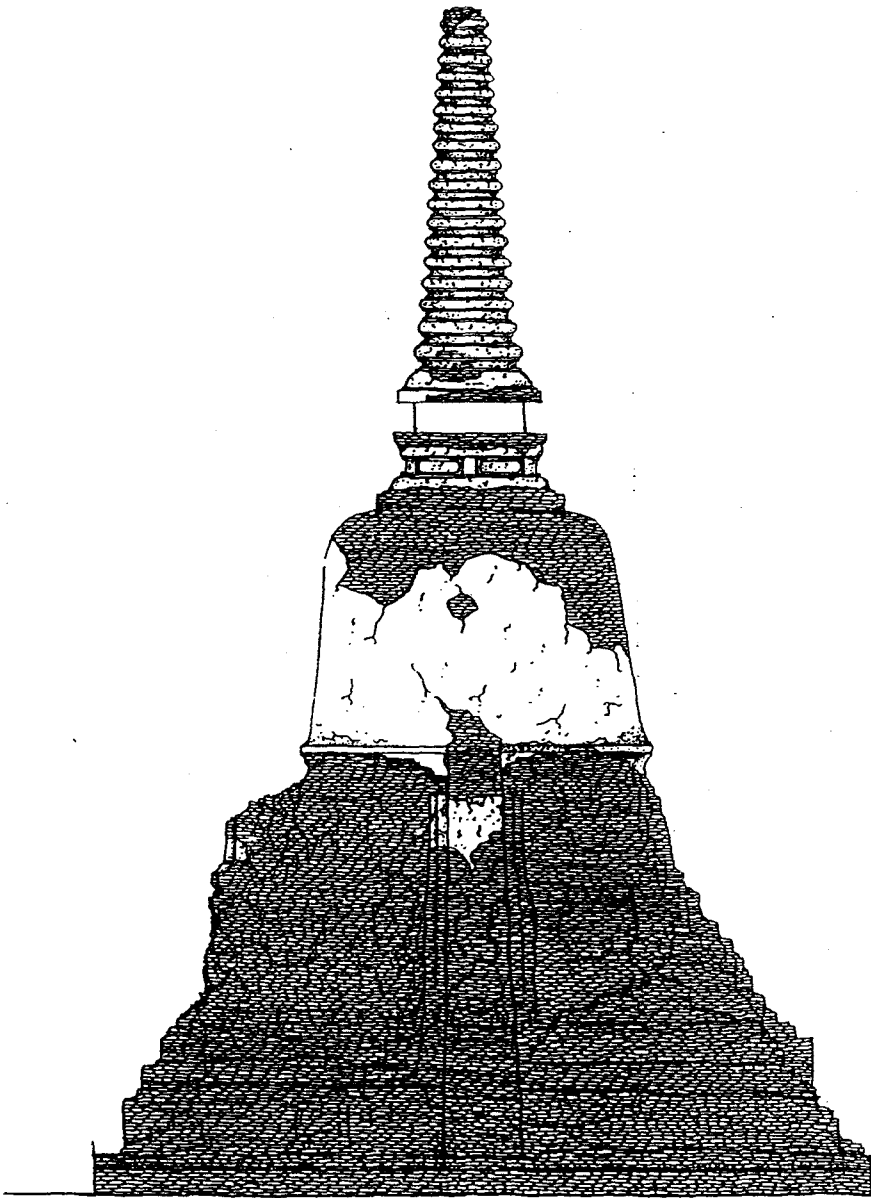
4) ภาพภายนอกหลังการขุดแต่ง

ผังวัด			
ผู้บันทึก			
สำรวจ / เขียนแบบ			
สำรวจ	นายฉันทน์ ฤทธิชัย	ผู้บันทึก	19/6/62
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายฉันทน์ ฤทธิชัย	ผู้บันทึก	19/6/62
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณชัย อินทร์		
นายช่างศิลปกรรม	นางสาวกัญจนาพร ฐิตะวัฒน์		
นักวิชาการช่างศิลป์	นายสมชาย วัชรินทร์		
นักโบราณคดี			
ผอ. / ผู้รายงาน	นายอนันต์ สุใจดี		
ผอ. ส่วนง. ศิลปกรรมที่ ๓	นายสมนึก วิหามาศย์		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม		
	๓. พระอุโบสถ ๔. พระมหาเจดีย์ ๕. พระนครคีรี		
แลง	เจดีย์ (ภายนอกหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข ๕๔) รูปด้านทิศตะวันออก, รูปด้านทิศตะวันตก		
ชั้ว	มาตรการย่อ 1 : 50	แผ่นที่ 45	จำนวนแผ่น 49
อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี			
สำนักงานศิลปกรรมที่ ๓ พระนครคีรี			
สำนักงานโบราณคดี			
กรมศิลปากร			

รูปด้านทิศเหนือ
 0 0.5 1 1.5 2 M
 1 : 50
 ภาคตะวันออก

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 64) ภาพภายใต้การขุดแต่ง

รูปด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1:50

ภาพภายหลังการขุดแต่ง

ผังวัด

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายฉัตรชัย อุตม์ชัย	19/6/42
นายช่างสำรวจ	นายฉัตรชัย อุตม์ชัย	19/6/42
เขียน	นายฉัตรชัย อุตม์ชัย	19/6/42
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ผู้เฝ้าช่าง		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ผู้เฝ้าช่าง		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก		
นายช่างโยธา	นายจตุรนต์ อิ่มดี	19/6/42
นายช่างศิลปกรรม	นายฉัตรชัย อุตม์ชัย	19/6/42
นักโบราณคดี	นายสมชาย ใจกลอง	19/6/42
ผอ.อุทยานฯ	นายอินทร์ ฐิติ	
ผอ.สนง.ศิลปากรที่ ๓	นายเอก สิทธิรักษ์	
ผอ.สำนักงานโบราณคดี		

ผู้ดูแล

อธิบดี		
--------	--	--

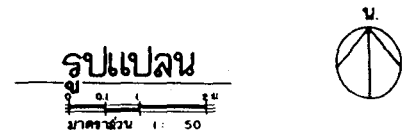
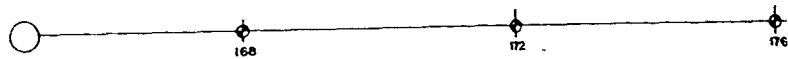
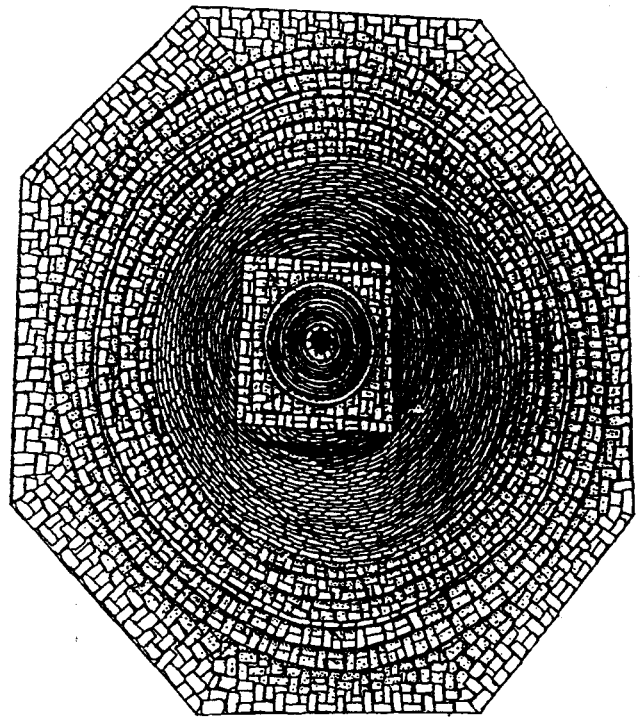
แบบ **วัดพระศรีรัตนศาสดาราม**

๓. พระอุโบสถ ๔. พระมณฑป ๕. พระนาคเจดีย์

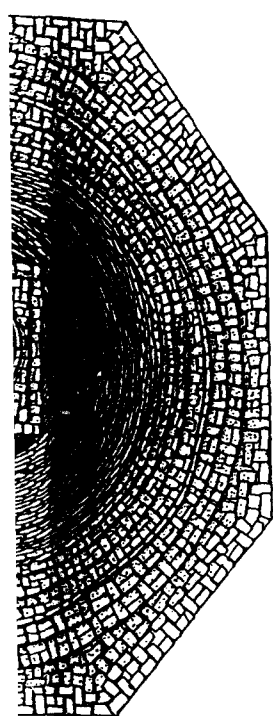
แดง เดิม (ภูมิภาคภายหลังการขุดแต่ง)
(โบราณสถานหมายเลข ๖๔)
รูปด้านทิศเหนือ, รูปด้านทิศใต้

หน้า	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	50	46	49

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรี	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 66) ภายหลังจากการขุดแต่ง

ภายหลังการขุดแต่ง

ผังผัง

ผู้บันทึก

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	15/6/62
นายช่างสำรวจ		
เขียน	นายสมพันธ์ อุตพันธ์	15/6/62
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการศึกษา			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการศึกษา			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายอรุณชัย อินธิ	15/6/62	
นายช่างศิลปกรรม	นายสุวิทย์ อุตพันธ์	15/6/62	
นักโบราณคดี	นายสมชาย วิเศษ	15/6/62	
๒๗ ตุลาคม ๖๒	นายอนันต์ ชูโชติ		
๒๘. ๒๖๖. ศิลปากรที่ ๓	นายอนันต์ สิทธิรักษ์		
๒๘. สำนักช่างโบราณคดี			

ผู้นับวัด

อธิบดี			
--------	--	--	--

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

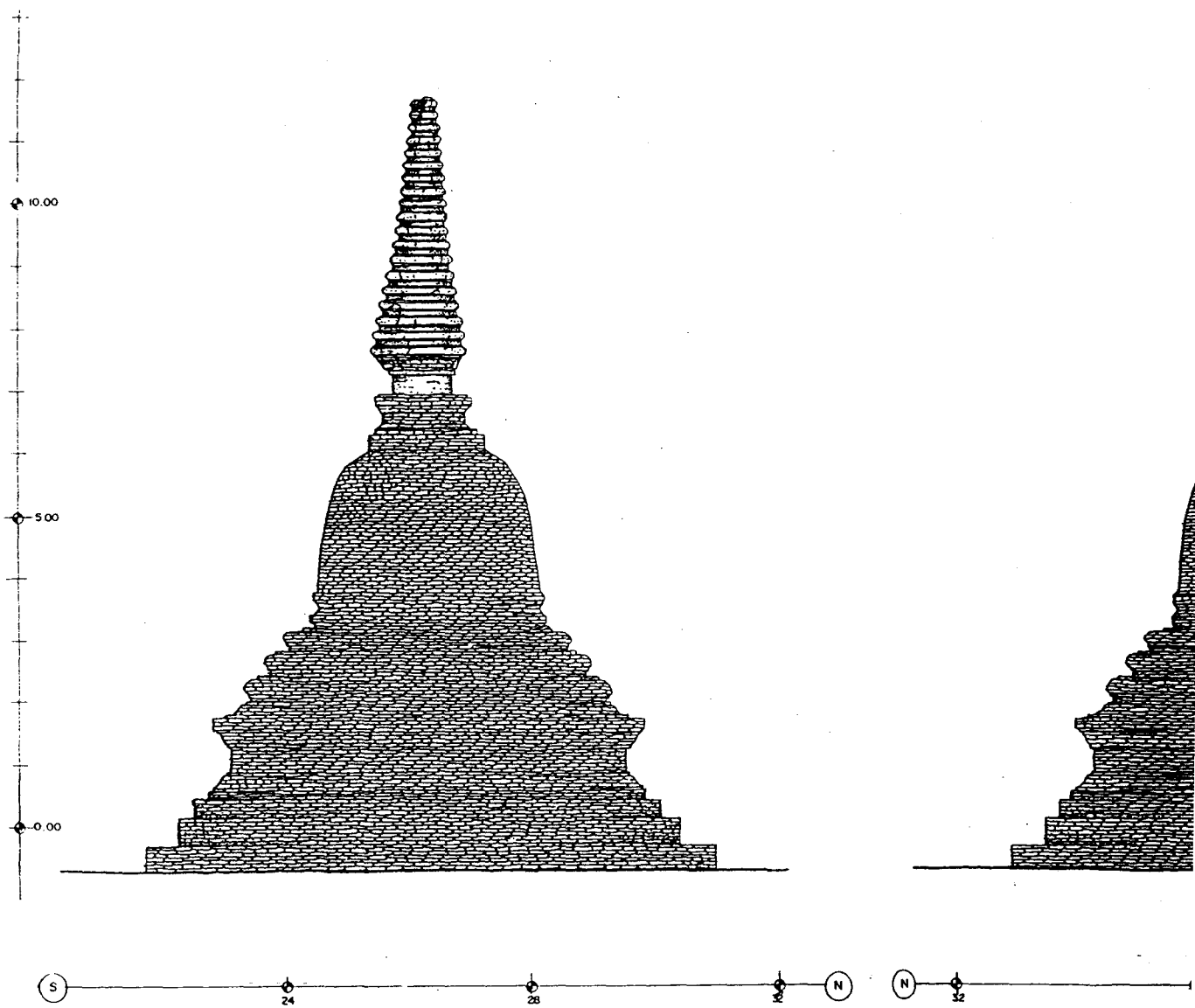
๓. พระอุโบสถ ๔. พระนครคีรีอนุสาวรีย์ ๕. พระนครคีรีอนุสาวรีย์

แฉ่ง เจดีย์ (ฉาบปูนภายหลังการขุดแต่ง) (โบราณสถานหมายเลข ๖๖) รูปแปดเหลี่ยม

หน้า	ภาคส่วน 1: 50	แผ่นที่ 47	จำนวนแผ่น 49
------	---------------	------------	--------------

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรีอนุสาวรีย์	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครคีรีอนุสาวรีย์	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

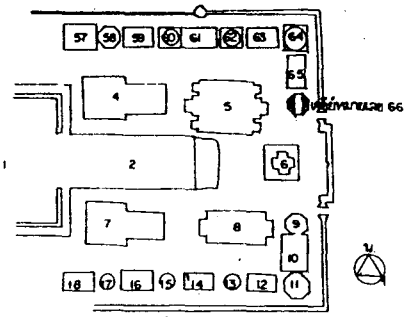

รูปด้านทิศตะวันออก

0 0.5 1 2 ม.
มาตราส่วน 1 : 50

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 66) ฉากภาพหลังการขุด

ผังแปลน

คู่มือปฏิบัติ

สำรวจ / เขียนแบบ

สำรวจ	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	๑๓/๗/๕๒	๑๖/๖/๕๒
นายช่างสำรวจ			
เขียน	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	๑๓/๗/๕๒	๑๖/๖/๕๒
ตรวจสอบ			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
นายช่างโยธา	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	๑๓/๗/๕๒	๑๖/๖/๕๒
นายช่างศิลปกรรม	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	๑๓/๗/๕๒	๑๖/๖/๕๒
นักวิทยาศาสตร์ศิลป์	นายสมพันธ์ สุทธิชัย	๑๓/๗/๕๒	๑๖/๖/๕๒
ผอ. อุทยานฯ	นายสมพันธ์ สุทธิชัย		
ผอ. ส.บ.ง. ศิลปากรที่ ๓	นายสมพันธ์ สุทธิชัย		
ผอ. สำนักงานโบราณคดี	นายสมพันธ์ สุทธิชัย		

คู่มือปฏิบัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

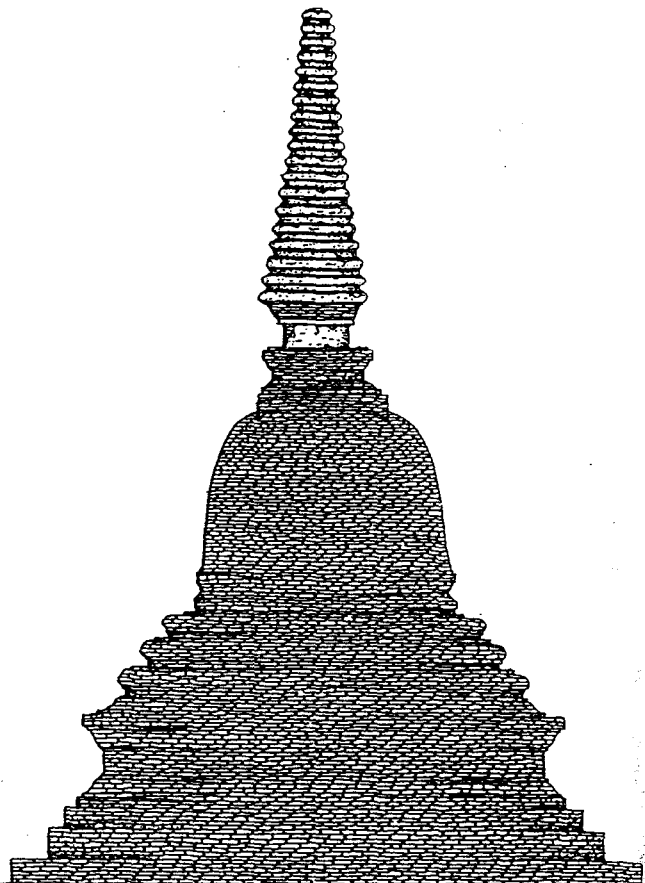
แบบ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

๑. ปะตูชัย ๒. พระนครหรืออยุธยา ๓. พระนครหรืออยุธยา

แดง เติร์ช (ฉากหน้าหลังการขุดแต่ง)
(ใบรายละเอียดหมายเลข ๕๕)
รูปด้านทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก

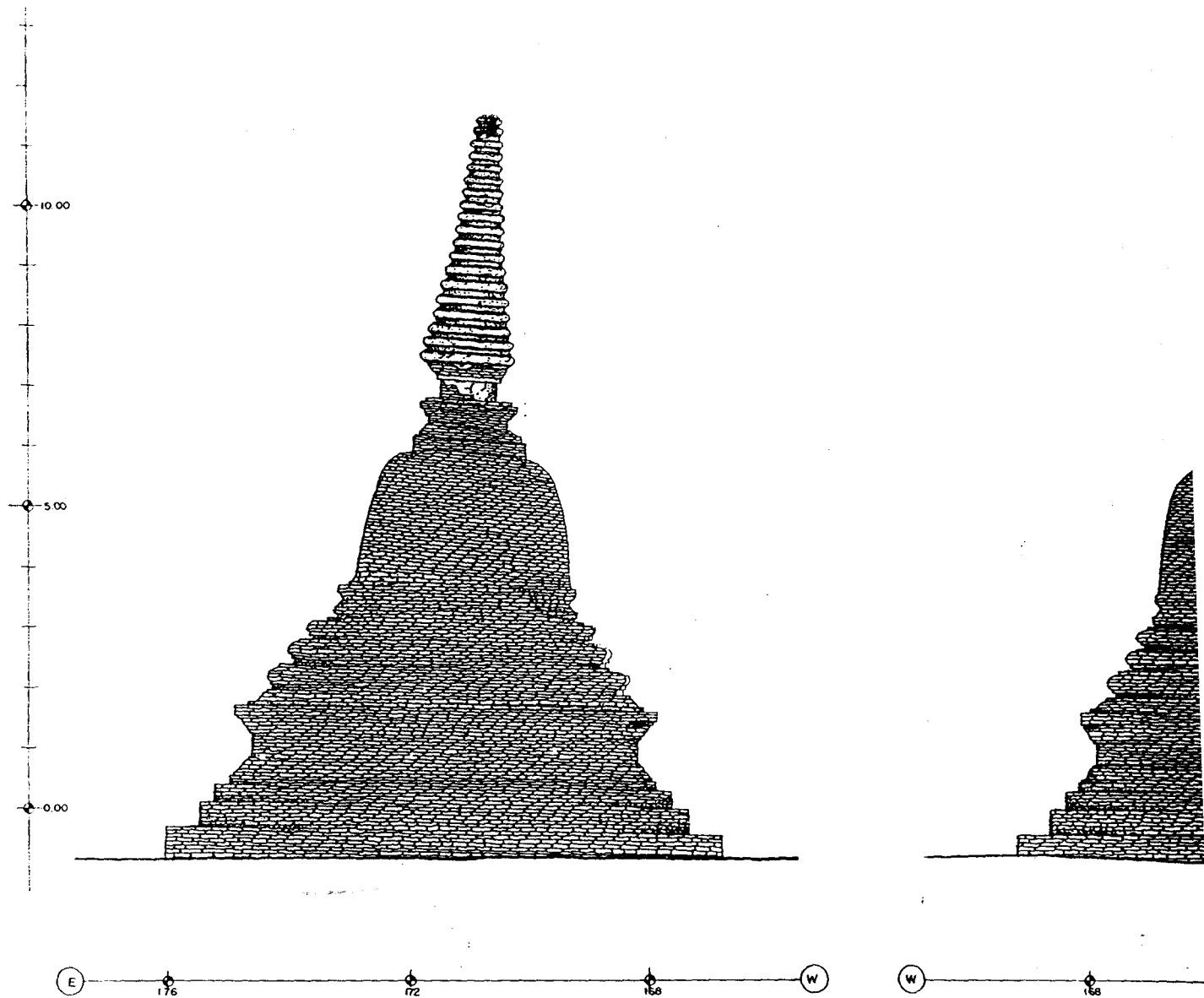
จริง	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๕๐	๔๘	๔๙

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	
สำนักงานศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา	
สำนักงานโบราณคดี	
กรมศิลปากร	

รูปด้านทิศตะวันตก
0 0.5 1 2m
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเลข ๕๕) ฉากหน้าหลังการขุดแต่ง

รูปด้านทิศเหนือ
 0 0.5 1 2.5
 เมตร 1 : 50

เจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข 66) ภาพภายหลังการขุดแต่ง

